

Riksdagens protokoll

2009/10:18

Onsdagen den 21 oktober

Kl. 09.00 – 20.01

Protokoll
2009/10:18

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 15 oktober.

2 § Val av ställföreträdande justitieombudsman

Följande skrivelse hade inkommit:

Till riksdagen

Den tid för vilken Hans Ragnemalm är vald att vara ställföreträdande justitieombudsman löper ut den 15 november 2009.

Konstitutionsutskottet har berett frågan om val av ställföreträdande justitieombudsman.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen från den 15 november 2009 till ställföreträdande justitieombudsman omväljer Hans Ragnemalm.

Stockholm den 13 oktober 2009

På konstitutionsutskottets vägnar

Berit Andnor

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit omval av ställföreträdande justitieombudsmannen Hans Ragnemalm från den 15 november 2009.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och utsåg därmed för två år från den 15 november 2009 till

ställföreträdande justitieombudsman

Hans Ragnemalm

3 § Anmälan om val av vice ordförande i kulturutskottet

Tredje vice talmannen anmälde att *Christer Nylander* (fp) valts till vice ordförande i kulturutskottet från och med den 29 september.

4 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds- sammanträden

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträden fredagen den 11 september, onsdagen den 16 september och fredagen den 18 september inkommit.

5 § Meddelande om statistiska uppgifter för riksdagsarbetet

Tredje vice talmannen meddelade att statistiska uppgifter för riksdagsarbetet under riksmötet 2008/09 hade delats ut till riksdagens ledamöter.

6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 oktober

SfU3 Pensionsmyndigheten och dess verksamhet

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU6 Utjämnat värde för buffertfonden vid beräkning av balanstalet

Punkt 1 (Suspenderade balanseringsregler)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

260 för utskottet

24 för res. 1

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 s, 83 m, 23 c, 21 fp, 20 kd, 17 mp

För res. 1: 2 s, 22 v

Frånvarande: 32 s, 14 m, 6 c, 7 fp, 4 kd, 2 mp

Punkt 2 (Utjämnat värde för buffertfonden)

1. utskottet

2. res. 3 (mp)

Votering:

243 för utskottet

17 för res. 3

24 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 s, 83 m, 23 c, 20 fp, 19 kd

För res. 3: 17 mp

Avstod: 1 fp, 1 kd, 22 v

Frånvarande: 32 s, 14 m, 6 c, 7 fp, 4 kd, 2 mp

Karin Pilsäter (fp) och Inger Davidson (kd) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

TU4 Hållbara framtida transporter – Ett integrerat, teknikstyrt och användarvänligt transportsystem

1. utskottet

2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. (s, v, mp)

Votering:

148 för utskottet

136 för res.

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 83 m, 23 c, 21 fp, 20 kd

För res.: 97 s, 22 v, 17 mp

Frånvarande: 32 s, 14 m, 6 c, 7 fp, 4 kd, 2 mp

Utskottets utlåtande lades till handlingarna.

Alf Eriksson (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

NU7 Avgränsning av elnätsverksamhet

Kammaren biföll utskottets förslag.

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 2009/10:SfU4 och SfU5

8 § En ny rovdjursförvaltning

Föredrogs

miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2009/10:MJU8

En ny rovdjursförvaltning (prop. 2008/09:210).

*En ny
rovdjursförvaltning*

Anf. 1 HELÉN PETTERSSON i Umeå (s):

Fru talman! I dag är det äntligen dags att debattera och fatta beslut om propositionen om en ny rovdjursförvaltning.

Rovdjursfrågan är, som vi alla vet, en minst sagt het fråga som engagerar många i vårt land. Man kan knappast lyfta upp frågan om vargen i något som helst sammanhang utan att få väldigt starka åsikter på bordet.

Tyvär blir det också ofta en debatt mellan ytterligheter, som om det fanns något svart eller vitt i den här frågan. Som i alla andra frågor finns det inte det.

Debatten om rovdjuren måste också kunna ske på en balanserad och saklig nivå där vi vågar lyfta upp och prata om både de positiva fördelarna med att ha livskraftiga rovdjursstammar och de negativa konsekvenser som detta de facto har för ett antal människor och näringar.

I debatten får man ofta en känsla av att man vill blunda för den ena eller den andra delen av det här. Men så enkelt är det sannerligen inte.

I mars 2001 beslutade riksdagen om de övergripande målen för rovdjurspolitiken. Då beslutades det om etappmål eller miniminivåer för de fem stora rovdjursarterna björn, järv, lo, varg och kungsörn. Sedan dess har rovdjursstammarna haft en gynnsam utveckling i Sverige.

I januari 2006 tillsattes en ny utredning om rovdjuren och deras förvaltning som leddes av Åke Pettersson och som bland annat skulle beskriva hur arterna hade utvecklats sedan vi fattade beslutet i riksdagen 2001. En gedigen utredning presenterades i december 2007, och nu nästan två år senare är det dags att ta ställning till rovdjursförvaltningens framtid.

De stora rovdjuren är och ska vara en naturlig del av den svenska faunan. Vi vill ha en biologisk mångfald i vårt land. Om detta är alla partier i riksdagen överens. Det vi inte är överens om är hur det ska gå till.

Vi socialdemokrater är positiva till stora delar av den här propositionen men inte allt. Det tänker jag snart återkomma till.

Vi välkomnar förslaget från regeringen om att införa en ökad regional förvaltning av rovdjuren. Det var något som vi gick till val på 2006. Vi tror att ett ökat lokalt inflytande över rovdjursförvaltningen kommer att leda till större förståelse och tolerans. Vi måste ha en acceptans ute för den förda rovdjurspolitiken. Annars kommer vi inte att kunna föra en lyckad politik på det området.

Rovdjursfrågan berör människor på ett sätt som få andra politikområden gör. Om man känner att man inte längre kan leva sitt liv på det sätt som man har gjort på grund av att rovdjursstammarna har blivit för stora i ens närområde känner man sig utsatt och inte sällan överkörd, kanske till och med kränkt av den politik som förs.

Att leva med rädsla, oavsett i vilken form det är, är tärande för vem som helst. Kanske är inte rädslan alltid helt befogad, men när man väl har blivit rädd är man det, oavsett vad det gäller. Så är det även när det gäller rovdjuren.

För vissa är rädslan mer än befogad. I Torsby i norra Värmland bor Anette Back. Hon har en gård där hon försöker att vara med och bevara en utrotningshotad lantras Värmlandsfår.

Hon har slitit i många år för att få fram en besättning som är frisk och godkänd. Hon har skaffat en italiensk fårvaktarhund som är en av de raser som man kan använda för att skydda tamdjursbesättningar mot vargangrepp. Hon har rejäla elstängsel i hagarna, men hon har inget rovdjursstängsel eftersom de är väldigt dyra. De bidragspengar som går att söka för det är slut.

Hon gör allt hon kan för att skydda sina djur. I sommar har hon förlorat 17 tackor. Hon har förlorat drygt tio lamm, och framför allt har hon förlorat sina två avelsbaggar till vargen.

Det handlar inte om att vargen kommer dit för att äta. Vargen kommer dit för att riva så många djur som möjligt.

Hon har nekats skydds jakt på de vargarna. Man hänvisar henne till § 28 om rätten att försvara sina tamdjur vid attack. Det säger sig självt att det är ganska svårt att sitta med bössan på pass på nätterna och vänta till

vargen kommer och attackerar. Även om den skulle komma när hon är där är det inte speciellt lätt att skjuta i en hage full med tamdjur.

Hon sover med öppet fönster varenda natt på sommaren. Så fort hunden skäller eller fåren springer i hagen springer hon ut med bössan för att se vad det är som händer för att försöka skydda den verksamhet hon har.

I sommar fick hon själv skjuta nio tackor i hagen som vargen hade skadat illa mitt i natten samtidigt som vargen stod och ylade på andra sidan älven. Hon är ett exempel på vad man kan få leva med när vargen etablerar sig i ett område som man bor och verkar i. Hon är ett exempel på de människor som vi politiker inte får låtsas om inte finns när vi formar vår politik.

I de norra delarna av landet har man som bekant en stor konflikt mellan rovdjuren och rennäringen. Det problemet har alltid funnits, men det har accelererat fört de senaste åren. Den svenska renstammen står i dag inför en akut kollaps. Det finns forskare som säger att den redan har passerat gränsen för en akut kollaps.

Många renägare har svårt att få verksamheten att gå ihop över huvud taget. Som dagens ersättningssystem ser ut förlorar varje enskild näringsidkare stora pengar i verksamheten på grund av den rovdjurspolitik som vi har beslutat om.

Det handlar inte om ersättningar i första hand. Det handlar om det rent mänskliga i att förlora sina djur till rovdjur och att ta hand om dem som är kvar. Om vi – det hoppas jag verkligen att alla är överens om – vill ha en rennäring i Sverige går inte det att kombinera med den rovdjurspolitik som vi har fört.

Det går inte heller att räkna som många gör när det gäller vargen. Man räknar hela Sveriges yta och slår ut antalet vargar på den som något slags måttstock för hur många vargar vi ska ha. Vi kan inte blunda för rennäringens helt akuta problem i dag.

Fru talman! Som jag sade tidigare anser vi socialdemokrater att stora delar av propositionen är ett steg i rätt riktning. Det finns ett antal saker dock som vi tycker kunde ha gjorts bättre. Jag tänker koncentrera mig på ett av de områdena här i dag, nämligen vargpolitiken.

I regeringens förslag har man en väldigt kortsiktig syn på vargfrågan. Man tänker lösa stammens genetiska problematik fram till år 2014. Det är drygt fyra år från i dag. Men man ska ha utvärderingen klar 2012, vilket i princip ger regeringen bara några år för att lösa frågan.

Det säger sig självt att det är ogörligt. Det säger också sig självt att det måste innebära oerhört drastiska metoder. Och det gör det.

I förslaget säger regeringen att man tänker inplantera varg från andra länder. Den svenska vargstammen ska tillföras 20 nya individer på fyra år. Om de inte naturligt invandrar ska man hämta dem i andra länder.

Man säger fyra år, men utvärderingen ska, som jag sade, vara färdig till 2012. Det är kontroversiellt, och det är, om jag får säga det, ogenomtänkt.

Det finns ingen organisation som inför att den här propositionen lades fram har drivit frågan om inplantering, förutom möjligen Moderata ungdomsförbundet i ett utspel för några år sedan om att inplantera ett stort antal vargar. Regeringen verkar stå helt ensam bakom den här tanken och den här lösningen.

De allra flesta förstår att inplantering av varg är ett kontroversiellt förslag som om det blir verklighet kommer att väcka väldigt starka känslor, vilket jag har förståelse för. När man i en delstat i USA gjorde ett försök med inplantering av varg visade det sig att förtroendet för den förda rovdjurspolitiken föll med 50 procent. Där stannade den kvar sedan och ökade aldrig mer. Anser regeringen kanske att vi har så högt förtroende för den förda rovdjurspolitiken i dag så att vi kan kosta på oss att det sjunker med 50 procent?

Hur ska ni få acceptans och förståelse hos befolkningen på de platser där ni tänker placera ut de nya vargarna? Hur tror ni att man kommer att reagera när det kommer folk dit och släpper ut vargar, folk som sedan åker därifrån och lämnar allting kvar? Var ska ni placera ut vargen?

Det finns ganska många praktiska frågor som verkligen inte är lösta och som inte över huvud taget är diskuterade i propositionen. Det är som bekant inte bara att åka och hämta vilda djur i ett annat land och släppa ut dem. Det finns bestämmelser om karantän till exempel. Hur ska det gå till? Vem ska betala det? Och tror ni att vargarna stannar kvar och bildar revir där ni har släppt ut dem bara för att ni säger åt dem att stanna där?

Framför allt: Om vi planterar in varg från andra länder finns det en uppenbar risk att vargstammen anses hållas under armarna. Med någon sorts konstgjord andning ska man hålla liv i en vargstam. Jag har svårt att se hur förtroendet för den förda rovdjurspolitiken därmed skulle öka.

Vi socialdemokrater föreslår en 20-årsplan för att lösa frågan med genetiken i vargstammen. Vi vill behålla det etappmål vi har nått i dag med 200 vargar under den tidsperioden. Stammen ska regleras med skydds jakt och begränsad licensjakt. Vi sätter inte ett tak på stammen, just på grund av att vi har en 20-årsplan. Vi säger att det är upp till dem som sköter den regionala förvaltningen om de vill ha fler vargar än miniminivån som är fastställd för det området.

Vi vill att genetiken i stammen förstärks genom naturlig invandring, något som redan sker i dag. Rapporten från senare tid visar att det finns fler vargar som är på väg ned mot vargreviren. Den typen av naturlig invandring kan vi underlätta.

Forskningen säger också att de genetiska problemen i stammen kan vara avhjälpta på 20 år om det invandrar en varg per år. Det måste få ta tid. Att forcera fram den här frågan kommer inte att ge någon trovärdighet. Vi måste bli bättre på att hantera de konflikter som uppstår. Vi måste bli bättre på att hitta sätt att undvika konflikter.

Ett livskraftigt vargbestånd vilar ytterst på acceptansen för den förda politiken. Det sista vi behöver är en politik som kommer att spå på konflikterna.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag återigen påtala att det faktiskt finns många bra förslag i den här propositionen men också ett antal mindre bra. Flera av dem har det inte funnits tid att ta upp i debatten. Tiden är ändå avgränsad. Jag har valt att fokusera på den största skiljelinjen för vår del.

Jag vill också passa på att uttrycka en besvikelse över att vi inte har kunnat diskutera frågan över partigränserna innan propositionen lades fram. Jag tror att vi hade kunnat vara kreativa i en gemensam överenskommelse. Men det intresset fanns tyvärr inte hos majoriteten.

Jag står självklart bakom alla socialdemokratiska reservationer i betänkandet. Men av tidsskäl väljer jag här att yrka bifall till reservationerna 10 och 27.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mats Berglind, Lars U Granberg, Michael Hagberg, Ann-Kristine Johansson, Jan-Olof Larsson, Désirée Liljevall, Fredrik Lundh, Carina Ohlsson, Leif Pettersson, Anneli Särnblad och Karin Åström (alla s).

Anf. 2 WIWI-ANNE JOHANSSON (v):

Fru talman! Rovdjur i allmänhet och varg i synnerhet tycks sätta fart på känslorna, och det är väldigt lätt att bli kategoriskt för eller emot. Det är lätt att räkna rivna får och dödade hundar. Det är också lätt att räkna hur få vargar vi har i Sverige per kvadratkilometer i förhållande till i andra länder. Det är också lätt att säga: Ni som bor i städer, ni förstår inte. Det är lätt att ta till generaliseringar som att många, eller rent av alla här, tycker så eller så.

Debatten om rovdjuren är inflammerad och ibland till och med otäck. Brottsförebyggande rådets rapport som gavs ut i september 2007, *Illegal jakt på stora rovdjur – konflikt i laglöst land* talar sitt tydliga språk. I rapporten kan vi läsa att gärningspersonerna inte tycks ha mer kriminalitet i sin bakgrund än andra svenskar, utan jakten tycks vara mer kopplad till livsstil. Brotten är enligt Brå svåra att utreda. Det handlar om dels stora geografiska ytor som är svårtillgängliga, dels sker en del av jakten i samband med den legala jakten där devisen Skjut, gräv och tig ibland tycks gälla, detta enligt Brottsförebyggande rådet. Men en sådan inflammerad debatt ska vi naturligtvis inte föra här i kammaren.

Att det lätt blir övertonat när det gäller rovdjur och inte minst varg tror jag handlar om vår inställning till biologisk mångfald och hur vi ser på vår roll i det sammanhanget. Vill vi se att rovdjur har en viktig roll i ekosystemet eller inte? Om en enda av våra toppredatorer dör ut får det negativa återverkningar på hela ekosystemet och den biologiska mångfalden.

Därför säger Vänsterpartiet ja till att Sverige får livskraftiga stammar av våra fem stora rovdjur. I dag ser det bra ut för både björn och kungsörn. Tyvärr ser det mörkare ut för varg, järv och lo. Miniminivån för lo har tidigare satts till 300 föryngringar. Det har vi inte uppnått. Men regeringen vill trots det minska till 250 per år. För att nå en gynnsam bevarandestatus för varg och järv är vägen mycket lång.

Tillväxttakten för varg har halverats under 2000-talet. Prognosen för framtiden är osäker eftersom vargstammen lider av problem med inavel, och resultatet av den naturliga invandringen är ännu väldigt osäker. Vargen rör sig över stora områden, och den förknippas med både sociala och ekonomiska konflikter. Att överbrygga de motsättningar som finns mellan en liten men betydande minoritet som är kritiska till rovdjuren och rovdjurspolitiken och en majoritet som är positiv till rovdjuren i sin närhet är självklart viktigt.

Därför menar vi att det är viktigt att Naturvårdsverket verkligen utvecklar sin dialog med länsstyrelserna för att få en lokal förankring för rovdjurspolitiken. Vi tror att det är svårare att föra en nationell rovdjurs-

politik om besluten ska fattas och tolkas av 21 länsstyrelser och lika många viltförvaltningar ute i landet. Vi menar att det fortfarande är Naturvårdsverket som fattar det slutliga beslutet om eventuell skyddsjakt i nära samarbete med länsstyrelser och lokala intressen.

Risken att Naturvårdsverket utsätts för påtryckningar ser vi som mindre än för lokala företrädare. Däremot kan vi gott tänka oss en regionaliserad förvaltning när rovdjursstammen har uppnått en gynnsam bevarandestatus. Men tyvärr är vägen dit tämligen lång. Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

Etappmålet för varg med 20 föryngringar, eller nya valpar, per år bör fortsätta att gälla fram till dess vi säkert kan säga att vargen har uppnått gynnsam bevarandestatus. Vänsterpartiet tycker inte att vi ska frysa vargstammen på dagens nivå om 210 individer.

Av tonläget av debatten att döma kan man tro att Sverige är det vargtätaste landet i Europa, men vi vet att det inte är så. I Sverige har vi en knapp halv varg på 1 000 kvadratkilometers yta. Det är 20 länder i Europa som har fler än vi och som har fler människor på samma yta. Vi bör ha en chans att samsas även i Sverige.

För att ge nytt blod till denna stam som lider av svår inavel vill vi underlätta för vargar som naturligt vandrar in i landet. Men den moderatledda regeringens modell är att plantera ut nya vargar – att *plantera ut* nya vargar, ja, ni hör – för att få in nytt blod och sedan skjuta av lika många. Det är som om vargar vore tennsoldater som man placerar ut som man själv tycker passar, och det är lika tokigt som det låter. Jag yrkar bifall till vår reservation 11.

Fru talman! Jag vill påminna om att där varg orsakar stora problem finns möjlighet att skjuta den. Skyddsjakt är möjlig under vissa omständigheter. Redan innan förändringen av 28 § i jaktförordningen gjordes var det fullt möjligt att skjuta en varg som rev tamboskap inom inhägnat område och som angrep en hund som angreps även utanför inhägnat område. Dödandet av vargen måste dock ske i omedelbar anslutning till att vargen har angripit och skadat eller dödat tamdjuret och det ska inte ha gått att avvärja angreppet genom att skrämma bort den.

Lagen formulerades så för att det ska vara möjligt att bevisa att just ett vargangrepp har skett. En alltför lättvindig skrivning av paragrafen ökar risken för missbruk och försvårar eller omöjliggör bevisföringen för åklagarsidan. Landets åklagarväsen pekade på detta vid ett flertal tillfällen när det gav remissvar på olika förändringsförslag för 28 § jaktförordningen. En lättvindig skrivning av paragrafen skulle kunna öka risken för att fler vargar och andra rovdjur skjuts illegalt. Att åklagare ska kunna bevisa om vargar skjutits illegalt i skogen eller inte förefaller närmast omöjligt, och det visar också statistiken.

Förutom skyddsjakt beslutad av Naturvårdsverket menar Vänsterpartiet att det är fullt tillräckligt att det finns möjlighet att skjuta varg som det var innan 28 § i jaktförordningen förändrades. Jag yrkar bifall till vår reservation 22.

Grundfrågan är om vi egentligen vill ha någon varg. Den får gärna finnas här tycks det, bara inte just *här*. Vi har alla fått massor av brev från människor som är engagerade i rovdjursfrågan, den ene är för och den andre emot.

Det här har en person skrivit: Här kommer något att jämföra med. De problem våra rovdjur ställer till med är något man får ta med när man ska bestämma vad som är rimligt innan en population av rovdjur decimeras. Ingen, och jag menar ingen, kan acceptera detta härunder och samtidigt kräva att vargstammen hålls på utrotningsnivå utan att dra på sig epitetet hycklare. Sedan är det en lång rad älgolyckor som denna person, som ni säkert också har fått brev ifrån, radar upp. Det är den enes sätt att se på saken.

Ett annat brev som visar den andra sidan kom i går. Det är en person som har haft sin åttaåriga schillertik ute på hardrev där hunden inte kom tillbaka. Där står: Det var förtvivlade jägare som ringde polisen och länsstyrelsens besiktningsman som strax anlände och konstaterade att det var ett vargangrepp. Det är helt klart varg, säger Britt-Marie Nordquist, länsstyrelsens besiktningsman, efter att ha besiktigat stövartiken på plats.

När ska detta elände ta slut, frågar sig Freddy Kjellström som är ordförande i Svenska Stövarklubben.

Man måste naturligtvis säga att varje olycka på väg som orsakas av vad det vara månne förstås är en för mycket. För en hundägare är varje olycka när ens kamrat dödas en för mycket. Det vill jag verkligen inte förringa. Det är verkligen förfärligt i varje enskilt fall. Jag menar att fallet med schillertiken verkligen är jättetragiskt. Det är lika tragiskt och sorgligt hur ens hund än förolyckas, men vargen är ju på inget sätt den största faran för hunden. Som ni säkert alla vet är det trafiken som är den största faran för lösa hundar. Därefter är det jägare, som av misstag dödar fler hundar än alla rovdjur gör tillsammans under ett år.

Under perioden 2000–2005 dödades eller skadades 84 hundar av varg eller annat rovdjur. 135 hundar dödades eller skadades av vådaskott från jägare. 7 238 hundar dödades eller skadades under samma period i trafikolyckor. Detta enligt försäkringsbolaget Agria som försäkrar 200 000 registrerade hundar. Statistik visar också att en hund i timmen körs ihjäl under löshundsjakten. Vi kan komma ihåg detta också.

Fru talman! Hur många hundar som dödas finns det ganska god statistik på. Hur många vargar som dödas illegalt finns det ingen tillförlitlig statistik på, av naturliga skäl. Men att det förekommer omfattande tjuvjakt är dokumenterat.

Brottsförebyggande rådets granskning visar en ökad användning av fallor för att döda. I två fall har de kunnat konstatera att man har använt gift. Snöskoter har använts för att jaga rovdjur enligt nästan var femte anmälan om illegal jakt. Poliser och tjänstemän trakasseras och hotas när de hanterar frågor om illegal jakt. Sociala orsaker och misstro gör att inga vittnen träder fram.

Jaktbrotten är dessutom svåra att förebygga eftersom förberedelse och försök till illegal jakt inte är kriminaliserat. Vi tycker att det är viktigt att kriminalisera även förberedelser till jaktbrott.

Jag yrkar bifall till reservation 23.

Regeringens proposition, *En ny rovdjursförvaltning*, innehåller inga förslag som på ett realistiskt sätt visar hur vi i Sverige ska uppnå en gynnsam bevarandestatus för de fem stora. Min uppfattning är att bevarandet av rovdjuren inte kan ske utan att det finns en bred acceptans för rovdjurens närvaro. ”Min ambition är att en ändrad lydelse av 28 § jaktförordningen ska ge denna effekt.” Så sade jordbruksministern i en inter-

pellationsdebatt som jag hade med honom inför förändringen av § 28 i jaktförordningen.

Min fråga till er som här företräder regeringen är följaktligen om ni tycker att den förändringen har fungerat som jordbruksministern hoppades, eller är det licensjakten som nu ska ge samma effekt, det vill säga ingen alls vad gäller en bredare acceptans för rovdjuren.
(Applåder)

Anf. 3 TINA EHN (mp):

Fru talman! Sverige är ett rikt land, ett fritt land, ett land med stora vidder, ett land som hänger ihop med andra länder och ett land som i hundra år bedrivit aktiv naturvård. Det är något vi bör vara stolta över. Vi ser nu att med regeringens förda politik ändras vissa inriktningar inom naturvården och den biologiska mångfalden. Vi ser det i budgetsatsningarna och vi ser det i dag med det förslag till ny rovdjursförvaltning som ligger på bordet.

Det har varit många turer runt den svenska rovdjurspolitiken. Det är många rykten, många upprörda känslor och många knutna nävar. En del är upprörda för att rovdjuren finns, en del för att de är för många, en del för att de tar andra byten och en del för att de är för få.

När jag läste den utredning som handlar om människors olika inställning till rovdjuren, den så kallade Fjäll-Mistrautredningen, som är en av de få verkliga undersökningar som finns om inställningen till rovdjur i olika områden, blev jag förvånad över den tolerans och det intresse som ändå finns för våra rovdjur. När jag också läste regeringens förslag såg jag att det talades väldigt mycket om att skapa acceptans för rovdjuren, precis som om den acceptansen inte alls fanns. Enligt bland annat utredningen Fjäll-Mistra finns det en stor acceptans och en positiv grundinställning till våra rovdjur. Det är uppenbart. Men det finns så klart också skillnader i acceptansen i olika delar av landet. Så är det absolut.

En restaurang i Dalarna i mars, på menyn stod det Stygga vargens köttbullar! Barnmeny med budskapet Stygga vargen – vi känner igen det från sagan. För oss som kom in för att äta, en grupp som i tre dagar spårat varg i trakterna tillsammans med erfarna spårare och fått mycket riklig information om hur intelligenta och lekfulla dessa individer är, kändes det här budskapet *riktigt* irriterande. Varför tala om ”stygga vargen” för barn som kanske inte har någon annan relation till djuret?

Vi bekräftar gärna gamla ställningstaganden, som mer liknar fördomar, utan att ifrågasätta, även i en matsedel. Att bygga upp rädsla är en effektiv styrmekanism, som bekant. Som tur är lever vi i en modernare tid. Vi kan många gånger ifrågasätta och se på saker i ett större sammanhang.

Vi behandlar alltså en ny rovdjurspolitik, och jag kan säga att jag har fått många upprörda mejl från människor. Det är människor som trodde att vi var mer moderna och hade en modernare syn på det här. De känner sig överkörda på ett odemokratiskt sätt av att den framgångsrika rovdjurspolitik som har verkat nu ska byta inriktning. Från att ha haft en politik som har lyckats få en ökad tillväxt inom flera av arterna ska de nu begränsas, många gånger utan riktigt underbyggda skäl.

Man pratar mycket om acceptansen. Vem skapar acceptansen? Är det Stygga vargens meny på en restaurang i Dalarna? Är det genom att hota

med att landsbygden kommer att dö? Är det genom att tillåta utökad jakt på hotade arter? Knapptast!

Då är det väl bra med inflytande från dem som är berörda, kan man tycka, som det föreslås i det här betänkandet och i propositionen. Absolut! Vi i Miljöpartiet tycker alltid att det är bra med en dialog och en lokal förankring. Men det är inte alltid man ska eftersträva en förändrad beslutsnivå, och det är absolut inte vår mening att det är bra att i detta läge delegera beslut över en förvaltning till regionala viltförvaltningsdelegationer som ska vara underställda länsstyrelserna. Att vara rådgivande är en sak, att vara beslutande är en helt annan sak.

Vi har ett större ansvar än så, och vi har ett nationellt ansvar vare sig vi gillar det eller inte. Vi har ett ansvar enligt EU:s art- och habitatdirektiv och det ansvaret måste vi visa. Det gör vi inte genom att flytta förvaltningen till en regional nivå, tror vi, och dessutom sänka nivåerna för den svenska rovdjursstammen.

En annan mycket viktig sak att ta upp i den här debatten är just det som Brottsförebyggande rådet har skrivit i sitt remissyttrande över den föreslagna regionala förvaltningen.

Brå säger att det finns en risk med ett sådant förfarande. Uttalandet kommer just från forskningen om den illegala jakten. Brå säger att det sker olika former av otillåten påverkan mot personer som arbetar med rovdjursfrågor på länsstyrelserna. Det finns också risk för att påtryckningarna kommer att öka om den aktuella länsstyrelsen går mot tongivande lokala krafter. Det här är mycket allvarligt, och det är ingenting som man kan strunta i.

Vi har ett ansvar även för rovdjuren, trots att de gör vad de gör och äter vad de äter.

I Sverige finns kanske en varg som har lyckats leva och bli gammal. Han heter Ulrik. Hans revir, Ulriksbergsreviret, återfinns sydost om Fredriksberg på båda sidor om länsgränsen mellan Dalarna och Örebro. Reviret omfattar också en liten del av Värmland. Ulrik och hans fem syskon föddes på försommaren 1998. Den 27 februari 1999, när Ulrik korsade en skogsväg, besköts han av tjuvjägare och skadades allvarligt, men han överlevde. Sommaren 1999 bildade han ett par med en hona, det så kallade Grangärdesreviret. På försommaren 2000 får Ulrik sin första kull med tre valpar. I november samma år, när valparna är knappt ett halvår gamla, försvinner plötsligt den sändarförsedda tiken, och det finns indikationer på att familjegruppen utsatts för tjuvjakt. Ulrik blir ensam med de tre knappt halvårgamla valparna, och han uppfostrar dem på egen hand.

Sommaren 2001 träffar Ulrik en tik från Gravendalsreviret. De bildar nu det så kallade Ulriksbergsreviret. Det gick inte att konstatera att de fick några valpar 2002.

Inför 2003 fanns alla tecken på att en föryngring skulle ske i Ulriksbergsreviret. Men den 25 februari 2003 tappade forskarna kontakten med tiken. Det sker samma dag som märkningen ska ske. Man bedömde att tiken dog samma dag, och det styrktes av upprepade ylningar från Ulrik natten efter att hon försvann när han försökte att få kontakt med henne igen. Gravendalstiken har aldrig återfunnits, och det anses med anledning av funna spår, bland annat skoterspår, högst sannolikt att hon är illegalt dödad.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*En ny
rovdjursförvaltning*

Ulrik lämnas ensam för andra gången.

Vintrarna 2003–2004 och 2004–2005 kan man spåra Ulrik som ensam varg i sitt revir. Sommaren 2005 träffar han ännu en tik, och under försommaren 2006 fick han sin andra kull på fem valpar.

År 2007 får Ulriksbergsreviret valpar igen. Flocken består av fem sex valpar. Den 10 juli finner man tiken död i trakten av Årjäng. Omständigheterna tyder på förgiftning.

Man vet inte säkert om Ulrik lever i dag. Hans sändare slutade fungera den 29 april 2007, och sedan dess har man inte lyckats dna-analysera honom. Man har indikationer på att han levde åtminstone under vintern 2007–2008.

Sammanfattningsvis har Ulrik under sitt liv förlorat två av sina tre honor till följd av sannolik tjuvjakt. Samma gäller för hans mor. Han har också blivit påskjuten vid ett känt tillfälle. Hans far dog i sina bästa år till följd av ett medfött ryggfel. Av Ulriks tre kullar på totalt elva valpar vet man med säkerhet att sex i dag är döda, tre är sannolikt illegalt dödade, två är dödade under skydds- respektive licensjakt och en är dödad av tåg. Hur det står till för de övriga fem valparna vet man inte i dag.

Så långt historien om Ulrik.

Det finns en gemensam syn på de två stora hoten mot vargstammen. Det är dels den genetiska situationen med en alltmer inavlad vargstam som stammar från tre individer, dels den omfattande tjuvjakten. Man kan ju tycka att det vore klädsamt att lägga fram realistiska lösningar på problemen i en ny politik, men regeringen väljer att föreslå en del saker som alla ska träda i kraft samtidigt. Man ska flytta vargar för att stärka genetikerna, men samtidigt inför man licensjakt. Det ska vara en regional förvaltning med tre förvaltningsområden och med en sammansättning av representanter från olika samhällsintressen. Vi kan verkligen fråga oss om det här är en godare demokratisk ordning med en beslutskonstellation av en så oklar juridisk karaktär.

I betänkandet föreslår man att vargstammen ska frysas. Vi har nått ett etappmål, men det är inte samma sak som ett mål eller ett tak. Varg ska kunna jagas via både skydds- och licensjakt. Vi har ungefär 220 vargar i Sverige, och de är belastade på grund av inavel. De genetiskt svaga individerna ska skjutas, och vargar ska flyttas inom landet från andra håll.

Miljöpartiet vill i stället göra det möjligt för vargen att naturligt förflytta sig, så kallad naturlig invandring, och likt den politik som har gällt fram till nu tillåta enstaka föryngringar utanför renskötselns åretruntmarker.

Vi tror inte att det är det minsta lämpligt eller mer demokratiskt att tillåta licensjakt på en art som finns med på listan över hotade arter enligt art- och habitatdirektivet. Vi förstår inte hur man plötsligt kan tycka att 220 vargar utgör ett tak. Det är bara ett delmål som skulle utvärderas för att kunna anta ytterligare ett mål.

Vi tror däremot att betydelsen för acceptansen är skydds- och licensjakt på de individer som orsakar större problem än andra. Men det utrymmet blir mindre om licensjakten införs.

Vi anser att det är fel att sänka miniminivån på antalet lodjur. Även lodjur behöver det genetiska utbytet med bland annat den finska stammen och också den ryska stammen. Vi anser att den politik som fastställ-

des 2001 med en viss minskning av lodjursstammen i norra Sverige får ske först när tillräckligt många lodjur har etablerat sig i Götaland så att stammen nationellt inte minskar.

Jag hoppas att det tydligt framgår att Miljöpartiet inte ser rovdjurens existens i Sverige som en fråga om överlevnad. Vi anser att de har en roll i ekosystemen. Rovdjur tillhör den svenska faunan och har en roll som toppredator. Jag vill påminna om att vi har ett större ansvar för de stora rovdjuren än att som det framgår i förslaget i dag begränsa och minimera. Vi är valda att ta det ansvaret. Det är möjligt att göra det.

Därmed vill jag avsluta med att yrka bifall till reservationerna 4, 11, 22 och 24.

Anf. 4 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till betänkandets förslag i sin helhet.

Syftet med förslaget är att vi inom alliansen vill visa att vi tar ansvaret för den biologiska mångfalden på allvar och att vi arbetar intensivt för en fortsatt samexistens mellan människor och rovdjur genom att på ett balanserat sätt stå upp för de fem stora rovdjuren i den svenska faunan. Det här betänkandet visar, om inte annat, att politik är det omöjligas konst. Jag påstår att i det här betänkandet förenar vi motstående intressen på ett balanserat och bra sätt. Betänkandet är ett bra bevis på detta.

Vad är bakgrunden till detta? Vi har länge levt i avsaknad av en trovärdig och accepterad rovdjurspolitik. Vi har en av Europas starkaste tillväxttakt av rovdjur. Vardagsbekymren i konfliktytan har ökat i takt med att rovdjursnumerären har ökat. Avståndet mellan människor i rovdjursområden och beslutsfattare har upplevts som ljusår.

Serena Cinque pekar i sin avhandling *I vargens spår* på att myndighetsutövningen i avsaknad av tydliga riktlinjer i viss mån har blivit godtycklig. Tidigare socialdemokratiska regeringar visade brist på empati och utvecklade en utpräglad tondövhet, vilket förstärkte konfliktytan. Man valde att skjuta upp och begrava saker och ting i utredningar. Väns-tern och Miljöpartiet styrde och ställde.

Det bristande medborgarinflytandet gjorde att fåbodsägare, tamdjursägare, markägare, jägare och rovdjursföreträdare inte fick komma till tals, utan allt sköttes internt inför stängda dörrar.

Kruppa fåbod kanske många har hört talas om. En av dem som bor där på somrarna heter Per Hållnissa. Han var på mitt rum för ungefär en månad sedan och beskrev sitt liv med sina föräldrar på sin fåbod. Han är tätortsbo, bor här i Stockholm men bor sedan många år på fåboden på somrarna. Han är uppväxt där, och han är småbarnsförälder.

Det var flera angrepp hos dem i somras, ett av angreppen i deras direkta åsyn. Det gjorde ett utplånligt intryck på familjen Hållnissa. Det har gjort att de känner en osäkerhet, en otrygghet inte minst för sina barns skull. Det är just den här typen av rädsor som vi måste lyssna till och ta till oss för att möjligtvis kunna åstadkomma en förbättring.

När det gäller fåbodar rent allmänt har de förutsättningar för en unik biologisk mångfald. Fåbotanken bygger just på att man inte har djuren innanför hägn, det är det som är poängen. Det finns tamdjursarter som man räddar genom fåbodsdriften, men också den fauna och flora som bildas på fåbodarna är unika.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*En ny
rovdjursförvaltning*

Jag konstaterar att en tät rovdjursstam i direkt anslutning till en fåbod är någonting oförenligt. Det fungerar inte. Jag utgår från att viltförvaltningsdelegationerna i sin beskattningsutformning tar hänsyn till detta.

Vi inom alliansen har besökt fåbodar. Vi har besökt rennäring, vi har besökt rovdjurscentrum, vi har varit i verkligheten för att ta till oss av dessa konflikter för att kunna medverka till en bättre politik.

Alliansregeringen har väldigt tydliga riktlinjer. Sverige ska ha livskraftiga rovdjursstammar, men det måste till åtgärder för att en bättre samexistens ska komma till stånd och en ökad accept. Vi ska dessutom uppfylla våra internationella åtaganden. Det är statement som ligger i botten för vår politik. Vi har under den här mandatperioden ändrat § 28 redan två gånger för att just tillmötesgå människors rättmätiga behov av att skydda sina tamdjur.

Vad innehåller förslaget? Ja, det är tre delar. Det handlar om organisation, om att flytta förvaltningen närmare de berörda människorna. Länsstyrelserna ges ett utvidgat ansvar att ha hand om delegationer från Naturvårdsverket. Under länsstyrelsen ska bildas viltförvaltningsdelegationer som blir beslutande. I viltförvaltningsdelegationerna ska det finnas en bred representation av lokala och regionala företrädare. Detta är en väldigt viktig punkt. Detta understöds också av EU-kommissionens inriktning, nämligen att man ska flytta besluten närmare människor. Landshövdingen i länet kommer att vara ordförande i respektive viltförvaltningsdelegation. För att öka samförståndslösningar och samplanering ska det bildas rovdjursförvaltningsområden i landet.

Vad är då själva förvaltningsinriktningen? Nu har jag talat om organisationen. Jo, förvaltningsinriktningen är att vi ska se till att vi får en livskraftig rovdjursstam på alla de fem stora. För att hjälpa till med detta kommer vi redan i vinter att införa jakt på varg och samtidigt tillfälligt begränsa tillväxten av vargstammen. Vi kommer också att medge minskning av lodjursstammen som är ganska ojämnt fördelad i landet. Begränsningen på vargen är på 210. Detta ska paras med att vi ska stärka den genetiska statusen för just vargen eftersom den är uttunnad. Det ska göras i första hand genom att underlätta invandring och i andra hand genom att flytta redan invandrade individer och att förbereda för möjligheten att flytta in varg utifrån.

Den tredje delen i förvaltningsinriktningen är att det ska göras en utvärdering av rovdjursförekomsten och då speciellt vargen. I den här utvärderingen kommer det att finnas en bred representation med lokalt och regionalt inflytande. Utvärderingen ska redovisas senast den 1 juli 2012.

Några allmänna kommentarer: När det gäller viltförvaltning generellt måste det finnas en balans mellan mänskliga aktiviteter, foder, bytesdjur och rovdjur. Grunden till vår viltstam generellt sett är den fotosyntetiska produktionen av foder. Sedan har vi idisslare eller gräsätare och predatorer, och däremellan finns det ett samband. Jag hoppas att vi i framtiden ska kunna ha detta samlat, inte förvalta olika rovdjurslag för sig och skog för sig. Det ska hänga ihop, för det gör det i verkligheten. Vi måste någon gång lära oss att vi ska ta utgångspunkt i naturen och inte i mänskliga revir.

Jag utgår från att det sedan länge vid Naturvårdsverket och berörda länsstyrelser planerats för att genomföra jakt på varg i vinter. Om inte, är

det hög tid att sätta i gång. Det finns ingen ursäkt för att inte komma i gång i vinter.

När det gäller den allmänna avvägningen av konfliktytan mellan mänskliga intressen och rovdjur får det aldrig råda någon tvekan om att när rimliga skyddsåtgärder har vidtagits och det ändå är en konflikt måste det alltid vara människans intressen som går före.

Vi i allianspartierna lovade före valet, och nu levererar vi. Jag påstår att det här betänkandet innebär en framgång för människor och en framgång för rovdjuret därför att vi, förhoppningsvis, ska kunna minska tjuvjakten. Vi kommer att stärka de genetiska förutsättningarna. Det här är också en framgång för tamdjuren. För alla berörda parter ger detta betänkande en framgång.

Vad har vi på oppositionssidan i den här frågan? Vi har en socialdemokrati som inte vill ha något tak under utvärderingstiden. Det är mycket märkligt därför att det innebär att det blir samma system som nu gäller, nämligen att det kommer att gå som det har varit. Man vill ha en delutvärdering 2015 och nästa 2029. Man har inte någon adaptiv förvaltning med i resonemanget. Jag blir lite fundersam när jag läser deras motion om § 28. Där står det att det bara gäller djur innanför hägn. Det är möjligt att det är en felskrivning, men man vill ha en återgång till det som tidigare gällde.

Vänstern säger att ingen delegation ska ligga kvar på Naturvårdsverket. Man vill inte ha någon jakt, och man vill försäkra § 28 så att det bara ska gälla djur innanför hägn. Det innebär åter att du inte har någon möjlighet att skydda dina fåbodsdjur och hundar. Man vill inte heller stå bakom en minskning av lostammen.

Miljöpartiet säger: Ingen delegation till länsstyrelsen eller till lokala beslutsfattare, ingen jakt. Man vill försäkra § 28 och ändra tillbaka till vad som gällde 2006, om jag har läst rätt. Det innebär att det först är vid ett upprepat anfall som man får vidta en åtgärd. Man vill dessutom ha varg i renbetesland men ingen minskning av lostammen.

Kära åhörare! Vad är då den samlade strategin från oppositionen? Vem är det som bestämmer? Är det två mot en, eller bestämmer det största partiet? Gäller den förra regeringens beslutsordning att två små bestämmer över den store, återigen att svansen viftar med hunden? Det är ett viktigt besked mindre än ett år före valet.

En röst på vänsterblocket är en röst för en dramatisk tillbakagång och en ändlös kamp, återigen, för tamdjursägare, landsbygdsboende, friluftsmänniskor och jägare.

(Applåder)

Anf. 5 HELÉN PETTERSSON i Umeå (s) replik:

Fru talman! Jag kan ge besked på en gång. Om Bengt-Anders Johansson tror att vi kommer att backa när det gäller § 28 har han fel. Jag hittar själv inte någon sådan skrivning i betänkandet, så jag vet inte var Bengt-Anders Johansson har hittat något som kan ge någon antydning åt det hållet.

Jag vet inte riktigt hur Bengt-Anders Johansson tänker när han säger att vår plan för vargen, att behålla miniminivån och inte sätta tak, skulle göra att vi skulle stanna kvar vid den politik som förs nu, för det är ju helt felaktigt. En förvaltningsplan på 20 år och dessutom en regional

förvaltning är det som ligger till grund för att inte låsa stammen vid 200 individer i 20 år.

Om vi ska ha en regional förvaltning måste den också ha beslutsrätt. Det är inte en beslutande regional förvaltning om vi säger: Ja, det är jättebra att ni vill ha vargar, men vi har bestämt att ni inte får ha mer än totalt 200. Ni måste skjuta dem därutöver. Om de är överens om att de vill ha fler vargar i regionerna än de som de har blivit tilldelade, är det väl klart att de ska få ha det. Det är det som det handlar om och ingenting annat.

Jag märker att Bengt-Anders Johansson snyggt glider förbi frågan om inplanteringen i sitt anförande. Jag kan förstå det, för det är en besvärlig fråga, men jag vill ändå ha svar. Hur tänkte ni när ni kom fram till förslaget om inplantering av varg från andra länder? Det finns inte någonstans något stöd för det. Var ska de utplanteras? Hur ska man kunna särskilja de nya vargarna från de gamla vid jakt? Vad händer om man råkar skjuta en ny varg? Blir man då anklagad för illegal jakt eller grovt jaktbrott? Hur ser det ut rent praktiskt? Och hur ska ni hinna se något resultat av genetiken på en hel stam fram till, som du säger, den 31 juli 2012?

Anf. 6 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Detta om 28 § står i er motion, bara upplysningsvis.

Jag påstår att införandet av ett tak under utvärderingstiden är den mest aktiva riktlinjen för myndigheterna. Ni lämnar till myndigheterna, precis som ni har gjort hittills, att självständigt avgöra hur det här ska hanteras. Det är just där det politiska ansvaret brister från Socialdemokraterna. Ni är alltså i princip på samma bog som Vänstern och Miljöpartiet. Därför, Helén Pettersson, tala nu om för oss vilken linje av de tre som kommer att gälla. Är det den gamla socialdemokratiska regeringens linje, nämligen att det är småpartierna som ska styra och ställa? En oerhört väsentlig fråga är om ni vill vara med i matchen eller om ni passar och backar in bakom Vänstern och Miljöpartiet. Det tycker jag att du ska ge ett tydligt och rakt svar på.

När det gäller inplanteringen visar just den det ansvar som vi vill ta för vargstammen. Det är ett ansvar för den biologiska mångfalden. Det är just kombinationen av att vi kan hålla ett tillfälligt tak samtidigt som vi för in nya gener på ett aktivt sätt som är trollspöet och lösningen. Det saknar ni, vilket gör att er politik är fullständigt resultatlös. Det är precis som det har varit.

Anf. 7 HELÉN PETTERSSON i Umeå (s) replik:

Fru talman! Med tanke på hur noga Bengt-Anders Johansson verkar ha läst vår motion är det förvånande att vår långsiktiga och ganska genomgripande strategi för vargpolitiken, som finns beskriven där, verkar ha gått honom förbi.

Det är absolut skillnad på en vargpolitik som ska gälla i två till fyra år och en som ska gälla i 20 år, så klart. Att sätta ett tak när man gör en 20-årsplan är inte att respektera en regional förvaltning. Däremot tror jag, och jag hoppas att det är så som majoriteten också har tänkt när man beslutat om den regionala förvaltningen, att det ska finnas ett visst mått av beslutanderätt också där. Annars blir alltihop bara ett spel för gallerierna.

Vad gäller samarbetspartierna har det gått väldigt bra för oss att driva en gemensam politik sedan vi förlorade det senaste valet. Jag tror inte att vi kommer att ha något problem med det framöver heller. Jag vet också att man inte ska kasta sten i glashus. Och det har inte varit helt enkelt för majoriteten, om jag har förstått det rätt, att komma fram i den här frågan, men ni har ju onekligen lyckats.

Det är trevligt att du är omtänksam och bekymrad över vad som kommer att hända efter att vi har vunnit valet 2010. Men tro mig, det kommer att ordna sig till det bästa då också.

Jag tycker fortfarande att vi får för lite praktiska svar på hur denna inplantering av varg ska gå till och också var det förslaget egentligen kommer ifrån. Det är ingen som tycker att det är en bra idé. Det finns ingenstans där det har visat sig funka bra på varg. Ni pratar om att ni vill att acceptansen ska öka lokalt samtidigt som man ska släppa vargar hemma i någons område och sedan åka därifrån. Det ska sedan hanteras lokalt av befolkningen. Hur ska det öka acceptansen? Och, återigen, hur ska man kunna skilja de nya vargarna från de gamla vid jakt?

Anf. 8 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Ja, alla åhörare hörde att vi inte fick något svar på vem det är som kommer att bestämma under nästa mandatperiod, om vänsteralliansen olyckligtvis skulle få majoritet. Man går alltså in i ett fullständigt töcken när det gäller den rovdjurspolitik som alliansen nu är oerhört tydlig med att ta tag i för människornas, rovdjurens och tamdjurens bästa. Det är ett viktigt besked vi har fått i dag.

När det gäller inplanteringen handlar det väldigt mycket om teknik, alltså på vilket sätt den ska göras. Det skulle vara mig förmätet och mycket främmande, med mina bristande detaljkunskaper om hur inplanteringen ska göras och när vi har myndigheter som har fått det uppdraget, att tala om hur det ska gå till. Men jag är alldeles övertygad om att det finns förutsättningar att lyckas. Det måste lyckas för att vi ska klara den genetiska statusen på rovdjuren, vilket vi värnar om mer än vad vänsterblocket gör eftersom vi är beredda att ta till denna extraordinära åtgärd. Men som sagt handlar det i första hand om en naturlig invandring. Och dessbättre har det de senaste åren visat sig att det har kommit in ett par tre nya djur. I går fick jag information från en av vargforskarna att en av dem dessutom har reproducerat sig, vilket är väldigt glädjande.

Jag kan bara avslöja för Helén Pettersson, i den mån hon inte visste det, att de viktigaste vargarna i regel är märkta med radiosändare, vilket gör att det går att skilja ut djur i naturen. Men, som sagt, det här är inget större bekymmer. Den som vill problematisera det hela gör precis som Helén Pettersson och sätter upp alla svarta skynken som bara går. Det är viktigare att vi får till stånd en bättre genetisk utveckling än att hålla på och problematisera som vänsteralliansen gör.

Anf. 9 WIWI-ANNE JOHANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag funderar också över var ni har fått det där med inplantering av varg ifrån. Finns det någonstans där det har fungerat väl? Det känns lite som att det är fort och fel. Och ni ska utvärdera den nya politiken på två och ett halvt år.

Jag vill ställa en fråga till Bengt-Anders. I den interpellationsdebatt som jag hade med jordbruksministern, och som jag refererade till i mitt anförande, inför förändringen av 28 § sade jordbruksministern att hans uppfattning var att bevarandet av rovdjuren inte kan ske utan att det finns en bred acceptans för rovdjurens närvaro. Min ambition, sade han då, är att en ändrad lydelse av 28 § jaktförordningen ska ge den effekten.

Då undrar jag: Har ni redan nu kunnat se att förändringen av 28 § jaktförordningen har inneburit någon förändring? Har det blivit större acceptans? Var det alltså lyckat att göra den förändringen? Om inte, varför går ni i så fall vidare och vill ha begränsad licensjakt? Då kan ni inte tycka att den har varit lyckad. Den har alltså inte ökat acceptansen för rovdjuren, om jag förstår det rätt. Hur ser Bengt-Anders på jordbruksministrernas förhoppning och ambition?

När det gäller inplantering, var har man fått idén ifrån? Har den funkat någonstans?

Anf. 10 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Var har idén kommit ifrån? Ärligt talat vet jag inte. Det spelar mindre roll, för det man ska ta ställning till är om det kan vara en tillgång eller inte. Alla som har sysslat med djuravel – vilket jag delvis har gjort – vet att om man vill förstärka eller få en bättre genetisk status, oavsett om det handlar om hundar, kor eller hästar, är det bra att emellanåt få in nya friska gener. Det är en mycket gammal kunskap, men det verkar som att vänsterblocket står fullständigt handfallna och häpna inför upptäckten att nya gener kan göra en stam friskare. Det är grundläggande avelsarbete som har gett den kunskapen. Men hej och hå, välkomna till verkligheten och förnyad kunskap!

Jag fick också frågan om vi har gjort någon utvärdering av § 28. Det senaste beslutet började gälla den 1 maj 2009. Det är rätt magstarkt att vänta sig att vi redan efter fyra månader skulle ha kunnat se några effekter av detta. Men de människor jag möter, och framför allt tamdjursägare, känner i dag en emotionell tillfredsställelse över att man återigen har en möjlighet att avvärja ett angrepp innan det har påbörjats.

Detta är oerhört viktigt. Enligt den gamla § 28 gällde upprepat anfall, vilket innebar att en djurägare skulle avvakta ett rovdjursangrepp på sitt tamdjur, oavsett vilket tamdjur, innan man fick angripa. Det var en fullständigt omänsklig linje som den förra socialdemokratiska regeringen drev.

Anf. 11 WIWI-ANNE JOHANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Bengt-Anders Johansson att vi har hört talas om att man kan förnya gener genom att föra in nya djur. Vi är helt på det klara med att det går till så. Men då handlar det om tamdjur. Vargen är inget tamdjur, så det fungerar inte riktigt på samma sätt.

Jag fick svaret att ni inte vet var idén kommer ifrån. Då kan ni inte heller svara på om det är en beprövad metod när det gäller vilda rovdjur, som i detta exempel vargar, utan det är en chansning som inte har stöd någonstans ifrån. Men ni inför det, och snabbt ska det gå. Det känns lite fort och fel. Man hinner inte se vad det ena man gör leder till innan man inför en ny del som går åt samma håll.

Förhoppningen var att acceptansen för rovdjuren skulle öka. Bengt-Anders Johansson säger att han har mött hundägare och jägare som är nöjdare och mer tillfreds. Men om förändringen har fungerat, varför ska ni i så fall tillföra licensjakten? Varför ska ni begränsa antalet vargar? Då har det inte fungerat. Varför är ni aldrig nöjda? Är det nollvision ni vill uppnå? Ska vi bara ha vargar och andra rovdjur i djurparker?

Anf. 12 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Ibland vet jag inte vart debatten leder. Det sista var sällsynt magstarkt, nämligen att vi skulle stå för en nollvision för rovdjuren. Det är en fullständigt fabricerad uppfattning som Wiwi-Anne Johansson gör sig till tolk för. Jag tror inte att någon uppfattar att det är vår linje. Jag har varit mycket tydlig med att vi står upp för de fem stora rovdjuren. Vi gör det på ett sådant sätt att vi kan få en ökad accept och en bättre samexistens samtidigt som vi vill förbättra den genetiska statusen. Uppenbarligen är man från vänsterblocket inte speciellt intresserad av den genetiska statusen, men vi är beredda att vidta åtgärder som är lite ovanliga.

Wiwi-Anne Johansson påstår att allt ska gå så snabbt. I brist på handling under tidigare regeringars ansvar har behovet av åtgärder ökat. Därför är det viktigt att påbörja detta och försöka få en ändring till stånd så snabbt som möjligt. Vi har nämligen varit ute i verkligheten och lyssnat på människor. Jag rekommenderar det; det är nyttigt. Då får man höra vad som trycker människor och vilka bekymmer de har.

Vi tar nu på ett balanserat sätt ansvar för detta, vilket gör att vi kan förena två olika intressen. Den som påstår att vi har gått ena parten till mötes får med osanning. Vi har hittat en gyllene medelväg som kommer att visa sig framgångsrik.

Anf. 13 TINA EHN (mp) replik:

Fru talman! Jag reagerade starkt på Bengt-Anders Johanssons berättelse om fåbodbruket. Det smög sig in en mening om att man var orolig för angreppen, inte minst för sina barns skull. Vad menar Bengt-Anders när han säger så? Det är precis detta som stora stygga vargen handlar om, nämligen värderingar, värderingar och värderingar. Jag är allergisk mot de värderingar som han lägger in när han säger så. Det vore bra att få ett svar. Ska vi verkligen skrämman upp barnen och varandra? Det händer att hundar hoppar in bland djur och river och biter ihjäl. Inte säger vi då till barnen att vi är oroliga för deras säkerhet. Detta är en viktig detalj i diskussionen.

Förhoppningsvis kommer licensjakten att minska tjuvjakten. Det hoppas jag också. Men vet vi det?

Anf. 14 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag börjar med indignationen angående oron för barnens skull. Jag citerade en medborgare som var hos mig och berättade om sina känslor. Han var tätortsbo, inte jägare eller tamdjursägare. Han sade precis detta till mig. Om du besöker verkligheten, Tina Ehn, kommer du också att möta denna typ av påståenden. Det var ett citat.

Vad har vi för belägg för att tjuvjakten minskar? Enligt forskarna har tjuvjakten på björn minskat sedan vi började jaga den på ett mer adekvat sätt. Det är väl ett bevis så gott som något. Allt talar för att det är så.

Kan Tina Ehn berätta för oss vem det är som kommer att få inflytande över den kommande rovdjurspolitiken om vänsterblocket får majoritet i nästa val? Socialdemokraterna kunde inte förklara hur detta skulle gå till, naturligtvis mot bakgrund av att man misslyckades med att få till en vettig rovdjurspolitik när man hade ansvaret under förra mandatperioden. Är det Tina Ehns linje som gäller? Eller Wiwi-Anne Johanssons? Eller Helén Petterssons? Snälla, ge oss ett besked! Det är viktigt.

Anf. 15 TINA EHN (mp) replik:

Fru talman! Man kan antingen välja att diskutera hur den framtida rovdjurspolitiken skulle se ut om oppositionen hade makten eller också kan man välja att diskutera regeringens förslag till ny rovdjurspolitik, vilket vi har på bordet i dag.

Vi har inte diskuterat vilken rovdjurspolitik vi vill ha framöver. Vad vi gör i dag är att diskutera den rovdjurspolitik som alliansregeringen presenterar.

Bengt-Anders Johansson får naturligtvis citera en annan person. Jag ber om ursäkt om jag tolkade det som att Bengt-Anders framförde sina synpunkter. Desto viktigare är det att visa att detta är värderingar som kommer fram och som går från mun till mun. Ibland får man analysera varifrån de kommer. Är det sagan om stora stygga vargen?

Jag ska fortsätta med att ta upp frågan om illegal jakt som är ett av de stora problemen när det gäller vargen och rovdjuren.

I regeringens förslag säger man att man tänker återkomma till frågan om att försök och förberedelse till grovt jaktbrott bör kriminaliseras.

Jag har också ställt en fråga till miljöministern om det, men fått samma svar som det som står i propositionen. Jag tycker att det hade varit ett framsteg att lyfta fram det problemet och göra något åt det.

Anf. 16 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Nu har vi hört företrädare nummer två för vänsteralliansen vara väldigt tydlig med att man inte har någon framtidspolitik för ett eventuellt samregerande när det gäller rovdjurspolitiken. Det är ett svart hål. En röst på vänsteralliansen är detsamma som att ta en lott på ett lotteri – det kan bli si eller så.

Erfarenhetsmässigt kommer det att vara så att det är Vänstern och Miljöpartiet som kommer att styra den framtida rovdjurspolitiken om, vilket Gud förbjude, det blir ett regeringsskifte.

Det är alltså en tillbakagång till det som gällde före 2006. Det är en ändlös kamp för människor att försöka få förståelse för sina bekymmer. Kom ihåg det, ni som lyssnar på detta.

När det gäller grovt jaktbrott och jaktbrott över huvud taget är jag fullständigt överens med Tina Ehn. Det finns ingen som helst ursäkt för jaktbrott.

De är illgärningsmän eller -kvinnor. De är alltså brottslingar. De har ingenting med jakt att göra. I min värld är jägare de som följer reglerna och jagar på ett etiskt, bra och korrekt sätt. De som ägnar sig åt illegal

jakt ska ovillkorligen tas om hand och tas bort. De skapar bara bekymmer för hela den övriga jägarkåren och alla andra.

Jag vet att det för närvarande pågår en beredning i Regeringskansliet mellan Justitiedepartementet och Jordbruksdepartementet för att få pusselbitarna på plats.

Vi har inte olika uppfattning. Vi står enade om att vi måste bekämpa den illegala jakten. Den har inte i ett modernt samhälle att göra.

Anf. 17 CLAES VÄSTERTEG (c):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Inför valet 2006 var Centerpartiet tydligt med att Sverige behöver en ny rovdjurspolitik. Vi behöver en ny rovdjurspolitik som tar sin utgångspunkt i att vi ska ha livskraftiga rovdjursstammar i Sverige. Vi i Centerpartiet lovade att om vi fick ansvaret efter valet skulle vi arbeta för en politik som tog människors oro på allvar. Vi lovade att de människor som berörs av rovdjursangrepp skulle få ett större inflytande, och vi var tydliga med att vi ville se en rovdjurspolitik som gör det möjligt att leva och verka på landsbygden.

Vi har lyssnat på de många människor i Sverige som känner otrygghet när deras djur utsätts för det ena rovdjursangreppet efter det andra. Vi har lyssnat på fåruppfödare i Horred i Sjuhäradsbygden, i Vrena i Sörmland och i Lekvattnet i Värmland, för att nämna några.

Vi har lyssnat på hjärtskärande berättelser om hur dessa människor fått flera års arbete förstört. Vi har lyssnat på hur de ser att deras livsverk hotas av rovdjursangrepp.

De tidigare socialdemokratiska regeringarna var väldigt duktiga på att lyssna. De lyssnade och lyssnade, men inget hände. I stället valde de att sticka huvudet i sanden när larmet gick om rivna får och inavlade vargstammar. På något sätt känns det som om man trodde att den här debatten skulle försvinna och så överlät man på Miljöpartiet och Vänsterpartiet att sköta rovdjurspolitiken. Det bidrog bara till att misstron mot rovdjursförvaltningen tilltog och acceptansen minskade.

När alliansregeringen tog över 2006 var förväntningarna enorma. Därför är jag både stolt och nöjd när jag nu kan konstatera att Centerpartiet och alliansregeringen än en gång levererar.

Den nya rovdjursförvaltning som vi kommer att fatta beslut om i dag kommer att bidra till att öka acceptansen samtidigt som den tar hänsyn till både naturvårdsintressen och intressen från djurägare och andra berörda i områden med rovdjur.

Den nya rovdjursförvaltning vi i dag fattar beslut om kommer att innebära ökat regionalt ansvar och lokalt inflytande över förvaltningen av rovdjuren samt begränsning av vargstammens tillväxt genom licensjakt och fortsatt skyddsjakt. Vi har kraftfulla åtgärder för att göra vargstammen friskare. Vi sänker miniminivån för lo. Vi tillsätter en utvärdering för långsiktiga mål och en utredning om toleransnivå för rennäringen.

Fru talman! Den nya rovdjursförvaltningen kommer att innebära ökat regionalt ansvar och att besluten fattas närmare dem som berörs. Länsstyrelserna får ett utvidgat ansvar över förvaltningen av rovdjuren jämfört med i dag, och Naturvårdsverket kommer att kunna föra över rätten om

licensjakt och skyddsjakt till länsstyrelserna, givet att det finns reproducerande stammar i länen.

Samtidigt som vi föreslår en regionalisering av rovdjursförvaltningen garanterar vi en livskraftig rovdjursstam. Det innebär att delegeringen av beslut om jakt och skyddsjakt endast får ske om en rovdjursstams antal överstiger den fastställda nationella miniminivån. Det betyder konkret att om stammen minskar i antal och understiger den nationella miniminivån och därmed det mål som riksdagen har fastställt minskar det regionala beslutsfattandet då vi uppnått den situation som är önskvärd.

Fru talman! Etappmålet för varg är den del i regeringens förslag som inte helt oväntat har fått mest uppmärksamhet i medierna och bland allmänheten. En del har velat framställa det som att förslaget innebär slutet för den svenska vargstammen. Det är allt annat än en korrekt beskrivning. Många verkar ha glömt bort att antalet vargar har ökat väldigt snabbt de senaste åren. I slutet av 1970-talet fanns det endast tre vargar i Skandinavien. Vintern 1999–2000 hade antalet ökat till ett sjuttioal individueller, för att i dag med råge överstiga 200 individer. Den svenska vargstammen har gjort en fantastisk comeback antalsmässigt, och det råder inget tvivel om att den är här för att stanna.

När jag läser oppositionens motioner och det som berör etappmål för varg slår det mig hur vitt skilda uppfattningar partierna har. Socialdemokraterna vill, vilket har framkommit i debatten här, ha ett etappmål på 200 vargar. Miljöpartiet däremot anser att vargstammens tillväxt ska få fortsätta, och nämner i svepande ordalag att en isolerad stam som den svenska kräver i storleksordningen 2 000–5 000 djur för att vara livskraftig. Det är två målbilder som milt sagt avviker ganska kraftigt från varandra.

På den ekonomiska politikens område har vänsteroppositionen lovat besked om ungefär ett år om hur deras gemensamma alternativ ser ut. Min enkla fråga är: När får vi och Sveriges befolkning besked om vänsteroppositionens rovdjurspolitik? Det vore hedervärdigt att ge besked om det i god tid före valet så att människor har två tydliga alternativ att välja mellan.

Som sagt har den offentliga debatten om vargfrågan dess värre ofta haft en missvisande fokusering på antalet vargar när det i själva verket är vargarnas genetiska status som är det mest intressanta.

I och med att den skandinaviska vargstammen härstammar från endast tre individer gäller det att vi arbetar kontinuerligt och långsiktigt med att förbättra den genetiska statusen. I första hand vill vi från alliansens sida underlätta för naturligt invandrade vargar att förflytta sig från renkötselområdet till vargpopulationen i Mellansverige. I andra hand vill vi genom aktiv utplantering öka den genetiska variationen i den svenska vargpopulationen. Det är nödvändigt eftersom den genetiska statusen på vargstammen är så problematisk. Ska vi komma till rätta med dessa problem krävs det aktiva åtgärder för att förbättra vargstammens genetiska situation. Stammen visar bland annat tydliga tecken på inavelsdepression, och det har konstaterats fall med vargar som har haft ryggsotsdefekter, hjärtfel, njurfel med mera på grund av inavel.

Det är tack vare åtgärderna för att stärka vargstammens genetiska status som tillväxten av den svenska vargstammen inte behöver vara av samma omfattning som hittills. Och det är tack vare åtgärderna som

vargstammen kommer att kunna hållas på en nivå som långsiktigt skapar en större acceptans för vargen i vår fauna och i förlängningen en större acceptans för de beslut som fattas i denna kammare.

Det är lätt att sitta här i Stockholm och säga att antalet vargar ska tiofaldigas när det är andra människor i andra delar av landet som lever med dessa djur nära inpå sig.

Genom att man inför en planerad licensjakt kommer de individer som bär på dåliga anlag att kunna avlägsnas från vargpopulationen. Det kommer att reducera risken för fortsatt spridning av dåliga anlag samtidigt som genetiskt viktiga vargindivider får leva vidare. Det kan låta lite grymt, men på lång sikt kommer det att gynna den svenska vargstammen. Man skulle kunna likna det vid ruttna äpplen i en korg. Rensar man inte bort den skadade frukten riskerar den att sprida sig. Jag tror att de flesta här inne håller med mig om att ett mindre antal friska äpplen är att föredra framför en hel korg med ruttna äpplen.

Fru talman! Jakten är ett redskap för att förbättra vargstammens genetik. Hade vi från alliansen inte lämnat detta utrymme för en begränsad och strängt kontrollerad licensjakt på varg hade arbetet med att uppnå en mer gynnsam bevarandestatus varit svårare.

Det räcker inte att göra som Socialdemokraterna gör gång på gång, det vill säga att sticka huvudet i sanden ännu en gång. Man har från socialdemokratins sida hakat upp sig på regeringens förslag att plantera in friskt genetiskt material för att stärka den svenska vargstammen. I stället vill man vänta i 20 år för att 20 vargar eventuellt ska invandra på naturlig väg. Varför ska man vänta så länge? Med regeringens förslag får vi motsvarande effekt under en kortare tidsperiod, och vi får också en möjlighet till större handlingsfrihet.

Jag är fullt medveten om att utplanteringen kan anses provocerande för en del människor, och jag har respekt för det. Men regeringens och alliansens bedömning är att utplanteringen är nödvändig för att vi ska kunna begränsa tillväxten på varg.

Statens jordbruksverk kommer i samråd med Naturvårdsverket att ha i uppdrag att ta fram rutiner för hur förstärkningen av vargstammens genetik ska organiseras och genomföras. Därtill kommer det att krävas att jägarorganisationerna, inom ramen för bland annat det allmänna uppdrag som de har, påbörjar arbetet med en lokal förankring av processer med flytt och införsel av vargar för att garantera att legitimiteten för rovdjursförvaltningen inte minskar.

Fru talman! Det är mindre än ett år kvar till valet, och de rödgröna vill gärna framställa sig som ett trovärdigt alternativ till alliansen. Lika mycket som deras budgetmotioner spretade åt olika håll när de presenterades för några veckor sedan spretar nu deras syn på den svenska rovdjurspolitiken.

Av det som jag har pratat om i dag är oppositionen i stort sett inte överens om något. Vi kan konstatera att Socialdemokraterna accepterar regeringens politik på väldigt många områden. Men Miljöpartiet och Vänsterpartiet avviker markant från alla andra riksdagspartier. Att de ska kunna komma överens om en gemensam hållning i dessa frågor ser jag med spänning fram emot. Deras alternativ är allt annat än tydligt. Jag kan konstatera, precis som Bengt-Anders Johansson gjorde här tidigare, att Miljöpartiet historiskt sett har haft ett stort inflytande över vänstersidans

rovdjurspolitik. En röst på oppositionen går därför inte att tolka på något annat sätt än att den är en röst på en rovdjurspolitik med ett begränsat regionalt inflytande och en röst på en miljöpartistisk rovdjurspolitik.
(Applåder)

Anf. 18 HELEN PETTERSSON i Umeå (s) replik:

Fru talman! Ja, visst är det ett år kvar till valet. Det märks också väldigt tydligt på alliansens företrädare i talarstolen som ägnar mer tid åt att prata om oron för hur oppositionen ska hantera frågan efter att vi har vunnit valet än att prata om den faktiska proposition som ligger på bordet.

Jag noterade att Claes Västerteg kräver tydliga och raka besked från oppositionen ett år före valet på flera olika politiska områden. Jag tycker ändå att vi kan konstatera att det tog alliansen tre år efter vunnit val innan man var överens om rovdjurspolitiken. Så kasta inte sten i glashus, Claes Västerteg.

Jag känner också ett behov av att påminna alliansens företrädare om att vi var överens om den rovdjurspolitik som vi lade fast 2001. Socialdemokraterna tillsatte Rovdjursutredningen 2006 för att utvärdera den gemensamma rovdjurspolitiken, och den utredningen ligger till grund för dagens proposition. Det tog tre år för alliansen att leverera i detta sammanhang.

Det skulle vara intressant att höra från Claes Västerteg hur det känns. Det erkände han i och för sig här. Hans moderata kollega hade åsikter om att störst parti borde bestämma. Jag undrar hur det känns att vara centerpartist och diskutera dessa frågor.

Vi kan lugna borgarblocket med att vi vet att nya gener förbättrar genetiken. Jag ställer ändå frågan vad alliansen vet om reproduktion.

Om utvärderingen ska vara färdig i juli 2012, hur ska de nya vargarna hinna reproducera sig? Det är nu ett flertal vargar på väg ned genom Sverige. Det tar tid för dem. Det måste få göra det. Vore det inte bättre att låta dem gå ned den naturliga vägen till vargreviren och föröka sig där? Nu kommer det nämligen att bli lite hetsigt om man före 2012 ska få in 20 individer som ska hinna reproducera sig. Hur ska det gå till? Hur har ni tänkt?

Anf. 19 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag uppmana Helén Pettersson att läsa protokollet efter den här debatten. Som jag uppfattade det sade Bengt-Anders Johansson ingenting om att störst parti bestämmer. Det är kanske traditionen inom socialdemokratin att bedriva politik så. Här är vi fyra likvärdiga parter som jobbar tillsammans. Läs därför protokollet och lägg inte ord i andras mun. Det tycker jag är en hederlig debatteknik.

Fru talman! Jag uppmanar också Helén Pettersson att läsa s. 34 i propositionen. Där står följande:

”Utvärderingen, som ska redovisas senast den 1 juli 2012, kommer att utgöra en kontrollstation för att se hur de påbörjade åtgärderna för att stärka vargstammens genetiska status har fallit ut.”

Det kommer inte att vara färdigt 2012. Men detta är en utvärdering för att man ska se hur arbetet har fortskridit. Så försök inte göra gällande att man ska försöka lösa allting på några få år, för det är inte en rättvis

beskrivning av det förslag som finns i detta betänkande. Jag tycker att man kan ha lite hyfs i debatten.

Fru talman! Avslutningsvis kan jag än en gång konstatera att Bengt-Anders Johansson försökte få ett svar på när vi får något gemensamt alternativ från oppositionen. Jag tycker att det också handlar om en tydlighet gentemot väljarna att man inför valet kan se vilken rovdjurspolitik som vänsteroppositionen skulle föra om den mot förmodan skulle komma i regeringsställning efter valet.

Anf. 20 HELÉN PETTERSSON i Umeå (s) replik:

Fru talman! Jag ska läsa protokollet. Jag föreslår att Claes Västerteg också gör det. Det talades om svansen som viftar med hunden, eller hur det var.

Jag vill återgå till 2012. Claes Västerteg säger att det är en kontrollstation. Förvisso är det så. Men om man nu har gett Naturvårdsverket i uppdrag att plocka fram hur det rent praktiskt ska gå till, måste jag fråga: Håller du inte med om, Claes Västerteg, att det är väldigt bråttom att få in nya vargar för att man ska hinna göra något slags utvärdering 2012 mer än att bara konstatera att de nya vargarna är på plats?

Jag tycker att det är en forcerad politik som man har lagt fram när det gäller vargen. Jag tycker också att det på något sätt är lite märkligt eftersom vi i just den här frågan är ganska överens i de stora delarna av propositionen, vilket jag också sade i mitt anförande.

Det finns några saker där vi har väldigt olika åsikter. Just inplanteringen är en av dem. Ska vi inte kunna ha en saklig debatt om just den frågan och hålla oss till det? Jag tycker inte att jag har fått några svar över huvud taget om inplanteringen.

Ingen vet varifrån idén kommer. Ingen vet om det någonstans finns en beprövad vetenskap som visar att det här är en fungerande metod.

Varför har man lagt in detta, och varför så kort tid? Vi ser ju, precis som en efter annan av alliansens företrädare här säger, att vargstammen har en gynnsam utveckling. Nya individer har kommit in, och nya individer är på väg. Varför ska vi då forcera fram med individer från andra länder? Jag vill ha tydliga svar.

Anf. 21 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Fru talman! Jag är överens med Helén Pettersson om att genetiken är ett stort problem när det gäller rovdjursstammen. Just därför har vi valt att göra den här typen av ny rovdjursförvaltning. Vi ger möjlighet till licensjakt. Vi ger möjlighet till en regionaliserad förankring. Vi ger möjlighet i första hand till en flyttning och i andra hand till en inplantering. Precis som Helén Pettersson säger ska detaljer tas fram av Naturvårdsverket och Jordbruksverket.

Bilden av exakt hur det ska gå till kommer successivt att klarna – vi har inte alla detaljer klara i den delen. Just därför har vi expertmyndigheter som ska jobba med de här frågorna.

Vad som skiljer alliansens rovdjurspolitik från Socialdemokraternas rovdjurspolitik – för att nu göra den jämförelsen – är att vi har en helhetsbild. Vi har en helhetsbild av hur vi ska lösa detta med den genetiska utvecklingen framöver. Då kan vi också kombinera det med licensjakt för att kunna begränsa vargstammens tillväxt. Socialdemokraterna vill i sin

politik ta bara lite av den ena delen – man vill ha licensjakten och kunna säga att man vill begränsa vargstammens utveckling. Men man har inte tillräckligt med redskap för att komma åt den genetiska utvecklingen. De redskapen har vi i alliansens politik. Denna skapar en större acceptans för rovdjursförvaltningen i framtiden.

Anf. 22 TINA EHN (mp) replik:

Fru talman! Här får vi höra om en politik som spretar och om vem som bestämmer. Jag tror att Bengt-Anders beskyllde oss i Miljöpartiet för att vara de som bestämmer när det gäller rovdjurspolitiken. Det är alltså olika bud.

Ibland får vi i den här debatten också höra att man ska komma ut i verkligheten och se hur det är. Det verkar som att några i denna kammare har patent på verkligheten medan andra inte alls vet vad verkligheten är.

Jag kan bara informera om att jag själv bor ute i verkligheten. Jag bor inte i en storstad – det har jag inte gjort sedan jag gick på högskolan – och träffar på både vilda och tama djur och har jobbat med både–och. Så det där får vi nog, tycker jag, lite grann städa bort från diskussionen.

Centerpartiet pratar precis som regeringen i övrigt om acceptansen, om att den ska öka och om hur stor den är. Men efter att ha läst om detta och begrundat det har jag kommit fram till att gjorda opinionsundersökningar visar att allmänhetens acceptans beträffande rovdjuren är stor. Men har man inte samma verklighetsbeskrivning väljs självklart väldigt olika vägar.

Förvisso finns det ett problem. Att det finns jättestora konflikter är jag fullt medveten om. Men man ska inte alltid generalisera i den här frågan. Jag undrar varför man hela tiden i diskussionen använder sig av sådant.

Anf. 23 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Fru talman! Vi är mycket tydliga om att vi vill ha livskraftiga rovdjursstammar. Det är också väldigt tydligt att Sveriges befolkning vill ha livskraftiga rovdjursstammar. Man vill ha biologisk mångfald.

Men vad jag möter när jag träffar människor som lever i rovdjursområden är just den oro som här har beskrivits men framför allt också en maktlöshet över att inte kunna vara med och påverka sin egen situation och över att inte få vara med och styra hur rovdjurspolitiken ska utformas. Den delen kommer vi åt bland annat med förslagen i det betänkande som vi i dag ska fatta beslut om.

Vi ökar människors delaktighet och människors inflytande. För mig är det när det gäller att kunna få en acceptans för en politik väldigt viktigt just att man känner att man kan vara med och påverka. Det är det som är den stora skillnaden om vi jämför med den politik som Miljöpartiet vill föra – en politik där allting ska tryckas ned uppifrån.

Jag ställer samma fråga till Tina Ehn som jag har ställt till Helén Pettersson: När tror ni att ni kan vara framme med ett gemensamt alternativ från vänsteroppositionens sida som visar hur er rovdjurspolitik ser ut?

Anf. 24 TINA EHN (mp) replik:

Fru talman! När tror ni att ni kan vara framme med detta med att kriminalisera förberedelse till jaktbrott? Det kan jag ställa en motfråga om.

Jag tycker att det är ett väldigt påhopp att påstå att Miljöpartiet alltid vill trycka på allting uppifrån, att det alltid är uppifrånbeslut. Nej, tvärtom! Vi tycker absolut inte så. Det är mycket viktigt att det finns en lokal förankring, att man diskuterar med människor och att människor har inflytande. Men det är inte samma sak som att kanske flytta beslutsnivån till en väldigt oklar juridisk grund. Där finns en mycket stor skillnad.

När det gäller frågor som har att göra med övergripande saker – djur som förflyttar sig eller växter som vi har ett större ansvar för än rent nationellt samt klimatfrågor – behövs det en vidare vy här.

Det är inte meningen att nonchalera människor eller att man inte ska kunna ta diskussioner med människor och låta dem få inflytande. Det är en helt annan sak. Jag har flera gånger försökt klargöra det. Men vill man inte lyssna gör man naturligtvis inte det.

Jag skulle också vilja fråga om en annan sak som kommer upp i diskussionen. Licensjakt på varg kommer att införas. Det gäller då ett djur för vilket bara ett etappmål uppnåtts. Tidigare har vi ju talat om att uppnå etappmålet och om att sedan göra en utvärdering av hur långsiktigt hållbar den här djurstammen är och sådant. Det gör man inte nu.

Däremot görs ett slags utvärdering. Utifrån vad jag kan utläsa av regeringens förslag handlar det där om att ta fram vissa delar beträffande konsekvenserna av vargförekomsten, förnyade mål och så vidare. Men det gör man liksom efter det att man har bestämt sig för att införa licensjakt och regional förvaltning. Är inte det verkligen fel väg att gå när det gäller en art som ändå finns och som är hotad enligt EU:s art- och habitatdirektiv?

Anf. 25 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Fru talman! Inte heller den här gången fick jag något svar om när vi kan se ett alternativ från oppositionen.

Vi tar ett antal steg i olika ordning. I fråga om det som berörts tidigare här i debatten har vi haft utredningar om en ny jordbrukspolitik där ett antal förslag pekats ut. Det har vi kompletterat i det här betänkandet med ytterligare ett antal förslag. Givetvis ska vi utvärdera dem på vägen.

Licensjakten är en viktig del av den nya rovdjursförvaltningen. Den är en viktig del för att få en ökad acceptans för rovdjursförvaltningen och för att få en bättre genetik. Den är också en viktig del för att, som vi ser detta, begränsa vargstammens utveckling.

Förslagen i detta betänkande, som vi ju ska fatta beslut om, visar på en ordentlig skillnad gentemot Miljöpartiet i många delar – givetvis också i synen på hur människor ska vara delaktiga. Vi ger människor ett reellt inflytande. Vi ger dem en reell möjlighet att påverka sin situation ute i vardagen. Det är en skillnad mellan oss i alliansen och Miljöpartiet, mellan – kan jag konstatera – alliansens och Miljöpartiets syn på delaktigheten.

Anf. 26 WIWI-ANNE JOHANSSON (v) replik:

Fru talman! Detta med anspråk på att vara ute i verkligheten är lite lustigt. Alla är vi väl numera, har jag förstått, verklighetens folk.

Min verklighet är att jag bor utanför en storstad. Jag har visserligen inga vargar på tomten, såvitt jag vet. Däremot har jag då och då älgar på tomten. Inte heller de är att leka med när de bestämmer sig för att vara

retade. En granne trodde att han skulle skrämma en älg. Då gick älgan, förstås, till attack och skadade grannen. Den älgan fick man skjuta eftersom den var inne i bostadsområden och var lite tokig.

I dag finns det också alla möjligheter att skjuta en varg som är stortokig. Också denna hade man så småningom kunnat skjuta, så den möjligheten finns. Även detta är en liten verklighet.

Det jag tänkte fråga Claes Västerteg om gäller det långsiktiga och inplanteringen. Jag vill veta var en inplantering gjorts och om den har varit lyckad. Det kan det vara bra att känna till. Om inplanteringen har varit lyckad och man därmed får en bättre genetisk status – var tror du då att acceptansen går för hur många vargar som ska finnas? Är det vid de 210 djur som ni vill ha, eller tror ni att acceptansen ökar om vi får genetiskt bättre djur och licensjakt? Frågan är alltså om vi då kan ha mer varg.

Anf. 27 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Fru talman! Jag bor inte särskilt långt ifrån Wiwi-Anne Johansson. Det har varit varg i våra områden också, kan jag påpeka för Wivi-Anne. Det var dock inte det frågan gällde egentligen.

Som jag sade i mitt anförande och som har framförts här tidigare är licensjakten en del i att kunna arbeta för förbättrad genetik. Jag tror att acceptansen ökar när vi ser att vi har en livskraftig rovdjursstam – i det här specifika fallet en vargstam – som mår bra, har en bra genetik och inte har några skador av inavel.

Det är också så att de förstärkningar vi gör möjliggör licensjakten. De gör även att man kanske inte måste låta vargstammen växa sig så otroligt stor som den gör. Hade vi inte vidtagit dessa åtgärder för att förstärka genetiken hade vi inte heller klarat av att införa en licensjakt. Det två delarna hänger alltså ihop, och det går inte att spekulera fram och tillbaka i exakt hur många vargar vi ska ha. Allt vi gör nu hänger ihop, och vi gör också en utvärdering för att se om de åtgärder vi vidtar får önskad effekt.

Anf. 28 WIWI-ANNE JOHANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag förstår att det inte går att här säga att vi ska ha 212 eller 318 individer. Det är inte riktigt det som ligger i min fråga.

Claes Västerteg, du säger att acceptansen ökar om vi får vargar som mår bra. Okej – hur då? Är det inte själva antalet vargar som gör att man inte vill acceptera att det finns varg? Jag undrar alltså: Om vi får en livskraftig vargstam som är genetiskt bättre – även om jag ifrågasätter hur det ska gå till, och vi får fortfarande inte veta hur och när utplanteringen av dessa tennsoldater ska gå till – kan vi då öka antalet? Jag vill inte ha någon numerär, men kan vi till exempel fördubbla antalet vargar? Ökar acceptansen på det sättet, bara för att man får skjuta på licens?

Anf. 29 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Wiwi-Anne Johansson helt har missuppfattat det som står i propositionen. Vi lägger en begränsning på hur många vargar vi vill ha. Vi ser inte att vi kan ha hur mycket varg som helst. Vi ser inte att vi kan ha 2 000–5 000 vargar i det här landet om vi ska klara att ha en acceptans för den förda rovdjurspolitiken.

Samtidigt ska vi dock ha en rovdjursstam som är livskraftig och långsiktig. Då måste vi förstärka genetiken. Men jag tycker också att vi ska

ha en begränsning av hur många vargar vi har långsiktigt. Det är just därför propositionen ser ut som den gör, och det är också tydligt att det har varit en politik som Centerpartiet har fört under en väldigt lång tid.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*En ny
rovdjursförvaltning*

Anf. 30 NINA LARSSON (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det är väldigt glädjande att stå här i dag och debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande om propositionen *En ny rovdjursförvaltning*. Det är otroligt glädjande att vi äntligen har kommit så här långt i dessa frågor. Jag vill också säga att jag givetvis yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Folkpartiet liberalerna värnar den biologiska mångfalden. Att främja mångfalden hos växter och djur i vår natur är en fundamental del i vår politik, och det gäller inte minst våra stora rovdjur. För att få livskraftiga stammar av våra stora rovdjur krävs ytterst en acceptans för den förda politiken, vilket är anledningen till att vi står här i dag och anledningen till att riksdagen i eftermiddag fattar beslut om en ny rovdjursförvaltning.

Den nya förvaltningen innebär bland annat att länsstyrelserna ska inrätta viltförvaltningsdelegationer. Regeringen avser att dela in denna förvaltning i tre rovdjursförvaltningsområden med tillhörande samverkansråd, och Naturvårdsverket ska fastställa miniminivåer för rovdjursstammarna inom varje förvaltningsområde. Det införs en tillfällig begränsning av vargstammens tillväxttakt, och åtgärder för att stärka vargstammens genetiska status kommer att vidtas. Loddjursstammens föröngningsprocess tillåts variera ned till 250 föröngningar per år, och informationsinsatser för att minska konfliktytorna mellan rovdjur och mänsklig verksamhet ska genomföras.

För att få långsiktigt livskraftiga rovdjursstammar krävs ytterst en acceptans för den förda politiken. Denna acceptans grundar sig på att människor över hela landet kan känna att politiken tar dessa frågor på största allvar och tar sig an de målkonflikter som finns i ämnet. Den nya rovdjursförvaltningen innebär inte att rovdjuren utrotas, utan den innebär att vi långsiktigt får en acceptans för vår biologiska mångfald och att förutsättningarna för livskraftiga stammar av våra rovdjur ökar. Denna rovdjursförvaltning är fortsättningen på en rovdjurspolitik som tar hänsyn till såväl naturvårdsintressen och internationella åtaganden som intressen från djurägare och andra berörda i områden med rovdjur.

När det gäller vargen har den gått från att ha varit i det närmaste utrotad i Sverige till att ha uppvisat en tillväxt på upp till 15 procent per år. När etappmålet för varg beslutades fanns det ungefär 80 vargar i Sverige. I december förra året meddelade Naturvårdsverket att etappmålet på 20 föröngningar hade nåtts, och man kunde då konstatera att det fanns minst 200 vargar.

Tillväxten har dock skett på en ytterst smal genetisk bas bestående av bara några få individer. Den genetiska situationen för vargstammen är problematisk, och stammen uppvisar en varierande grad av inavelsdefekter. Även om antalet vargar ökar är vargstammen inte långsiktigt säkrad. För Folkpartiets del är detta inte tillfredsställande, och därför förordar vi till och med, som sista utväg, lösningen att tillföra individer som är opåverkade av inavel till den svenska vargstammen. För att få en långsiktigt

livskraftig vargstam är en förbättring av stammens genetiska status mer angelägen än fortsatt tillväxt på en smal genetisk bas.

De åtgärder som är avsedda att genomföras är att under de närmaste fem åren underlätta för naturligt invandrade vargar att förflytta sig söder om renskötselområdet, att flytta varg som vandrat in och, som sagt, att i sista hand tillföra vargar med östligt ursprung som är opåverkade av inavel. Sammanlagt ska genom dessa åtgärder högst 20 vargar införlivas i den svenska vargpopulationen fram till och med 2014.

Samtidigt begränsas vargstammens tillväxt under tiden fram till dess att konsekvenserna av vargstammens utveckling i Sverige och bedömningen av stammens bevarandestatus kan utvärderas och redovisas på ett tillfredsställande sätt. Vargstammen bör hållas på en nivå som långsiktigt skapar en större acceptans för vargen i vår fauna. Vargstammen ska inte överstiga 210 djur, och detta sker genom förvaltning i form av begränsad licensjakt och skydds jakt på skadegörande individer.

Den tillfälliga begränsningen av vargstammens tillväxttakt skapar långsiktiga förutsättningar för en livskraftig vargstam genom att förbättringen av stammens genetiska status snabbare kan ske, samtidigt som det möjliggör ökad acceptans för vargstammen och därmed för rovdjurspolitiken i dess helhet.

Rennäringen är den areella näring som drabbas hårdast av rovdjurens närvaro. I dag är det lodjur som orsakar de sammantaget största skadorna. Rovdjursförekomsten inom renskötselområdet måste därför begränsas. Därför kommer Sametinget i samråd med Naturvårdsverket att få i uppdrag att utreda och föreslå toleransnivåer av rovdjur för rennäringen som helhet.

Fru talman! Vi lägger nu fast en rovdjursförvaltning som inte duckar för eller ignorerar målkonflikter. Vi tar tag i dem, och vi har nått en bra balans. Som liberal och folkpartist anser jag att vi behöver agera och driva en politik som värnar såväl den biologiska mångfalden som möjligheten till entreprenörskap, livsstil och fritidsintresse på landsbygden. Att hitta fram till en god och över alla läger förankrad balans är inte lätt. Jag är övertygad om att den rovdjursproposition som vi i dag tar ställning till har kommit en bra bit på vägen, dels genom att påkalla att det behövs tillföras nytt genetiskt material, dels genom att en förvaltning av vargstammen kan påbörjas.

(Applåder)

Anf. 31 IRENE OSKARSSON (kd):

Herr talman! Vi har debatterat så här långt och hört företrädare för en del av oppositionen tala om våra stora rovdjur, framför allt vargen, på ett sätt som gör mig beklämd. För mig som kristdemokrat är det mycket positivt att i dag få vara med och besluta om en förändring av svensk rovdjursförvaltning.

Jag vill inleda med ett citat ur propositionen på s. 48: "Människor som känner att de har få möjligheter att påverka sin egen lokala miljö tenderar att bli mer negativa till nya företeelser än människor som ges större påverkansmöjlighet. Rovdjurens återetablering och den rådande rovdjurspolitiken har hittills gett alltför begränsat utrymme åt regional förvaltning och lokal påverkan."

Att vi kan åstadkomma en förändring av detta tror jag, herr talman, är nyckeln till att vi ska lyckas med att få en gemensam syn och ett gemensamt förhållningssätt vad gäller hur vi ska förvalta vår natur, med allt vad det innebär av flora och fauna. Det är förvaltarskap vi sysslar med. Vi har påverkat naturen under så många hundra år att vi är skyldiga att förvalta den på det bästa sätt vi kan.

Jag roade mig med – och Tina Ehn har berört det lite grann ur ett annat perspektiv – att leta på datorn i går kväll för att se vad det stod om de här arterna i sagor. Där kan man läsa om de gamla myterna. Och nu ska jag inte återgå till en annan talarstol. Vi har behov av myter och berättelser för att tolka vår verklighet. Då är det inte så konstigt att vi i dag kan läsa ryska folksagor som talar om dumma och snåla vargar och stora och goda björnar. Men vi har väl kommit längre – vi klarar nog att läsa *Rödluvan och vargen* och sjunga *Björnen sover* utan att för den skull konstatera att de beskriver verkligheten vi lever i.

Men åter till det vi i dag sysslar med i denna kammare.

Sverige har under de senaste hundra åren gått från att vargen fanns spridd i stora delar av landet. Tro det om ni vill, men i mitt föräldrahem i Småland finns det en fälla för att fånga varg som lär ha använts för några hundra år sedan. Järv och björn har på ett likartat sätt haft en större utbredning än i dag, och lodjur har också historiskt sett funnits på en mycket större geografisk yta. Vi ägnade oss åt att jaga björn, varg, lo och järv så hårt att de nästan försvann från vårt land. Då kan man konstatera att det var klokt att företrädare tog tag i frågan och försökte tillskapa en politik som skulle rädda dessa djur så att de fortfarande skulle vara en del av vår fauna.

Jag kan dock konstatera – kanske är det med efterklokhetens ögon – att de som har arbetat med de här frågorna har missat just det som jag inledde med, nämligen att få med alla parter i processen på ett tidigt stadium och se till att alla blir lyssnade på.

Jag tror, herr talman, att vi som kommer från områden där man inte lever tillsammans med de här djuren dagligen och stundligen faktiskt får tala om det med en ganska stor portion av ödmjukhet, får lyssna och ta till oss den oro och den vånda som man känner för sin egendom, för sin boskap och för sin hund eller, med fog eller inte, den oro som man känner för att släppa ut sina barn i skog och mark, och för den delen att själv gå ut.

Jag har en partikollega som häromdagen var på älgjakt och som sade när han kom hem från passet: Jag hörde också vargen yla – det var en lite kuslig känsla. Den känslan måste vi respektera. Däremot kan vi sedan hitta vägar för att beskriva att den känslan snarare ska tolkas som att vi får vara med om något fantastiskt när vi lyssnar på vargen.

Det regeringen nu föreslår är ett mycket viktigt steg för att vi på sikt ska få en välmående och väletablerad stam inte bara av varg utan av alla de fem stora.

Mycket av dagens debatt kretsar kring vargen och dess framtida existens. Vi har alla fått många mejl från dem som tycker att regeringens förslag är bra, från dem som tycker att det inte går tillräckligt långt och även från dem som tycker att det skulle göra sig bäst i papperskorgen. Jag vill, herr talman, utifrån det ta några argument som delvis svarar på en del av dessa mejl.

Som kristdemokrat vill jag se en vargstam i Sverige som är ekologiskt och genetiskt hållbar, vilket är en förutsättning för långsiktig överlevnad. Även om det inte står i manus vill jag skicka med att jag har svårt att förstå kollegerna på vänsterkanten som inte inser att genetiskt bevarande och genetisk utveckling är något vi är skyldiga att vara med och bidra till. Då försöker vi hitta vägarna till det på bästa möjliga, snabbaste och effektivaste sätt.

Därför är den temporära begränsningen också viktig liksom den jakt som kommer att tillåtas och som ska vara tydligt kontrollerad. Den i sin tur – det tycker jag mig se utifrån vad som har hänt när vi har gett tillstånd att jaga björn – kommer att minska tjuvjakten, kanske till och med drastiskt, och därmed får vi bort det största hotet mot vargen i Sverige, det vill säga den jakt vi inte kan kontrollera.

Som jag tidigare sade, herr talman, är de nya generna in i stammen en förutsättning. Då hoppas jag att vi också kan se precis den ordning som regeringen har föreslagit, att först och främst ge vargen fri lejd genom Sverige – jag vet inte om uttrycket tillåts, men jag tycker att det är en ganska bra bild – att i andra hand flytta på vargar inom Sverige och att i tredje hand ta in nytt blod i stammen. Men parallellt med detta ska det vara tillåtet att jaga, precis som regeringen skriver.

Den här sista frågan har väckt mycket diskussion, både här i dag och på annat håll. Men jag tror, herr talman, att om vargen ska känna trygghet och om vi människor ska känna trygghet är licensjakten en förutsättning.

Jag tror också, herr talman, att den förvaltningsorganisation som kommer att tillskapas, med tydligt inflytande från kolleger på lokal och regional nivå, intresseorganisationer och statens förlängda arm, det vill säga länsstyrelserna, kommer att öka acceptansen för det här. Jag har så svårt att förstå varför vi i denna talarstol alltid ska misstro våra kolleger ute i landet och de företrädare för organisationer som jag tror tillsammans kan diskutera sig fram till kloka beslut. Samtal och dialog är en förutsättning för förståelse och acceptans.

Vi har också berört om detta strider mot EU och övrig internationell lagstiftning som vi har ställt oss bakom. För att inte gå över min tid alldeles för mycket, herr talman, vill jag hänvisa till s. 28 och 29 i betänkandet. Där står det att det naturligtvis krävs en noggrann övervakning av jakten. När ingenting annat går att göra för att få en tydlig förvaltning och acceptans är det möjligt att få jaga.

Så var det återigen detta med kvalitet. Jag tror att det mest väsentliga vi kan se i den här propositionen är att vi med den ökar kvaliteten på de vilda djuren där vi förvaltar. Vi ökar kvaliteten på förvaltningsorganisationen. Vi ökar också möjligheten att få fler djur i vår fauna framgent.

Herr talman! I betänkandet berörs också björn, lo, järv och kungsörn, men det är inte många som har berört dem här i talarstolen. Det beror kanske på att vargen i dag också har fått vädret uppkallat efter sig. Herr Gråben har väl sett till att det är så grått det kan i dag för att påtala vikten av att få vara med i den här debatten.

(Applåder)

Anf. 32 TINA EHN (mp) replik:

Herr talman! Före 1850 fanns det talrikt med vargar i hela Sverige ända ned till Skåne. Före 1900 var södra Sverige utan vargar. Den sista vargen i Småland sköts 1868, de sista två vargarna i Stockholms län 1871, Upplands sista varg 1894 och Värmlands sista varg 1896. Den svenska vargstammen vid år 1900 kan uppskattas till ett hundratal djur, och under 1950-talet kan stammen uppskattas till omkring 20 djur.

Detta är taget ur Wikipedia.

Människan har alltid påverkat, och vi kommer alltid att göra det. Ibland gör vi det medvetet bättre tror vi, och ibland blir det fel.

Jag tänkte läsa några rader ur Sverre Sjölanders *Vårt djuriska arv*. Vi moderna människor är väl mer ansvarstagande, men han tittar tillbaka i historien för den som tror att det kan vara på sin plats att påminna sig om vad som hände efter det att Gustaf III 1789 släppte jakten fri. Han skriver att det svenska djurlivet drabbades av den största katastrofen sedan istiden på grund av tjusarkonungens försök att tysta allmogen genom att kasta till folket ett fläskben, alltså möjlighet till fri jakt. På lite mer än hundra år lyckades jägarna totalt utrota vildrenen, vildsvinet och bävern. Vildhästen, uroxen, visenten och myskoxen var ju redan borta för länge sedan. Rådjuret och kronhjorten lyckades man likaså nästan fullständigt skjuta bort. De skulle också ha varit utdöda i Sverige om de inte hade fått en fristad på några skånska storgods.

Det är lite kul att läsa historia ibland och se hur vi har betett oss. Jag hoppas att vi ska bete oss bättre i framtiden. Det är det som kallas utveckling.

Irene pratar också om att licensjakten skulle öka acceptansen. Jag undrar vad man grundar det på.

Anf. 33 IRENE OSKARSSON (kd) replik:

Herr talman! Tina Ehn frågar om ökad acceptans. Tidigare talare har också berört det. Björnjakten är ett mycket bra exempel på acceptans. Den har blivit betydligt större när man vet att det finns en möjlighet till detta.

Sedan tror jag också att det är en mental fråga. Människor som tar till sig det beslut vi kommer att fatta i eftermiddag och som sedan ser att den här möjligheten, den här ventilen, finns, kommer att känna en större trygghet. En större trygghet skapar acceptans, och det skapar också en vilja att vara med på ett annat sätt. Jag tror att de som känner en oro, jägarna, miljövännerna och övriga aktörer runt bordet, kommer att ha en större möjlighet att nå framgång i de här diskussionerna. Jag tycker att viltcentras arbete med detta har varit lysande.

Anf. 34 TINA EHN (mp) replik:

Herr talman! Det förslag om att stärka genetiken som finns handlar om att ge vargen fri lejd genom Sverige som ett första steg, men det fungerar inte. Vi vet att det inte fungerar speciellt bra. Just nu finns det en varg som befinner sig i renskötselområdet. Om jag har förstått det rätt ska man försöka flytta den. Det kan kanske ge ett hopp, men regeringen har inga förslag om detta med fri lejd.

Om man ska göra det möjligt för vargen att känna något slags trygghet att förflytta sig borde detta med jaktbrott ha tagits upp i den här propositionen och i betänkandet. Det har man inte heller gjort.

Jag hörde att Irene undrade varför man ska misstro sina kolleger runt om i landet när det handlar om viltförvaltningsdelegationer. Det handlar inte alls om att misstro kolleger runt om i landet. Det handlar om var man lägger besluten. Det finns en kritik runt detta, och Brottsförebyggande rådet har påvisat hur påtryckningar kan fungera på människor. Hot är ett väldigt bra sätt att styra människor på. Det vet vi allihop.

Man ifrågasätter också demokratin i den ordning som man ska införa. Man säger att den är av oklar juridisk karaktär. Det finns inga riktiga förklaringar till hur det ska gå till.

Anf. 35 IRENE OSKARSSON (kd) replik:

Herr talman! Nu kom det en stor mängd saker efter en mycket intressant historielektion i det förra inlägget.

Jag tror jag ska börja bakifrån. Det finns en tydlig beskrivning i propositionen på hur det här ska gå till. Naturvårdsverket är överordnat när det gäller att se till att regelverk följs, men vi kommer att kunna delegera ut beslut på de nivåer där vi tror att de fattas bäst. Subsidiaritetsprincipen brukar vara av godo för att återigen kunna konstatera att vi får acceptans. Vi får en större tilltro till att man kan vara med.

Jag tror att vi också får ett mindre behov av att använda tillåtna och mer eller mindre otillåtna medel för att trycka på i frågan när man känner att nu får man vara med. Jag hoppas verkligen att det är en lärdom som vi drar av den historia vi kan se bakåt.

Det står också i propositionen att jaktbrott bereds i Regeringskansliet. Jag förväntar mig att vi kommer tillbaka till den frågan i den här kammaren inom en någorlunda snar framtid, så att vi också kan få lyfta den frågan till debatt.

Anf. 36 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Herr talman! Riksdagskolleger! Jag vill först komma med en reflexion efter att jag har haft förmånen att få delta i den här debatten i ungefär 15 år. Jag vill kika tillbaka till den debatt vi hade här vid det förra beslutet. Jag har hela protokollet här med alla inläggen. Jag kan försäkra er att motiven och argumenten från olika partiföreträdare har ändrats en del. Ingen av dem som deltog då är med i dag. Jag vet inte vad det ska tyda på att jag är helt ensam kvar. Det beror kanske på att uthålligheten har varit lite sisådär i den här rovdjursdebatten.

Låt mig, efter att ha besökt alla rovdjurslän i det här landet, som reflexion konstatera att den största bristvaran var att man saknade tilltro till den förda rovdjurspolitiken. Gör någonting så att vi känner att vi kan påverka vår situation, sade man. Det är på den vägen vi är nu.

Beslutet den 29 mars 2001, då vi fattade det förra rovdjursbeslutet, grundade sig på en väldigt bra utredning av Sören Ekström, men tyvärr lämnade den dåvarande regeringen flera av de viktigaste punkterna därhän. Man tog inte med dem i den propositionen. Det var synd, för det gällde bland annat förvaltningsfrågorna och rätten att skydda sina tamdjur.

Det hände som sagt inte särskilt mycket förrän i april 2006 då s-regeringen tillsatte Rovdjursutredningen. Det var bra, för det blev en bra utredning som var gedigen. Jag kan också konstatera att vi har en hyggligt bred enighet om huvuddragen i den.

Låt mig dock poängtera, liksom Irene var inne på, att det inte bara handlar om varg. Den här debatten har till 98 procent handlat om varg. I stora delar av Norrlandslänen i varje fall och även i Mellansverige är lodjursfrågan faktiskt svårare att hantera. Jag vet på vilket sätt det etappmålet fastställdes 2001. Det var minst sagt märkligt. Vi ligger i dag tre gånger högre än vad vi skulle behöva göra för att nå upp till kravet för den gynnsamma bevarandestatusen, både vad gäller lo och björnen som vi också har fått i alltför stort antal. Men den stammen har vi möjligheter att få reglera.

För tids vinnande ska jag bara hålla mig till två saker som jag har studerat och som jag vill ställa en del frågor om. Tyvärr har företrädaren för Vänsterpartiet lämnat lokalen, men Miljöpartiets företrädare är kvar.

Jag vill fråga: Vilka bevekelsegrunder finns det för att inte tillåta människor att skydda sin egendom? Varför ska man inte ha den möjligheten? Jag anser personligen att det är närmast kränkande – jag har varit djurägare i hela mitt liv – att inte få skydda sina tillgångar. För att inte tala om djurs lidande! Jag vet hur det brukar gå till när de här angreppen görs på djuren. Jag har fått väldigt många frågor på den punkten, och jag hoppas också få ett svar av Tina Ehn.

Min andra fråga gäller vargar i renkötselområdet. Miljöpartiet föreslår att vi ska underlätta vargetablering i hela renkötselområdets kustområde, alltså ca 60 mil efter hela Norrlandskusten. Vilka är motiven och konsekvensberäkningarna, och vilken är förankringen hos rennäringen? Jag vet att det finns miljöpartistiska företrädare i varje fall i en del samebyar i Jämtlands län, och jag utgår från att ni har förankrat detta där.

Min följdfråga till det är: Kommer Socialdemokraterna att ställa upp på detta att vi skulle underlätta vargetablering i hela renkötselområdet?

Det var mina två korta frågor efter en debatt som har varit givande. Det har sagts en hel del bra saker och en hel del annat också.

Jag vill gärna lyssna på detta för att få en komplettering. Varför ska ni avrusta och ta bort nuvarande lydelse av § 28, och varför ska man ha in varg i renkötselområdet?

Anf. 37 TINA EHN (mp) replik:

Herr talman! Jag har stor respekt för Åkes erfarenhet från de här diskussionerna och debatterna som har förts i den här kammaren. Det är väldigt intressant. Jag har ju själv bara varit med sedan 2006 i den här kammaren men har försökt att snappa upp det som har hänt genom åren och försökt att lyssna på olika människor i den verklighet som finns utanför det här huset.

Jag fick två frågor. Den ena handlade om att inte låta människor skydda sin egendom när de ser djur lida. Jag har också massor av erfarenheter av lidande djur. Jag befann mig på Gotland i några omgångar och hjälpte till med lamningar i min ungdom, och jag har gjort det senare också. Då var det angrepp av räv, och det var otroligt stort. Det var ett ständigt angrepp, då rävarna kom och hämtade de här små lammen.

Dessutom var det kråkfåglar och andra som gav sig på ögonen på djuren. Vilda djur är alltid ett hot mot tamdjuren.

Jag tycker, som vi har skrivit i vår motion, att de här aktuella arterna bör strykas ur § 28, men däremot har vi inte sagt att vi inte ska göra det möjligt för folk att skydda sin egendom när de ser att ett angrepp pågår.

Jag fick en fråga om vargetablering och motivet och förankringen hos rennäringsringen. Jag ser definitivt det här som en jättestor konflikt. Däremot kan jag ställa en motfråga om hur den naturliga invandringen ska ske i verkligheten.

Anf. 38 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Herr talman! För det första är äganderättens grundpelare att få skydda sin egendom och sina djur. Då ska det inte spela någon roll vilka djur det handlar om. Det är den principiella uppfattningen. Jag utgår verkligen från att det inte blir verklighet att förändringen av § 28 i jaktförordningen som har mottagits så positivt tas bort, och att även utökningen som jordbruksministern tog initiativ till, nämligen att även grannar och kamrater i jaktlag ska kunna ingripa, får vara kvar. Jag ser att Helén Pettersson nickar, så jag tar det som intäkt för att det inte ska rivas upp.

Vargetablering i renskötselområdet är icke möjlig. Frågan kom upp att man skulle kunna ha någon sorts fri lejd, och det var ju ett nytt ord i den här debatten. Jag bor i området och vet hur verkligheten är, och renägarna klarar inte att ha varg i området. Det blir ett våldsamt merarbete och även mycket skador. Vi har också ett ersättningsssystem i det här landet som gör att vi ur ekonomisk synvinkel inte kan tillåta mer rovdjur totalt sett i renskötselområdet. Det är stora ekonomiska oppoffringar inom det området också.

Jag har inte fått några tydliga svar, men Tina Ehn har ju möjlighet att återkomma.

Anf. 39 TINA EHN (mp) replik:

Herr talman! Den sista utökningen som skedde av § 28 tyckte vi inte riktigt om. Det tror jag att Åke har klart för sig.

När det gäller äganderättens grundpelare ska det inte spela någon roll vilka djur det är, men faktum är att vi har ett ansvar för de rovdjur som vi har. Vi har ett ansvar för att de överlever och får långsiktigt hållbara och livskraftiga stammar, och vi tycker att det är viktigt att vi lever upp till gynnsam bevarandestatus. Det är därför vi säger som vi säger i vår motion. Vi har ett större och övergripande ansvar.

Jag hoppas att det är någonting som Centerpartiet och Åke också delar synen på.

Anf. 40 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Ja, och vi får konstatera att vi *har* en gynnsam bevarandestatus på de stora rovdjuren i landet nu, så det är inget problem i sig. Jag ser det mer som en principfråga för att stärka tilltron – det var det jag började med – till rovdjurspolitiken så att människor i de bygder som ska hysa de här stora rovdjursstammarna känner att de kan påverka sin situation. Det är ju en jätteviktig del av hela livskvaliteten, som sagt.

Vi får säkert återkomma till de här debatterna.

Nu har vi lagt grunden för en bra och sammanvägd rovdjurspolitik, och jag både hoppas och tror att den kommer att fungera väl.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

Anf. 41 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Min partikollega Nina Larsson har på ett utmärkt sätt redan beskrivit Folkpartiets och alliansens ställningstagande varför jag bara helt kort tänkte ta tillfället i akt och stryka under några punkter.

Det är bra att alliansregeringen lyckats lösa denna fråga, som under den socialdemokratiska regeringen blev alltmer infekterad. Jag noterar med tacksamhet att Socialdemokraterna nu till allra största delen står bakom vårt förslag.

De stora rovdjuren är en resurs och ska förvaltas, därom råder ingen tvekan. Naturvårdsverket har fortfarande det övergripande ansvaret. De har makt att delegera förvaltningen till länsstyrelser för en mer regional förvaltning, men de har också makt att återta delegeringen. Sammantaget kommer det att leda till ökad delaktighet och ökad acceptans för rovdjur i vår fauna.

Vargens genetiska status har diskuterats i dag. Den kommer att förstärkas med alliansregeringens rovdjurspolitik. För att på sikt få en hållbar stam är det en förutsättning att vi också har en stam som är genetiskt frisk.

Många arbetar nu för att förbättra samexistensen, bland annat genom utökade informationssatsningar. Den samverkan sker även genom arbetet i Nordiska rådet, där man diskuterar en gemensam databas och en gemensam rovdjursportal, för att nämna några områden. Det är mycket positivt. En gynnsam bevarandestatus måste givetvis uppnås. Det är det som förvaltningsplaner syftar till.

Art- och habitatdirektivets yttersta syfte, att bevara den biologiska mångfalden, måste självklart säkras. Därför är det viktigt med en livskraftig, genetiskt frisk rovdjurpopulation. Den skapas genom viltförvaltningsdelegationer, rovdjursförvaltningsområden och det som vi kallar för en adaptiv förvaltning. Det, herr talman, är oerhört väsentligt. Genom den förvaltningen följer vi utvecklingen. Vi är beredda att slå till bromsarna, korrigera, välja ny inriktning om det visar sig vara problematiskt.

Det är angeläget att hela tiden noga följa och utvärdera vad som händer med exempelvis attityder, illegal jakt, vargstammens utbredning. Vi kan inte vänta med åtgärder till ett visst datum utan i så fall måste man agera omedelbart. Det är själva syftet med den kontinuerliga utvärderingen.

Folkpartiet ställer sig självklart bakom detta betänkande, med alla de försäkringar som Nina Larsson har förtydligat – att bevara och förstärka den biologiska mångfalden, att ha en genetiskt frisk stam och en adaptiv förvaltning, men också i form av förvaltningsplaner. Vi är tillfreds med att vi genom ett stort arbete lyckats finna denna balans så att människor kan känna att vi har lyssnat på dem. Tryggheten ökar. Människa och rovdjur kan framgent leva sida vid sida. Det är vårt mål, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 42 TINA EHN (mp) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik och därmed förlänga debatten, men jag vill ändå fråga Anita Brodén och Folkpartiet

*En ny
rovdjursförvaltning*

om den regionala förvaltningen. Det är, som jag ser det ett av de stora problemområdena – inte för att man frågar människorna i regionerna, har en dialog med dem, utan för att det enligt Brottsförebyggande rådet finns risker med ett sådant förfarande.

Enligt de undersökningar, den forskning, som Brå lutar sig mot sker olika former av otillåten påverkan av personer som arbetar med rovdjursfrågor vid länsstyrelserna. Man säger att det finns risk för att påtryckningarna kommer att öka, särskilt om den aktuella länsstyrelsen går emot de tongivande lokala krafterna. Det är inget som jag påstår, utan det är Brå som påstår det.

I stället för att missnöjet med rovdjurspolitiken riktas mot de centrala myndigheterna blir det en regional konflikt. Jag tycker att det är en mycket viktig aspekt och vädjar till Folkpartiet och övriga alliansen att ta det på allvar. Förmodligen går det att hantera, men det kräver ganska stor insikt om att det kan gå till på det sättet.

Anf. 43 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag delar inte Tina Ehns uppfattning vad gäller den regionala förvaltningen. Tvärtom ser jag det som en enorm möjlighet till delaktighet och engagemang att vi har de större regionerna där man kan mötas.

När Tina Ehn talar om tongivande lokala krafter hoppas jag verkligen att det ska finnas tongivande lokala krafter från alla sektorer, alltså även från miljörelser och andra som är berörda. Det är viktigt för där finns kunskapen, lokalkännedomen, engagemanget och viljan att lösa det hela. Utgångspunkten är ju en balans. Vi ska leva i samexistens.

Dessutom har Naturvårdsverket det övergripande ansvaret. När de delegerar ärendet följer de det för att se hur det fungerar. Det finns nämligen en avrapporteringsskyldighet. Om det inte skulle fungera har Naturvårdsverket möjlighet att återkalla delegeringen av ärendet och ta över ansvaret.

Jag ser detta som en stor möjlighet och ett led i lösningen kommer att vara att ge verktygen och möjligheterna till regionerna.

Anf. 44 TINA EHN (mp) replik:

Herr talman! Jag hade naturligtvis hoppats på lite mer stöd i den här diskussionen. Jag hoppas dock att Anita Brodén har rätt. Jag hoppas verkligen det.

I den bästa av världar är det så det ska gå till, definitivt, men jag tycker att man ska ta det som Brottsförebyggande rådet skriver på mycket större allvar.

Anf. 45 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Vi har gått in i detta arbete med stor ödmjukhet, och som allianskollegerna tidigare beskrivit har det varit ett stort och gediget arbete. Man har varit ute på fältet och arbetat oerhört hårt. Det gäller framför allt den arbetsgrupp där Nina Larsson varit Folkpartiets representant.

Eftersom jag känner till det gedigna arbetet har jag en stor tilltro till att vi ska kunna lösa detta, för det har gjorts många viktiga inspel. Som jag nämnde i mitt anförande är det viktigt att följa utvecklingen genom

det som kallas den adaptiva förvaltningen så att man hela tiden ser vad som händer och har möjlighet att korrigera, stanna upp, belysa olika saker och ta reda på vad som händer på marken. Det känns som en stor trygghet för mig.

Det här är en stor och viktig fråga, och jag tycker att vi ska känna stor ödmjukhet inför de farhågor som kommit till uttryck. Jag känner mig dock trygg och tycker att det är en seriös behandling. Det är oerhört värdefullt att vi nu har kommit fram till denna proposition.

Anf. 46 JAN EMANUEL JOHANSSON (s):

Herr talman! Det finns små tankevrurpor och en hel del stora tankevrurpor. En tankevrurpa som jag skulle vilja påstå är lite större är när man förordar att vi ska leva upp till en bevarandestatus genom att skjuta dem som vi vill bevara. Det upplever jag som mycket av en tankevrurpa.

Åke Sandström var uppe nyss och pratade just om att vi borde uppnå någon form av gynnsam bevarandestatus. Åke pratar liksom alla andra här om ett djur som är så pass plågat av inavel att det är värre än om syskonpar parar sig. Vi pratar om en liten extremt hotad art. Då börjar man prata om att man når upp till någon form av gynnsam bevarandestatus. Här kommer jag tillbaka till begreppet ”tankevrurpa”.

Moderaterna säger genom Bengt-Anders Johansson att det inte finns någon ursäkt för att inte komma i gång med jakten redan till vintern. Ja, det skulle väl vara EU:s naturlagstiftning, Internationella naturvårdsunionen och art- och habitatdirektiven samt de starka rekommendationerna från tunga vetenskapliga institutioner som Artdatabanken, Centrum för biologisk mångfald, Stockholms universitet och Uppsala universitet.

Moderaterna pratar mycket om att man ska lyssna. Man ska lyssna till folket. Jag tycker även att man ska lyssna till vetenskapen och de institutioner som har tyckt och tänkt kring den galna idén om att börja skjuta varg.

Vad gäller det genetiska och hur vi ska kunna få vargstammen att utvecklas behövs det att vi planterar in varg. Det är den enda del av den borgerliga politiken som stämmer överens med verkligheten. Det behöver planteras in varg.

Men att genom någon form av zoologisk ingenjörskonst å ena sidan skjuta varg för att å andra sidan flytta in några känns minst sagt märkligt. Genetisk mångfald är inte som någon form av förkylning, som man kan bota – poff!, så var det genetisk mångfald – samtidigt som man skjuter lite andra vargindivider. Vi pratar om generationer av vargar. Det går inte på några år att få till den här genetiska mångfalden.

En annan sak, på tal om tankevrurpor, är att man lyfter fram att man nästan ska ha som en nollvision mot jakthundar som blir tagna och tar det som ett argument för att skjuta varg. Då ska jag berätta lite av en hemlighet, som säkert kommer att skära illa i mångas öron. De här jakthundarna släpper man ut i skogen för att jaga. Det är inte hundarna själva som kutar ut och tänker: Nu ska jag försöka bli tagen av en varg! Det är jägarnas ansvar. Det är inte varegens fel att han skyddar sig när det kommer en hund inspringande i hans revir.

Det här kommer jag säkerligen att få äta upp. Men det är precis så. Det är jägarnas ansvar att hundarna blir tagna.

Om vi seriöst ska kämpa för att verkligen komma fram till det vi kallar en gynnsam bevarandestatus så behöver det planteras in varg, som borgerligheten har lyft fram, men framför allt kan vi inte skjuta varg.

Anf. 47 NINA LARSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar för inlägget från Jan Emanuel Johansson. Det var väldigt intressant, tycker jag. Jag passar på att försöka få lite klarhet i oppositionens rovdjurspolitik framöver genom att ta detta tillfälle till replik.

Jan Emanuel Johansson raljerar över alliansens förmåga att ena sig och bilda en sammanhållen rovdjurspolitik som tar ett helhetsgrepp och hanterar de olika målkonflikter som förekomsten av våra stora rovdjur innebär. Det är ingenting som vi tycker att man kan sopa under mattan, utan dem måste man hantera och bemöta på bästa tänkbara sätt. Det är också en process som har varit väldigt långsiktig och som vi har arbetat fram med gott resultat.

Jan Emanuel Johansson jämför vargstammen med mänskliga familjeförhållanden, vilket jag i allra högsta grad motsätter mig. Det liknar den väldigt ”mänskligifierade” historia som oppositionskollegan Tina Ehn tidigare föredrog med vargen Ulrik. Hon var mest intresserad av att hålla ihop äktenskapet för de olika familjebildningarna.

Rovdjuren måste hanteras som djur. Vi kan inte hålla på och ”mänskligifiera” djuren på detta sätt, för då kan vi inte hantera de mycket svåra målkonflikter som detta innebär. Jag är nu nyfiken på att höra vilken samlad oppositionspolitik inom rovdjurspolitiken som du som representant för Socialdemokraterna kommer att föra, när ditt inlägg snarare liknar Tina Ehns än din egen partikollegas.

Anf. 48 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! I vårt parti har vi högt i tak. Det kanske skiljer sig från Folkpartiet och andra borgerliga partier. Vi kan kosta på oss att tycka olika. Till exempel i det här fallet tycker inte jag precis som mitt utskott. Det är ganska bra att man har det demokratiska utrymmet och möjligheten att tycka olika. Det kanske ni kunde testa någon gång.

Ni pratar om att ”mänskligifiera”. Hela den djurskyddspolitik som utkommer från borgerligheten går ut på att raljera när det gäller djurskydd. Man tänker: Men det är bara djur! Vi kan väl inte jämföra dem till exempel med människor? Nej, inte utifrån att de är just djur och vi människor. Men rent genetiskt, när det gäller hur man fortplantar sig, så finns det väl vissa likheter – hur det sprids så att säga, hur inavel går till och liknande. Sedan kan man inte säga att det är exakt likadant, självklart. Men jag tror nog att vi är hyfsat överens om att om vi ska kunna få den här vargstammen att leva upp till det vi kallar gynnsam bevarandestatus så är det nog inte det klokaste att skjuta. Att det behövs nytt blod kan man nog vara överens om.

Anf. 49 NINA LARSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag instämmer i att vi delar detta jordklot med varandra. Vi ska bruka, nyttja och förvalta jordens resurser på ett hållbart sätt som gör vår tillvaro bättre. Men den jakt som sker i dag och den jakt som kommer att ske, den ansvarstagande förvaltning som kommer att ske, är

ingen okynnesjakt. Det handlar om förvaltning av våra stora rovdjur, först och främst för att bevara den biologiska mångfalden genom att skapa ökad acceptans för rovdjuren och för rovdjurspolitiken. Utan den acceptansen kan vi inte nå en långsiktigt livskraftig rovdjursstam av någon av våra stora rovdjur. Vi behöver den förankringen.

Det här långsiktiga helhetsgreppet kräver olika saker. Det är flera faktorer som spelar roll för detta. Dels är det den genetiska statusen, som du också var inne på och verkar stödja, vilket gläder mig, dels behövs det en ansvarstagande förvaltning där man tar fasta på det etappmål som finns i dag. Vi behöver också sätta ett tak och utvärdera förekomsten av varg bättre. Vi måste se till att den genetiska statusen kan höjas, så att vi får en frisk stam med friska djur. Det kommer naturligtvis att gå mycket snabbare om man behåller vargstammen på en bestämd nivå än om man tillåter den att öka helt okontrollerat. Det viktiga är att vi får en genetiskt frisk stam. Exakt antal är irrelevant.

Anf. 50 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! När alliansen pratar om att man ska ta hand om faunan tycker jag att det låter som att man agerar som någon form av ganska stark lobbyorganisation för jägarkåren. Det känns inte alls som att ni kämpar för någon bred fauna. Ni pratar om att "mänskliggöra" djuren. Ni bygger en hel rovdjurspolitik på sagor. Man ingjuter rädsla och skräck i människor och pratar om den här vargen som någonting från sagan.

Ni tog själva upp det i öppningsanförandet. Det var er kamrat, moderaten Bengt-Anders, som själv sade att vi märker att människor är rädda. Men det togs inte upp något kring att en människa inte behöver vara rädd för en varg.

Ni säger att vi på det här sättet ska kunna få den här faunan att fungera. Då är det lite märkligt att det strider mot EU:s naturlagstiftning, den internationella naturvårdsunionens art- och habitatdirektiv och just våra egna starka vetenskapliga institutioner som säger att vi inte ska agera på det här sättet. Vi pratar om både Artdatabanken, Centrum för biologisk mångfald och Stockholms och Uppsala universitet. Jag tycker att man kanske borde se och höra lite på dem också.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

9 § Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU3
Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199).

Anf. 51 AGNETA LUNDBERG (s):

Herr talman! I dag behandlar vi proposition 2008/09:199, *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan*. Jag vill börja med att yrka avslag på propositionen och bifall till den gemensamma reservationen från s, v och mp.

*Högre krav och
kvalitet i den nya
gymnasieskolan*

Under den förra mandatperioden beslutade riksdagen med bred enighet över blockgränserna att en ny modern gymnasieskola med förstärkta yrkesinriktade program skulle införas hösten 2007. Den nuvarande regeringen valde likväl att återkalla gymnasiereformen 2007.

Den återkallade reformen överstämmer på flera punkter helt eller delvis med den nu aktuella gymnasiepropositionen. Exempel på detta är bland annat förslagen om att införa historia som nytt gymnasiegemensamt ämne, att ersätta projektarbete med gymnasiearbete, att skapa en modern lärlingsutbildning som alternativ inom yrkesutbildningen, att inrätta lokala och nationella programråd, att förstärka den arbetsplatsförlagda utbildningen samt att lokala kurser ska kvalitetssäkras.

Jag vill understryka att vi socialdemokrater är mycket angelägna om att både höja yrkesutbildningarnas status och, framför allt, deras kvalitet. Regeringens hantering av frågan gör att minst fyra årskullar av gymnasieelever går miste om de kvalitetsförstärkningar som ett genomförande av Gy 07 hade inneburit.

Varför har vi en gymnasieskola? Jo, därför att vi tidigare och även nu gör den bedömningen att grundskolestudierna inte räcker för att möta de kunskapskrav som finns i vårt näringsliv och i vårt samhälle över huvud taget. År 1965 gick 15 procent av en årskull i gymnasieskolan. Jag vill påpeka att trots att det var så få var det inte alla som klarade sin studentexamen.

I dag går i stort sett alla elever i gymnasieskolan. Vi är med rätta oroad över att inte alla klarar sin gymnasieexamen med godkända betyg. Orsaken till vår oro är att vi vet att det är nödvändigt med en fullständig gymnasieexamen för att man ska kunna gå vidare till arbetsliv, yrkeshögskola eller högskola.

Trots att nästan alla klarar en fullständig gymnasieexamen är det ändå alltför många som inte klarar det. Det är viktigt att påpeka att många av dessa endast har missat någon eller några enstaka kurser. Vi socialdemokrater anser att målet självklart måste vara att alla genomför sin gymnasieskola, och det måste tas på stort allvar när målet inte uppnås. Det måste vidtas åtgärder för att ge stöd till de elever som behöver det och på olika sätt förhindra avhopp.

Vi vet att många elever som går på individuella program är behöriga och borde gå på ett nationellt program och fullfölja sin gymnasieskola. Det finns många skäl till att det inte är så. En viktig orsak är att eleverna inte får en tillräckligt bra grund att stå på trots godkända betyg från grundskolan.

Tidiga insatser måste till. Dessutom krävs mer gedigen vägledning så att man undviker felval i så stor utsträckning som möjligt. De elever som inte är behöriga till gymnasieskolan bör få gå ett basår, där de får en möjlighet att nå behörigheten. Detta basår måste anpassas till varje elevs behov.

Vad än utbildningsministern säger var det vi socialdemokrater som med min medverkan gjorde det möjligt för elever att i dag, samtidigt som de läser in ett godkänt betyg, parallellt gå in på ett nationellt program och påbörja dessa studier och på så sätt både få ökad motivation och vinna tid. Detta kallas Prim – programinriktat individuellt program.

Det är uppenbart att regeringen trots ytterligare utredningsuppdrag inte kommit fram till någon förändring utan i stort sett ställer sig bakom

det IV vi har i dag. Självklart krävs ytterligare kvalitetsförstärkningar för att IV ska bli mycket bättre än vad det är i dag.

Gymnasieskolan måste bli mer flexibel så att elever som till exempel fullföljt samhällsprogrammet men upptäcker att de inte kan eller vill gå vidare till högskolestudier ska ha möjlighet att gå ett yrkesprogram. I dag tvingas man vara arbetslös en längre tid innan man förhoppningsvis får börja på en arbetsmarknadsutbildning. Det är på många sätt ett slöseri med både mänskliga resurser och samhällsresurser. Det är någonting vi måste ändra på.

Den stora förändringen i denna proposition innebär att man delar upp gymnasieskolan i högskoleförberedande program och yrkesprogram med olika krav på teoretiska kunskaper. Med detta säger regeringen att det krävs en lägre teoretisk kunskapsnivå för de elever som i framtiden går yrkesprogram än vad som krävs i dag.

I dag krävs en grundläggande högskolebehörighet oavsett vilket program man går i gymnasieskolan. Regeringens proposition kräver olika behörighetskrav beroende på vilka program man söker, vilket innebär att elever som går på ett högskoleförberedande program måste vara godkända i tolv ämnen från grundskolan, medan de som söker till ett yrkesprogram måste vara godkända i åtta ämnen.

I debatten har regeringen ofta framfört att de elever som går yrkesprogram inte behöver samma kunskapsnivå eftersom de inte ska bli akademiker. Denna inställning är enligt Socialdemokraterna både kunskapsfientlig och osaklig, och den är heller inte verklighetsförankrad. Faktum är att kraven från näringslivet och övriga samhället ökar. Grundläggande behörighet är inte enbart något för dem som ska söka in till högskolan, utan det är det krav näringslivet ställer för att få kunniga yrkesarbetare som har förmåga att vidareutveckla sig i sitt yrke eller helt ställa om till nya arbetsuppgifter. Det är också en medborgarkunskap som alla behöver.

Detta kan man också konstatera när man läser vad remissinstanserna, till exempel näringslivet och de fackliga organisationerna, framför. Vi ska konkurrera med kompetens och inte med låga löner. Det gäller inte minst dem som går ut i ett arbetsliv efter att ha gått ett yrkesprogram på gymnasieskolan. Det arbetsinnehåll och den roll som till exempel en elektriker eller en fordonsmekaniker har i dag har kraftigt förändrats och kräver nu högre kompetens och eget ansvarstagande, även om man bara ser fem år tillbaka i tiden.

Självklart har regeringen märkt av den kritik som framförs mot den tudelade gymnasieskolan. Därför har man påpekat att alla som vill ska kunna få läsa in grundläggande behörighet inom gymnasieskolan. Eftersom detta inte är möjligt även om alla timmar från det fria valet används ska utökade studieprogram erbjudas.

Men varför tror man plötsligt att denna grupp, som man annars ansett inte ha klarat nuvarande yrkesprogram, plötsligt ska klara en högre arbetsbörda än de som går ett högskoleförberedande program? Detta är inte seriöst, men det är lätt att lova när man förstår att det inte kommer att vara många som efterfrågar ett utökade studieprogram och att man dessutom inte tillför kommunerna ytterligare medel för att kunna erbjuda ett ökat antal timmar.

Det finns brister oavsett vilket program man tittar på i gymnasieskolan. Men det löser man enbart med att på olika sätt höja kvaliteten, inte minst genom ett ökat samarbete med arbetslivet och genom att på olika sätt höja elevernas motivation.

Det är viktigt att påpeka att regeringens påstående om att eleverna på yrkesförberedande program alltid klarar sig sämre än elever på studieförberedande program inte stämmer med verkligheten. Exempelvis får fler slutbetyg inom de tre åren på byggprogrammet än på det samhällsvetenskapliga programmet. Sakligt är det så att de ibland klarar sig sämre, ibland lika bra och ibland bättre.

Det är viktigt att också sätta fokus på kvalitetsförbättringar på högskoleförberedande program. Då pratar jag inte enbart om ökade krav utan om att skapa förutsättningar för eleverna att klara de utbildningar de sökt.

Regeringen har en dold agenda när den förändrar gymnasieskolan. Det handlar inte om antal poäng i gymnasieskolan, utan det handlar om att höja kunskapsnivån för vissa och sänka kunskapsnivån för många. Regeringen vill skapa ökade klyftor mellan dem som har kunskap och dem som inte har kunskap. Samtidigt banar man väg för låglönearbete. Det man kommer att uppnå är att man i statistiken kan visa upp att fler som går yrkesprogram klarar sina gymnasiestudier. Det är en seger över statistiken, men en stor förlust för eleverna som kommer att ha svårt att konkurrera på en arbetsmarknad som de möter med lägre kunskaper.

Regeringen, som förespeglade en höjning av kvaliteten och statusen på yrkesutbildningarna, går fram med ett förslag som inte kommer att infria vare sig det ena eller det andra. Det blir precis tvärtom; regeringen lurar elever och arbetslivet med sitt förslag.

Det är i stället viktigt att bredda gymnasieskolan och till exempel satsa på åtgärder som på olika sätt möter arbetslivets lokala behov. För att kunna genomföra detta krävs att möjligheten till det som i dag kallas specialutformat program finns kvar även i framtiden. Men självfallet ska dessa kurser vara kvalitetssäkrade av Skolverket.

Det borde vara en självklarhet att också som gymnasieelev få möjlighet att utveckla och använda sin fantasi och kreativa förmåga att kommunicera genom att delta i estetisk verksamhet. Att arbeta med alla sinnen och uttrycksformer stimulerar därtill läroprocessen och ger ökade kunskaper. Därför anser vi att även denna möjlighet ska finnas kvar.

Tiden i gymnasieskolan är inte en transportsträcka till gymnasieexamen utan en viktig del av livet. Vi vill ha en gymnasieskola som rustar för framtiden och inte för dåtiden.

Svensk gymnasieskola håller en hög kvalitet internationellt. Varför då lägga fram ett förslag som kommer att rusta våra medborgare sämre och göra oss mindre konkurrenskraftiga i framtiden?

Före valet kommer vi att presentera ett gemensamt förslag som bygger på Gy 07 och den reservation som vi har till betänkandet. Vår ambition är att skapa en gymnasieskola i världsklass med sikte mot framtiden.

Anf. 52 ROSSANA DINAMARCA (v):

Herr talman! När jag gick på mellanstadiet drömde jag om att bli läkare. När jag gick på högstadiet ville jag bli journalist. När jag läste upp mina betyg på komvux var det för att komma in på lärarutbildningen.

Alla barn har drömmar om vad de vill bli när de blir stora, men med Björklunds skola och skolpolitik kommer de drömmarna att grusas för många redan när de går i femte klass. Och den nya gymnasieskolan innebär att en del aldrig kommer att kunna förverkliga sina drömmar. Den grundläggande tanken om en likvärdig skola för alla är som bortblåst, och i stället har högeralliansen en elitistisk och trångsynt politik som innebär ökad sortering och utslagning.

Det förslag till förändring av gymnasieskolan som regeringen presenterar i propositionen är ett stort steg tillbaka. Man tar ingen hänsyn till den omvärld vi befinner oss i. I dag finns det helt andra krav från arbetslivet, och det finns framför allt helt andra krav från eleverna i fråga om hur deras liv och framtid ska forma sig. Med sin fyrkantiga och föråldrade samhällssyn skapar högerregeringen en gymnasieskola som varken är anpassad till samhällets eller elevernas behov av kunskaper och färdigheter.

Herr talman! Före valet 2006 var det mycket prat om kunskap från Björklunds sida, men nu när han sitter på skolministerposten levererar han ingenting – i alla fall inget som leder till ökade kunskaper. Regeringens politik handlar bara om drill och disciplin, prov och betyg. Inget av detta har betydelse för att öka kunskaperna, utan verkar enbart sorterande.

Vi ser en skola med fler elever, färre lärare och större klasser. Det är en skola utan bibliotek, med sämre elevvård, utan specialpedagoger och utan material och en skola där man sparar in på undervisning och tvingar barnen till överbelamrade fritidshem. Björklund är naken. Snacket om vikten av kunskap och att lära sig läsa är inte trovärdigt någonstans. Utbildningsministern skapar en skola där bara den starka överlever – en skola för eliten.

Vänsterpartiet anser att fler elever måste få möjlighet att nå målen i gymnasieskolan. Såväl grund- som gymnasieskolan måste ta ett större ansvar för elevernas lärande. Skolan behöver därför mer resurser. Det behövs också en tydligare koppling mellan elevernas behov och resursfördelningen. I dag finns det stora brister i kommunernas styrning och kontroll av hur resurser fördelas till skolan. Resurserna fördelas inte heller i tillräcklig utsträckning utifrån skolornas förutsättningar för verksamheten. Följden är att eleverna inte kan få den hjälp som de behöver. Med bättre ekonomiska förutsättningar skulle skolan få bättre möjligheter att se till att fler elever når målen. Om eleverna når målen i grundskolan har de bra förutsättningar att tillägna sig undervisningen i gymnasieskolan.

Regeringen lägger däremot hela ansvaret för måluppfyllelsen på eleverna själva genom att höja behörighetskraven till gymnasieskolan utan att erbjuda eleverna mer och bättre hjälp. De nya behörighetsreglerna kommer inte att leda till att eleverna får bättre kunskaper eller till att fler elever når målen. Däremot ökar de sorteringen och utslagningen.

Vänsterpartiet anser att det går att ställa höga krav om eleverna får tillräckliga förutsättningar. Vi vill hålla fast vid ambitionen att ge alla elever på gymnasieskolan så goda kunskaper som möjligt och anser därför att alla nationella program ska ge grundläggande högskolebehörighet. Alla vill inte bli akademiker och kommer inte heller att bli det, men varför ska man tvingas bestämma det redan vid 15 års ålder? Att få behörig-

het att studera vid högskola innebär inget tvång att läsa vid högskolan. Det innebär en möjlighet för människor att välja själva. Regeringen vill inte ge alla gymnasieelever den möjligheten utan vill sortera eleverna så tidigt som möjligt och bevara akademien åt eliten.

Jan Björklund säger sig vilja uppvärdera yrkesutbildningarna, men i själva verket visar han stort förakt mot de elever som väljer ett yrkesinriktat program. De är enligt Björklund skoltrötta. De vet inte vad de vill och ska därför de inte "behöva" bry sina små hjärnor med sånt som samhällskunskap eller svenska. För att komma in på många av de yrkesförberedande programmen krävs det i dag mycket höga betyg i grundskolan. Det tyder knappast på att eleverna är skoltrötta och saknar förmåga att ta till sig teoretiska kunskaper. Det säger inte heller någonting om att de skulle ha mindre ambitioner.

Vänsterpartiet anser inte att en modern gymnasieskola ska dela upp eleverna utifrån den föräldrade principen om gott läshuvud eller inte och därmed tidigt låsa in ungdomar i ett fack. Vi arbetar därför för en gymnasieskola som inkluderar alla och ger alla samma möjligheter. Därför måste alla program på gymnasieskolan ge eleverna förmåga att ta initiativ och lösa såväl teoretiska som praktiska problem, att tänka kritiskt, att ifrågasätta etablerade sanningar samt att kunna arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Det handlar om kunskaper som är nödvändiga i arbetslivet och i samhällslivet, och som en bonus ger de även möjligheter att studera vidare. Lösningen är inte att ge gymnasieeleverna sämre kunskaper, utan mer resurser och fler lärare för att alla ska nå de kunskapsmål som redan finns.

Enligt statistik från SCB har nära 60 procent av dagens gymnasieelever planer på att börja läsa på högskolan. På omvårdnadsprogrammet är det till exempel 75 procent av eleverna som har sådana planer. Det är bara naturvetenskapsprogrammet som har en högre andel elever som tänker sig att läsa på högskolan.

Det innebär att många kanske känner sig tvingade att välja ett högskoleförberedande program trots att de också är intresserade av ett särskilt yrke. Utifrån den sociala struktur som råder i dag på de olika nationella programmen är det lätt att konstatera att den sociala snedrekryteringen kommer att öka på högskolan med regeringens förslag.

Herr talman! Regeringen hänvisar till att man ska ha rätt att läsa in högskolebehörigheten inom ramen för ett yrkesprogram, men det är ett betydligt sämre alternativ än att gå ett högskoleförberedande program.

Elever på yrkesprogram måste utnyttja det individuella valet och ett utökat program för att läsa in de 300 poäng som krävs för att få högskolebehörighet. Ändå kommer de inte att kunna konkurrera om studieplatser på högskoleutbildningar eftersom de inte ges någon möjlighet att läsa kurser som ger meritpoäng. De får även mindre utrymme att läsa in de särskilda behörigheter som krävs för många högskoleutbildningar.

Även de som läser in högskolebehörighet inom vuxenutbildningen får svårt att konkurrera om platser, eftersom de hamnar i en särskild kvotgrupp i urvalet till högskolan.

Varför ska dessa elever behöva gå en omväg och läsa mer? Varför inte ge alla rätten till en fullvärdig gymnasieutbildning?

Den förstärkning av yrkesutbildningarna, som Björklund påstår att regeringen gör, innebär en extra halvtimme i veckan i karaktärsämnen –

en halvtimme extra i veckan! Detta sker till priset av att man tar bort hälften av svenskan och samhällskunskapen och helt tar bort estetisk verksamhet och därmed lägger hinder i vägen för att göra andra val livet. Regeringen stänger dörrar och låser fast eleverna i de val de gjort när de varit 15–16 år. Och som pricken över i förbjuder nu regeringen att man får läsa upp sina betyg på komvux.

Till skillnad från Björklund och regeringen anser Vänsterpartiet att kunskap är en demokratisk rättighet och därför ska vara till för alla. För Vänsterpartiet är allas rätt till kunskap det viktigaste målet med utbildningspolitiken. Kunskap ger makt, och en bra skola är därför ett led i strävan mot ökad jämlikhet och minskade sociala klyftor.

Alla ska ha samma möjligheter att skaffa sig kunskap och utvecklas efter sina egna förutsättningar, oavsett bakgrund. Skolan spelar en betydande roll för att ge alla en grund att stå på och för att ge alla eleverna de redskap som behövs för att utvecklas i skolan men också resten av livet.

Herr talman! Jag vill ha en skola som även i framtiden tillåter eleverna att drömma, en skola som hjälper eleverna att förverkliga sina drömmar och en skola som gör det möjligt för eleverna att göra andra val i livet än dem de drömde om när de var små. Jag vill ha en skola full av möjligheter, inte en skola full av hinder. Därför yrkar jag bifall till den rödgröna reservationen.

Anf. 53 MATS PERTOFT (mp):

Herr talman! Till att börja med, så att jag inte glömmer bort det på slutet, vill jag yrka bifall till den rödgröna reservationen.

Jag vill också välkomna utbildningsministern till den här debatten. Det är väldigt trevligt att vi får ta del av utbildningsministerns närvaro. Den har saknats i tidigare debatter som utskottet har haft.

När jag har funderat på den här debatten har jag funderat på: Vilken värld lever vi egentligen i? Jag har framför allt funderat på: Vilken värld lever dagens ungdomar i?

För cirka ett halvår sedan hade vi i utbildningsutskottet tillsammans med arbetsmarknadsutskottet en hearing med olika aktörer som handlade väldigt mycket om ungdomars liv och arbete efter skolan.

Jag ställde då frågan till ordföranden i Ungdomsrådet: Hur ser verkligheten ut? Jag fick ett väldigt tydligt svar om hur ungdomar i dag faktiskt efter gymnasiet provar en hel del olika vägar. Till slut hamnar de ofta i en mer fördjupad utbildning, en högre utbildning. Man provar sig fram. Man reser en del. Man är globaliserad.

Det är inte längre så som det var – jag vet faktiskt inte när det slutade att vara så, för det var inte så på min tid – när man gick en rak linje från förskolan till högskolan och sedan kom ut i arbetslivet och fortsatte att arbeta på samma ställe hela sitt liv. Den tiden är förbi.

Jag ställde också frågan till ordföranden i Ungdomsstyrelsen om hur den bild och den värld hon beskrev som dagens ungdomsvärld passar ihop med den värld som Jan Björklund och alliansregeringen skissar upp, där det faktiskt är raka linjer och ganska låsta linjer.

Jag fick ett ganska tveksamt och diffust svar. Jag kan förstå att ordföranden i Ungdomsstyrelsen gav ett diffust svar, för hon ville väl inte helt stöta sig med alla andra vid den hearingen.

Jag läste DN i morse, som hade en stor bilaga om gymnasieskolan. Där fanns det en text som jag tyckte var väldigt typisk.

En elev som gick i nian 2006 får frågan: Vad vill du ge för råd till dina kompisar som nu står inför att välja gymnasielinje?

Eleven säger så här: Ett tryggt val som ger dig stora möjligheter att få arbete är självklart klokt. Men snöa inte in på vad som anses vara bäst för din framtid! Att välja något som du brinner för och tycker är roligt är minst lika klokt.

Det handlar ju om det. Det handlar om det som vi politiker som sysslar med skol- och utbildningsfrågor så ofta får höra: Vad gör vi för att eleverna när de går ut gymnasiet ska vara lika kunskapsstörstiga som när de började i ettan? Vad gör vi för att de inte ska tappa geisten och önskan att lära sig mer?

Då handlar det väldigt mycket om att ha många möjligheter öppna under en lång tid och om att ha en stor valfrihet under hela vägen. Det är det som är Miljöpartiets signum.

Vi var några ledamöter som mötte några elever i Nacka i går kväll. De satte en rubrik på sitt arbete: Morgondagens skola, en drömfabrik.

Med dröm menade de då inte flum, utan de menade möjligheter, en möjligheternas skola. Det är det som är morgondagens skola, och det är den som vi rödgröna vill ha.

Det fanns en stabil bas i det förslag som vi gemensamt lade fram under förra mandatperioden som kallades Gy 07, som alliansregeringen med detsamma rev upp.

Varför rev man upp det här? Ja, det fanns några kloka tankar. Det är rätt att inte alla vill studera. Det är rätt att inte alla vill plugga alla ämnen.

Men när det gäller att alla inte vill plugga alla ämnen, när det är för konkret och för teoretiskt, vill jag säga att jag också är lärare, och jag har lärt mig och förstått att det ofta inte handlar om innehållet. Det handlar om hur jag som pedagog paketerar innehållet, hur jag förmedlar det, om jag sätter det i förhållande till den praktiska kunskapen, till elteknik eller bygg eller astronomi eller historia. Såväl svenskan som matten och engelskan kan få plats långt upp på högskolenivå, även om det är en yrkesförberedande lektion.

Det handlar alltså inte om innehållet. Det är inte det som är problemet. Problemet är inte heller att alla inte vill studera, som vår utbildningsminister så ofta säger. Alla vill inte gå på högskola. Nej, det behöver de inte heller.

Men när jag är ute och lyssnar på näringsliv och på företag säger de till mig: Ja, vi kräver högskolebehörighet, inte för att de här ungdomarna ska gå på högskolan. Vi kräver det för att det är en kunskapsnivå. Vi kräver att man har den här nivån i svenska, engelska och matte som är grundläggande ämnen.

Då är det helt fel att sänka kraven och tro att det blir lättare och större valfrihet om man kan välja bort det. Då lurar man eleverna att tro att dessa krav inte finns.

Jag är en stark anhängare av lärlingsprogram, men jag blir väldigt undrande över inslaget i Ekot, tror jag det var, häromdagen där en forskare hade undersökt hur det lärdes ut på ett bygglärlingsprogram. Det visade sig att man inte ens lärde sig läsa ritningar.

Det praktiska hade tagit överhanden såtillvida att man inte kunde teoretisera sina praktiska kunskaper längre. Det är ju det som krävs i framtiden, att vi kan teoretisera våra praktiska kunskaper. Det kommer att krävas av hantverkare och av alla att man både läser ritningar och att man läser dem på engelska, att man kan räkna, och så vidare.

Det är det som är anledningen till att vi även fortsatt behöver att alla gymnasieprogram leder till allmän behörighet. Sedan ska det paketeras annorlunda. Vi har varit för dåliga på det i Sverige.

Vi har varit för dåliga på en hel del inom skolan. Vi lär oss allteftersom vi får utvärderingarna. Vi får lära oss att lärarna har en hel hemläxa att göra när det gäller undervisningen.

Vi kommer säkert att bli bättre. Men den väg som regeringen nu går och spåret att man ska dela upp skolan så att alla inte når den allmänna behörigheten är helt fel. Man kommer nämligen att omöjliggöra byten.

När jag är ute på naturbruksprogrammen är de jätteoroliga för sina elever som kanske vill läsa vidare till veterinär. Hur i all sin dar ska de klara det? Det handlar om gränsöverskridande program som är både studieförberedande och yrkesmässiga. Hur ska de klara sig i detta komplex?

Det är där som alliansens prat om mångfald har blivit enfald. Det har blivit stängda vägar i stället för möjlighetsvägar, en omöjlighetsfabrik i stället för en möjlighetsfabrik.

Det är där som vi på den rödgröna sidan är helt överens. Vi vill skapa de möjligheterna.

Vi kan ta en annan bit ur det här som är lite märklig, nämligen förbudet att läsa upp betygen på komvux om man har fått godkänt. Det är ett mycket märkligt förslag.

Är det utbildningsministerns mening att eleverna i slutet av gymnasiet ska be lärarna att sänka betygen eller medvetet själva sänka sina betyg till IG så att de har möjlighet att läsa upp dem på komvux senare i stället för att få G? Är det meningen att vi ska få medvetna sänkningar av betyg för att skapa möjligheter i stället för att vi ska skapa en framtid?

Det är mycket här som är märkligt, men jag vill avsluta mitt anförande med en sak som jag var orolig för länge och som jag sedan blev väldigt glad över. Åtminstone är jag det ännu så länge. Jag får väl se hur det blir. Jag vill gratulera de liberala krafterna i alliansregeringen, inte Folkpartiet naturligtvis men de verkligt liberala krafterna, som fick till att de specialutformade programmen finns kvar. Nu kallas de särskilda varianter.

Jag förstår att det var en tuff debatt, men ni vann den ändå hoppas jag. Vi har ännu inte sett hur det kommer att tolkas i verkligheten. Jag hoppas att det kommer att tolkas i en sann liberal anda. Det betyder att det inte är en folkpartianda.

Anf. 54 SOFIA LARSEN (c):

Herr talman! Med dagens förslag till ny gymnasieskola får vi en skola som möter framtidens behov, förutsättningar och kunskapskrav på ett mycket bättre sätt än i dag. Vi får en gymnasieskola som tydligt bygger på grundskolan, som ger alla en chans att lyckas och som gör eleverna mer förberedda och bättre rustade för både arbetslivet och fortsatta studier.

Vi i regeringspartierna fortsätter nu i och med steget med en ny gymnasieskola vårt bygge av en skola för alla. Det är en skola som ger ordentliga förutsättningar i stället för en skola som sorterar. Det är en skola som ger rättvisa möjligheter i stället för orättvis likriktning. Det är en skola som är elevanpassad i stället för likformig.

Det är grunden för vår skolpolitik. Det har också varit grunden för den gymnasieskola som nu ligger på bordet.

Om man lyssnar till oppositionens företrädare som nyligen har varit uppe i debatten är det svårt att se vad de har för gemensamt alternativ som de tycker är bra i stället. Var allt bra som det var tidigare?

Så är det faktiskt inte. Som det ser ut nu i gymnasieskolan har vi alldeles för många elever som hoppar av eller slutar gymnasiet utan att ha nått tillräckliga kunskaper eller målen. Anledningen till det är flera, men en av de absolut tydligaste är att man inte har tillräckliga kunskaper med sig från grundskolan. Det innebär att man halkar efter tidigt och hoppar av ett program utan att slutföra det.

IV har blivit en av gymnasieskolans största program, och en femtedel av de elever som börjar på IV går igenom gymnasieskolan med godkända kunskaper – en femtedel. Vi har en alldeles för dålig genomströmning i dag. Det är bara två tredjedelar av eleverna på gymnasiet som tar sig igenom på tre år. Det är inte acceptabelt.

Vi har för många unga som utan tillräckliga kunskaper inte har tillgång till ett arbete, som inte har grundläggande utbildning. Det är inte en likvärdig skola för alla. Det är en utslagningskola, och det ska vi ändra på.

I dag är eleverna inte heller tillräckligt förberedda för jobben och fortsatta studier. Det vittnar näringslivet, arbetsgivarna och lärosätena om väldigt tydligt.

Många har inte måttat med att börja på högskolan. Lärosätena har fått göra olika förberedelsekurser innan eleverna kan starta. Arbetsgivarna har sagt att de inte får den arbetskraft de behöver. De behöver starta extrautbildningar eller startar egna yrkesutbildningar. De litar inte på skolan och får inte arbetskraft med rätt kunskap med dagens gymnasieskola.

Så ser grunden för dagens gymnasieskola ut. Med vårt förslag får vi i stället en gymnasieskola som ordentligt lägger grunden för jobb och fortsatt lärande.

Gymnasieskolan kommer nu att bestå av yrkesprogram, där lärlingsutbildning ingår, och högskoleförberedande program. Examen kommer att finnas för båda dessa. Det blir sex högskoleförberedande program och tolv yrkesprogram.

I yrkesprogrammen får eleverna mer tid för karaktärsämnena så att yrkeskunskaperna fördjupas. De gymnasiegemensamma ämnena utformas också så att särskilt relevanta kunskaper finns kopplade till utbildningen. Man får bättre förutsättningar för yrket och för eget företagande, eftersom satsning på entreprenörskap också är en viktig del.

Alla elever på yrkesprogrammen kommer att garanteras möjlighet att läsa in grundläggande högskolebehörighet. Det är viktigt. Det kommer att bli högre antagningskrav till högskolan. Därför gör vi det möjligt för eleverna att få denna fortsatta utbildning.

På vissa yrkesprogram kommer det att bli tydliga inriktningar från början för att man direkt ska kunna gå vidare till högskolan med en särskild behörighet. Det ges möjligheter. Det ges förutsättningar, mycket mer än i dag.

Det gör att eleverna på yrkesprogrammen nu både får med sig mer grundläggande fördjupade yrkeskunskaper och en ärlig chans och möjlighet till högskolestudier. Det innebär att det inte blir några återvändsgränder. Det innebär att vi får fler öppnade dörrar i stället.

Lärningsutbildningen är i gång, och den är en mycket efterlängtd reform. Den ger fler vägar ut i arbetslivet och också ökade möjligheter till företagandet.

De högskoleförberedande programmen skapar också möjlighet till ämnesfördjupning. Kraven för examen på programmen innebär att eleverna kommer att vara mer förberedda för högskolestudier än vad som är fallet i dag.

Vi får alltså en gymnasieskola som verkligen kommer att bygga på grundskolan. Det gör vi också genom att bland annat stärka behörighetskraven till gymnasiet för att eleverna ska vara ordentligt förberedda.

Det ska vara fler vägar ut i arbetslivet, mer stimulans till egenföretagande och bättre och fördjupade kurser i yrkesutbildning och högskoleförberedande program.

Vi kan titta på de remissvar som kommit. Högskoleverket säger: Mycket bra. Arbetsförmedlingen säger: Nu får vi tydliga inriktningar som också gör dessa människor mer anställningsbara med bättre förmåga att starta eget och bättre möjligheter att gå vidare i livet. Också LO har varit tydligt och sagt: Detta är en bra inriktning på en ny gymnasieskola. Men Socialdemokraterna och Vänstern säger nej.

Herr talman! Vi kan titta på den rödgröna oppositionen och vad den har kommit fram till. Det är inte mycket. Det är ett gemensamt yrkande om avslag, men de säger egentligen ingenting om hur de vill att deras egen gymnasieskola ska se ut. Vad är ert gemensamma alternativ till det som nu regeringen lägger fram? Det finns inte. Det är ett allmänt yrkande om avslag och några spretiga yrkanden som finns där.

Det verkar som om det enda ni har att luta er på är det gamla förslaget Gy 07 som legat i flera år och egentligen inte ens passar in i den utbildningsstruktur vi har i dag. Vad kommer det att innebära för eleverna? Det innebär att de inte alls får några möjligheter om ni ska fortsätta att yrka på det förslaget.

Samtidigt som Socialdemokraterna säger: Vi ska behålla högskolebehörigheten för alla, säger ni också att yrkesprogrammen ska bli mer fördjupade med mer praktik. Det går inte ihop om ni inte ska förlänga utbildningen väldigt mycket med allt det som ni säger ska finnas i den. Ert förslag går inte ihop.

Varför vill ni inte göra det möjligt för eleverna att gå en riktig yrkesutbildning? Varför vill ni inte göra det möjligt för dem att få en riktig lärlingsutbildning? Vad är det som är så fel och vad är det som är så fult med en yrkesutbildning av klass?

Hur kommer det sig att ni så intensivt klamrar er fast vid en skola som alldeles för många inte klarar sig igenom? Varför klamrar ni er fast vid den?

Jag skulle också vilja fråga hur ni nu kommer att ställa er om ni mot förmodan kommer att vinna valet nästa år. Kommer ni att riva upp gymnasiereformen? Om ni menar allvar med det, vilka andra reformer kommer ni efter hand att riva upp som är kopplade till gymnasiereformen? Kommer ni att luta er på den skola som visat sig inte vara lyckad? Är det ert alternativ från oppositionen?

Vänsterpartiet yrkar också avslag. Man säger att resurser löser allt och att närhetsprincipen är viktig. Om eleverna går på den gymnasieskola som ligger närmast så löser sig väldigt mycket.

Miljöpartiet skriver i sin motion och i sitt yrkande: Gymnasieskolan karakteriseras i dag av alltför stor andel som avbryter sina studier. De hänger inte med eller känner sig allmänt vilsna eller olyckliga. Men vad gör man för att råda bot på det? Då vill man införa något som liknar ett friår fast inom skolan.

Ska jag vara helt ärlig är jag inte övertygad om att ett friår inom skolan kommer att råda bot på de brister och den utslagning i gymnasieskolan som vi i dag ser. Det behövs bättre förslag.

Att ni är emot regeringen är ingen nyhet. Men vad är ert gemensamma alternativ? Om man skulle föra samman era förslag, som inte varit så många, skulle det bli en gymnasieskola som är helt likformig där eleven måste gå på den närmsta gymnasieskolan och där man erbjuder ett friår för lösning på problemen. Det är inte en skola som löser framtidens utmaningar.

Herr talman! Vi ska ha en gymnasieskola av hög kvalitet som bygger på grundskolan. Det är en gymnasieskola som ger de bästa tänkbara förutsättningar för fortsatt utbildning och ett bra arbetsliv. Det är en gymnasieskola där alla ges möjlighet att lyckas. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Per Lodenius (c) och Mats Gerdau (m).

Anf. 55 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Jag tror att det är mandatperiodens viktigaste debatt som vi nu har. Det är inte bara debatten som är viktig. Det är en viktig förändring i skolans historia, skulle jag vilja påstå. Vi är på väg tillbaka till det som tidigare kallades läroverk och yrkesskola.

Jag är inte tillräckligt gammal för att ha upplevt det själv. Men jag har talat med många andra som säger: För Jösse namn, låt inte detta hända i svensk skola igen. Det är en uppdelning. Det är en grov sortering där man tydligt gör klart att vissa människor inte behöver mer kunskaper. De ska reserveras åt några få.

Det är vad som skrämmer mig allra mest med den gymnasieskola som vi ska rösta om i dag. Men den kommer lyckligtvis inte att införas förrän år 2011. Det innebär att år 2010 spelar människors röst en väldigt viktig roll för att kunna förhindra uppdelningen inte bara av gymnasieskolan utan av hela samhället.

Sofia Larsen frågade: Vad vill oppositionen? Gy 07 skulle ha sjösatts den 1 januari 2007. Där har Sofia Larsen svar på vad oppositionen ville med gymnasieskolan. Vi var heller inte nöjda med hur gymnasieskolan

såg ut. Men ni har förhållat det. Ni har låtit de elever som hade kunnat få en ny gymnasieskola den 1 januari 2007 få gå med den gamla gymnasieskolan. Det är ert ansvar. Ta ansvar för den politik som ni för.

Sofia Larsen säger att eleverna ska garanteras högskolebehörighet. Ni gör ju inte det. Varför ska de elever som går ett yrkesprogram och har ambitionen att bli fritidsledare, socionom eller psykolog och som väljer en yrkesutbildning gå en omväg? Varför ska de läsa längre? Varför ska de ha mindre möjligheter att komma in på högskolan?

Anf. 56 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Rossana Dinamarca säger: Ta ansvar. Det gör jag gladeligen. Jag är väldigt glad att det är alliansregeringen som får ta ansvar. Jag är glad för Sveriges elever att det är vi som tar ansvar.

Jag skulle vilja fråga Rossana Dinamarca: Vad var det ni gjorde inom Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet för att minska sorteringen i svensk skola och minska sorteringen och utslagningen i den gymnasieskola ni var ansvariga för?

Det kom ett halvdant förslag som inte svarade upp mot de utmaningar vi står inför. Nu helt plötsligt säger ni att det enda som finns är att gå tillbaka till ett gammalt förslag som nu inte ens kommer att passa in i den utbildningsstruktur som vi har.

Vilka andra delar kommer ni att riva upp, och vad kommer ni att gå tillbaka till? Kommer ni att gå tillbaka till de gamla delarna vad gäller intaget på högskolan och universiteten? Hur kommer det att se ut för ämnen och intag på gymnasieskolan och för grundskolan?

Varför vill ni så tydligt fortsätta med en sorteringspolitik? Det är för mig ofattbart. Varför vill ni inte vara stolta över yrkesutbildning och lärlingsutbildning? Det är som att kunskap bara är en sak. Det finns en fin kunskap, och den fina kunskapen som innebär att alla ska läsa på universitet är den bästa.

Vi måste kunna se till och säga att alla inriktningar för kunskap är viktiga och välkomna i vårt samhälle. Likadant är fint, säger Rossana Dinamarca, och likvärdigt är fult. Jag håller absolut inte med om det. Men hur ser ert gemensamma alternativ egentligen ut?

Anf. 57 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Jag noterar att Sofia Larsen inte vill svara på frågan. Varför ska elever som till exempel väljer att gå omvårdnadsutbildningen med ambitionen att sedan bli psykolog, sjuksköterska eller vad det nu kan vara gå en längre väg? Varför ska man inte kunna få en fullvärdig gymnasieutbildning redan från början?

Vi vill öka kvaliteten i förskolan, men barn- och fritidsprogrammet, som kommer att heta något annat i framtiden, kommer inte att ge behörighet för att läsa vidare till förskollärare utan enbart till att bli barnskötare. Varför vill ni inte verka för att höja kvaliteten i förskolan? Det här är en möjlighet att göra det inom gymnasieskolan.

Återigen vill jag säga att det inte handlar om att alla måste gå vidare till akademiska studier. Det handlar om en grundläggande behörighet. Vi hade för inte så länge sedan en hearing med utbildningsutskottet där forskare tydligt sade att det som är lägsta nivå när det gäller kunskap i dagens samhälle är gymnasiet. Ni vill urholka det genom att säga att de

som går yrkesprogrammet inte behöver lika mycket samhällskunskap. De ska ha hälften, 50 poäng under tre år.

Varför är det mindre viktigt att en elev på fordonsprogrammet har mindre kunskaper om hur samhället fungerar? Varför är det mindre viktigt att elever som går på ett yrkesprogram bara ska ha hälften eller en tredjedel, som det blir, av svenska jämfört med dem som går ett högskoleförberedande program, när vi vet att just arbetarklassen är den grupp som läser minst själva och läser minst för sina barn?

Jag trodde att den här regeringen var en sådan som värnade om läsandet. Men det gäller inte för alla. Det är ju så tydligt att det här är en skola för eliten. Vi ska sortera och slå ut.

Anf. 58 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Om Rossana Dinamarca läser ordentligt i propositionen ser hon att det också står så, för det finns ju vissa yrkesutbildningar där vi märker att det är en större övergång än från andra utbildningar till universitet och högskolor. Det kommer att finnas och man håller på att titta på att det finns tydliga utgångar och vägar för dem som Rossana Dinamarca tog upp i sin replik, alltså elever på barn och fritid, omsorg och naturbruk. Man ska direkt kunna välja en väg för särskild behörighet.

Precis det Rossana Dinamarca efterfrågar genomför vi nu, men vi säger också att det ska finnas en valfrihet. Det är den som vi vill erbjuda eleverna. Vi ger möjligheten att vara bättre rustad för yrkeslivet men också bättre rustad för det fortsatta arbetet. Det är inte acceptabelt att ha en gymnasieskola i dag som endast två tredjedelar klarar sig igenom på tre år och tre fjärdedelar på fyra år. Det är en utslagning som heter duga. Det är många av de elever och grupper som Rossana Dinamarca säger sig värna om som inte klarar sig igenom skolan i dag. Varför ska vi fortsätta att slå undan fötterna för dem? Varför ska vi fortsätta säga att utanförskap är ett tydligt alternativ för dem?

Vi säger: Välkomna in och få en ärlig chans i gymnasiet, en ärlig chans till en god utbildning som gör er redo för yrkeslivet men också ger en möjlighet att vara redo för en fortsatt utbildning. Det är likvärdighet och det är en ärlig chans för alla. Det är inte det alternativ som Vänsterpartiet står för.

(Applåder)

Anf. 59 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Sofia Larsen raljerade lite grann kring att införa ett friår. Nu var det inte Miljöpartiet som använde det begreppet, men det fanns en liten bit av sanning i det. Det är nämligen också en grund till att vi vill behålla den allmänna högskolebehörigheten som mål för alla program.

Om man tittar närmare på antalet elever som hoppar av i gymnasieskolan ser man ju att det är en hel del elever även på de studieförberedande programmen som tröttnar och hoppar av. De är väldigt många. Det är på tok för många. Det är oacceptabelt. Där har ni inga förslag, inte ett enda förslag. Ert enda förslag går ut på att dra allt över en kam, blunda för alla elever som hoppar av från de studieförberedande programmen på grund av studieleda eller vad det månde vara. Ni fokuserar enbart på de yrkesförberedande programmen.

Vi menar i stället att vi måste se hela gymnasiet. Vi måste lösa problemet. Vad menar Sofia Larsen att man ska göra för att hitta lösningar för de elever på de studieförberedande programmen som hoppar av och inte slutför utbildningen. Ska vi låta bli dem? Ska de hamna i utanförskap, som man brukar säga hos er, eller ska vi försöka hitta en lösning som är mer individualiserad, som ger mer valfrihet och mer mångfald för alla programmen på gymnasiet, studie- såväl som yrkesförberedande?

Anf. 60 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Jag håller helt med Mats Pertoft och Miljöpartiet. Just det sista Mats Pertoft var inne på, stor valfrihet i utbildningen, håller jag helt med om. Det ska finnas en mångfald. Jag håller helt med. Det ska vara en god individualisering. Det håller jag helt med om. Det är precis det som vi tillsammans med alliansregeringen förmedlar och också ger förslag på för den nya gymnasieskolan.

Det är helt riktigt. Jag tycker att det är en god analys som Mats Pertoft gör av dagens gymnasieskola i anförandet och även i första repliken. Vi har för många som inte klarar sig igenom. Det är också därför som vi fyra partier tillsammans rivstartade med utbildningspolitiken, just för att ge bättre förutsättningar de första åren eleven går i grundskolan. Tydliga insatser och en bra utvärdering måste gå hand i hand för att ge stöttning genom hela grundskolan så att alla också känner sig redo när de kommer till gymnasieskolan.

En andra del är, och det finns i den här propositionen, att vi tydliggör intagningskraven på gymnasieskolan. För de studieförberedande programmen är det godkänt i svenska, engelska, matte och nio andra ämnen. För yrkesprogrammen är det godkänt i svenska, engelska, matte och fem andra ämnen. Det är viktigt för att man också ska känna och veta att man har en god kunskapsbas för att klara att gå in i gymnasieskolan. Det är några av de viktiga delarna.

Jag vill fråga Mats Pertoft hur han med sina värdeord om mångfald, individualisering och valfrihet kan säga att en gymnasieskola som är så likriktad som den som ni i oppositionen nu står för verkligen har det värde som ligger i de ord som Mats Pertoft förde fram.

Anf. 61 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Nu ägnar sig Sofia Larsen åt en del omvärderingar av ord. Det kan ändå inte vara mer likriktning att ge en bredare bas för alla. Det kan inte vara mer mångfald att dela upp gymnasieskolan i två stora block där övergångarna kommer att vara ganska svåra, även om jag förstår att ni försöker lappa ihop det hela på slutet.

Rivstart gjorde ni. Ni stoppade lärlingsprogrammet och kvalitetssäkring av de lokala programmen med minst ett eller två år. Det var det som var er rivstart när ni rev upp Gy 07. Nästan exakt samma sak återkommer ju i det här förslaget.

Det svåra, som jag inte fick ett enda svar på, är: Vad gör vi för att alla elever som hoppar av ska få andra lösningar? Det är här vi från Miljöpartiets sida vill se en mer individualiserad skolgång, möjlighet att på ett strukturerat sätt ta en paus på kanske ett år och göra andra saker, men strukturerat så att man också kommer tillbaka på ett strukturerat sätt.

I dag är det där ganska svårt. De som själva har ungdomar som har prövat det vet att det är väldigt svårt att komma tillbaka. Det vore ett alternativ som skulle gälla oberoende om de gick yrkesprogram eller studieförberedande program. Det är sådana individuella lösningar som jag tror att vi behöver för framtiden, kombinerat med en mycket starkare ämnesinfärgning i de olika teoretiska ämnena i yrkesprogrammen så att vi får en skola som präglas mer av individualisering och mångfald än den som alliansen nu föreslår.

Min fråga till Sofia Larsen kvarstår ändå: Vad gör ni för att eleverna på de studieförberedande programmen inte ska ha lika stora avhopp?

Anf. 62 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Jag tyckte att det var precis det jag svarade på i mitt förra inlägg, just allt det som nu också tydligt görs inom grundskolans ram: tidigare insatser och en bra utvärdering, som tyvärr inte Miljöpartiet alla gånger har ställt upp på. En ny skollag är på väg fram. Vi ser till att förändra lärarutbildningen och ge lärarfortbildning i många olika delar för att lärarna och rektorerna ska få verktyg i sin ordinarie verksamhet. Nu har steget också kommit till gymnasieskolan med nya intagningskrav och även nya möjligheter inom gymnasiet.

Jag tyckte att det var väldigt roligt när Mats Pertoft i sitt anförande hyllade liberala värden. Det är jag väldigt glad för, och jag välkomnar det. Men sedan förstår jag inte riktigt när Pertoft krånglar in sig i orden valfrihet och individualisering. Jag hänger inte med i Pertofts resone-mang. Jag menar att en valfrihet innebär att du har möjlighet att välja, inte att välja en sak där alla ska vara lika. Då är det inte valfrihet.

Vi förespråkar den individualisering som Pertoft och Miljöpartiet verkar vilja ha och stå för, med möjligheten att läsa yrkesprogram och högskoleförberedande program så att alla har möjligheten att få grunden för att kunna gå till högskola.

Anf. 63 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande återfinns mycket av det vi presenterade i Gy 07 i propositionen. Då ska jag ställa frågan till Sofia Larsen: Är det alltigenom gammalt och dåligt? I så fall förstår jag inte varför ni ställer er bakom den.

I januari 2006 presenterade alliansregeringen sitt skolmanifest. Jag lovar er att vi i god tid kommer att presentera vårt förslag.

Hur ser du, Sofia Larsen, och Centerpartiet på den tudelade gymnasieskolan och att det estetiska ämnet nu ska tas bort som gymnasiegemensamt ämne? Det var inte den åsikt du hade när vi behandlade Gy 07 i kammaren förra gången.

Anf. 64 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Flera delar av det som fanns i Gy 07 var bra. Det återkommer, precis som Agneta Lundberg sade i sitt anförande, i den här propositionen. Men det var inte tillräckligt, och det var därför som vi valde att dra tillbaka förslaget till den reformen. Det skulle ta för mycket tid, det skulle vara för stor osäkerhet och ta för mycket kraft. Det skulle också sätta eleverna i kläm om vi skulle sjösätta en ny gymnasieskola under några år, sedan ta bort den och sjösätta en ny. Det gjorde vi av

respekt för medarbetare inom skolans sfär, och det tror jag att också Agneta Lundberg förstår.

Vi var inte överens i den tidigare debatten. Det fanns olika alternativ. Vi var flera som ville gå längre med ökad valfrihet, ökade möjligheter och ville stärka möjligheterna för en elev att vara bättre rustad för jobb direkt efter gymnasiet men också för att kunna fortsätta utbildningen.

Vad gäller den estetiska verksamheten ställer vi stora krav, det man kan säga nu, i och med denna proposition på de lärare som finns. De gymnasiegemensamma ämnena kommer att bli mer strukturerade och följdriktiga efter de yrkesprogram och de program som nu finns, allt för att den enskilde eleven på bästa sätt ska vara rustad för det yrke och de studier man ska gå till. Det är inte någonting som Agneta Lundberg och Socialdemokraterna har gjort. I stället har man fortsatt att vilja lägga grunden för ett utanförskap. Det är för mig oförståeligt att man så starkt håller fast vid någonting som har kommit att bli en utslagning i stället för en inkludering i vårt samhälle.

Anf. 65 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Då skulle jag vilja ställa frågan: Tycker Sofia Larsen att det är en inkludering att de som går på yrkesprogrammen inte får läsa ett estetiskt ämne? Du får i alla fall stå utanför det.

Jag vill än en gång fråga: Varför är det så viktigt för dig och Centerpartiet att sänka kvaliteten på yrkesprogrammen i stället för att ge stöd och utveckla yrkesprogrammen så att fler går igenom dem och får högre kompetens? Den åsikten hade man inte heller i Centerpartiet när vi lade fast Gy 07.

Anf. 66 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Vi stärker kvaliteten på yrkesprogrammen. Det var en av de tydliga anledningarna till att vi drog tillbaka Gy 07 och nu presenterar någonting som ger bättre kvalitet och bättre möjligheter för den enskilde eleven. Yrkesprogrammen blir mer inriktade och ger bättre förkunskaper för att både bli anställningsbar, vilket är väldigt viktigt i vårt samhälle, och kunna starta eget företag. Det fanns inte med i den proposition Agneta Lundbergs parti tidigare lade fram.

Arbetsförmedlingen och LO tycker att detta är bra för arbetsmarknaden, att det är bra för arbetsgivarna och att det är bra för den enskilde att få ett yrke och bli anställd. Det tycker Socialdemokraterna inte är viktigt. Det är anmärkningsvärt att man har så stora skillnader här. Tydligt har andra inom Socialdemokraternas paraply insett att detta är en viktig väg att gå för att minska utslagningen och se till att fler får ett arbete. Det står alliansregeringen bakom.

Anf. 67 MATS GERDAU (m):

Herr talman! ”Vi är på väg att få ett nytt gymnasium. Vi välkomnar det. Vi menar att utgångspunkten för en gymnasiereform bör vara dagens tillkortakommanden, och de är avsevärda. Vi vill se en gymnasieskola där fler elever får en användbar och efterfrågad utbildning för arbetslivet. Fler elever skall känna att de klarar gymnasiet och att de också får kunskaper som ger en stabil grund för såväl yrkeslivet som livets fortsatta utmaningar.”

Herr talman! Det var ett citat från en artikel som LO:s Irene Wen-nemo skrev i Sydsvenska Dagbladet för ett år sedan, men det skulle lika gärna kunna vara direkt hämtat från något av alliansens program. Precis så är det. Problemen i gymnasiet är avsevärda. Tyvärr verkar inte de tre representanter för oppositionspartierna som talat före mig riktigt inse det.

Visst fungerar gymnasiet bra för många ungdomar. Jag vill verkligen inte svartmåla. Tack vare hängiven skolpersonal, stöttande föräldrar och stor egen motivation trivs många elever. Men vi moderater ser också de 30 000 ungdomar som hoppar av skolan och inte slutför sin skolgång, som misslyckas och vars självkänsla får sig en törn. De lurar in i utbildningar som de inte klarar av och som inte leder till jobb. Vi ser den tredjedel av en ungdomsgeneration som varje år går in i vuxenlivet utan de kunskaper som de behöver, de ungdomar Socialdemokraterna vänder ryggen åt.

Sanningen är att Socialdemokraternas gymnasieskola, också Väns-terns och Miljöpartiets för den delen, är en utslagningsskola. Avhoppen är enorma, och den leder till arbetslöshet för alldeles för många ungdomar. Det väljer Socialdemokraterna att blunda för. Ni har inget svar på det problemet. Frågan är om ni ens ser problemet.

Nu ska vi ge alla ungdomar en ärlig chans. Fyra utgångspunkter har väglett oss moderater när vi har skapat det nya.

För det första måste gymnasiet upplevas som något nytt och intres-sant av eleverna. Efter en nioårig grundskola är många elever studie-trötta, de vill ha och behöver nya utmaningar. Därför får gymnasieskolan inte vara en allmän förlängning av grundskolan. Utrymmet för specialis-ering och profilering måste vara stort för att möta alla olika elever.

För det andra vill vi slå vakt om elevernas valfrihet. Det var bra att Mats Pertoft upptäckte att vi har lyckats med det. Egna självständiga val ökar ansvar och motivation och bidrar till bättre resultat. Det man vill göra och tycker är roligt går så mycket lättare än det som kommenderas fram med tvång. Det djupare perspektivet kring valfrihet handlar om tilltro till varje persons förmåga att själv avgöra vad som är bäst för ho-nom eller henne. Alla har sina egna mål i livet, egna ambitioner för det man vill uppnå och förmågor som man vill utveckla.

För det tredje måste gymnasiet ständigt utvecklas. Några av de jobb som kommer att vara populärast om tio år känner vi säkert inte ens till namnet i dag. Därför måste vi bygga en struktur som bejakar nytänkande och utvecklingskraft och har ett öra mot arbetsmarknaden. Nya program-råd och möjlighet till särskilda varianter borgar för att man ständigt kan möta arbetslivets föränderliga krav och skapa ett relevant innehåll. Nu öppnar vi dörrar till att få ett jobb efter skolan.

För det fjärde vill vi att de som kommer in på gymnasiet också har förutsättningar att klara sin utbildning. Det är ganska omänskligt att lura in ungdomar i en utbildning de inte har tillräckliga förkunskaper för. Det blir avhopp och misslyckanden som vi aldrig kan försvara. Det är som att kasta någon som inte kan simma ut på riktigt djupt vatten. Det gör inte vi. Nu höjer vi i stället behörighetskraven och rustar ungdomar med vad de behöver innan de börjar gymnasiet.

Vi moderater är nöjda med det förslag vi i dag ska ta ställning till. Det är bra avvägningar. Det innebär högre kvalitet för alla. Det är rätt-vist.

En stor och nödvändig förändring är en tydligare uppdelning i yrkesprogram och högskoleförberedande program. Det blir en logisk slutsats av de utgångspunkter jag tidigare pratade om.

Högskolebehörighet blir inte längre det dominerande målet för alla gymnasieprogram. Alla som vill ska kunna uppnå den behörigheten, men de som vill koncentrera sig på en gedigen yrkesutbildning ska få göra det. Det är valfrihet för oss. Det är visserligen en god ambition att alla ska få behörighet till högskolan under gymnasietiden, men när det sker till priset av massavhopp och utslagning måste man rucka på principerna.

Till skillnad mot oppositionen rynkar inte vi på näsan åt yrkesutbildning. Vi tycker inte att det är fult att vara snickare, murare eller under-sköterska – som ni på oppositionskanten verkar tycka. Med den här reformen uppvärderar vi de traditionella arbetaryrkena. Faktum är att endast 2 procent av eleverna som slutför fordons- eller byggprogrammen börjar högskolan inom tre år. Vi tycker att det är rimligt att anpassa utbildningar till de 98 procent som vill ha en god yrkesutbildning som leder till jobb och inte till arbetslöshet. Vi öppnar möjligheter för de 2 procent som vill få högskolebehörighet eller komplettera senare inom komvux.

Jag tycker att det är ganska mycket hyckleri från oppositionens sida i debatten. De ger sken av att man kan gå vilket program som helst på gymnasiet och sedan komma in på högskolan. Sanningen är att det krävs mer än grundläggande behörighet för de flesta högskoleutbildningar i dag. Nästa år skärps dessutom behörighetskraven.

Om vi inte skulle genomföra gymnasiereformen blir det ändå i praktiken omöjligt att gå direkt från yrkesprogram till högskolan. Låt mig ta ett konkret exempel. Jag tror att Agneta Lundberg från Socialdemokraterna inledningsvis också var inne på det exemplet.

En elev som går fordonsprogrammet kommer senare på att han eller hon vill bli högskoleingenjör med inriktning på maskinteknik. Det är en inte alltför osannolik tanke. Då krävs områdesbehörighet 8, vilket innebär att den här eleven måste komplettera med fysik A, fysik B, kemi A samt matematik B, C och D – 500 poäng.

Eftersom Socialdemokraterna vill att alla ska kunna fortsätta omedelbart till högskolan måste de svara på hur ekvationen ska gå ihop. Antingen måste behörighetskraven till högskolan sänkas eller också måste något bort från fordonsprogrammet. Vad är det som ska bort för att det ska bli plats för mer matte och fysik? Är det kursen i fordonsel som inte längre behövs? Är det 200 poäng maskinservice eller 100 poäng i bromssystem som inte längre behövs på fordonsprogrammet? Det här måste ni ge svar på för att vara trovärdiga i diskussionen.

Fru talman! Det finns en stor uppslutning för vår gymnasiereform. Det är egentligen bara de tre oppositionspartierna som är emot. Frågan är om de egentligen är för något gemensamt. Jag har inte riktigt lyckats lista ut det – mer än Gy 07. En del av de förslagen återkommer här. Ni måste också ge besked om ni ska riva upp reformen vid en eventuell röd vinst eller inte. Ska den rivas upp eller inte? Vad ska den i så fall ersättas med? Det har ni inte heller lämnat något besked om. Det enda som egentligen är kvar som vi inte har tagit till oss av i Gy 07 är ämnesbetygen. Är det vad som ska förändras om ni tar över? Eller ska det bli obligatorisk

skola, som Vänsterpartiet vill? Ska behörighetskraven till gymnasiet höjas eller inte? Ni måste lämna besked på dessa punkter.

Förutom LO, som jag inledde med, är de flesta andra positiva till reformen, det vill säga Lärarnas Riksförbund, Svenskt Näringsliv, Arbetsförmedlingen, Sveriges Kommuner och Landsting – för att nämna några. Utskottet träffade representanter från Ung Företagsamhet för några veckor sedan. De sade att gymnasiereformen är det bästa de har sett. Jag håller med om det, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 68 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Skolverket har framfört i sitt remissvar att det finns många inläsningseffekter i förslaget. Den synpunkten delar jag, och jag ser speciellt allvarligt på att förslaget till ny gymnasieskola innebär att eleverna för att välja rätt måste göra sitt val i årskurs 5 eller 6 i grundskolan. Hur många elever tror Mats Gerdau vet vad de vill i årskurs 5?

Anf. 69 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Jag noterar att Agneta Lundberg inte svarade på de frågor som jag faktiskt ställde till henne inledningsvis i mitt anförande. Jag trodde att hon begärde ordet för att faktiskt göra det.

Hur kommer eleverna som går fordonsprogrammet att kunna gå direkt till högskolan, som är det ni står och pläderar för här? Vad gör ni med gymnasiereformen? Kan inte Agneta Lundberg svara på det? Ska ni riva upp den vid en eventuell valvinst eller inte? Jag tror att svenska folket är intresserat av att få veta – alla lärare och alla elever.

Jag ska gärna svara på Agneta Lundbergs fråga om inläsningseffekter. Remissvaret handlade om utredningen. Där har vi sedan slipat bort en massa saker. Det ger en möjlighet att komplettera på komvux. Jag förstår inte riktigt varför Socialdemokraterna aldrig tar till sig av det som gäller livslångt lärande. Ni ska trycka in allt i gymnasieskolan. Varför inte se till att det finns bra möjligheter att komplettera på komvux efteråt – om man inte vill komplettera eller läsa utökat program under gymnasietiden som en möjlighet? Det blir inga inläsningseffekter med våra förslag. Det är bara taget ur luften – tyvärr.

Agneta Lundberg! Svara nu gärna på frågan om hur det går för eleven på fordonsprogrammet. Hur ska han eller hon kunna gå vidare direkt till högskolan och bli maskiningenjör? Vad är det som ska bort från fordonsprogrammet?

Anf. 70 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Nu är det jag som ställer frågorna på ditt anförande och inte du som ska ställa frågorna till mig. Därför fortsätter jag med min fråga. Du ska inte vara orolig. Vi kommer att veta vad vi vill när det gäller utformningen av gymnasieskolan.

Förutom de allvarliga inläsningseffekterna har Skolverket presenterat en rapport som konstaterar att tidiga val och tidig sortering av elever leder till sämre kunskapsresultat för hela elevgruppen. Känner inte Mats Gerdau att den politik som alliansregeringen står för tappar bort en stor del av de begåvade eleverna eftersom de stoppas i sin kunskapsutveckling?

ing på grund av för tidiga val? Är det inte mer allvarligt än det detaljerade innehållet i fordonsprogrammet?

Prot. 2009/10:18
21 oktober

Anf. 71 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Jag visste inte att det här var Jeopardy, att det är någon som ställer frågorna och någon annan som ger svaren. Jag trodde att det här var Sveriges riksdag, där vi faktiskt får utbyta åsikter i replikskiften. Men Agneta Lundberg, som företräder Sveriges största parti här i riksdagen, har inga svar att ge. Jag tycker att det är anmärkningsvärt, sannerligen.

Den största sorteringen i skolan i dag tror jag är alla de som hoppar av, de 30 000 elever som Skolverket säger inte kommer in i vuxenlivet med de kunskaper de behöver. Dem lämnar ni därhän. Ni har inget svar på vad ni gör för dem. Ni vänder dem ryggen, ni blundar. Det var precis det som LO:s Irene Wennemo skrev i sin artikel.

Man kan alltid kritisera, men här gäller det att se de stora problemen som finns i gymnasieskolan i dag, och det är de stora avhoppen. Ni har inget som helst svar på vad ni ska göra för att minska avhoppen. Det har vi. Vi har en ny gymnasiereform, en modern sådan, som kommer att leda till att man får jobb och att man kommer att slutföra sin utbildning.

(Applåder)

Anf. 72 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Mats Gerdau sade i sitt anförande att man inte ska luras in på utbildningar som man inte klarar av. Underförstått är det yrkesellevna han pratar om. Men enligt den rapport som SKL presenterade nyligen, *Aktuellt om skola och förskola*, är det ingen större skillnad i andelen som lämnar gymnasieskolan, oavsett om det är ett yrkesförberedande eller högskoleförberedande program. Det är väldigt jämnt när det gäller avhoppen.

Jag sade i mitt anförande att det är ganska höga intagningspoäng till många yrkesutbildningar. Jag hoppas att vi kan komma ifrån den debatt där man visar ett förakt mot elever som väljer ett yrkesprogram, att de inte har ambitioner, ingen kunskap och att de har låga betyg. Det är nämligen det som det andas hela tiden, framför allt nu när Mats Gerdau pratar.

Den förstärkning man gör på gymnasieskolans yrkesprogram handlar om en halvtimme i veckan, Mats Gerdau. Låt oss inse att med 2 500 poäng i gymnasieskolan blir man inte färdig för någonting. Men det vi kan göra är att se till att alla elever har en grundläggande kunskap för att sedan kunna gå vidare.

Jag har gått igenom SCB:s statistik på vad de olika programmen leder till och vad man gör tre år efter gymnasiet. Till exempel på industriprogrammet väljer ganska många, 40 procent av tjejerna och 10 procent av killarna, att gå vidare till högskolestudier. På elprogrammet är det 35 procent av tjejerna och 22 procent av killarna som väljer att gå vidare till högre studier, på naturbruksprogrammet är det 27 procent av tjejerna och 10 procent av killarna, och så vidare.

Mats Gerdau valde att ta upp det program med minst andel som går vidare till högre studier, nämligen fordonsprogrammet. Varför vågar du inte prata om alla andra yrkesprogram?

*Högre krav och
kvalitet i den nya
gymnasieskolan*

Anf. 73 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Jag pratar gärna också om de andra yrkesprogrammen. De nationella programråden, som kommer att inrättas, kommer att se till att utbildningarna fylls med ett relevant innehåll. Jag är inte ett dugg orolig för det.

När jag tidigare pratade om att inte luras in i utbildningar handlade det inte om yrkeselever, utan det handlade om att ställa relevanta förkunskapskrav på alla program för att man ska klara av de program som man har sökt till.

Jag tycker att det är omänskligt att lura elever att tro att man med 30 poäng i svenska, engelska och matte ska kunna klara ett naturvetenskapligt program. Man gör inte det. Tyvärr, sådan är verkligheten. Men det väljer Vänsterpartiet och Rossana Dinamarca att inte se. Ni blundar hela tiden för alla dem som hoppar av. Det gör inte vi, utan vi löser problemen.

Sedan tycker jag att det är en väldigt intressant och märklig kunskapssyn som Vänsterpartiet har, och hela oppositionen för den delen. Fin kunskap, det som duger i vänstervärlden, är bara akademisk kunskap. Det är bara matte, svenska och engelska. Det är aldrig svetsning, omvårdnad eller liknande. Den kunskapen är inte fin nog. Fint är bara akademiska kunskaper. Jag har så svårt att förstå det. Det finns olika kunskaper som vi tycker är lika mycket värda. Vi vill inte fylla allting med precis samma innehåll, som ni på vänsterkanten vill. Det skiljer sig nog väldigt mycket i kunskapssyn mellan de borgerliga partierna och Vänsterpartiet.

Anf. 74 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Det viktiga här är inte bara att höja kraven för att komma in på gymnasieskolan, som jag sade i ett tidigare inlägg. Det som är lägstannivå när det gäller utbildning i samhället i dag är gymnasieskolan. Det är inte bara för att man ska kunna gå ut i arbetslivet utan för att klara sig i samhället över huvud taget, för att kunna ha makt över sitt liv.

Det vi måste göra är att se till att eleverna når målen i grundskolan för att de också ska klara av gymnasieskolan. Men där gör ni ju ingenting. Man har pratat från regeringens sida om att man skulle avskaffa IV-programmet. Nu har man styckat upp det i olika delar, och man vidtar inga åtgärder för att se till att det inte är en så stor andel som inte ens kan börja på individuella programmet.

I stället för att lura in eleverna på gymnasieprogram som sedan är helt värdelösa när de kommer ut, se till att de har en gedigen gymnasieutbildning så att de kan göra de olika val som de vill! När man är 15 år kanske man vill en sak, men när man är 20, 25, 30 år kanske man vill någonting annat, och då ska man ha möjlighet att göra andra val. Det handlar inte om ett förakt mot yrkesutbildningarna. Det handlar om att jag vill att det ska vara bra yrkesutbildningar, inte urholkade yrkesutbildningar som branschen sedan inte vill ha därför att branschen inte tycker att det är intressant.

I den genomgång som gjordes av lärlingsutbildningarna var kritiken att eleverna inte kunde läsa ritningar. Men det som de kunde göra var att ta order från en förman. Jag är medveten om att Moderaterna kanske gillar att ha ett sådant samhälle där några talar om för andra hur de ska

göra. Men jag vill att alla människor ska kunna veta hur de ska hantera redskapen själva.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

Anf. 75 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet vill inte höja behörighetskraven utan tycker att det räcker att vara godkänd i svenska, engelska och matte i grundskolan för att klara ett naturvetenskapligt program på gymnasiet. Det är precis det som står i deras motion. Man ska inte höja några behörighetskrav alls.

Branschen kommer att ha stort inflytande över de nya yrkesprogrammen, eftersom vi inrättar nationella råd som kommer att ha synpunkter på och vara med och utforma examenskrav och annat så att de fylls med ett relevant innehåll. Så jag är helt lugn i den delen.

Mats Pertoft och jag var på samma lilla övning i går på Rektorsakademien här i Stockholm där ett antal ungdomar verkligen skrek ut sin frustration över att man inte får ha inflytande. Man vill ha mer att säga till om. Och här står Rossana Dinamarca och talar om precis hur de ska leva sina liv och exakt vilka kurser de ska gå. Det är långt ifrån den verklighet som de ungdomar som vi träffade i går lever i. De vill styra sina egna liv, de vill bestämma om sin egen framtid. De vill inte att Rossana Dinamarca ska göra det. Och jag är så glad för att vi fattar ett annat beslut här i dag, att det inte är Rossana Dinamarca som ska styra deras liv. (Applåder)

Anf. 76 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag får tacka Mats Gerdau för att han tog upp mötet med det trevliga gänget från Nacka. Jag kan bara påpeka att de inte var inne på att de inte skulle få allmän behörighet. Det var inte riktigt det som de skrek om. De skrek om att få en mycket mer individualiserad undervisning.

Vad jag vill fråga Mats Gerdau om är det som jag har varit inne på gång efter gång, som egentligen är det som den här debatten handlar om, nämligen den grundläggande behörigheten framöver. Från alliansens sida insisterar ni hela tiden på och påstår att alla som uppnår grundläggande behörighet också ska gå vidare till studier. Det är ju inte alls det vi pratar om.

Det är intressant att Mats Gerdau lyfter fram fordonsprogrammet. Eftersom jag råkar komma från en fordonsstad, Södertälje med Scania, kan jag berätta att det var när jag träffade Scantias gymnasium och ledning som jag för första gången verkligen började ifrågasätta detta med en speciell yrkesexamen. De sade till mig väldigt tydligt: Vi vill ha elever som har nått kunskapsnivån för högskolebehörighet. De ska inte behöva gå vidare till högskolan, men de ska ha nått denna kunskapsnivå. De kommer inte att få jobb på Scania annars, även om de har gått fordonsprogrammet femtioelva gånger, även om de har hur bra betyg som helst. Ni lurar eleverna att tro att yrkesprogrammen leder till anställning fast en stor del av näringslivet kräver mer.

Anf. 77 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Jag har redan sagt två tre gånger att i de nationella programråden kommer branschen att ha stort inflytande över examensmål

*Högre krav och
kvalitet i den nya
gymnasieskolan*

och annat relevant innehåll i utbildningen så att de unga blir anställningsbara. Tyvärr är de inte det i dag när de slutar gymnasiet eller har hoppat av. De är inte anställningsbara. Varför har vi annars en sådan enorm ungdomsarbetslöshet?

Jag vill trots allt ge en eloge till Mats Pertoft. Han verkar vara den enda på vänsterkanten som har insett att alla inte vill gå i högskolan. Jag tycker dock att ni väljer fel modell för att svara på detta. Ni väljer ett slags utslagningsmodell. Sofia Larsen från Centerpartiet sade att ni väljer friåret. Ni inser att alla inte vill detta, men med er modell ska man misslyckas först. Då kan man få ett reducerat program eller ett friår. Är det inte bättre att göra som vi säger? Alla ska lyckas. Vill man läsa mer får man göra det. Vill man utöver en gedigen yrkesutbildning också ha en högskolebehörighet får man det. Det är ett mycket mer inkluderande synsätt som jag beklagar att ni inte har.

Anf. 78 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Frågan är vilka elever som kommer att orka gå ett yrkesprogram och samtidigt läsa in högskolebehörighet eftersom det kräver ganska mycket av dem. Ni har dessutom reducerat de individuella valen, så där finns inte mycket tid att hämta. Vill man dessutom ha något estetiskt under sin gymnasietid, vilket jag starkt förordar, blir det nästan inget kvar alls.

Problemet är att ni läser in dem så tydligt. Den valfrihet och mångfald som jag trodde att Mats Gerdau också omhuldade måste, om man tar begreppen på allvar, innebära att man också ska ha relativt många broar mellan programmen. Den möjligheten som finns i dag förstör ni och tar bort.

Det är bra att branschråden kan komma med inspel. Kommer ni att ändra er när branschråden säger att de vill att yrkesprogrammen ska ge högskolebehörighet och att det byggs in i läroplanen? Om Scania säger detta, kommer ni då att ändra fordonsprogrammet så att det ger behörighet inom ramen för det ordinarie och utan tillägg?

Anf. 79 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Vi tillsätter såklart inte sådana här råd om vi inte är intresserade av att höra deras synpunkter. Vi har läst massor av remissvar och de allra flesta är mycket positiva till gymnasiereformen. Så ser verkligheten ut. Det är tråkigt att ni inte läser samma remissvar som vi gör.

Vi river inga broar. Det finns många broar och möjligheter att byta om man har valt fel. Det inträffar naturligtvis att man inser att man inte valt rätt, även om vi graderar upp vägledningen som har en stor betydelse.

Kurssystemet gör att man kan byta program om man vill. Man kan tillgodoräkna sig de kurser man läst när man byter spår. Det finns dessutom alltid möjlighet att läsa vidare på komvux. Den möjligheten ökar med förslaget. Rätten att läsa på komvux införs.

Varför vill ni alltid trycka in allt i gymnasieskolan? Varför ser ni inte det som ni pratar om i andra sammanhang, nämligen det livslånga lärandet? Varför är det fel att läsa in en gedigen yrkesutbildning på gymnasiet och sedan längre fram i livet nyttja vuxenutbildningen när man vill göra något annat i livet? Det är en alldeles utmärkt möjlighet. Tvinga inte alla

att bli teoretiska högskolemänniskor. Alla vill inte bli det. Jag beklagar att Miljöpartiet har gått på Socialdemokraternas och Vänsterpartiets bluff.

Anf. 80 FREDRIK MALM (fp):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. När man lyssnar på oppositionen blir det ganska tydligt att den inte har samma bild av den svenska skolans problem som vi i alliansen har. Man har snarare anammat den verklighetsbild av skolan som man ägnade sig åt att föra ut under de tolv år som man satt i majoritet och styrde Sverige. Allt är i stort sett bra och inga stora genomgripande förändringar behövs.

Väljarna tycker något annat. Vi tycker något annat. Många föräldrar, elever och folk i näringslivet och i skolans värld tycker också något annat. Med tanke på att minnet uppenbarligen är ganska kort hos oppositionen vill jag påminna om att vid sidan av jobbpolitiken är en förändring av den svenska skolan det viktigaste mandatet alliansregeringen har fått av väljarna. Vid sidan av jobbpolitiken är reformen vi går igenom i dag, den nya skollagen och en rad andra reformer för ordning och reda, för stärkta baskunskaper och så vidare det tydligaste mandatet från väljarna. Vi ska genomföra detta, och det gör vi nu.

Det handlar om att resultaten i den svenska skolan har varit för dåliga generellt sett. Avhoppet från gymnasietets olika program har varit för många. Ordningsproblemen är för stora och lärarnas position är för svag.

På område efter område har regeringen och riksdagen drivit igenom mängder av reformer. Det vi går igenom i dag, den nya gymnasieskolan, är en av de viktigaste delarna. Det är ryggraden i detta arbete.

Det har hänvisats till Gy 07. Jämför man dagens gymnasiereform med Gy 07 är det stor skillnad. Det här är en stor och genomgripande förändring. Det är fel av Socialdemokraterna och andra att beskriva det som att Folkpartiet skulle ha varit några stora anhängare av Gy 07.

Vårt parti heter Folkpartiet liberalerna. Det är inte för att vi vill ha världens längsta partinamn utan för att påpeka att vi är just liberaler. Det innebär att vi tycker att kunskap och bildning är något mycket viktigt. Det innebär också att vi utgår från att vi ska sätta individen i centrum.

Kan man säga att individen står i centrum i en skola där avhoppet har varit så många som i den svenska gymnasieskolan, där många inte blir anställningsbara även om de har gått program som är specifikt inriktade på vissa yrkeskunskaper och där många inte är tillräckligt förberedda för högre studier? Jag menar att man inte kan det. Den socialdemokratiska skolan har inte satt individen i centrum. Den har tvärtom placerat många ungdomar i ett utanförskap.

Med denna reform stärker vi yrkesprogrammen genom att förstärka deras specifika karaktär som yrkesprogram. Vi stärker de teoretiska programmen genom att också förstärka deras specifika karaktär. Det kan man tycka är att sortera, men det är inte det vi gör. Vi tar i stället hänsyn till att de ungdomar som läser på gymnasiet har olika idéer, framtidsdrömmar och visioner. Vår ambition är inte att alla ungdomar ska läsa på högskola och universitet. Vår ambition är inte heller att stänga någon ute från universitet och högskola. Med denna reform har alla elever som läser de yrkesförberedande programmen i framtiden rätt att läsa in grundläggande högskolebehörighet. Vi stänger inte ute någon.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*Högre krav och
kvalitet i den nya
gymnasieskolan*

Fru talman! Det finns några saker som inte har berörts i debatten och som jag tycker är viktiga att påpeka.

Det är visserligen ingen skillnad mellan den här gymnasiereformen och Gy 07, men historia blir ett kärnämne, eller ett gymnasiegemensamt ämne som det kommer att heta i framtiden. Jag tror att det är mycket viktigt. Jag tror att det finns en bred uppfattning i Sverige om att historiekunskaperna är viktiga för att vi ska förstå de sammanhang som vi i dag lever i. Det är naturligtvis viktigt att alla elever ska få en bra utbildning i historia.

Något annat som är viktigt att påpeka med anledning av den här reformen är att skolans värld inte består av isolerade öar. Grundskolan och gymnasieskolan är inte två helt åtskilda världar. De förutsätter varandra på olika sätt.

Om de elever som lämnar grundskolan och börjar på gymnasiet inte är tillräckligt förberedda, om de inte har de grundläggande kunskaper som krävs för att tillgodogöra sig en gymnasieutbildning kommer de givetvis inte att klara gymnasiet.

Om man ökar kraven på gymnasiet kommer de eleverna att slås ut. Vad som krävs är alltså att de elever som börjar på gymnasiet måste vara förberedda för de studierna. De måste veta vad som kommer att krävas och de måste ha grundläggande kunskaper.

Här har vi genomfört en rad reformer. Vi har en läsa-skriva-räkna-satsning. Vi har Lärarlyftet där många lärare kan vidareutbilda sig. Vi har infört nationella prov. Vi inför betyg tidigare. Detta är oppositionen emot.

En förutsättning för att vår gymnasieskola ska fungera är att grundskolan fungerar bättre. Eftersom oppositionen och framför allt Vänsterpartiet har kritiserat det nämner jag nu att en del i detta är att vi vill skärpa behörighetskraven för att komma in på gymnasiet. Det tror jag är en ganska tydlig signal till många ungdomar att tidigare engagera sig mer i sina studier. Det är viktigt. Om vi kan höja ambitionsnivån hos ungdomarna i Sverige och i hela skolans värld kommer eleverna att prestera bättre.

Det finns ett förslag ute på remiss om att skärpa behörighetskraven också för att komma in på de yrkesinriktade programmen.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 81 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Om några timmar fattar riksdagen ett efterlängtat beslut då vi ska besluta om en ny gymnasieskola. Det är ett stort steg framåt för svensk skola, inte minst för de elever som vill utveckla ett yrkeskunnande.

En av de största utmaningarna är att skapa en skola där alla elever känner sig bekräftade och stimulerade. Ett viktigt redskap i det arbetet är att även elever med praktiska förutsättningar uppmuntras, beröms och ges möjligheter på samma sätt som elever med mer teoretiska talanger.

Jag har med stort intresse lyssnat på debatten fram till nu. Jag har mycket intresserat lyssnat på inlägg från mina partikolleger i alliansen, som jag helt instämmer med.

Jag har också lyssnat på oppositionens diskussioner. Var är den röda tråden hos oppositionen? Den går inte att uppfatta. Socialdemokraternas företrädare, Agneta Lundberg, svarade inte på en enda fråga. Representanten för det största partiet i Sveriges riksdag, Socialdemokraterna, svarade inte på en enda fråga om vad hon och de vill med gymnasieskolan framgent. Socialdemokraterna är väljarna och riksdagen svaret skyldiga.

Rossana Dinamarcas besked är något mer: Alla ska vara tvingade att gå i gymnasieskolan, och man ska gå nära bostaden. Det är Vänsterpartiets besked.

Mats Pertoft och jag hittar ibland beröringspunkter där vi kan vara lite överens. I dag pratar Mats Pertoft om valfrihet; så länge är jag med. Men när han kommer till slutsatsen och Miljöpartiet ska tala om vad valfrihet är finns den inte längre. Då tyckte Mats Pertoft och Miljöpartiet, precis som vänstersidan att han vet bättre vad enskilda elever vill göra. Det var en besvikelse att höra Mats Pertofts argumentation. Jag uppfattar ändå att vår definition av valfrihet ibland tenderar att överensstämma.

Fru talman! Under lång tid har gymnasieskolan med Socialdemokraternas stöd haft en alltför ensidig betoning på teoretiska kunskaper och högskolebehörighet på bekostnad av yrkeskunnande. Exakt samma besked får vi i dag. Det enda som räknas, det enda som betyder något, det enda som gäller är högskolestudier, akademiska studier. Det är det besked som vi får i dag i motionen, i reservationen och i debatten. När ska vänstersidan bekräfta och berätta att det är fint att ha en yrkesutbildning, att det är fint att ha en yrkesexamen?

Man säger att man är arbetarpartier. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet utger sig för att vara arbetarpartier, men i diskussionerna föraktar man praktiskt kunnande. Det är anmärkningsvärt.

Det krävs en ny gymnasieskola. Det krävs ett trendbrott. En viktig utgångspunkt är att elever med fokus på yrkeskunnande ska kunna utvecklas och stimuleras på samma sätt som elever som har sikte på akademiska studier. Det är vad alliansregeringen gör nu.

Yrkeskunskaperna ska tas till vara på samma sätt. Det handlar om att se till varje elevs behov och varje elevs förutsättningar. Skolan ska lyfta, inte sänka och slå ut elever.

Min övertygelse är att varje elev kan lyckas i skolan om man har rätt inriktning, ger rätt stöd och skapar de möjligheter som krävs. Därmed skapar man också motivation.

Fru talman! Kristdemokraterna har länge kämpat för att yrkesprogrammen ska utvecklas och yrkeskunnande uppvärderas. Det blir nu äntligen verklighet. Lärlingsprogrammen blir permanenta. Yrkesprogrammen ges en ökad programfördjupning. Entreprenörskap ska betonas mycket mer än i dag.

Ingen elev på de yrkesförberedande programmen ska stängas ute från högre utbildning. Jag säger det en gång till: Ingen elev på de yrkesförberedande programmen ska utestängas från högre utbildning.

För de elever som vill satsa vidare på akademiska studier finns det möjlighet till behörighet inom gymnasieskolans ram. De elever som önskar gå vidare till en yrkeshögskola, eller direkt ut på arbetsmarknaden, ges nu möjlighet till ökat yrkeskunnande.

Jag är övertygad om att den här omläggningen kommer att leda till färre avhopp. Fler elever kommer att klara utbildningens mål. Alliansregeringens satsning på de yrkesförberedande utbildningarna är en vinst för alla, inte minst för de elever som i dagens skola känner att deras yrkeskunnande, i Socialdemokraternas gymnasieskola och i Vänsterns gymnasieskola, inte är något värt.

Alliansregeringen skapar nu en gymnasieskola som är för alla. Vänsterkartellen är emot regeringens skolpolitik. Det är mycket märkligt att läsa oppositionens reservation. Man säger ja till regeringens yrkesför djupning men som mina kolleger varit inne på tidigare säger man samtidigt att man ska ha ökade teoretiska krav på de yrkesförberedande programmen. Det går inte ihop.

Detta riskerar att man fortsätter på den inslagna vägen, alltså att studietrötta elever inte når de mål som man själv har satt upp.

Oppositionen hävdar i dag också att ambitionerna på yrkesprogrammen sänks. Det är ett helt felaktigt påstående. Det vittnar om ett mycket förlegat synsätt. Regeringen skärper kraven på yrkeskunnande för att man ska erhålla en examen men lättar något på kraven i vissa av kärnämnen.

Fru talman! Socialdemokraterna hade i förra valet som devis: Alla ska med – så enkelt är det.

Skolan tycktes dock inte omfattas av denna devis. Många elever är inte med. Många elever lämnas efter i Socialdemokraternas skola. De har inte fått följa med. De har inte fått den möjligheten.

Denna politik vill man fortsätta med. Det har dagens debatt visat. En alltför ensidig betoning på teoretiska ämnen har fått ske på bekostnad av yrkeskunnande och på bekostnad av att de elever som har en betoning på praktiska kunskaper har fått stå tillbaka.

Budskapet att man ska vara behörig till akademiska studier för att räcka till har varit förödande. I dag har det varit samma budskap: De akademiska studierna gäller för att man ska räcka till. Det är ett förödande budskap.

Detta har lett till en skola där alla inte är med, där alla kunskaper inte värderas lika. Det är olika kunskaper. Men i Socialdemokraternas skola värderas de dessutom olika. Det är klart att vi där får elever som inte klarar av hela vägen. De får inte det stöd och den utbildning som de har rätt till. Det har vi också sett. Antalet elever på de individuella programmen ökar för varje år och även antalet elever som lämnar gymnasiet utan fullständiga betyg. Det är helt förfärligt att utsätta unga människor för den situationen.

Fru talman! Jag och Kristdemokraterna är mycket nöjda med det beslut som riksdagen ska fatta i dag. Det ger förutsättningar för en modern gymnasieskola, en skola där alla elever räknas och där alla elevers förmåga och kunskap är viktiga. Det ger förutsättningar för att fler ska klara utbildningen och för att fler ska kunna gå direkt från gymnasieskolan till högskolestudier, om det är det som man väljer, eller till ett arbete där det krävs yrkeskunnande.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 82 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp):

Fru talman! I dag går Göran Perssons gymnasieskola i graven. Den har varit ett misslyckande, och framför allt har många unga människor betalat ett mycket högt pris.

Först har det skapats en grundskola i Sverige där en stor grupp elever inte ens lär sig läsa ordentligt. Sedan kräver man i nästa steg att alla ska bli högskolebehöriga. Det är klart att det inte fungerar. Det är klart att det skapar utslagning, och det har det gjort.

En tredjedel av varje årskull ungdomar når inte målen när de har fyllt 20 år. Ett gymnasium för alla, sade Göran Persson. Det har blivit ett gymnasium för två tredjedelar. Två tredjedelssamhälle talar man om ibland. Två tredjedelsgymnasiet har vi haft i 20 år.

Fru talman! Jag tycker att mina allianskolleger har beskrivit reformens huvuddrag på ett väldigt bra sätt. Jag tänkte därför nöja mig med att kommentera några av de punkter som här skapar diskussion och det som vi är oeniga om.

En tredjedel når inte målen, säger vi. Jag försöker skala bort retoriken och det som handlar om att ni bara skäller på våra förslag och försöker lyssna. Ni kommer inte ifrån att en tredjedel slås ut i dag. Hur tänker ni er att det ska lösas? Jag lyssnar noga.

Jag lyssnade på Pertoft. Han säger att det är lärarnas fel. Det är lärarna som inte har anpassat undervisningen. Det är inte tillräckligt roligt, säger Pertoft. Det är kärnan i Pertofts anförande när man skalar bort retoriken.

Jag funderar på om det finns sätt att göra allting roligt i skolan så att alla alltid når alla mål. Det är möjligt att det är så. Men det är en väldig kritik som Pertoft riktar mot svensk lärarkår. Det är möjligt att det finns pedagogiska metoder som skulle kunna fixa detta, och det är möjligt att Pertoft är en sådan rolig lärare själv när han är i sin lärarroll att alla når alla mål. Då kanske Pertoft skulle vara lärarutbildad i stället för riksdagsman. Men jag tvekar när det gäller om Pertoft har rätt i den utskåpning av den svenska gymnasielärarkåren som han här gör: Riksdagen har inte tänkt fel. Vi har tänkt rätt. Det är lärarna som är dåliga.

Jag tror att Pertoft har fel.

Mer resurser, säger Dinamarca. Det säger Vänsterpartiet alltid.

Sverige lägger inte allra mest resurser i världen på gymnasiet. Det finns länder – sannolikt Norge och några till – som lägger lite mer. Men vi är definitivt bland de länder som lägger mest pengar i världen på gymnasiet. Trots det har vi de största avhoppet.

Någonstans finns det ett samband mellan hur mycket resurser som man pumpar in och hur många som når alla mål. Men om det vore så att om man bara ökade resurserna så skulle alla nå målen vore det fantastiskt. Varför gjorde ni i så fall inte det när ni under tolv år styrde ihop med Socialdemokraterna? Varför har vi de största avhoppet i världen när vi ger nästan mest resurser i världen? Det måste finnas något mer komplicerat bakom detta än att lärarna är dåliga eller att det är brist på resurser.

Jag säger inte att det är fel att ge mer resurser. Den här regeringen anslår mer pengar på olika skolrelaterade budgetanslag än vad någon tidigare regering har gjort sedan kommunaliseringen – lärarlyft och annat. Vi ger mer pengar till skolan på olika sätt än vad som gjordes under den

förra mandatperioden. Lärarlyft och annat är bra, men det kommer inte ensamt att lösa detta problem.

När jag lyssnar på Agneta Lundberg begriper jag inte alls vad svaret är när det gäller denna tredjedel. Man bara blundar för att en tredjedel slås ut i varje årskurs. Alla ska bli högskolebehöriga är svaret. Det är ojämnt annars. Men att en tredjedel slås ut, vilken ojämlighet skapar inte det?

Det enda som ni är överens om och det enda som ni säger är att ni är emot vår reform. Men vad ni är för i stället är obegripligt.

Rossana Dinamarca talar om Gy 07. Men ni kan inte på allvar tro att den hade löst detta problem. Det är ju en putsning på ytan. Det fanns inslag i Gy 07 som var bra. Det hade väl gått att genomföra dessa inslag då, men då hade vi fått två reformer med några års mellanrum, och det hade blivit rätt rörigt i gymnasiet. Att till exempel historia ska bli kärnämne fanns också i Gy 07, men det förutsätter en ändring av läroplaner, kursplaner, timplaner, poängplaner och så vidare. Att först göra en förändring 2007 och sedan göra ytterligare en nu tyckte vi var olämpligt. Det var därför som vi sköt upp dessa saker. Men i huvudsak var Gy 07 en fullständigt otillräcklig reform även om det fanns inslag som var bra. Den hade inte löst problemen med att en tredjedel slås ut.

Det som ni kallar lärlingsutbildning i Gy 07 var ingen lärlingsutbildning. Det var bara något slags förstärkt praktik. Nu inför vi en riktig lärlingsutbildning.

Fru talman! Det har i debatten här diskuterats mycket om yrkesutbildningar, och det tycker jag är en oerhört intressant diskussion. Den forskning som har redovisats från många håll handlar om varför vi i Sverige har en högre ungdomsarbetslöshet än andra länder, vilket vi har. Andra jämförbara länder har en lägre ungdomsarbetslöshet än vårt land. Det finns flera orsaker till det. Men en viktig orsak som är viktig i detta sammanhang att diskutera är hur yrkesutbildningarna är upplagda i Sverige. Man kan gå till vårt grannland Danmark eller till Tyskland. De som vill lära sig ett yrke i dessa länder blir lärlingar på ett företag, på ett sjukhus eller på någon offentlig inrättning. Som lärling går man någon dag i skolan och läser teoretiska ämnen. Sedan lär man sig yrket på en arbetsplats, till exempel på ett företag. I regel blir man anställd där efteråt därför att man lär känna chefer, ägare och arbetsgivare.

I Sverige tvingar vi in ungdomarna på ett yrkesgymnasium. De ska bli högskolebehöriga. De orkar inte med högskolebehörigheten och hoppar av. De har då inte heller fått yrkeskunskaperna. Dessa personer är det väldigt få som vill anställa.

Den som har hoppat av gymnasiet och har varken yrkeskunskaper eller högskolebehörighet har väldigt svårt att få jobb.

Jag har läst rätt många forskningsresultat där man har granskat frågan: Varför har Sverige högre ungdomsarbetslöshet än andra länder? Alla landar i att detta är en orsak. Varför blundar ni för det?

Mats Hulth har varit socialdemokratiskt finansborgarråd här i Stockholm. På 1990-talet satt han med i Socialdemokraternas partistyrelse och var med och fattade beslut om de här gymnasiereformerna. I dag är han vd inom hotell- och restaurangbranschen. I en intervju på försommaren sade han när han recenserade de svenska yrkesutbildningarna: Tja, de är väl bra. Men problemet är att det är för lite yrkeskunskaper. Kockarna

som kommer ut kan ju inte laga mat. Vi borde ha mer av yrkeskunskaper i yrkesutbildningen.

Mats Hulth har vaknat och insett att de beslut han själv fattade på 1990-talet inte var bra. Yrkeskunskaper är alltför nedvärderade.

Vi prioriterar upp yrkeskunskaperna. Det handlar inte om en halvtimme per vecka. Det blir 250 nya poäng när det gäller yrkeskunskaper. Det är betydligt mer – fyra gånger mer än det Rossana Dinamarca här beskrivit – när det gäller nya yrkeskunskaper på yrkesprogrammet. För mig hade det gärna fått vara ännu mer, men det här är ett substantiellt tillskott. Från 1 350 poäng blir det en ökning med 250 poäng. Det är en rejäl ökning av yrkeskunskaperna. Tid tas i dag från kärnämnen och också från det individuella valet.

Nu säger de rödgröna att det här sänker kvaliteten på yrkesutbildningarna. När vi omfördelar tid till yrkeskunskaper sänker det tydligen kvaliteten på yrkesutbildningarna.

Ni har – jag får hålla med mina kolleger – en oerhört nedvärderande syn på yrkesämnen och yrkeskunskaper. När man ökar tiden för yrkeskunskaper säger ni att man sänker kvaliteten på yrkesutbildningarna. Vad har ni för syn? Varför kallar ni er, som några av er gör, för arbetarparti? Ni verkar skämmas för det här med yrkesarbetarutbildningar.

Man kan fundera på varför vi över huvud taget har högskolebehörighet. Varför kan inte alla bara få komma in? Ni trollar bort alla obehörighetssiffror direkt om ni tar bort behörighetskraven. Det kan man göra. Då är alla behöriga; det är fantastiskt. Men grejen med behörighetskrav är ju att elever som går in på en viss utbildning bör ha vissa förkunskaper när de kommer dit så att de klarar av utbildningen. Vi blir ju inte gladare för att alla tas in på högskolan när väldigt många sedan omedelbart hoppar av därför att de inte hade tillräckliga förkunskaper. Det är av den anledningen vi har behörighetskrav.

I Sverige är kraven för behörighet till högskolan för låga, så vi har enorma avhopp från högskolan. Nu höjer vi behörighetskraven i svenska och engelska för att komma in.

Den fråga som Agneta Lundberg och Socialdemokraterna måste svara på är följande: Tänker ni gå till val på att sänka kraven på behörighet till den svenska högskolan?

Ska vi alltså återigen sänka kvaliteten? Är det vad ni ska göra? Om ni inte ska göra det undrar jag vad det betyder att ni ska ha samma krav på både teoretiska utbildningar och yrkesutbildningar. Det betyder ju att ni ska inte bara kräva svenska B som i dag på yrkesutbildningarna utan också lägga på svenska C som obligatoriskt ämne. Men redan svenska B innebär ju att många hoppar av.

Vi säger att svenska C och engelska B kommer att krävas för att i framtiden komma in på högskolan. Det kommer att beslutas i dag på eftermiddagen om propositionen går igenom. Ska ni gå till val på att igen sänka kraven på behörighet till den svenska högskolan? Är vägen vi ska gå lägre krav så att alla kommer in oavsett förkunskaper?

Fru talman! Alla ungdomar är inte likadana. Ungdomar är olika varandra. Göran Persson talade om ett gymnasium för alla. Det blev ett gymnasium för två tredjedelar. I dag fattar riksdagen beslut om ett gymnasium för alla!

(Applåder)

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*Högre krav och
kvalitet i den nya
gymnasieskolan*

Anf. 83 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag vill upplysa Jan Björklund om att det i dag på gymnasieskolorna är 1 450 poäng för karaktärsämnen. Jan Björklund och regeringen föreslår en ökning med 150 poäng till 1 600 poäng. Utslaget på tre år blir 150 poäng 50 poäng per år. Det handlar om en halvtimme i veckan. Någon nytta hade jag tydligen av matematiken i grundskolan och gymnasieskolan.

Jan Björklund häcklar oss och säger att vi är emot arbetarklassen. Men genom hela historien har vi till att börja med kämpat för att man över huvud taget ska kunna få gå i skola. Ågarna stod där och sade: Mina drängar behöver minsann inte gå i skola. De kan det de ska kunna.

Genom hela historien har vi fått kämpa oss till rätten till kunskap, för kunskap är makt. Därför ska den inte vara isolerad till att gälla bara för några få. Kunskap ska vara till för alla.

Här handlar det inte om att tvinga alla att gå en högskoleutbildning, utan det handlar om att alla ska ha rätt till den grundläggande kunskap som det är viktigt att kunna använda såväl i arbetslivet som – och kanske framför allt – i samhällslivet. Människor ska inte kunna trampa på en, utan man ska kunna kräva sin rätt för att kunna ha makt över sitt liv. Det är detta vi här i dag pratar om.

Ni vill gå tillbaka till den gamla yrkesskolan och det gamla läroverket där man gör en uppdelning, där man gör skillnad. Vissa människor ska ha rätt till kunskap, medan andra bara behöver utföra ett arbete. Däri ligger den stora skillnaden mellan den borgerliga alliansen och oppositionen.

Anf. 84 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Fru talman! För det första vill jag påminna om att det var liberalerna som införde den allmänna folkskolan i Sverige.

För det andra ser jag här att till och med de tilltänkta koalitionskamraterna börjar titta ned i bänken när det Rossana Dinamarca här säger börjar låta som ett förstamajtal på en Ung vänster-demonstration. Till slut blir det inte seriöst.

Rossana Dinamarca får gärna en gång till, antingen nu eller senare, förklara hur hon får ihop det beträffande poängen. En halvtimme mer i veckan motsvarar 20 poäng på ett år, alltså 60 poäng på tre år. Men enligt Rossana Dinamarcas exempel blir det en ökning med 150 poäng – nästan tre gånger så mycket. Jag kan tillägga att det är olika på olika utbildningar. På en del utbildningar blir det till och med en ökning med 250 poäng. Det är i alla fall väsentligt mer än det Rossana Dinamarca beskriver. Men vi behöver inte fördjupa oss alltför mycket i poängexerciser.

Det intressanta, Rossana Dinamarca, är att en tredjedel av varje årskull inte når målen i den skola som Rossana Dinamarca uppnått. Varför pratar du inte om den tredjedelen? Varför pratar du om klasskampen på 1800-talet, inte om den tredjedel som i dag slås ut?

Anf. 85 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Det kan jag gärna göra, för jag är inte nöjd med att en tredjedel av eleverna inte kan fullfölja sina gymnasiestudier.

Det handlar om att göra insatser också i grundskolan, om att se till att eleverna redan i grundskolan når målen och om att se till att eleverna i gymnasieskolan får det stöd som de behöver för att kunna nå målen. Det hjälper inte att bara höja kraven vid intagning till gymnasieskolan. Det kommer inte att göra att alla som i ett trolslag därmed når målen i grundskolan. För detta krävs det lärare. Men just nu har vi läget att lärare sägs upp i skolan.

Lärarna är de som har en avgörande betydelse när det gäller att öka kunskaperna i skolan. Men Jan Björklund gör inte någonting i det avseendet. Han låter lärarna bara gå. Det blir större klasser. Detta är inte rätt väg att gå.

Vi vill göra insatser. Den typ av resurser vi vill se är mindre klasser och fler lärare – detta för att se till att eleverna når målen i grundskolan och klarar gymnasieskolan och sedan också klarar av att gå vidare i livet.

Jag vill ha bra sjuksköterskor och bra poliser. Jag vill också ha bra förskollärare därför att det är viktigt till exempel när det gäller att stärka kvaliteten i förskolan. Jag vill ha bra ingenjörer, bra tekniker, bra plattläggare och bra kakelsättare. Jag vill också ha engagerade samhällsmedborgare som är delaktiga i samhället. Därför är det viktigt att ha en bra gymnasieskola som erbjuder alla en grundläggande behörighet.

Det är vad det handlar om, och det är där som den stora skillnaden finns. Jan Björklund och regeringen vill bara behålla en del kunskap för sig själva och sin elit. Kunskap ska inte längre vara till för alla.

Anf. 86 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Fru talman! Jag frågade om den tredjedel som varje år slås ut – 30 000 elever eller vad det varje år blir. En mycket stor grupp bland dem går i och för sig färdigt gymnasiet men når inte målen. De blir underkända i många ämnen. En annan stor grupp hoppar helt enkelt av och slås ut.

Ingen av de här grupperna når målen. Tillsammans rör det sig om ungefär – ja, till och med drygt – en tredjedel av varje årskull. Men Rossana Dinamarca pratar inte om dem. Hon talar nu om de varsel som läggs i år. Jag vet ännu inte hur det blir. Jag beklagar mycket om krisen får nämnda effekt för skolan. Än så länge är det fråga om lagda varsel. Efter det har regeringen gett besked om nya statsbidrag till kommunerna.

Det är möjligt att några lärare sägs upp. Jag beklagar det, men det är möjligt att det blir så på grund av krisen. Att en tredjedel av varje årskull har slagits ut de senaste 20 åren kan dock inte bero på de varsel som läggs i år, Rossana Dinamarca. Det är helt omöjligt. Det kanske är något fel i den politik som har förts. Det borde ni tänka på.

Anf. 87 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp utbildningsministerns raljerande – han menar att jag säger att det är lärarnas fel. Han säger även att det inte ska vara roligt i skolan, utan det ska vara allvar.

Det är klart att det ska vara allvar i skolan. Men att det faktiskt är lärarnas fel är det inte bara jag som säger, utan Skolverket säger det i sin stora utvärdering. Det har också sagts tidigare i forskningen i samband med Timss-rapporten om matematikkunskaper. Vi måste i Sverige se till att lärarna lär sig mer och blir bättre på att undervisa. Det är inget nytt,

men eftersom utbildningsministerns förmåga att läsa forskningsrapporter är omvittnad är det kanske inte konstigt att han inte har förstått detta.

Jag tycker att Lärarlyftet är en bra satsning, men om man läser rapporter från de senaste dagarna är det tydligt att den inte har gått hem. Det kanske beror just på att den inte har varit tillräckligt fokuserad. Jag tror att många lärare i Sverige skulle behöva mer stöd och hjälp för att ha en bättre undervisning. Vi var några ledamöter som i går fick lyssna på gymnasieelever i Nacka som kunde berätta samma sak: Det finns väldigt stora skillnader.

En stor anledning till att det inte fungerar som det ska på de yrkesförberedande programmen är att man från lärarkårens sida inte har lyckats färga in ämnena ordentligt, det vill säga anpassa dem till de olika programmens huvudinnehåll. Det är något vi måste inse. Jag trodde att utbildningsministern var medveten om detta och att det var en del av hur man tänkte, men Jan Björklund har avslöjat att man inte tänker så inom alliansen. Man tror i stället att allting är bra. Då blir det tyvärr svårt att genomföra en reform.

Anf. 88 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Fru talman! Vi håller på att vända upp och ned på hela det svenska skolväsendet, vilket vore en märklig taktik om vi tyckte att allting var bra. Vi tycker att det är väldigt mycket i svenskt utbildningsväsen som inte fungerar som det borde, och det är därför vi gör alla dessa reformer.

En lärarutbildningsreform är så småningom på väg till riksdagen. Vi lägger där om hela den svenska lärarutbildningen, trots att Miljöpartiet och Socialdemokraterna lade om den för mindre än tio år sedan. Den fungerar ju inte, utan det blev ännu sämre med den reformen. Vi genomför alltså många reformer, och det beror på att vi ser stora problem.

Det finns ingen yrkesgrupp som inte kan bli bättre. Vi som är här kan bli bättre, och lärarna kan bli bättre i sin yrkesutövning om vi har en bra grundutbildning, rekryterar väl och har en bra fortbildning. Men, Mats Pertoft, bara för att vi svänger med trollspön och fattar några beslut blir inte alla lärare omedelbart roliga i sin undervisning och alla i Sverige högstskolebehöriga. Så kommer det inte att fungera. Det är fullständigt naivt. I väntan på att alla lärare ska bli så roliga att alla elever når målet ska ytterligare ett antal generationer slås ut. Det är sammanfattningen av Pertofts politik. Jag tycker att det är cyniskt.

Ingen har något emot om undervisningen är så spännande, intressant och motiverande som möjligt. Man får kalla den rolig om man så vill – gärna för mig – men det får inte leda till att vi får en skola där man exkluderar de inslag som inte går att göra roliga. Vi talar om undervisning, inte underhållning. Jag kanske bygger det för mycket på egna erfarenheter, men jag tror inte att det finns en skola där varenda lektion har ett högt underhållningsvärde. Grammatik, glosor och annat ingår i språkstudier, och man måste göra det fastän det inte alltid är roligt.

Vi måste vänja oss vid den tanken: Allt kan inte vara kul. Om mycket är kul är det bra, men i väntan på den skola där allting är kul kan det inte vara så att en tredjedel ska slås ut varje år, Mats Pertoft.

Anf. 89 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Det är bra att Jan Björklund förstår att förändringar i skolvärlden tar tid. Därför vore det en fördel om vi kunde ha blocköver-skridande diskussioner kring stora förändringar.

Allting är inte roligt i skolan – det håller jag helt med om. Det finns väldigt mycket allvar. Men det är en fråga om pedagogisk kunskap att göra det på ett bra sätt.

Jag vill ställa en fråga till utbildningsministern som jag har ställt till några andra ledamöter. Vi talar väldigt mycket om alla avhopp och avbrott, och jag håller med om att det är en tragedi och ett misslyckande varje gång en elev hoppar av en utbildning. Det är helt rätt att vi inte kan acceptera hur det ser ut i dag. Jag har dock tittat på alliansens förslag, och jag har lyssnat på talarna här i kammaren i dag. Alla har pratat enbart om de yrkesförberedande programmen. Vad händer med alla som hoppar av de studieförberedande programmen? Det är inte lika många, det medger jag, men det är på tok för många.

Det enda kravet alliansen kommer med är att skärpa behörighetskraven, öka pressen och minska valfriheten och det individuella valet. Hur tänker man sig detta? Är tanken att dessa elever inte ens ska komma in på gymnasiet? Vad är utbildningsministerns konkreta förslag för att de ska få en chans att genomföra sin utbildning? Det är ju det vi alla vill. Jag är säker på att jag och Jan Björklund är överens och att vi vill att alla elever i Sveriges gymnasieskola ska fullfölja den utbildning de har påbörjat. Har ni glömt bort den tredjedel – det säger jag på en höft – som hoppar av från de studieförberedande programmen?

Anf. 90 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att frågan är bra, och den förtjänar att fördjupas.

En viktig del av avhoppet från de studieförberedande programmen beror på att eleverna inte har tillräckliga förkunskaper för att klara av utbildningen. Teoretiska utbildningar blir för krävande om man inte själv har teorikunskaper i bagaget, och det är skälet till att vi höjer förkunskapskraven för att komma in. Ska man gå naturvetenskapligt program ska man själv ha godkänt i biologi, kemi och fysik från högstadiet. Ett alternativ är att man ska kunna vara underkänd i alla dessa ämnen och ändå komma in på naturvetenskapligt program. Det är klart att man inte klarar av det då eller att det i alla fall blir otroligt svårt. Att man har ordentliga förkunskaper är alltså en viktig del.

Även om man har rätt förkunskaper kommer det att finnas några elever som efter ett tag känner att de valt fel, och då måste de kunna byta program på gymnasiet. Har man valt ett teoretiskt väldigt krävande program kan man byta till ett som är mindre krävande. Det finns också i framtiden möjlighet att reducera program på samma sätt som i dag, även om det historiskt sett har använts för mycket och som ett taktiserande. Det är klart att man måste hitta individuella lösningar till slut. Friår har diskuterats här, och det finns väl inget förbud mot att ta ett sabbatsår i dag heller. Om en elev har valt ett alltför krävande program måste man dock kunna byta till ett något mindre krävande. De är trots allt olika teoretiskt krävande – det inser i varje fall vi.

Anf. 91 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater tror på kunskap och kompetens, oavsett vad alliansen vill pådyvla oss. Vi vet att det enda sättet att hävda sig på är kompetens och kunskap i yrkeslivet och samhällslivet.

Kunskap ger makt att förändra. Det betyder att man måste ha den kunskapen, och det är meningen att alla ska ha den. Därför är det angeläget att alla elever ges den grundläggande behörigheten i gymnasieskolan, och jag vill påpeka att det inte räcker med yrkeskunskaperna – det måste också vara parat med teoretiska kunskaper. Det är vad yrkena kräver i dag.

Ni utformar gymnasiet så att yrkesprogrammen får både sänkt status och sänkt kunskapsnivå. Varför är det så viktigt för regeringen att rusta ned yrkesprogrammen? Varför ska man sänka kraven för alla dem som klarar en högre nivå?

Anf. 92 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att det var dessa frågor jag ägnade hela mitt anförande åt. Vi tycker att elever som kommer in på ett yrkesprogram ska kunna välja ambitionsnivå: Den som vill läsa in högskolebehörighet får göra det, och den som bedömer att det blir för mäktigt men gärna vill lära sig yrket och nöjer sig med en mindre grad av teoretisk kunskap – svenska, engelska och matte och så vidare ingår ändå – ska kunna välja det. I dag är problemet att den senare gruppen tvingas hoppa av och slås ut.

Jag tycker att det är så trist. När Agneta Lundberg står och säger att man är för att alla ska få kunskap, kompetens och allt vad det är låter det oerhört vackert. Men var befinner sig den där tredjedelen av varje ungdomskull som slås ut i dag? Var finns de i Agneta Lundbergs värld?

Anf. 93 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt anförande att det finns många sätt. Självklart måste vi sätta in stöd och hjälp. Det lyser med sin frånvaro i alliansregeringens förslag.

Jag skulle vilja fråga ministern: Avser ministern att göra det möjligt för dem som går ut ett yrkesprogram? Man säger nu att de har möjlighet att nå behörighet. Kommer de som söker till högskolan då att bedömas lika som de som har gått raka spåret till högskolan? Kommer de att behandlas på samma sätt och i samma kvotgrupp? Eller ska de hänvisas till den mindre kvotgruppen?

Sedan skulle jag vilja fråga: Kommer man att sänka kraven för att komma in på en KY-utbildning? I dag gäller grundläggande behörighet för att komma in på en KY-utbildning.

Kommer kommunerna att tillföras extra resurser för att kunna erbjuda de extratimmar som krävs för dem som läser in behörigheten inom gymnasieskolans ram? Kommer man att utöka antalet komvuxplatser så att det räcker?

Anf. 94 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Fru talman! Det var i elfte timmen som Agneta Lundberg kastade in sex frågor till mig när jag har en minut kvar. Jag får välja någon av dem.

Behörighetskraven till yrkeshögskolan har riksdagen fastställt, och där uppfattar jag att riksdagen var överens. De ligger alltså fast. Det innebär att det är andra krav till yrkeshögskolan än vad det blir till högskola och universitet, men vi tänker inte ändra dem.

När det gäller resurserna i denna reform, om kammaren godkänner förslaget, finns det beräkningar i detta förslag. En del saker blir billigare med gymnasiereformen, och andra saker blir dyrare. Det finns en sammanvägning av ekonomiska konsekvenser i den proposition som riksdagen om en stund ska rösta om. Just den kostnad som Agneta Lundberg pekar på finns ju i verkligheten, men andra saker blir billigare i det här förslaget. Den sammanvägda effekten finns i propositionen.

Jag har noterat att Agneta Lundberg inte svarar. En tredjedel slås ut – det är huvudproblemet. Det är därför vi har en gymnasieproposition och en gymnasiedebatt i dag. Av varje årskull ungdomar är det en hel tredjedel som inte når målen, som slås ut och hoppar av. Ni har inga svar. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

*Högre krav och
kvalitet i den nya
gymnasieskolan*

*Inkomstgaranti och
jobbskatteavdrag*

10 § Inkomstgaranti och jobbskatteavdrag

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU3
Inkomstgaranti och jobbskatteavdrag (framst. 2008/09:RS3).

Anf. 95 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Inkomstgarantin för före detta riksdagsledamöter ger i dag jobbskattereduktion trots att den inte avser ersättning för arbete. I det avseendet skiljer sig inkomstgarantin från till exempel a-kasseersättning, sjukersättning och inte minst pension.

Framför allt pensionärerna och pensionärsorganisationerna har oneligen hört av sig hit till riksdagen för att påtala att de upplever det väldigt konstigt att en sådan här inkomstgaranti ger jobbskattereduktion. Det är naturligtvis ett orimligt förhållande som vi lever med för närvarande.

Därför har jag, inte minst i egenskap av ordförande i skatteutskottet, vid två tillfällen skickat en skrivelse till riksdagsstyrelsen för att få rättelse av det här förhållandet. Genom det beslut som vi ska fatta i dag sker det i någon mening en rättelse.

Riksdagsstyrelsen har arbetat på det sättet att man genom skatteutskottets kansli har utformat ett förslag som tar bort rätten till jobbskatteavdrag för inkomstgarantin. Likväl är det så att med det förslag som riksdagsstyrelsen har lagt fram ger inkomstgarantin pensionsförmåner och övriga sociala förmåner, till skillnad från pension bland annat. Jag upplever att det är märkligt att riksdagen sätter sig i ett sådant system även fortsättningsvis.

Kommuner och landsting har löst det på det sättet att de har en inkomstsamordnad visstidspension, och då handlar det aldrig om vare sig jobbskatteavdrag eller att man tjänar in fortsatt pension på grund av att man lyfter en pension.

Från moderat håll har vi velat ha en omläggning så att inkomstgarantin skulle ersättas med en inkomstsamordnad visstidspension. Men det har uppenbarligen inte gått att få enighet om detta. Alla vill ju att den här typen av ärenden ska lösas i enighet här i riksdagen.

Jag vill ändå göra den tydliga markeringen att jag finner det felaktigt att vi även fortsättningsvis kommer att ha en inkomstgaranti här i riksdagen som ger förmåner som egentligen inte hör till en inkomstgaranti. Inkomstgarantin borde rent verbalt också ersättas med begreppet visstidspension.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

11 § En politik för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning och Vissa psykiatrifrågor m.m.

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2009/10:SoU2
En politik för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning (skr. 2008/09:185) och
socialutskottets betänkande 2009/10:SoU3
Vissa psykiatrifrågor m.m. (prop. 2008/09:193).

Anf. 96 MARGARETA B KJELLIN (m):

Fru talman! I dag ska vi här i kammaren debattera och så småningom även votera om två betänkanden från socialutskottet. Det första är SoU2 med anledning av en skrivelse från regeringen, 2008/09:185, och det handlar om en politik för människor med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning. I betänkandet behandlas 32 motionsyrkanden, och 14 av dem är från 2007 och 18 från allmänna motionstiden 2008.

Den skrivelse från regeringen som ligger till grund för betänkandet redogör för regeringens samlade psykiatrisatsning, och den innefattar de senaste årens åtgärder samt inriktningen för de medel som riksdagen har fattat beslut om. Regeringens politik för personer med psykisk sjukdom eller psykiskt funktionshinder kan sammanfattas i tre huvudområden, nämligen vården, vardagen och valfriheten.

I betänkandet finns det en reservation och tre särskilda yttranden.

Det andra betänkandet som ska behandlas samtidigt heter SoU3 och handlar om vissa psykiatrifrågor, och det gäller proposition 2008/09:193. Två motionsyrkanden har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas också sex motionsyrkanden från 2007 och 2008 års motionstider.

Betänkandet innebär förslag till förändringar i såväl hälso- och sjukvårdslagen som lagen om yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvårdens område samt socialtjänstlagen. Genom de föreslagna förändringarna får personalen inom hälso- och sjukvården skyldighet att beakta barns behov av information samt råd och stöd när någon vuxen i barnens närhet drabbas av psykisk sjukdom. Dessutom kommer kommunens och landstingets skyldighet till en gemensam individuell planering och gemensamma överenskommelser att regleras i lagen.

I detta betänkande finns en gemensam reservation från Miljöpartiet och Vänstern.

Fru talman! Nu kan debatten börja.

Anf. 97 ANN ARLEKLO (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet väckt en gemensam motion utifrån psykiatriskrivelsen. Jag vill redan nu yrka bifall till vår motion, det vill säga reservationen i SoU2.

Vi anser att regeringen har försummat psykiatrifrågan under mandatperioden. Regeringen har inte presenterat någon samlad proposition med anledning av Psykiatriutredningen, trots att den presenterades för tre år sedan.

För 2007 och 2008 gjorde regeringen nya tillfälliga satsningar. För perioden 2009–2011 görs en ny tillfällig satsning, vilken presenteras i skrivelsen. De statliga medlen riktas mot ett antal projekt inom fyra olika områden. De satsningar för 2009–2011 som beskrivs i skrivelsen är bra och rimligt avvägda i ett kort perspektiv, men vi menar att det är en allvarlig brist att långsiktigheten och helhetsperspektivet saknas.

Vi anser till skillnad från regeringen att det behövs en mångårig och systematisk satsning för att höja ambitionsnivån och skapa förutsättningar för god vård och ett gott liv för dem som drabbas av eller lever med en psykisk sjukdom. Det behövs gemensamma mål för flera olika samhällssektorer, och det behövs också en nationell plattform som slår fast vad som är psykiatriens uppdrag, hur den ska utvecklas och vem som ska göra vad.

I avvaktan på ett samlat och långsiktigt psykiatridokument från regeringen att ta ställning till har vi i vår motion valt att gemensamt redovisa vår syn på tre viktiga områden som helt eller delvis saknas i regeringens skrivelse. Det handlar om tidiga insatser för att hjälpa barn och unga vuxna, inflytande och brukarperspektiv för patienter i psykiatri samt personliga ombud.

I mitt anförande kommer jag att lägga fokus på insatser för barn och unga, och sedan kommer mina kolleger att fokusera på övriga delar i vår motion.

Fru talman! Många barn som signalerar psykisk ohälsa har också problem av social karaktär. Det behövs vuxna för att stödja och ge omsorg. Problemet är att barn och unga med en sammansatt problematik ofta kräver flera helt skilda insatser som helst ska ges i ett sammanhang för att förbättra situationen. Verksamheter som skapar gemensamma arbetssätt där praktiska sociala insatser kombineras med psykiatrisk behandling och stöd som ges både till barn och till de vuxna i familjen har störst möjlighet att hantera problem från olika livsområden. Låt mig ta en liknelse. Om det börjar brinna i skolan vet man vem man ska ringa och hur utrymningen ska gå till. Men om ett barn mår dåligt eller har stora problem vet man ofta inte vem man ska ringa för att kunna få snabb hjälp eller hur man ska agera. Därför behövs det snabba insatser, ett slags barnens räddningstjänst.

Vi föreslår att det görs en lagändring så att det blir obligatoriskt för alla kommuner att ha en plan för hur samarbetet och ansvarsfrågan ska fungera för barn och ungdomar som drabbas av psykiska problem. Den

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*En politik för personer
med psykisk sjukdom
eller psykisk
funktionsnedsättning
och Vissa
psykiatrifrågor m.m.*

här ansvarsfördelningen ska vara så tydlig att det inte råder några oklarheter om vem man ska vända sig till och vem som ska ansvara för vad.

Fru talman! Förebyggande arbete och tidigt stöd kräver en lättillgänglig och samlad social och medicinsk verksamhet för att man ska kunna ge bästa möjliga stöd och vara effektiv. Vård- och stödsatser kan då erbjudas och ges i ett naturligt sammanhang. Poängen med samlokalisering är också att föräldrar och barn slipper leta sig fram i systemet när man behöver hjälp. Hur och i vilken form samlokaliseringen bäst görs ser olika ut i landet.

Jag vet att regeringen tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting har tecknat en överenskommelse med syfte att åstadkomma effektiva former för hälsofrämjande insatser och en första linjens vård och omsorg och att samordna berörda aktörer. Jag tycker att det är bra, men det kan komma att ta sin tid innan resultaten av de olika projekten och försöksverksamheterna blir tydliga och sedan kan spridas ut i kommuner och landsting.

Vi vill i stället ha ett nationellt ställningstagande för en sammanhållen modell för tidiga insatser till barn och ungdomar i syfte att främja ett integrerat och förebyggande arbetssätt.

Den förstärkta vårdgarantin i barn- och ungdomspsykiatri som redovisas i skrivelsen är givetvis jättebra, men den behöver kompletteras med organisatorisk samordning och utveckling så att det sammantagna omhändertagandet av barn och ungdomar som mår dåligt förbättras och så att problemen fångas upp tidigare än vad som sker i dag.

Fru talman! Ett särskilt viktigt område för att tidigt kunna fånga upp barn och unga med svårigheter och problem är en väl fungerande elevhälsovård. Att tidigt kunna upptäcka elevers svårigheter och problem är ovärderligt för att man ska kunna förebygga problemen. Det är därför viktigt att man kan garantera eleverna att de på ett enkelt sätt ska kunna komma i kontakt med rätt person när de har fysiska eller psykiska problem. Det betyder samtidigt att tillräckliga resurser måste ges så att elevvårdspersonalen verkligen har tid och kan finnas tillgänglig för eleverna när de finns på skolan.

Många av de barn och ungdomar som signalerar psykisk ohälsa har också problem av social karaktär. Det kan handla om barn vars föräldrar sviktar i omsorgen om dem på grund av att de har egna psykiska problem eller missbruk eller om barn som visar upp ett eget riskbeteende som gör att de får stora problem i skolan.

När den här typen av bekymmer uppstår ska skolan kalla till en så kallad elevvårdskonferens dit barnen och deras föräldrar bjuds in. På en elevvårdskonferens finns många från professionen närvarande. Många föräldrar och barn upplever detta som en extremt utsatt och pressad situation. Man känner sig utlämnad, misslyckad, skyldig och ensam och hade så gärna velat ha någon med sig som stod på ens sida. Det kan behövas någon utifrån som vet hur man hjälper och stöder föräldrar med att tackla situationen och vilka krav på stöd som man har rätt att ställa på skolan och vården. Det handlar helt enkelt om ett ombud som tydligt står på ens egen sida om man känner sig i underläge. Enligt förvaltningslagen finns det redan en rätt till ombud i kontakt med myndigheter, men det bör ses över i vilken utsträckning den är känd och i vilken situation den gäller i

skolvärlden. Kommunerna måste också vara uppmärksamma på att det skrivs in i avtal med friskolor. Det här måste kunna fungera i praktiken.

När det gäller utredning och behandling ska barn- och ungdomspsykiatri vara den specialistfunktion som krävs för komplicerade tillstånd hos barn och ungdomar med psykisk ohälsa. Ingen annan aktör har uppdraget att vara specialist och stå för den högsta expertkunskapen inom området. Om barn- och ungdomspsykiatri får ett alltför brett uppdrag som till exempel också kan omfatta första linjens insatser är risken stor att de inte kan uppfylla sin specialistroll, och då kommer den komponenten att saknas i helheten.

Vi anser att det behövs en förstärkt kompetens i primärvården för att man ska kunna utgöra första linjens sjukvård även för psykisk ohälsa och kunna tillgodose barns och ungdomars behov av vård för psykiska problem. Genom tidiga insatser i skolhälsovård och primärvård skapar vi utrymme för barn- och ungdomspsykiatri att fullgöra sitt uppdrag att utföra specialiserad och högspecialiserad vård.

Fru talman! När det gäller psykiatrisk vård till ungdomar som är placerade på särskilda så kallade HVB-hem, hem för vård eller boende, är det oklart vilket ansvar landstingen har, och det gäller också i praktiken den specialiserade psykiatri.

Vi anser att det här är ett så allvarligt problem som så länge har skapat konflikter och frustration att kommuner och landsting måste vidta konkreta åtgärder för att finna lämpliga lösningar. Vidare måste kvaliteten på hemmen förbättras och tillsynen skärpas. Dessutom måste alla ungdomar garanteras en individuell bedömning och, om det behövs, en behandlingsplan mot psykisk ohälsa och missbruk.

Fru talman! När det gäller propositionen *Vissa psykiatrirågor m.m.* har jag inget yrkande, utan vi socialdemokrater stöder det liggande förslaget. Jag vill däremot tacka för att vi i utskottets ställningstagande fått med skrivningen om att även om det är landsting och kommuner som i sista hand avgör om en individuell handlingsplan behövs anser utskottet att det endast i undantagsfall kan bli en fråga om att neka den enskilde en sådan plan.

Jag vill tacka för att vi fick med det tillägget, och med det är jag nöjd.

Avslutningsvis vill jag också tacka dig, Chatrine! Jag vill tacka dig för de år som vi har arbetat tillsammans i socialutskottet. Du sade häromdagen att det är viktigt att man kan skilja på sak och person, och jag håller verkligen med dig. Så Chatrine, lycka till i ditt fortsatta liv när du nu lämnar oss i riksdagen!

I detta anförande instämde Thomas Nihlén (mp), Eva Olofsson (v) och Per Svedberg (s).

Anf. 98 EVA OLOFSSON (v):

Fru talman! Jag vill börja mitt anförande med att kommentera betänkandet SoU2 som behandlar regeringens skrivelse med namnet *En politik för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning*.

Regeringen menar att politiken för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning kan sammanfattas i tre huvudområden. Ett rör vården, ett rör vardagen, och så är det valfriheten. Den psykiatriska vården är inte alltid av den bästa kvaliteten. Det har vi fått många

exempel på, och det har den utredning som ledde till psykiatireformen i början av 90-talet också visat på. Därför är det bra att utgångspunkten för regeringens satsningar är en mer kunskapsbaserad vård. Men det är inte heller första gången som vi hör detta.

När vi talar om kunskapsbaserad vård tror jag att det är många som tänker på läkemedel och olika former av psykoterapi. Väldigt många kanske tänker på kognitiv psykoterapi. Det var ju en debatt nyss om vad som ska vara den terapi som gäller. Men jag hoppas också att man tänker på kunskaper som är viktiga för bra vård. En av de allra viktigaste frågorna är faktiskt ett bra bemötande och att livet fungerar. Att vara utan bostad gör att kanske varken vård eller stöd på andra sätt fungerar, för att leva hemlös är kanske något av det allra svåraste om man ska komma till rätta med psykisk funktionsnedsättning och psykisk ohälsa. Ekonomiska problem och relationsproblem är inte bra vare sig för den fysiska eller den psykiska hälsan. Att blir respekterad, att få förtroende som person och att kunna påverka sitt eget liv bidrar till välmående, liksom att ha vänner, för gemenskap och trygghet är någonting som är väldigt nödvändigt. Men att vara ensam förstärker ohälsan och otryggheten.

De så kallade hälsans bestämningsfaktorer glöms lätt bort när vi talar om kunskapsbaserad vård. Regeringen har inte heller kommenterat hälsans bestämningsfaktorer i sina skrivelser.

När man möter människor som har psykisk ohälsa eller psykiska funktionshinder hör man ofta berättelser om biverkningar av mediciner som har varit väldigt negativa. Många nämner att det är ont om personal och mycket överbeläggningar när man vårdas i den slutna psykiatrin. Alldeles för många vittnar om bemötanden som inte har varit respektfulla och långt ifrån terapeutiska, och man har känt sig kränkt och maktlös. Man har ibland blivit bemött som ouppfostrade ungar som genom förbud och sanktioner uppfostras till ansvarstagande medborgare.

Men det finns också berättelser åt motsatt håll. Det finns beskrivningar av personal som inte enbart fokuserat på symtomen utan sett människan, haft en helhetssyn på människan och på så sätt enbart med ett bra bemötande kunnat bidra till förbättring för personen med psykisk ohälsa.

Regeringen beskriver inte i sin skrivelse brister i bemötandet, men jag vill ändå välja en välvillig tolkning och tro att kompetenshöjande satsningar syftar till bättre vård också när det gäller bemötande.

Fru talman! Regeringens satsningar inom psykiatrin sträcker sig enbart till 2011, och det är en allvarlig brist att långsiktigheten och helhetsgreppet saknas. Det är snart tre år sedan den mycket omfattande psykiatriutredningen presenterades.

Vänsterpartiet anser tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet att det behövs en mångårig, långsiktig och systematisk satsning om man verkligen vill ha en ambitionshöjning och skapa goda förutsättningar för god vård och gott liv för dem som drabbas av eller lever med en psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning. Därför föreslår vi att regeringen utarbetar en nationell handlingsplan för en ambitionshöjning inom vård och stöd för människor med psykisk sjukdom och funktionsnedsättning.

Jag yrkar bifall till reservationen i betänkandet SoU2. I vår reservation föreslår vi också att patienternas och brukarnas perspektiv stärks på olika sätt i psykiatrisk verksamhet.

Fru talman! För att nå bestående förbättringar krävs det insatser inom olika politikområden som arbetar mot samma mål. Man kan inte enbart se på hälso- och sjukvården. Socialministern satsar på olika projekt inom psykiatrin, men vad gör finansministern? Han sänker skatter för dem som arbetar. Däremot får de som har aktivitets- och sjukersättning liksom de som är sjukskrivna inte en krona mer.

Regeringen kan inte vara ovetande om att var tredje person med socialbidrag eller försörjningsstöd har någon form av funktionsnedsättning och att personer med funktionsnedsättningar har svårt, om det inte är omöjligt, att få jobb i dagens läge. Nästan var fjärde person med psykisk funktionsnedsättning lever på eller under fattigdomsgränsen. Regeringens ekonomiska politik syftar absolut inte till att förbättra levnadsvillkoren för människor med psykiska funktionsnedsättningar. Att leva under ekonomisk stress förbättrar aldrig den psykiska hälsan.

Fru talman! I betänkandet SoU3 föreslår regeringen att bestämmelser införs i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen om att ett landsting och en kommun tillsammans ska upprätta en individuell plan när den enskilde har behov av insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Vänsterpartiet tillsammans med Miljöpartiet anser att faktiskt också den enskilde och närstående bör ha rätt att initiera en individuell plan. Vi delar inte regeringens uppfattning att det är kommun och landsting som i sista hand avgör om en individuell plan behövs.

Regeringen resonerar också som så att en individuell plan ska upprättas endast när det finns ett behov av en sådan. Men vem är det som ska avgöra behovet? Är det inte individen, alltså den person som behöver hjälpen och stödet, som ska vara den som ska kunna göra det slutliga ställningstagandet? Det tycker vi.

Regeringens så kallade huvudområde om valfrihet verkar i det här fallet inte gälla för alla. Jag anser att det är självklart att till exempel personer med psykisk ohälsa ska ha en självständig roll i processen om individuella vårdplaner, och jag vill avsluta med att yrka bifall till Vänsterpartiets och Miljöpartiets gemensamma reservation i betänkandet SoU3.

Anf. 99 THOMAS NIHLÉN (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna i betänkandena SoU2 och SoU3.

Jag tänkte börja med regeringens proposition om vissa psykiatrifrågor. Vi tycker att den till största delen är bra, men det finns två delar i propositionen där vi har förslag på förändringar och tillägg. Den första handlar om individuella planer.

Regeringen har valt att i propositionstexten formulera förslaget till lagstiftning om individuella planer enligt följande: ”Individuella planer ska upprättas om kommunen eller landstinget bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda.”

Detta är en avgörande skillnad mot utredningens lagförslag genom att man lyft bort att den enskilde eller dennes närstående ska kunna göra en begäran om en individuell planering. Det står visserligen i författningskommentaren att den enskilde, dennes närstående eller någon annan kan ta initiativ till att kommun eller landsting prövar om det behövs en plan, men det är helt uppenbart en försvagad formulering.

Regeringen menar att den nya skyldigheten att upprätta en plan är långtgående. Situationer där den enskilde eller närstående nekas en individuell planering bör, så som förslaget är tänkt, endast vara undantagsfall. Vi delar inte den bedömningen utan anser att den föreslagna skrivningen riskerar att skapa osäkerhet och otydlighet.

Nationell psykiatrisamordning arbetade ett antal år med att försöka komma fram till hur verkligheten ser ut för de människor som har psykiska problem och hur den skulle kunna förbättras. Bristen på samordnade resurser var ett tydligt område, vilket gjorde att man lade fram ett lagförslag där individens rätt att kräva samordnad planering stärktes.

Det är i detta ljus anmärkningsvärt att regeringen missar ett så viktigt förslag och tar bort individens eller närståendes möjlighet att ställa krav på en individuell plan och samordning. Därför har vi föreslagit att riksdagen ska besluta om en ändring genom att göra följande tillägg: En sådan plan ska upprättas även om den enskilde begär det och, om den enskilde inte motsätter sig det, på begäran av en närstående.

Fru talman! Den andra delen i propositionen som vi har ändringsförslag på är ett tillägg i lagstiftningen och handlar om tidsramar för insatserna. Vi vill betona vikten av att de individuella planerna görs så konkreta som det bara är möjligt. Det menar vi måste innefatta att man anger tidsgränser i så hög grad som möjligt. När ska vad inträffa, och vad ska hända om det inte fungerar? Vi menar att det bör framgå av den individuella planen i så hög grad som möjligt. För att tydliggöra behovet av tidsramar vill vi lägga till ytterligare en punkt efter punkt 1 med lydelsen: Inom vilka tidsramar insatserna ska genomföras.

Fru talman! Jag går nu över till regeringens skrivelse *En politik för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning*. Ett förslag som vi tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tar upp i vår gemensamma motion och reservation är behovet av en förändring av konstruktionen och finansieringen av de personliga ombuden.

De personliga ombuden hjälper människor att få tillgång till den hjälp de har rätt att få från kommunen, landstinget eller andra stödenheter. De arbetar nära den de är ombud för och helt på dennes uppdrag. Personliga ombud anser vi är en mycket viktig och välriktad reform som vi vill stärka och samtidigt se en delvis förändrad konstruktion av.

Vi anser att ombud behöver inrättas över hela landet. Man kan se de personliga ombuden som en anpassad konstruktion av den samhällsliga ombudsmanfunktionen. Det kan ses som en rättssäkerhetsfråga för en grupp människor som annars har påtagligt svårt att få sina rättigheter tillgodosedda.

Reformen med personliga ombud har byggts ut successivt till allt fler kommuner under de senaste åren. Men det finns kommuner som har valt att dra ned på verksamheten, och det finns kommuner som inte har några ombud alls. I dagsläget utgår statsbidrag per heltidsanställt ombud som kommunerna ansöker om hos länsstyrelsen. Men bidraget täcker endast

tre fjärdedelar av den faktiska kostnaden. Miljöpartiet vill därför att staten står för hela finansieringen av de personliga ombuden.

Fru talman! I en del kommuner har man lagt ut verksamheten med personliga ombud på brukarorganisationer, vilket vi anser har stora fördelar. Det finns då inte något inbyggt beroendeförhållande till den huvudman man eventuellt kommer att rikta kritik mot. Att stå oberoende som personligt ombud ser vi som en viktig förutsättning för att ha ett verkligt brukarperspektiv och kunna agera utifrån det. Vi föreslår därför att regeringen får i uppdrag att återkomma med förslag på hur denna konstruktion skulle kunna lösas på bästa sätt.

En annan viktig funktion som de personliga ombuden har är att identifiera problem som drabbar flera individer som då kanske kan vara strukturproblem. Kontinuerliga träffar med berörda myndigheter ska därför ske på lokal, regional och central nivå där dessa frågor kan lyftas fram. Ett stort problem hittills har varit att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan uteblivit från dessa träffar.

Det är helt avgörande att man hos berörd myndighet tar till sig problembilden och försöker göra något åt den för att en förändring ska kunna ske. I annat fall riskerar nya individer att bli utsatta för samma brister i systemet gång på gång. Vi anser därför att det bör ingå i Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans uppgifter centralt att ingå i samarbetsforum för uppföljning av reformen, och det bör framgå av deras respektive regleringsbrev.

Anf. 100 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Flickor och pojkar som sticker, skär, rispar eller bränner sig med cigaretter på kroppen mår inte bra. Ingen ung flicka eller pojke borde behöva sitta på sängkanten och tälja i sina armar eller ben för att det är det enda sättet att lätta på den ångest de känner.

Vi är många som är rejält bekymrade över den situation en del av våra unga befinner sig i. Det kan handla om Elin, hon den högpresterande flickan med omätliga krav på sig själv, eller om David, som går till skolan med en klump i magen varje dag, utan kamrater och utanför all gemenskap, eller om Rebecca som inte tror att vare sig mamma eller pappa älskar henne.

Fru talman! Ingen vet säkert hur många det handlar om. Men Moderatkvinnorna – där jag är aktiv – tog fram en rapport om just självskadebeteenden för ett par år sedan. De undersökningar som då fanns tillgängliga visade att ungefär 5–7 procent av tonåringarna ägnar sig åt detta. En engelsk studie med över 6 000 elever visade på 7 procent, där största delen är flickor.

Det vi vet med säkerhet är att 10–15 procent av våra unga har psykisk ohälsa av något slag. Det vi också vet är att också mycket unga människor har självmordstankar. En enkätundersökning från Stockholm för ett par år sedan visade att av åttondeklassare hade 7 procent av pojkarna och 22 procent av flickorna haft självmordstankar det senaste året.

Fru talman! Regeringens psykiatrisatsning handlar mycket om att ge stöd till och att påskynda huvudmännens arbete för att förbättra vården och stödet till dem som behöver det. Man kan tycka att tillgången till en väl fungerande vård borde vara en rättighet för alla och inte minst för de barn och unga som mår dåligt. En förstärkt vårdgaranti med målet om en

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*En politik för personer
med psykisk sjukdom
eller psykisk
funktionsnedsättning
och Vissa
psykiatrifrågor m.m.*

väntetid på högst 30 dagar för nybesök för barn och unga som behöver specialistpsykiatrisk vård är ett viktigt redskap. Det är inte minst viktigt att ha möjlighet till valfrihet i den vård som erbjuds de unga.

Det räcker med att läsa några böcker av flickor som varit med i vårdsvängen för att förstå det. Jag kan till exempel rekommendera *Vingklippt ängel* eller *Zebraflickan*, som väl beskriver hur viktigt det är att själv kunna vara med och påverka.

Fru talman! Att ha en psykiatrisk sjukdom kan innebära att man får psykiatriska funktionshinder. Det kan handla om att man får problem med att få vardagen att fungera. Det kan vara svårt att ta initiativ. Man kan ha problem med minnet och tidsuppfattningen, svårt att skapa struktur i sin egen vardag eller problem med sömn och stresshantering. Det är rätt självklart att om man har sådana problem kan det också påverka ens egen förmåga att ta hand om sig själv i det dagliga livet, att kunna umgås med andra och ha ett socialt liv eller att arbeta eller delta i olika aktiviteter.

Det finns hjälpmedel till människor som har den här formen av funktionshinder. Vården har börjat ta till sig det, men det finns fortfarande mycket att göra på det området.

Det kan handla om något så enkelt som en kom-ihåg-klocka där man kan spela in sina egna meddelanden för att bli påmind om vad man ska göra under dagen, till exempel duscha eller äta frukost. Det kan vara en så enkel sak som att ha en whiteboardtavla hemma där man skriver upp det man ska göra i stället för att ha lösa lappar som ligger lite här och där och som man tappar bort eller glömmer. Det kan vara en tidsstock som ser ut som ett stoppljus och som lyser rött när man diskat en viss tid, så att man inte försjunker i själva diskandet. Eller vad sägs om ett bolltäck? En kvinna jag talade med som använt ett sådant tyckte att det var tungt – det väger sju kilo – men gav trygghet. Hon kände sig omkramad, och den ångest hon hade, främst på nätterna, minskade. Med bolltacket på sig kunde hon sova bättre. Resultatet blev att hon gick och lade sig tidigare – det var ju inte lika ångestfyllt att gå och lägga sig längre. Hon sov bättre och kunde därmed minska sin medicinering.

Regeringens uppdrag till Hjälpmedelsinstitutet att öka informationen om den här sortens hjälpmedel, att utbilda och att också utveckla nya hjälpmedel och metoder är oerhört viktigt.

Fru talman! Nog är det underligt att det skulle dröja ända till år 2009 innan samhället på allvar insåg att barn som har en sjuk närstående kan behöva särskilt stöd och hjälp. Här i Sverige, där vi brukar tro att vi har barnens rätt för ögonen och där vi vill att barnperspektivet ska genomsyra våra beslut, har vi helt enkelt bara utgått från att det också fungerar så i verkligheten. Men – precis som vi kan se i propositionen om vissa psykiatrirfrågor – så är det inte alltid.

Barn som har föräldrar eller andra närstående med psykisk sjukdom har behov av att få veta vad som händer. Vad är det som gör att mamma ibland bara ligger på sängen? Är det mitt fel? Vad kan jag göra för att det inte ska hända? Kan jag ta hem kamrater utan att vara orolig? Det finns mängder med frågor som behöver besvaras. Här har hälso- och sjukvården tillsammans med socialtjänsten ett mycket stort ansvar, ett ansvar man inte alltid har tagit.

Förslaget om en lagändring där det nu blir en skyldighet för kommuner och landsting att särskilt beakta barns behov är varmt välkommet, och jag vill därmed yrka bifall till förslagen i båda betänkandena.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag passa på att framföra ett tack till Chatrine Pålsson Ahlgren, som nu ska delta i sin sista debatt här i kamraren. Jag vill tacka dig, Chatrine, för ett gott kamratskap, för många kloka inlägg och framför allt för det engagemang du alltid har för de människor det ytterst handlar om när vi diskuterar här.

Jag och Moderaterna önskar dig lycka till och allt gott i framtiden!
(Applåder)

*En politik för personer
med psykisk sjukdom
eller psykisk
funktionsnedsättning
och Vissa
psykiatrifrågor m.m.*

Anf. 101 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Det finns mycket i skrivelsen som vi tycker är bra. Det är prioriteringar när det gäller insatser riktade till barn och ungdom. Sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning är jätteviktigt. Det räcker inte med att man har någonstans att bo om man inte har något meningsfullt att ägna dagarna åt. Kompetensevidens och ett långsiktigt kvalitets- och utvecklingsarbete behövs. Men den psykiatriutredning som fanns var en väldigt bred utredning. Jag kommer ihåg att när jag var kommunalråd och jobbade kommunalt med de här frågorna var Anders Milton ute. Man hade konferenser. Man träffade brukare, brukarorganisationer och personal som jobbade inom kommunerna och hälso- och sjukvården.

Det som jag funderar väldigt mycket över och som vi nog alla är överens om är att det finns brister i hälso- och sjukvårdens psykiatri, att den inte är tillräckligt utbyggd i kommunerna när det gäller människor med psykisk funktionsnedsättning och att samarbetet mellan dem inte fungerar. Vi ser hur människor hamnar i kläm. Man får inte den vård och hjälp man behöver och dessutom hamnar man mellan stolarna mellan kommunerna och hälso- och sjukvården.

Den huvudsakliga kritik vi har är att det saknas tillräcklig långsiktighet. Pengar och annat satsas för ett år. Så kommer det något nästa år och nästa år, och hälso- och sjukvården och kommunerna kan inte jobba med en långsiktig satsning och ha en höjd ambitionsnivå. Vi tror att en sådan är nödvändig och har föreslagit en handlingsplan för att höja ambitionsnivån inom psykiatrin. Jag undrar varför inte allianspartierna kan ställa upp på det här.

Anf. 102 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag delar Eva Olofssons uppfattning att det finns väldigt mycket som behöver göras. Det är ganska intressant när man läser regeringens skrivelse, *En politik för personer med psykisk sjukdom*. Här finns oerhört många åtgärder inom många olika områden. Det är inte bara bidrag till att stärka psykiatrin, regeländringar eller utredningar, utan här finns specificerat väldigt många olika uppdrag som är gjorda eller som är på gång. På sätt och vis skulle man kunna säga att det här är en form av handlingsplan.

Jag skulle vilja säga att för min del är det mycket viktigare att vi visar på handling än att vi har planer. Det är mycket viktigare att vi visar på satsningar än att vi använder många ord. Och det är mycket viktigare att

*En politik för personer
med psykisk sjukdom
eller psykisk
funktionsnedsättning
och Vissa
psykiatrifrågor m.m.*

vi visar på ett reellt arbete, som vi gör, än att vi har stora dokument som ingen bryr sig om.

Anf. 103 EVA OLOFSSON (v) replik:

Fru talman! Det är inte så att vi vill ha en långsiktig handlingsplan med en helhetssyn som bara är där, utan från Vänsterpartiets sida kopplar vi kontinuerligt också resurser och handling till handlingsplanen. Det är detta som är bekymret. När man ska jobba i kommuner och landsting och förbättra psykiatrin och stödet i kommunerna till människor med psykisk funktionsnedsättning vet man inte hur mycket man har några år framåt. Jag vet att det är en stor begränsning. Det blir projektinriktat. Det är inte det man behöver när det gäller att förbättra stödet till psykiatrin. Det jag menar med långsiktig satsning är handling och satsningar som gör att man kan jobba mer långsiktigt inom verksamheterna. Det här fixar man inte på ett eller två år i taget, och det tror jag egentligen att alla är överens om. Därför är jag fortfarande väldigt fundersam till varför man inte gör en långsiktigare satsning från de borgerliga partierna.

Jag skulle vilja ta upp den andra frågan, om den enskilde, om en person som själv har en psykisk sjukdom, som kanske har varit inne i den psykiatriska hälso- och sjukvården, som har haft stöd från kommunen och som själv känner: Jag vill ha en individuell arbetsplan där hälso- och sjukvården, kommunerna och andra som kan vara aktuella för att jag ska få det bra diskuterar tillsammans med mig hur jag ska kunna få det bättre. Varför ska inte individen själv få kunna ta initiativet till denna arbetsplan?

Varför ska det i slutändan vara kommunerna eller landstingen som bestämmer? Jag har svårt att förstå det. Det handlar om att ta människor på allvar och låta den som har problemen inpå huden få vara med och bestämma mycket mer över sitt eget liv. Varför kan ni inte gå med på detta?

Anf. 104 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att jag får dessa frågor av Eva Olofsson. Om jag hade varit Eva Olofsson skulle jag ha försökt vända mig till Ann Arleklo med dem. Såvitt jag förstår har Socialdemokraterna inte samma uppfattning, och det vore därför på sätt och vis intressant att få veta hur det skulle se ut om det, Gud förbjude, blev en ändring efter valet 2010.

Jag skulle lite grann vilja kommentera det Eva Olofsson sade om ekonomisk stress, vad man ska göra med det och behovet av åtgärder. Jag skulle vilja påstå att det som alliansregeringen gör i form av jobbskatteavdraget – där vårdbiträdet, sjuksköterskan, läraren netto har en månadslön extra per år att röra sig med – innebär att den ekonomiska stressen minskar högst väsentligt. På så sätt har man en chans att få något mer inflytande över sin egen vardag, vilket på sikt gör att människor mår bättre.

Anf. 105 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till socialutskottets förslag i båda ärendena.

När jag läste skrivelsen tyckte jag att den gav en oerhört intressant historisk tillbakablick. Som tidigare landstingsledamot och aktiv i dessa frågor har jag upplevt mycket av det som finns med i skrivelsen. Jag har följt de olika skedena, till exempel när man tömde de stora mentalsjukhusen, minskade antalet vårdplatser och slussade ut patienterna. Dessa hade varit helt beroende av institutionerna och hade svårt att svänga om; de hade dessutom varit inlåsta. Det var en stor prövning för dem. Från att tidigare ha varit ledda hela vägen skulle de helt plötsligt själva få bestämma.

Jag minns psykiatrireformen i mitten av 90-talet där kommunerna på många ställen tog över psykiatrin helt eller delvis med skatteväxling. Vi vet att kompetensen inom psykiatrin var mycket låg på de flesta ställena. Det gick trögt med forskning och utveckling. Å andra sidan kom läkemedelsutvecklingen med många nya preparat, men de gav också många biverkningar.

Jag har följt en guru på området, nämligen Bengt Berggren, som var chef för psykiatrin i Ängelholm. Han arbetade mycket med psykoterapi-behandling som alternativ till läkemedelsterapi. Vi arbetade, till mångas bestörtning, med öppna dörrar, men med ett fantastiskt resultat. Det handlade mycket om att i teamen runt patienten lyssna till den enskilda människan. Det kändes fantastiskt att följa detta arbete. Med det i minnet anser jag att bredden i behandlingsalternativen måste öka.

Det tar tid att förändra, vilket vi ser när vi blickar tillbaka på 80- och 90-talen. Behovet är jättestort och har länge varit eftersatt när det gäller den psykiatriska vården. Det är konstigt att det ska behöva inträffa tragiska incidenter innan man tar tag i problemen och gör förändringar inom psykiatrin. Ett antal mord har blivit begångna av patienter på grund av svår psykisk ohälsa. Det är förskräckligt och onödigt att sådant ska behöva hända för att vi politiker ska vakna och göra någonting åt samhällssituationen.

Den psykiatriutredning som leddes av Anders Milton, Nationell psykiatrisamordning, väckte mycket diskussion och debatt. Den tillsattes i oktober 2003 och tre år senare överlämnades förslaget. Det hade uttryckligen sagts att man skulle samordna vård, omsorg och rehabilitering i ett helhetsperspektiv.

Åren 2007 och 2008 avsattes 1 miljard i en särskild satsning på psykiatrin. För 2009 och de följande två åren finns förslag på 900 miljoner till psykiatriområdet varje år. Det blir totalt 2,7 miljarder.

Man har sagt att det ska satsas på tre huvudområden, nämligen vården, vardagen och valfriheten. De är de absolut viktigaste frågorna för den enskilda människan. Att kunna komma fram, det vill säga ha tillgänglighet i vården, har Magdalena redogjort för. Det är viktigt särskilt för barn men även för vuxna och de äldre. Man ska då få vård, rehabilitering och stöd enligt de senaste tillgängliga kunskaperna.

Nästa punkt gäller utbudet av arbete, sysselsättning, boendeformer och hjälpmedel. När det gäller boendeformer är det kommunernas skyldighet att tillhandahålla boende, men så är tyvärr inte fallet på alla ställen. Regeringen och riksdagen har anslagit pengar för att kommunerna ska kunna satsa ytterligare på detta område. Beträffande sysselsättning finns det ett förslag i år på 130 miljoner till sysselsättningsplatser för personer med psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning.

En ytterligare punkt innebär att det ges möjlighet att välja och ha inflytande över vem som ska utföra insatserna. Det ska gälla konkreta, varaktiga förbättringar och handla om mångfald och tillgänglighet.

För några veckor sedan beslutade regeringen om ytterligare 10 miljoner i verksamhetsbidrag. Det kan sökas av företag, stiftelser och organisationer som vill verka för att öka inflytandet i samhällslivet för personer med psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning. Här finns möjligheter för frivilligorganisationer och idéburna organisationer att få stöd för sitt arbete. Ett exempel är fontänhusen där den enskilda människan kan söka medlemskap på egna villkor och få stöd och hjälp utan att behöva få stämpeln biståndsbedömd på sig. Detta beslut om ytterligare 10 miljoner visar regeringens vilja till mångfald och till att ge den enskilda människan möjligheter att välja.

Regeringen har verkligen tagit till sig förslagen i utredningen. Man har satt i gång olika verksamheter, vilket vi kan ta del av i skrivelsen. Man har satsat långsiktigt och på kvalitet samt tillfört medel. Samtidigt har man satt upp tydliga uppföljningsplaner. Det är mycket viktigt att vi hela tiden kan se hur det fungerar och vad det kostar. Att kunna följa upp det hela tycker jag är oerhört viktigt. Det är viktigt att det har tillförts medel som gör detta möjligt.

Jag tycker att regeringen har satt individen, patienten, i centrum. Det här är en stark början på ett område som har varit eftersatt länge. Det är viktigt att olika instanser samverkar – den statliga nivån, kommuner, landsting och regioner. Samverkan är en otroligt viktig del. Psykiatrin måste prioriteras på alla områden. Den har alltför länge ställts åt sidan.

Fru talman! Jag tänkte inte orda så mycket om den andra delen, SoU3. Tiden går fort, och det tar lång tid att gå från ord till handling. För tio år sedan väckte jag en motion om stödinsatser för barn till vuxna som har en psykisk sjukdom, och nu äntligen blir detta verklighet. Det tar tid att gå från ord till handling, och det har det gjort förr också.

Det är när man inte blir överens som man ska göra planer mellan kommuner och landsting för den enskilde. Det är viktigt att man då tydliggör ansvaret från de båda enheterna.

Till sist vill jag säga att vi verkligen behöver prioritera psykiatrin i förhållande till övrig hälso- och sjukvård. Den har varit åsidosatt alldeles för länge. Människor kräver det, och det är de människor som inte förmår att ropa högt.

Anf. 106 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkande SoU2 *En politik för personer med psykisk sjukdom* eller psykisk funktionsnedsättning samt i betänkande SoU3 *Vissa psykiatrirågor m.m.*

Fru talman! Psykiatrin i vårt land har under en lång följd av år varit i djup kris. Det har vi tydligt kunnat se när vi har tittat på väntetider till barn- och ungdomspsykiatrin och även när det gäller kontinuitet och uppföljning inom vuxenpsykiatrin.

Nu satsar regeringen. Mellan åren 2009 och 2011 satsar man 2,7 miljarder på barn- och ungdomspsykiatri, på sysselsättning och arbete för personer med psykisk funktionsnedsättning, på kompetens och evidens samt på kvalitets- och utvecklingsarbete. Den här satsningen ska vi göra tillsammans med kommuner och landsting.

Regeringen fokuserar på tre huvudområden, som tidigare har nämnts här: vård, vardag och valfrihet. Ett av de prioriterade områdena är alltså barn och unga. En av satsningarna är att införa en förstärkt vårdgaranti. Ett besök ska erbjudas inom 30 dagar, och behandling ska komma 30 dagar därefter.

I det sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att behovet av samverkan mellan bland andra förskola och skola, barn- och mödrahälsovård samt ungdomsmottagningar är viktigt. Vi har familjecentraler på många ställen i vårt land som gör ett utomordentligt arbete för familjen, för barnet och för varje enskild förälder.

Ju tidigare vi kan möta barnet och dess behov, desto tidigare kan vi ingripa. En tidig insats innebär också att barn- och ungdomspsykiatrin kommer att få fokusera på det som är dess uppdrag.

Fru talman! Sysselsättning och arbete är också ett prioriterat område. Där har regeringen gett uppdrag till såväl arbetsförmedling som försäkringskassa med fokus på att öka sysselsättningen för personer med psykisk funktionsnedsättning.

När det gäller kompetens kan vi konstatera att det råder brist på psykiatriker i Sverige. Det gäller även allmänläkare. Därför har vi både stätfettläkare och hyrläkare; det har blivit alltmer vanligt i våra landsting.

För patienten är det oerhört viktigt med en fast läkarkontakt när man söker upp psykiatrin. Därför satsar regeringen på en förlängd allmän-tjänstgöring i psykiatrin inom två regioner i landet. Det gör man för att öka intresset för denna specialistkompetens.

Över huvud taget behövs det en bred satsning inom kommuner och landsting för att utbilda personal inom rehabiliteringsområdet. Det är också vad regeringen har satsat på.

Utvecklingsarbete och kvalitetsarbete har under en ganska lång tid varit eftersatta områden inom psykiatrin. Därför har regeringen lagt ut flera olika uppdrag för att stärka dessa områden. Bland annat har regeringen gått ut och gett uppdrag till såväl Sveriges Kommuner och Lands-ting som till Hjälpmedelsinstitutet och Handisam.

Fru talman! Kunskapen om psykisk sjukdom och funktionsnedsätt-ning måste öka för att vända attityder och motverka fördomar. Det är därför mycket positivt att regeringen satsar på detta. Min förhoppning är att det här ska gälla även andra funktionsnedsättningar.

Sammanfattningsvis har regeringen sedan den tillträdde genomfört omfattande insatser och satsningar som på olika sätt påverkar vården och det sociala stödet till personer med psykisk sjukdom eller psykisk funk-tionsnedsättning.

Fru talman! Barn till psykiskt sjuka föräldrar eller till föräldrar med annan allvarlig sjukdom glöms inte sällan bort inom hälso- och sjukvår-den. Man kan tycka att psykiatrin, även barn- och ungdomspsykiatrin, ska se hela familjen. Men tyvärr finns det många exempel på situationer där ett barn har lämnats åt sitt öde i samband med att en förälder har vårdats inom psykiatrin. För inte alltför länge sedan var det vattentäta skott mellan barn- och ungdomspsykiatri och psykiatri. Därför känns det oerhört bra att regeringen i betänkandet om vissa psykiatrifrågor lyfter fram just detta och anser att det är en prioriterad fråga.

Lagstiftningen ska förtydligas inom detta område. Det kommer att vara en skyldighet hos personal inom vården att ge barn information och

stöd om en förälder lider av en psykisk sjukdom, har en annan allvarlig sjukdom eller ett missbruk eller avlider. Många är de tillfällen då barn har fallit mellan stolarna på grund av att kommun och landsting inte har något samarbete. På frivillig väg har man kunnat sluta avtal, men det har inte gjorts i alltför stor utsträckning.

Fru talman! Regeringen föreslår därför att det ska bli en lagstadgad skyldighet att ingå överenskommelser mellan kommuner och landsting. För att ytterligare stärka den enskilda personens ställning ska också individuella planer göras när individen är aktuell inom både kommun och landsting.

Fru talman! Mycket har gjorts, och mycket är på gång. Men det finns mer att göra. Det behövs fler vårdplatser inom psykiatrin. Tyvärr blir många människor alltför sjuka innan de får vård, och när de väl får vården skrivs de ut på grund av platsbrist. Vi var nog många som såg *Kalla fakta* om unga kvinnor med ätstörningar. Det är inte acceptabelt att unga kvinnor med ätstörningar placeras inom rättspsykiatrin och får utstå något som kallas för behandling men som på intet sätt är någon behandling.

Ett annat viktigt område inom psykiatrin är äldrepsykiatrin. Tyvärr finns det en hel del att önska inom det området. Äldrepsykiatrin är en av framtidens största socialpolitiska utmaningar, vill jag säga. Antalet personer över 65 år kommer att öka från dagens ca 1,5 miljoner till en bit över 2 miljoner år 2030. Antalet 80-åringar och äldre kommer att öka från 450 000 till långt över 750 000.

Förekomsten av psykisk ohälsa ökar med stigande ålder. En fjärdedel av de äldre över 75 år behöver hjälp för psykiatriska problem. Psykiska sjukdomar är folksjukdomar hos äldre. Man räknar med att 10–15 procent av alla över 65 år lider av depression. Bland de svårast sjuka på institutioner blir siffran för både ångest och depression skrämmande hög – nästan 40 procent! Självmodstalen är nu väsentligt högre bland äldre än bland yngre. Svenska studier visar att många av dem som har begått självmord har ätit antidepressiva läkemedel men uppenbarligen inte fått tillräcklig behandling. Förekomsten av demens ökar med stigande ålder; det vet vi.

Fru talman! I dag finns tillräckligt med klargöranden inom forskning som understryker vikten av att ta de äldres psykiska ohälsa på största allvar. Över huvud taget måste vi stå upp för personer med psykisk sjukdom eller med psykiska funktionsnedsättningar. Det gör alliansregeringen genom att investera för en bättre psykisk hälsa och för att skapa goda förutsättningar för personer med psykisk funktionsnedsättning och genom att dessutom göra det på bredden.

Till sist, Chatrine Pålsson Ahlgren, vill jag också framföra ett stort tack för dina insatser och din vänskap och ditt engagemang. Jag önskar dig all lycka i ditt liv utanför riksdagen.
(Applåder)

Anf. 107 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd):

Fru talman och kära vänner! Jag vill börja med att tacka för varma ord, varma blickar och en god och skön gemenskap.

Detta är alltså mitt sista anförande i kammaren, efter 18 år i riksdagen. Det känns otroligt rikt. Det är lite vemodigt, men jag har tagit beslutet själv, och det känns rätt.

Jag har också behov av att säga att jag tycker att det är fantastiskt att den här alliansregeringen på tre år har satsat så bra och kraftfullt på psykiatriområdet.

Jag ser att vi har ungdomar på läktaren: Välkomna!

Egentligen är det kommuner och landsting som har huvudansvaret på sjukvårds- och omsorgssidan, men naturligtvis har regeringen och vi här i Sveriges riksdag också ett yttersta ansvar att se till att det fungerar. Det är därför som vi av och till tar beslut om att ge stimulansmedel inom viktiga områden till kommuner och landsting.

Det miljardbelopp som regeringen och riksdagen har tagit beslut om betyder mycket. Jag tror att just satsningarna på en ökad kvalitet, en evidensbaserad när det gäller behandlingsformer och satsningen på barn- och ungdomspsykiatri kommer att betyda mycket.

Den 17 oktober 1991 höll jag mitt första anförande här i riksdagen under den allmänpolitiska debatten. Jag plockade fram det förra veckan, inför den här debatten.

Fru talman! Jag tänkte läsa upp det för att vi ska se lite grann av ambitioner, hur det har blivit och hur mycket tålamod vi ibland behöver för att få igenom det som vi har ambitioner att få igenom.

För att inte på något sätt bruka våld på sanningen läser jag naturligtvis de årtal som står i anförandet, som finns på nätet för er alla att läsa. Jag kommer ihåg när jag skrev detta anförande. Jag har ju inte haft så värst många helt skrivna anföranden här i kammaren, utan jag brukar arbeta efter punkter i stället.

Så här står det:

”Herr talman! Jag vill inleda mitt första anförande här i kammaren med synpunkter i en hjärtefråga för mig. Enligt min uppfattning och kännedom är det också en majoritet av den svenska allmänheten som känner vårdfrågorna som de viktigaste för framtiden.

Den kösituation vi i dag har i stora delar av landet och på många områden måste vi göra något åt. Det är oacceptabelt att många människor dör i en vårdkö. Därför måste arbetet med att förkorta köerna intensifieras.

Vården av våra gamla och långvarigt sjuka är en stor utmaning för hela samhället. Några enkla lösningar finns inte, men jag vill dela med mig av några tankar och riktlinjer för hur vi som kristdemokrater ser på vårdfrågorna. Vården av våra äldre kommer att bli en huvudfråga för oss politiker under resten av 90-talet.

Herr talman! Den svenska vården och omsorgen har byggts upp i stor politisk enighet och med ambition att erbjuda alla ett heltäckande skydd vid svår eller tillfällig sjukdom. Allt har varit gott och väl så länge ökade resurser kunde tillföras när behoven växte. Under 80-talet har det statsförensanssiella läget tvingat fram ekonomiska restriktioner. Resurserna har inte längre kunnat öka i takt med kraven.

Vid jämförelser med sjukvårdskostnader i andra länder måste beaktas att Sverige har världens äldsta befolkning. Dessutom kan jag som representant för Kalmar län konstatera att vårt län i procent räknat har klart fler äldre personer än genomsnittet i landet. I vårt län är hela 9,4 % över 75 år, medan riksgenomsnittet är 7,9 %.

Utvecklingen under den senaste tioårsperioden har inneburit att resurser för vården och omsorgen krympt i förhållande till behoven. Till en

*En politik för personer
med psykisk sjukdom
eller psykisk
funktionsnedsättning
och Vissa
psykiatrifrågor m.m.*

början kunde besparingar mötas med effektiviseringar och utan större återverkningar på vårdens kvalitet. Fortfarande är meningsfulla effektiviseringar möjliga. Dessa kommer att underlättas genom avreglering, mångfald och alternativa driftformer. Mer av flexibilitet kommer också i andra avseenden att förbättra vården och ge patienten ett ökat inflytande på sjukvården.

Herr talman! I vården och omsorgen av svårt och långvarigt sjuka människor och av de allra äldsta måste alla erkänna att endast begränsade effektiviseringsvinster är möjliga. Dessutom kommer behoven att öka påtagligt inom dessa vårdformer fram till år 2000. Antalet 80-åringar beräknas öka med hela 28 % och 85-åringarna, de som är i störst behov av vård och omsorg, med 40 %. De äldre mår bättre, men omfattningen av kroniska ålderssjukdomar minskar inte. Detta faktum, som ibland förtigs, leder till ett ökat behov av vårdplatser. Åldersutvecklingen visar på ett behov av att öka antalet platser på exempelvis ålderdomshem med 30 %, på långvården och sjukhemmen med 25 %, inom servicebostäder med 20 %, inom den specialiserade vården med 13 % och inom hem-sjukvården med 15 %.

Dessa siffror som jag redovisar är hämtade från en bilaga till Pensionsutredningen. Denna statistik är inte enbart siffror, utan bakom varje siffra finns det en människa av kött och blod med vårdbehov. Pensionsutredningens uppgifter är en viktig faktor för oss som politiska beslutsfattare under 90-talet. Det har under 80-talet funnits en trend att minska antalet vårdplatser, eftersom det skulle höja kvaliteten inom sjukvård och äldreomsorg. Verkligheten är ofta den motsatta. Därför gäller det att arbeta för en mångfald av vård och boendialternativ, så att den enskilde verkligen får valmöjligheter.

Vi måste skapa valfrihet inom vård och omsorg. Låt vårdpengarna följa patienten. Låt nya 'vårdproducenter', privata och kooperativa, visa vad de kan erbjuda.

För att skapa trygghet och valfrihet måste de små akutsjukhusen med god geografisk spridning finnas kvar, medan den högspecialiserade vården ges vid regionsjukhusen.

Hälsohem och s.k. alternativ medicin är också viktiga komplement till den traditionella vården.

Full behovstäckning är något som vi av etiska skäl måste se till att alla gamla kan få inom vård och omsorg.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag stryka under det regeringen har sagt i regeringsförklaringen, nämligen att välfärdspolitiken inte alltid fungerar bra och att staten måste ha det yttersta ansvaret för att alla skall ges en grundläggande trygghet vid sjukdom och ålderdom.

Jag vill avsluta med att önska Bo Könberg lycka till i ett viktigt arbete som statsråd."

Detta är ett citat av mig själv.

När jag läste det förra veckan kände jag mig faktiskt ganska stolt över mig själv. Har ni gjort det någon gång? Man kan känna: Yes! Jag vet i dag att hade vi haft några fler år med alliansregeringen som släpper fram valfrihet hade vi hunnit längre, men vi har hunnit en bra bit.

Nu ska jag berätta en hemlighet för er. Vi har bestämt att fortsätta att regera i alliansregeringen. Ni behöver inte sprida det så långt ifall det väcker irritation. Men det känns så bra att fortsätta på en inslagen linje.

Fru talman! Förlåt att jag har dragit över min talartid med ungefär tre minuter. Jag brukar inte göra det. Men jag har en sådan oerhörd önskan att skicka med er andra som ska fortsätta det här arbetet att ni inte ska glömma de människor som inte själva kan, orkar eller vågar tala för sig. Det är personer med nedsatt autonomi, våra gamla, våra mycket gamla personer som vi har. Det är dem som regeringen i full enighet beslutade för tolv år sedan att sätta i prioriteringsgrupp ett.

Därför, fru talman, yrkar jag med glädje bifall till förslagen i båda betänkandena och önskar er alla allt gott.
(Applåder)

I detta anförande instämde Rosita Runegrund (kd).

(ANDRE VICE TALMANNEN: Vi tackar för den 18-åriga nostalgi-berättelsen.)

Anf. 108 ANN ARLEKLO (s) replik:

Fru talman! Jag tar inte replik på Chatrine Pålsson Ahlgrens gamla anförande. Det var intressant att höra om det, men jag vill att vi går tillbaka till psykiatrin.

Vi har alla i utskottet tagit del av redovisningen av alla förslag i *Psykatriutredningen* som presenterades för tre år sedan. Regeringen vill fortsätta att utreda. Man vill se över. Man ger kortsiktiga stimulanspengar, eller som Göran Hägglund sade till mig i våras i en debatt: morotspengar.

Vi vill till skillnad från regeringen lagstifta. Vi vill förstärka ute i verksamheterna, för de verksamheterna kan inte vänta längre.

Jag tar ett exempel. Ska den förstärkta vårdgarantin inom barn- och ungdomspsykiatrin kunna bli en verklighet krävs det kraftfulla åtgärder för att omgående få till stånd en samordning av olika aktörer för att de ska kunna fungera som första linjens sjukvård och därmed kunna avlasta barn- och ungdomspsykiatrin. Det är det som är poängen.

Det räcker enligt min mening inte med att regeringen föreslår att man tar fram ett antal praktiskt fungerande modeller för samverkansmetoder som man skriver. Det arbetet kommer inte att göras på en kafferast. Det kan jag inte tänka mig. Det kommer att ta år att jobba med detta. Sedan ska det tillbaka hit, och sedan ska det ut i verksamheterna.

Det innebär att det inte kommer att hända något på väldigt länge. Då undrar jag hur det kommer att bli med den förstärkta vårdgarantin. Vi vill till skillnad från regeringen ha ett nationellt ställningstagande för en sammanhållen modell för tidiga insatser och en första linjens vård till barn och ungdomar.

Fru talman! Jag undrar varför det är så svårt för regeringen att ta beslut om de här konkreta åtgärderna, de åtgärder som når ut i verksamheterna och där gör en skillnad.

Anf. 109 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik:

Fru talman! Vi har en situation där landstinget i det här fallet är sjukvårdshuvudman. Kommunerna har sitt ansvar inom psykiatrin när det gäller sysselsättning och boende. Det är en tingens ordning, det så kallade kommunala självstyret, som gör att man förutsätter att man arbetar

tillsammans inom de här områdena. Man kan som Göran Hägglund kalla det för morotspengar. Det är stimulanspengar.

Jag har inte hört att Socialdemokraterna vill ha en nationell sjukvård, en statlig sjukvård. Då är det de överenskommelser som vi gör med Sveriges Kommuner och Landsting som ligger till grund för detta arbete. Vi har sett att det vi kan komma överens om tillsammans nationellt och mellan kommuner och landsting och det som växer underifrån har de bästa förutsättningarna att lyckas. Det är ändå på plats man måste forma det här.

Men regeringen är oerhört tydlig med att vi måste ha en vårdgaranti. Därför har vi skickat med pengar ut till landstingen, vårdgarantimiljarden. Göran Hägglund, statssekreterare Karin Johansson och medarbetare har åkt runt i alla landsting för att prata om just den kömiljarden.

Här måste vi se till att vi tar det ena förslaget efter det andra och ser till att det blir verklighet. Det har regeringen insett. Vi följer upp hur det verkligen går.

Anf. 110 ANN ARLEKLO (s) replik:

Fru talman! I alla dokument som jag har läst från regeringen som gäller barn och unga med psykiska bekymmer står det att läsa att det är för regeringen ett prioriterat område. Det gläder mig, och så långt tycker jag att allt är bra.

Men samtidigt har regeringen inte på något sätt haft en långsiktighet i de beslut som har tagits de här tre åren. Med den kärva ekonomi som både kommuner och landsting står mitt i med besparingar och neddragningar, hur tror ni i allianspartierna att det kommer att bli några kraftfulla satsningar?

För det krävs enligt min mening att regeringen visar tydligt att det här är ett prioriterat område, att man ger tydliga signaler om långsiktig och systematisk satsning. För att uppnå permanenta förbättringar krävs samverkan och långsiktighet. För att komma dit behövs det en samlad och långsiktig plan för hela psykiatrins framtid samtidigt som resurstillskott måste vara permanenta. Då duger det inte att presentera projekt-, stimulans- och morotspengar.

Anf. 111 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik:

Fru talman! Vi har fyraåriga mandatperioder. Regeringen har avsatt pengar, i den mån man kan göra det, fram till 2012. Det vet Ann Arleklo väl om. Det är ett sätt att visa att det inte räcker med vare sig 2010 eller 2011, utan vi måste fortsätta.

Samtidigt måste landsting och kommuner ta detta på allvar, eftersom detta är huvuduppgiften för kommuner och landsting. Därför ska staten ge stimulanspengar, och riksdagen ska fatta beslut om detta.

Jag håller med om en långsiktig satsning, men det är också viktigt rent långsiktigt att vi har evidensbaserade metoder. Det är viktigt att vi ser till att utbildningssituationen gör att vi har kunniga människor inom psykiatri, att vi har barnpsykologer och barnpsykiatriker och att vi har sjuksköterskor som är specialutbildade. Det finns en rad frågor. Det handlar också om kvalitetsuppföljningar.

Jag menar att det har denna regering gjort. Det är inte roligt att behöva säga det i den sista replikomgången här, men tyvärr missade den socialdemokratiska regeringen detta under så många år. Vi har fått bygga upp delvis nya system så vi kan följa upp det. Här är ett exempel på hur bra det kan gå: Jag tror att det var 1982 som man satsade på ett barncancerregister. Då räddade man ett av fyra barn. Vi har kunnat följa detta framåt, och i dag räddas tre av fyra.

Jag tror att vi måste ha det på det sättet att vi vet vilka metoder som fungerar och vilka som inte fungerar.

Anf. 112 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag konsulterade den som har suttit 18 år i riksdagen om hur man skulle använda tekniken, men det området har hon inte tagit till sig riktigt, Chatrine Pålsson Ahlgren.

Jag glömde i mitt anförande att tacka dig, Chatrine, och när jag nu lyssnade på ditt anförande får jag säga att du var förutseende redan då, 1991. Hade fler lyssnat på det hade vi kanske inte varit i den här situationen just nu när det gäller psykiatrin.

Det är bra med historiska tillbakablickar när man ska ta steg framåt. Tack, Chatrine Pålsson Ahlgren, för dina insatser! Du fanns inom mitt område även för länge sedan, och vi kommer att sakna dig och din kompetens, din samarbetsvilja och inte minst din humor i debatten. Tack så mycket!

Anf. 113 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik:

Fru talman! När det gäller den tekniska utvecklingen finns det mycket mer att önska, och jag får väl ägna lite tid under pensionen och lära mig mer om den.

Tack så hemskt för de värmande orden! Det känns bra att veta att vi är många som arbetar för samma mål. Jag tror att det ger resultat, men jag vill också skicka med Gunnel Wallin att man ibland måste ha tålamod. I dag kan jag säga att efter 18 år är man möjligen myndig som riksdagsledamot, men även när man är myndig har man mer att lära.

Tack så mycket!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 13 §.)

12 § Norden

Norden

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU3
Norden (skr. 2008/09:90 och redog. 2008/09:NR1).

Anf. 114 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Det gläder mitt gamla hjärta att det är 14 riksdagsledamöter som har anmält sig till den här lite speciella debatten som handlar om vad som hände i Nordiska ministerrådet förra året och vad som hän-

der i Nordiska rådet som i vissa sammanhang också kallas samtalsklubb. Vad gjorde vi förra året?

Men politiken tar liksom inte slut vid årsskiftena, utan jag kommer att uppehålla mig lite grann kring det som varit, det som är och det som eventuellt komma skall.

Nordiska rådet har antagit ett långsiktigt ramprogram – Norden i världen, världen i Norden. Med detta som grund kan varje ordförandeland, i år Sverige, göra sitt eget program. Jag tänkte kommentera lite om vad det nordiska samarbetet innebär för oss som sitter i Nordiska rådet. Nästa vecka har vi nämligen i den här salen Nordiska rådets årliga session tillsammans med ministerrådet.

Vi har valt tre ledord: gemenskap, grannskap och globalisering. Utöver dessa områden sade vi också att vi vill förbättra dialogen mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, och därför vill jag här och nu tacka samarbetsministern för en väldigt bra dialog både förra året när ni hade ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet men också i år när vi har haft den stora lyckan att få vara ordförande i Nordiska rådet. Ett stort tack!

Vi har också försökt hitta ut från detta hus och träffa till exempel föreningen Norden och andra organisationer som arbetar med Nordiska rådet.

Några ord om gemenskap: I alla frågor som vi har att hantera försöker vi hitta den nordiska nyttan, alltså den nytta som finns för våra medborgare som bor, arbetar och lever i Norden. Den stora frågan ända sedan början har egentligen varit gränshinder. Vi vill att alla människor som bor i Norden lätt ska kunna flytta mellan länder för att arbeta, studera och leva. För att avskaffa gränshindren har vi sedan förra året haft gränshindersforum som varje år ska rapportera till statsministrarna vad som händer. Naturligtvis har vi lyckats avskaffa en del gränshinder, men tyvärr, fru talman, är vi i de nordiska länderna ibland duktiga på att skapa nya hinder eftersom vi inte ser efter i de lagar som stiftas om de kan skapa nya hinder. Det handlar också om att EU-direktiven implementeras olika i olika nordiska länder, och även det kan skapa nya hinder.

Det här arbetet lär alltså aldrig ta slut, vare sig Nordiska rådet finns eller inte.

Det vi också har arbetat med väldigt mycket det här året är språket och kulturen. Vi har jobbat tillsammans med Norden i fokus och Norges ambassad om Nordenkunska och den nordiska språkförståelsen. Förankringen i riksdagen syns i många motioner som vi tar, och de frågor som vi hanterar i Nordiska rådet vill vi försöka föra in i diskussionen också i det här huset.

Som inledning inför vår session i nästa vecka ska vi redan på fredag kväll inviga de nordiska kultur dagar som ska pågå från den 23 till den 28 oktober och som heter Så in i Norden. Det kommer alltså att finnas nordisk kultur i Stockholm för alla som vill ta del av den, från isländsk mat till finländsk tango.

När det gäller grannskap har det hänt väldigt mycket sedan Nordiska rådet bildades 1952. Vi fyller faktiskt snart 60 år. Därför har grannskapsarbetet blivit viktigare och viktigare. Vi har samarbete med baltiska länder och med nordvästra Ryssland, och vi har också börjat glänta lite grann på dörren till Vitryssland. Vi har haft några rundabordssamtal med

vitryssarna i Vilnius. Vi har också försökt satsa på de yngre politikerna i Norden och hade ett seminarium i Murmansk för dem för att man skulle lära sig att förstå och acceptera varandra och också hitta områden där man kan samarbeta.

Vi har också väldigt noga följt det internationella polaråret och haft ett antal seminarier här i riksdagen. Vi har försökt att lyfta upp kunskapen om vad det egentligen är som händer längst uppe i norr. Det har varit väldigt välbesökta kunskapsseminarier till glädje för många i det här huset men också utanför.

Den sista delen är globalisering, och det är ibland lite svårt att definiera vad man egentligen menar med en globaliserad värld. Det handlar på något sätt också om närhet och samarbete. Våra statsministrar tog ett globaliseringsinitiativ, och i början väckte det lite irritation eftersom den dialog som vi så gärna vill ha med Nordiska ministerrådet liksom försvann där någonstans.

Men i den dialog vi har fört i år har vi försökt ställa kravet att när man gör sådana här saker ska man ha tydliga mål. Vad vill Nordiska ministerrådet med det här? Var finns den nordiska nyttan? Man ska också kunna följa upp frågorna och om vi fick tillbaka nyttan, precis som när vi diskuterar alla de 1 800 projekt vi och ministerrådet har. Var finns den nordiska nyttan?

Arbetet tar aldrig slut.

Inför vår session har vi planerat ett stort seminarium som också är i Kulturhuset på måndag. Det handlar om vägen till klimattoppmötet i Köpenhamn. Det gör vi tillsammans med NIB och Nefco. Vi har i dag 450 anmälningar till detta seminarium, och lokalen tar 450 personer så det är närmast succé.

Vi har också tillsammans med Föreningen Norden och Norden i Fokus haft olika seminarier som handlat om det nya i det nordiska sammanhanget, alltså den säkerhetspolitiska utvecklingen i regionen och utökat säkerhets- och försvarssamarbete i Norden. De här frågorna kommer också att vara aktuella under vår session. Säkerhetspolitik, Europafrågan och gränshinder kommer att vara de stora debattfrågorna.

Jag skulle vilja avsluta, fru talman, med att läsa från Eva Franchells bok *Väninnan*. Den har tidigare använts här i huset för att till exempel göra KU-anmälningar.

”Berit” alltså Berit Andnor ”är även nordisk minister, och jag som alltid har gjort mig lustig över Nordiska rådet tycker att det är jättekul. Sverige blir ordförandeland och under våren tar de nordiska frågorna mycket tid. Hur kan vi förenkla för de danskar som bor i Sverige men jobbar i Danmark, till exempel? Var ska de betala kommunalskatt? Vad händer om de blir arbetslösa? Vi har en presskonferens i riksdagen och det kommer ett tjugotal journalister. Till en presskonferens om Nordiska rådet! Det måste vara snudd på rekord.”

I morgon kommer också ett tiotal journalister till vår presslunch. Så dåliga är vi inte i Norden.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

I detta anförande instämde Lars Wegendal (s) och Ann-Kristine Johansson (s).

(forts. 14 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

MJU8 En ny rovdjursförvaltning

Punkt 3 (Delegation till länsstyrelserna)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

3. res. 4 (mp)

Kammaren fastställde med acklamation res. 3 som kontraposition i huvudvoteringen.

Huvudvotering:

254 för utskottet

17 för res. 3

15 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 s, 86 m, 24 c, 19 fp, 19 kd, 4 v

För res. 3: 17 v

Avstod: 1 s, 14 mp

Frånvarande: 27 s, 11 m, 5 c, 9 fp, 5 kd, 1 v, 5 mp

Liselott Hagberg (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Vargstammens utveckling)

1. utskottet

2. res. 10 (s)

3. res. 11 (v, mp)

Förberedande votering:

107 för res. 10

33 för res. 11

149 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:
149 för utskottet
107 för res. 10
33 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 m, 24 c, 20 fp, 19 kd
För res. 10: 103 s, 4 v
Avstod: 17 v, 16 mp
Frånvarande: 27 s, 11 m, 5 c, 8 fp, 5 kd, 1 v, 3 mp

Punkt 20 (Skydds jakt på enskilda initiativ)

1. utskottet
2. res. 22 (v, mp)
Votering:
254 för utskottet
35 för res. 22
1 avstod
59 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 102 s, 86 m, 24 c, 20 fp, 19 kd, 3 v
För res. 22: 1 s, 17 v, 17 mp
Avstod: 1 v
Frånvarande: 27 s, 11 m, 5 c, 8 fp, 5 kd, 1 v, 2 mp

Punkt 21 (Försök och förberedelse till jaktbrott)

1. utskottet
2. res. 23 (s, v)
3. res. 24 (mp)
Förberedande votering:
122 för res. 23
18 för res. 24
148 avstod
61 frånvarande
Kammaren biträdde res. 23.
Jacob Johnson (v) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.
Huvudvotering:
149 för utskottet
124 för res. 23
17 avstod
59 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 m, 24 c, 20 fp, 19 kd
För res. 23: 103 s, 21 v
Avstod: 17 mp
Frånvarande: 27 s, 11 m, 5 c, 8 fp, 5 kd, 1 v, 2 mp

Punkt 24 (Översyn av jaktlagstiftningen)

1. utskottet
2. res. 27 (s, v, mp)

Votering:

148 för utskottet

140 för res. 27

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 24 c, 20 fp, 19 kd

För res. 27: 102 s, 21 v, 17 mp

Frånvarande: 28 s, 12 m, 5 c, 8 fp, 5 kd, 1 v, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU3 Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. (s, v, mp)

Votering:

149 för utskottet

140 för res.

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 24 c, 20 fp, 19 kd

För res.: 102 s, 21 v, 17 mp

Frånvarande: 28 s, 11 m, 5 c, 8 fp, 5 kd, 1 v, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU3 Inkomstgaranti och jobbskatteavdrag

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU2 En politik för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning

Punkt 1 (Nationell handlingsplan för psykiatri m.m.)

1. utskottet
2. res. (s, v, mp)

Votering:

150 för utskottet

138 för res.

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 s, 85 m, 24 c, 20 fp, 19 kd

För res.: 100 s, 21 v, 17 mp

Frånvarande: 28 s, 12 m, 5 c, 8 fp, 5 kd, 1 v, 2 mp

Ann Arleklo (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Carina Adolfsson Elgestam (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU3 Vissa psykiatrirfrågor m.m.

Punkt 1 (Lagförslagen)

1. utskottet

2. res. (v, mp)

Votering:

249 för utskottet

39 för res.

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 s, 86 m, 24 c, 19 fp, 19 kd

För res.: 1 s, 21 v, 17 mp

Frånvarande: 28 s, 11 m, 5 c, 9 fp, 5 kd, 1 v, 2 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

14 § (forts. från 12 §) Norden (forts. UU3)

Norden

Anf. 115 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m):

Fru talman! Den övergripande tanken med Nordiska rådet är nordisk nytta för våra 25 miljoner medborgare i Norden. Därför måste det nordiska samarbetet syfta till att underlätta för människor, varor och tjänster att passera våra gränser.

Mot denna bakgrund är undanröjande av gränshinder centralt i Nordiska rådet. Därför är det också glädjande att se att arbetet fortskrider i rätt riktning. Inte mindre än 18 frågor om gränshinder har lösts under 2008 och 2009. Som exempel kan nämnas att det nu är möjligt för sjuk-skrivna pendlare som blir arbetslösa att ha a-kassa i Sverige, att mer likartade krav på lastbilar har införts, att räddningstjänsterna kan samverka bättre och att en gemensam nordisk märkning av mat gjort det lättare för konsumenterna att känna igen vad som är sund mat.

Allt fler människor flyttar, pendlar, studerar, arbetar och bedriver näringsverksamhet i ett annat nordiskt land. Detta ska vara fullt möjligt utan att människor riskerar att hamna mellan stolarna på grund av oklara lagar och regler. Mot den här bakgrunden är det särskilt glädjande att de nordiska samarbetsministrarna på svenskt initiativ nu har enats om att samtliga nordiska ministerråd från och med nästa år ska ha gränshinder som en fast punkt på dagordningen på sina möten.

Till detta kommer även att Nordiska ministerrådet ska stärka samarbetet med Gränshindersforum plus att det land som är ordförande i Nordiska ministerrådet får ansvaret att kontinuerligt redogöra för vilka

gränshinder som har tagits bort. Vägen till ett öppnare Norden förutsätter att gränshinderarbetet intensifieras.

Fru talman! Villkoren för att driva företag i Norden är enligt internationellt erkända mätningar bland de bästa i världen. Trots detta finns det mycket som kan bli ännu bättre. Vi är ständigt tvungna att förhålla oss till risker och utmaningar för näringslivet. Några av dem kommer till exempel från samhällsrelaterade förändringar som globaliseringen, som vi brukar kalla det.

Jag vill understryka de möjligheter som globaliseringen ger till vår del av världen om vi tar vara på dem, om vi kraftsamlar genom utbildning, forskning, företagskluster och investeringskapital, om vi samverkar i regioner, om vi satsar på innovativ kraft och innovationer och uppmunttrar nya uppfinningar. Vi ligger i framkant på många områden, till exempel miljöteknik, informationsteknik, medicinsk teknik för att nämna några. Att det blir lättare att verka för det nordiska näringslivet som redan finns är naturligtvis jättebra. Men ibland glömmer man bort att det även krävs incitament att skapa kreativitet och entreprenörsanda så att fler vill starta och driva egna företag. Det finns många olika sätt att främja lusten att starta eget. Även på detta område måste det vara möjligt att lära av varandra.

Den som startar ett företag ska inte behöva ha hög utbildning och ett stort startkapital. Det ska vara möjligt ändå. Med detta menar jag att man inte löser alla problem genom bara toppforskning och högre utbildning trots att det är jättebra initiativ. Det handlar också om att väcka människors entreprenörlust.

Ett annat exempel som jag tycker skulle vara bra för att underlätta framför allt för konsumenter och förbättra för miljön i Norden är ett gemensamt pant- och retursystem. Nordbor tar i dag in stora mängder flaskor och burkar från andra länder, men eftersom de inte omfattas av pantsystemet i hemlandet når en stor del av dessa aldrig återvinningsstationerna. Vi hittar dem i stället i naturen och på andra ställen där de inte borde vara.

I ett första steg borde vi kunna införa ett pantsystem för Danmark, Sverige, Finland och Norge. Ett sådant system för återvinning skulle ge vinster för såväl miljön och konsumenterna som den inre marknaden. Detta är ett förslag som diskuteras och har diskuterats de senaste åren.

En annan fråga som vi har drivit i näringsutskottet är en gemensam nordisk handlingsplan för en klimatvänlig transportpolitik. Det handlar självfallet mycket om infrastruktur men också om att transportområdet måste ses som en helhet. Transporter måste samordnas så att effektiva åtgärder kan sättas in för att exempelvis få ned koldioxidutsläppen, så att stråk för godstransporter kan skapas i hela Norden, främst då naturligtvis i Danmark, Sverige, Norge och Finland med knytningar också österut. Det är något som borde effektivisera godstransporterna men också innebära ökade möjligheter till överflyttning av gods från väg till järnväg och till vattenväg, allt för miljön och klimatet men också för människor och för möjligheterna för vårt näringsliv att blomstra.

Fru talman! Det är också viktigt för Norden att ha ett bra samarbete med alla länder runt Östersjön. Genom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har de nordiska länderna satt sitt tydliga avtryck på EU:s Östersjöstrategi. Syftet med strategin är att stärka samarbetet mellan medlemsstaterna i Östersjöregionen, göra regionen mer tillgänglig och attraktiv och öka regionens trygghet och säkerhet. Det aktiva arbete som gjorts inom Norden för att avskaffa gränshinder kan de nordiska länderna i sin tur bidra med för att skapa en smidigare inre marknad kring Östersjön.

De utmaningar som Östersjöregionen ställs inför är många. Det vore därför oklokt att inte dra nytta av det samarbete som länge funnits mellan de nordiska länderna, Estland, Lettland och Litauen men också nordvästra Ryssland. Gränshindren nämns faktiskt i Östersjöstrategin uttryckligen som ett hinder för ökat välbefinnande i regionen. Östersjöstrategin bör, som Nordiska rådet tidigare framhållit, också samordnas med den nordliga dimensionen som utgör det gemensamma ramverket för jämbördigt och ömsesidigt samarbete mellan EU, Ryssland, Norge och Island.

Östersjösamarbetet bör stärkas så att sjösäkerhet, sjöfartsskydd, civil säkerhet, klimatförändringar och energieffektivitet samt arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor kommer högt upp på Östersjöländernas dagordningar. På så vis kan vi gemensamt verka för att uppfylla Helsingforskommissionens handlingsplan för Östersjön som ju, som alla vet, går ut på att Östersjön senast år 2021 återfår en god miljöstatus. Vi hoppas på detta, men mycket arbete återstår. Framför allt får inte den nuvarande ekonomiska nedgången utgöra hinder för att fortsatt sträva efter detta, för att sträva efter höjda miljömål, ökade miljöresurser och ett påskyndande av miljökrav och miljöprojekt.

Fru talman! En annan viktig fråga är att skapa relevanta åtgärder för att minska sjöfartens påverkan i Östersjön. Det finns redan ett gott samarbete inom ramen för den internationella sjöfartsorganisationen IMO, men det är centralt att vi vidareutvecklar de framsteg som gjorts på området.

Bara under de senaste tio åren har trafiken mångdubblats, och i dag rör sig minst 2 000 fartyg varje dygn i Östersjön. Det är förstås positivt med ökad kommunikation och integration mellan länderna, men det innebär också nya utmaningar.

Kraven på de sjöövervakande myndigheterna att hantera katastrofer och miljöhot ökar. Därför krävs det bättre organisering och tillsyn av den ökande sjöfarten, i synnerhet av fartyg med farlig last som rör sig i miljöer med svåra vinterförhållanden. Detta är centralt om vi vill värna miljön, värna fisket, men även om vi vill intensifiera brottsbekämpningen i vårt närområde.

Till sist, fru talman, några ord om budget förstås. Trots att det ofta råder konsensus kring många frågor i Nordiska rådet är det en återkommande punkt som vi i den konservativa gruppen har en annan uppfattning om, och det är budgeten. Verksamheten kostar 907 291 000 danska kronor – det är alltså budgeten för år 2010 – och finansieras av våra skattebetalare. Då har skattebetalarna rätt att kräva en effektiv verksamhet. Därför föreslår den konservativa gruppen en budgetminskning med ett par procent, ca 18 miljoner danska kronor, samt en bättre genomlysning av de tusentals projekt som pågår. Det måste tydligt framgå vilken nor-

disk nytta varje projekt har och vilket konkret mål som eftersträvas. Dessutom måste varje färdigt projekts resultat redovisas för bedömning.

Om vi lyckas med detta kan vi göra Nordiska rådet effektivare och mer resultatriktat, på det att Nordiska rådet kan bli en ännu tydligare aktör för ett starkt Norden i Europa i framtiden.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag att lägga redogörelsen till handlingarna samt avslå samtliga motioner.

Anf. 116 STEFAN TORNBERG (c):

Fru talman! När Nordiska rådet nästa vecka genomför sin session i denna kammare är temat för det nordiska toppmötet Nordens roll i EU-samarbetet. Det är något som för oss i Sverige kan tyckas mycket naturligt med tanke på det fokus som just nu finns på EU-samarbetet på grund av det svenska ordförandeskapet. EU står minst sagt högt på den politiska svenska dagordningen med en snar slutratificering av Lissabonfördraget och förberedelserna inför klimatmötet i Köpenhamn.

EU står också högt på den nordiska dagordningen – inte minst efter att Island nyligen lämnade in sin ansökan om EU-medlemskap. Någon konkurrens mellan EU och det nordiska samarbetet finns inte. Snarare har insikten om betydelsen av ett stärkt samarbete mellan de nordiska länderna ökat i och med EU:s utvidgning.

Ett stärkt nordiskt samarbete är viktigt och nödvändigt för att ta vara på de gemensamma möjligheter och utmaningar som globaliseringen innebär. Norden är redan i dag en vinnarregion i vår globaliserade värld, och genom ett än mer utvecklat samarbete inom forskning och utveckling, näringsliv, kultur och inte minst eliminering av gränshinder kan vår gemensamma konkurrenskraft stärkas ytterligare.

Stoltenberg rapporten visar också att vi har mycket att vinna på ett förstärkt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna, något som var otänkbart att ens diskutera för ett antal år sedan.

Men vi i Norden har också svåra och viktiga miljöutmaningar i Arktis, i Östersjön och i nordvästra Ryssland, miljöutmaningar där vi i de nordiska länderna har ett särskilt ansvar för att leda och samordna arbetet för en aktiv miljö- och klimatpolitik.

Norden har under flera år varit en region med ett stort internationellt engagemang. Det officiella samarbetet i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har däremot traditionellt präglats av viss inåtvändhet. Det nordiska samarbetets grundläggande dokument, Helsingforsavtalet, som undertecknades år 1962, är ett exempel på detta.

Ett ökat fokus på politiskt samarbete med länder utanför Norden innebär inte att det samarbete som försiggår inom Norden nedprioriteras, tvärtom. På samma sätt som EU arbetar både med unionens interna ärenden och yttre relationer kan också de nordiska organisationerna Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet göra detsamma i sitt arbete. EU måste vara en naturlig del av det nordiska samarbetet.

Redan i dag är de flesta frågor som behandlas i Nordiska rådet EU-relaterade på ett eller annat sätt. Havspolitik, fiske, energi och inte minst säkerhetspolitik är exempel på sådana frågor.

I dag finns det inte någon nordisk EU-politik, vilket riskerar att leda till en helt okoordinerad implementering av EU-lagstiftningen. Det kan komma att försvaga medborgarnas och näringslivets fria rörlighet – något

som vi i det nordiska samarbetet är särskilt stolta över. Vi behöver eliminera gränshinder mellan de nordiska länderna, inte åstadkomma fler.

EU-lagstiftningssamarbetet mellan de nordiska länderna måste därför stärkas. Det gäller processens alla faser, från lagberedning till implementering. När det gäller de nordiska parlamenten bör det finnas mer informationsutbyte och fler direkta kontakter mellan oss parlamentariker och självklart med de nordiska ledamöterna i Europaparlamentet. Dessa kontakter borde vara en del av vår parlamentariska vardag.

Fru talman! Nordiska rådet borde kunna fungera som en motor för ett sådant förstärkt parlamentariskt EU-samarbete. Jag ser framför mig att Nordiska rådet får en mer specifik roll inom den parlamentariska EU-samordningen. För att detta ska vara möjligt behöver Nordiska rådet ett nytt mandat inom vilket organisationens EU-roll tydligt definieras och arbetsformen förnyas så att det blir praktiskt möjligt att bedriva ett mer proaktivt EU-arbete.

Om detta inte sker och Nordiska rådet även fortsättningsvis har en utomstående roll i de nordiska parlamentens EU-arbete kommer ett av de viktigaste samarbetsområdena för de nordiska länderna, EU, att stå utanför det officiella nordiska parlamentariska samarbetet. Kan det verkligen vara ändamålsenligt? Kan en regional politisk organisation i dag över huvud taget existera utan att engagera sig i Europapolitik? Enligt min mening är svaret nej.

Fru talman! Som Sinikka Bohlin berättade tidigare fyller det nordiska samarbetets grundläggande avtal, Helsingforsavtalet, 60 år 2012. Självklart ska vi uppmärksamma jubileet, men fokus måste finnas på framtiden. Vad är och blir det nordiska samarbetets roll i EU? Hur ska vi samordna de nordiska parlamentens EU-arbete? Vilken roll ska Nordiska rådet spela? Det blir ett bra tillfälle att ta nästa steg i det nordiska parlamentariska samarbetet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 117 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Det skulle vara intressant att höra om Stefan Tornberg är beredd att öppna Helsingforsavtalet för att få in EU-frågorna i Nordiska rådet. Det är där samarbetet mellan Nordiska rådet och ministerrådet beskrivs. Kan man, utan att belasta ledamöter och personal med mer arbete, hitta de frågor som har ett samröre, de blommor som skulle kunna blomma i både EU och Nordiska rådet?

Anf. 118 STEFAN TORNBERG (c) replik:

Fru talman! Inför 2012, som är ett märkesår för det nordiska samarbetet, behöver vi fundera på vad som är nästa steg. I en sådan process måste vi vara beredda att diskutera en öppning av Helsingforsavtalet, med de komplikationer det innebär eftersom det är ett avtal mellan länder.

Jag har svårt att se att vi kan komma vidare utan att vi tillför ytterligare ett uppdrag till Nordiska rådet, nämligen att engagera sig i EU-samarbetet. Möjligen behöver vi också fundera på vad det är vi inte ska hålla på med. Det är hemskt lätt att lägga till nya saker utan att man tar bort något.

Det har skett en rejäl förändring de senaste 60 åren. År 2012 är det möjligt att alla fem nordiska länder är medlemmar i EU; jag hoppas på åtminstone fyra. Då kommer EU-samarbetet, på ett helt annat sätt än 1952, att stå i fokus för det nordiska samarbetet.

Anf. 119 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Ett exempel på hur vi har försökt hitta de gemensamma frågorna, blommorna, var när kommissionen hade ett öppet samråd om Östersjöstrategin. Det var första gången Nordiska rådet yttrade sig i dessa frågor. Det är en väg att gå.

Vi talar om en 60-åring, så kanske behövs det en ansiktslyftning. Man kan diskutera om det är dags att titta på Helsingforsavtalet. Ligger Norden rätt i tiden? Det ger möjlighet för oss alla att fundera och väcka frågan, kanske i dialog med ministerrådet, om det finns ett intresse att förut-sättningslöst titta på hur världen ser ut. Var finns Norden i världen och världen i Norden?

Anf. 120 STEFAN TORNBERG (c) replik:

Fru talman! Jag är helt överens med Sinikka Bohlin i detta. Vi har spännande år i det nordiska samarbetet framför oss. Det tillfälle som 2012 innebär bör tas till vara för en förut-sättningslös och ödmjuk diskussion om framtiden för det nordiska samarbetet.

Anf. 121 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i sin helhet. Jag kan ännu en gång konstatera att vi ledamöter i utrikesutskottet är i minoritet. I denna debatt flankeras jag av Anita Brodén som är betydligt kunnigare och mer kompetent när det gäller Norden än vad jag som folkpartistisk ledamot i utrikesutskottet är.

Vi vet att våra närområden och grannländer har en självklar ställning för Sverige som nation. På många sätt är det nordiska samarbetet unikt vid en internationell jämförelse. Banden mellan de nordiska folken går sekler tillbaka och här finns några av Sveriges viktigaste handels- och samarbetspartner.

Jag hoppas som liberal och folkpartist att både Island och Norge blir medlemmar i EU på sikt. Då skulle Norden kunna samarbeta i många betydande frågor på ännu högre nivå.

Den djupa ekonomiska kris som vårt grannland Island har hamnat i har lett till att allt fler islänningar har övergett sitt hårdnackade EU-motstånd. 80 procent av befolkningen anser att Island bör söka medlemskap i EU. Med tanke på bland annat Arktis ökade ekonomiska och säkerhetspolitiska betydelse bör EU arbeta för att Island också blir medlem och det snabbt. Jag är glad över att EU:s utvidgningskommissionär, Olli Rehn, har uttalat att EU-länderna ska kunna snabbbehandla en isländsk ansökan om medlemskap i EU. Det är något positivt som bör bejakas.

En annan viktig angelägenhet i det nordiska samarbetet har alltid varit att främja integrationen mellan de nordiska länderna och underlätta för nordiska medborgare att röra sig över gränserna. Genom Öresundsförbindelsen har möjligheterna till integration främjats i regionen.

De senaste fyra åren har trafiken över Öresundsbron ökat med mellan 14 och 17 procent per år. Det finns i dag en stor oro för flaskhalsar i trafikflödet, vilket naturligtvis också påverkar miljön.

Folkpartiet har lyft fram en väldigt viktig fråga, nämligen att skapa en väg- och tåg tunnel mellan Helsingborg och Helsingör. Frågan kommer att tas upp till beslut på vårt landsmöte i november. Målet är att en sådan tunnel skulle kunna tas i drift i mitten av 2020-talet.

Enligt exempelvis professor Otto Anker Nielsen vid Danmarks tekniska universitet är en tunnel under Öresund mellan Helsingborg och Helsingör också samhällsekonomiskt lönsam. Tillväxten i regionen kan till och med hämmas om man inte bygger en sådan tunnel. Han har också tagit fram en rapport på uppdrag av det interregionala projektet IBU-Öresund. Denna fråga är ännu i sin linda i Sveriges riksdag, men vi hoppas att vi kan bidra till att starta en diskussion om detta. Vi vet att flera andra partier också är intresserade av detta.

Tunneln skulle innebära att hela regionen kunde hamna inom ett ganska bekvämt pendelavstånd och integrationen skulle kunna fördjupas på olika plan. Den tunga trafiken till Europa skulle inte heller behöva passera Öresundsbron.

Tron på att nordiskt samarbete kan utgöra ett självständigt säkerhetspolitiskt alternativ anser vi liberaler saknar förankring i verkligheten.

De nordiska länderna kan inte ensamma generera en tillräcklig politisk och militär tyngd. Insikten om detta finns hos våra grannar Danmark och Norge som båda har sin grundläggande säkerhetspolitiska förankring genom sitt medlemskap i Nato.

Sverige har i dag ett nära samarbete med den transatlantiska säkerhetsgemenskapen. Den trygghet som följer av ett formellt medlemskap saknas dock liksom möjligheten att aktivt påverka Natos utveckling som allians.

I avsaknad av en tydlig svensk vilja att ansluta sig till försvarsalliansen Nato blir ett nordiskt samarbete på militär- och försvarsfronten utan verkligt djup och förtroende. Det vill vi folkpartister betona. Som icke-medlem kommer Sverige inte att kunna spela den centrala roll för ett regionalt samarbete som vore naturlig och eftersträvarsvärd.

Fru talman! Jag vill avsluta med att koppla till säkerhet och Norden.

Det kalla kriget må vara slut, men de geopolitiska tyngdlagarna består. Sverige är ett litet land och säkerheten har under mycket lång tid byggts på ett tänkt planerat stöd från Nato. Detta förhållande kommer inte att ändras. Vi kan gärna samarbeta med våra nordiska grannar också på detta plan, men Nato bör vara det långa spåret i det långa loppet.

Anf. 122 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Det är alltid intressant att debattera nordiska frågor. Vi är några eldsjälar och entusiaster inom det nordiska arbetet. Det som jag tycker är positivt med det arbetet är att det är en känsla över partigränser och blockgränser. Det är trevligt också med den arbetsformen här i riksdagen.

Eftersom vi står inför ett 60-årsjubileum i Nordiska rådet vill jag passa på att i riksdagens kammare ge en liten tillbakablick över hur det såg ut då.

Finlands statsminister Paavo Lipponen lanserade 1997 inom EU begreppet den nordliga dimensionen för samarbetet med våra närområden.

Inom Norden delar vi en unik värdegemenskap. Många av oss förstår varandras språk. Vi är vana att samarbeta med varandra och våra samhällen och politiska system är uppbyggda på liknande sätt. Den nordliga dimensionen syftar till att främja säkerhet, stabilitet och hållbar utveckling i hela regionen. Vi vet att det är fler än våra fem nordiska länder. Vi har också de tre baltiska länderna, delar av Ryssland och vi sträcker oss runt vårt nordliga område.

Arbetet ska också bidra till en ekonomisk och social utveckling och därigenom förhoppningsvis minska skillnaderna i levnadsstandard, minska miljöhoten och förebygga eller avvärja andra hot som till exempel gränsöverskridande kriminalitet.

Från parlamentariskt håll är det viktigt för de nordiska länderna att ha en samlad syn på den nordliga dimensionen. Det nordiska i den nordliga dimensionen menar jag och Kristdemokraterna bör stärkas.

Nordiska rådet bildades 1952. Det är snart 60 år sedan och mycket har hänt, som tidigare debattörer har varit inne på. Det var ett uttryck för samma behov som många andra europeiska stater hade i andra världskrigets skugga, nämligen behovet av att hitta stabila och fungerande former för samarbete med sina grannländer.

För de nordiska länderna var det då naturligt att söka sig till varandra. Flera viktiga beslut som underlättar integration mellan våra länder togs redan under Nordiska rådets första år. Exempel på detta är den nordiska passunionen och den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Många människor inom Norden förflyttar sig dagligen över gränserna. Det finns fortfarande byråkratiska hinder som försvårar för människor att röra sig inom Norden. Här har vi kvar en hel del arbete att göra. Det kan till exempel gälla skatteproblem när man har en inkomst på ena sidan gränsen och är folkbokförd på den andra. Det har också gällt problem med beskattning av fastigheter och fordon, rätten att tillfälligt övernatta på arbetsplatsen utan att få sin bil beslagtagen och rätten att passera en nordisk landgräns med sin tjänstebil.

Många känner till de berättelser som kommer till oss som nordiska förtroendevalda.

Smärre justeringar har gjorts. Mycket är gjort, men problemen är fortfarande delvis kvar.

Jag ska ge några exempel på gränshinder som har lösts under åren.

Det är nu möjligt för danska körskolelärare som arbetar i Danmark men är bosatta i Sverige att förnya sina körskolelärarkörkort i Danmark. Jag har själv träffat ett par sådana.

Personer som har svenskt samordningsnummer men bor i ett annat nordiskt land finns nu med i Sparregistret, vilket gör det lättare för dem att öppna konton, bli kunder hos banker med mera.

Genom inrättandet av servicetelefonen Hallå Norden som är lokaliserad till Norden har en klar förbättring inträtt vad gäller enskildas möjligheter att få information om gällande regler, men det finns fortfarande svårigheter och en del att göra.

Krafttag måste tas för att hitta lösningar på de problem som försvårar för nordbor att bosätta sig och arbeta i ett annat nordiskt land. Jag vet att

det är ett arbete och ett uppdrag som vi alla i den svenska gruppen i Nordiska rådet känner starkt för.

De kvarstående svårigheterna strider mot andan i den fria nordiska arbetsmarknaden och mot EES-avtalet som alla nordiska länder är med i.

Jag vill avsluta med en sak som är en läxa till oss själva. Det är också mitt engagemang i Kontrollkommittén.

Vi måste få en enhetlig definition av vad projekt är. Det är inte acceptabelt att vi har 1 800 projekt, många med många års projektider bakom sig och där det inte är klart hur de ska slutföras, om de ska slutföras, om de utvärderas och om de är till nordisk nytta.

Detta arbete har jag tillsammans med flera kamrater i Kontrollkommittén lagt mig vinn om att ta fullt ansvar för och få en upprättning i ledet. Jag hoppas att vi ska få hela sessionen bakom det arbetet och de rekommendationer som vi framöver kommer att lägga fram.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 123 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Utrikesutskottets betänkande 3 om Norden är en kort beskrivning och även en kommentar till den omfattande verksamhet som har bedrivits i Nordiska rådet. Många av talarna före mig här har av naturliga skäl valt att prata om de områden som de själva har engagerat sig särskilt mycket i inom allt det som Nordiska rådet sysslar med. Det kommer även jag att göra mot slutet.

Betänkandet handlar alltså i huvudsak om Nordiska rådets svenska delegations berättelse. Man kan kalla det för en sorts redovisning av verksamheten som omfattar 2008. I betänkandet tas även ett antal motionsyrkanden upp.

Som ledamot i delegationen och som miljöpartist har jag representerat mittengruppen i Nordiska rådets miljö- och naturresursutskott som alltså ansvarar för frågor som rör miljö och skogsbruk, fiske, hållbar utveckling och energi. I några delfrågor har vi haft ett ganska intimt samarbete också med Nordiska rådets näringsutskott.

Fru talman! Jag tänkte börja med att bemöta några av de förslag som motionsvägen har lagts fram. Det är två eller tre förslag om att avskaffa Nordiska rådet. Även om utskottets majoritet avstyrker dessa förslag tycker jag att det i alla fall förtjänar att kommenteras.

Nordiska rådet har ingen egen lagstiftningsrätt och inte heller någon beskattningsrätt. Den som ytligt betraktar rådets verksamhet kanske därför kan dra slutsatsen att Nordiska rådet är onödigt och att det är en onödig konstruktion. Men att påstå att det arbete som sker i Nordiska rådet på ett bättre sätt skulle kunna hanteras i de nordiska parlamentens ordinarie utskott tycker jag visar på en väldigt liten insikt om Nordiska rådets verksamhet.

De i mitt tycke ganska expeditivska besluten som handlar om medelsfördelning och om lagstiftning och som i huvudsak är det som hanteras i riksdagens utskott, och som jag tänker mig att motionärerna kanske har som någon sorts referens för sitt synsätt, tycker jag har väldigt liten, för att inte säga nästan ingen alls, likhet med den mellanstatliga kompromissverksamhet som sker inom ramen för Nordiska rådets arbete.

Jag tycker att de nordiska länderna genom sitt arbete i Nordiska rådet har visat att det är möjligt att bortse från den nationella egennyttan och att se den gemensamma nyttan när man går till beslut.

Det faktum att valen i de nordiska länderna sker vid olika tidpunkter, och faktiskt också under olika år, i kombination med konstruktionen med partigrupper i Nordiska rådet gör att man på ett helt annat sätt måste försäkra sig om breda majoriteter i arbetet. Det är en stor styrka för våra länder att vi i Nordiska rådets arbete många gånger lyckas nå om inte konsensus så nästan fullständig enighet i många frågor.

Villkoren för arbetet i Nordiska rådet skapar en lyhördhet för olika viljeinriktningar som jag inte känner igen när jag tittar på verksamheten i de nordiska parlamenten. Det ger goda förutsättningar för en stor öppenhet för olika argument, en mycket djupare förståelse för de olika förutsättningarna som länderna faktiskt har och, som jag har nämnt, en stor vilja till kompromisser.

Många länder och grupper av länder i vår omvärld tittar avundsjukt på den form av samarbete som vi har mellan de nordiska länderna, och våra erfarenheter av arbetet går faktiskt på export. Man skulle kunna säga att Nordiska rådet i sin verksamhet faktiskt fungerar som en sorts demokratiambassadör för många av våra angränsande länder.

Jag har själv varit inbjuden till Houses of Parliament i London och föreläst för något som kallas The British and Irish Parliamentary Assembly om det nordiska samarbetets olika mekanismer och processer. På de brittiska öarna, som i många andra sammanhang brukar anses ligga långt framme och vara duktiga på allt när det gäller demokratiutveckling och arbetsformer, är man väldigt intresserad och vill lära väldigt mycket om hur vi arbetar i de nordiska länderna för att gemensamt skapa mervärden för våra länder. Där är man i full fart med att utveckla sin motsvarighet till vårt nordiska råd.

Politiker från de baltiska länderna, från Estland, Lettland och Litauen, brukar delta i en del av våra aktiviteter, och de visar ett mycket stort intresse just för våra arbetsformer.

Nordiska rådets status som ett sorts mellanstatligt organ gör också att vi kan träffa oppositionella grupper i till exempel Vitryssland på helt andra villkor och under helt andra former än vad nationella företrädare kan göra. Det är min erfarenhet från arbetet i mitt utskott.

Jag menar att ett organ vars uppgift inte är att ta de hårda besluten utan att i stället utforma rekommendationer till regeringarna blir en form av säkerhetsventil i det demokratiska arbetet.

I de rekommendationer som Nordiska rådet antar kan väldigt många saker formuleras som inte kan sägas lika tydligt från de nationella regeringarna och inte heller i de nationella parlamenten. Jag tycker att vi även i denna debatt redan har sett politiker som kan uttrycka saker som går längre än vad man kan göra i de nationella debatterna. Jag tycker alltså att Nordiska rådet är en sorts nordisk politisk spjutspets.

När det gäller de nordiska intressena ser vi ganska lätt att vi sitter i samma båt här i Norden. Jag tror att vi sakt men säkert börjar inse att vi alla på denna planet sitter i samma båt.

Som ett exempel på de rekommendationer som visar att Nordiska rådet också går före tänkte jag ta upp punkt 5 i rekommendation 7 från

2007 och som rådet har valt att behålla för att hela tiden ligga på och pressa våra regeringar.

Nordiska rådet har alltså sedan hösten 2006 arbetat med frågan om klimatmigration. Det har vi gjort som en del i vårt arbete i vårt utskott när det gäller miljöfrågor och hållbar utveckling. År 2007 antog Nordiska rådet en rekommendation till de nordiska regeringarna att i det internationella arbete som regeringarna bedriver försöka få till stånd någon form av världsomspännande rundabordssamtal om hur klimatmigrationen som kommer i stor skala ska kunna tas om hand av världssamfundet.

Redan i dag är antalet klimatmigranter förmodligen över 20 miljoner i vår värld. Det görs bedömningar om att de snabbt kommer att öka och att de om redan 20 år, 2030, kommer att vara uppe i den hisnande och kanske ofattbara omfattningen av 300 miljoner människor. Det är människor som tvingas fly från de områden som de i generationer har bott i och många gånger odlat och försörjt sig på. Det kommer naturligtvis i första hand att handla om människor i de fattigare delarna av världen, men inte bara det. Vår del av världen kommer också att drabbas.

Jag har själv valt att följa upp denna rekommendation under 2008 med frågeställningar till några av de nordiska ländernas regeringar, och jag tänker fortsätta att göra det.

Under de senaste två veckorna har det, liksom tidigare, varit seminarier här i riksdagen som har berört denna problematik med klimatmigration. Vi har löpande här i Riksdagshuset besök från företrädare från många olika länder. I går hade vi exempelvis besök från Bangladesh. Det var en kvinna som beskrev hur situationen där förvärras och hur klimatförändringarna i första hand, trots de ansträngningar som världssamfundet gör, drabbar kvinnor och barn.

Om man följer klimatforskningen kan man se en ganska tydlig trend. De värsta prognoserna som presenteras tycks alltid vara tilltagna lite i underkant, och det som tidigare skulle hända väldigt långt fram i tiden kommer allt närmare ju mer kunskap som vi får. Sannolikheten för att vi ska lyckas vidta åtgärder som innebär att jordens medeltemperaturökning inte överstiger de två grader i förhållande till den förindustriella nivån som vi strävar efter minskar för varje år som går, och tiden blir naturligtvis också knappare allteftersom åren går.

Även om det nu skulle fattas så radikala beslut i Köpenhamn så att dessa mål faktiskt nås innebär inte det att klimatmigrationsproblematiken upphör.

Skadorna i form av jorderosion, torka och avsmältning från isar är redan mycket stora. Det där kommer att fortgå under många årtionden även med en framgångsrik politik, så migrationen kommer att tillta. Det kommer att behövas många åtgärder när det gäller att ta hand om de människor som drabbas värst.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag vill också rikta en uppmaning till Sveriges regering, ja, egentligen till alla nordiska regeringar fastän de inte är här och egentligen till världens alla regeringschefer – om det nu går att skicka den signalen – om att verkligen göra allt för att lyfta fram frågan om klimatmigration. Det finns även behov av rundabordssamtal om hur mottagandet av de hundratals klimatmigranter som vi vet kommer att behöva lämna sina områden kan

organiseras så att man också minimerar de risker för globala konflikter som man redan kan se är under uppsegling på många håll där sådana här migrationsproblem är starka.

Fru talman! Jag skulle vilja avsluta med att ta upp två frågor med statsrådet Cristina Husmark Pehrsson.

Först gäller det naturligtvis en uppföljningsfråga om det som jag själv tagit upp och som jag engagerat mig i. Jag har ännu inte ställt frågan till just den svenska regeringen. Däremot har jag riktat den till övriga nordiska regeringar. Jag tänker passa på att vid det här tillfället fråga hur Sverige som ordförandeland i EU ser på klimatmigrationsproblematiken och i vilken utsträckning man tänker ta initiativ till att lyfta fram den frågan. Jag vet att många representanter från de fattiga länder i världen som mest drabbas av problemet tycker att det här initiativet måste komma från den rika delen av världen.

Sedan gäller det en helt annan fråga, som Cristina Husmark Pehrsson säkert redan känner till eftersom jag tagit upp den vid våra sessioner. Det gäller mitt intresse för att Norden hårdare ska jobba för en gemensam nordisk järnvägsstrategi. Jag brukar lyfta fram frågan om en snabbtågsförbindelse mellan Stockholm och Oslo. Jag skulle gärna vilja se en avrapportering om hur det går när det gäller att få en snabbare hantering och en bra förbindelse mellan Stockholm och Oslo. Vi måste faktiskt se till att sluta flyga eftersom det inte är förenligt med våra övergripande mål för att klara klimatproblematiken – åtminstone inte på så korta sträckor. Därför är det viktigt med en infrastruktur som gör flyget onödigt, som gör att folk spontant väljer bort flyget som ett alternativ på sträckor där det är fullt möjligt.

Anf. 124 Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Godafton, utskottet! Regeringens skrivelse som i dag ska debatteras här handlar om vad Sverige ville uppnå och också om vad vi uppnådde under vårt ordförandeskap i Nordiska ministerrådet förra året. Som samarbetsminister har jag naturligtvis ett stort ansvar för detta.

Jag kan konstatera att fackministrarna i regeringen, mina kolleger, arbetade hårt inom sina respektive ministerråd för att uppnå ett framgångsrikt ordförandeskapsår.

Jag vill också understryka att jag uppskattar samarbetet med Nordiska rådet, inte minst med den svenska delegationen som snart befinner sig på upploppet av ett intensivt och händelserikt ordförandeskap. Jag vill önska er varmt lycka till inför sessionen nästa vecka.

Fru talman! Vi uppnådde vad vi föresatte oss i vårt ordförandeskapsprogram. Ordförandeskapet genomsyrades av statsministrarnas globaliseringsinitiativ. För att möta detta togs det också initiativ till en översyn av pågående verksamheter inom Nordiska ministerrådet. En slutrapport med förslag till åtgärder presenterades i december 2008. Av de tolv förslag som presenterades där är nu elva förslag högaktuella för att gå vidare med.

Vår första huvudprioritering i ordförandeskapsprogrammet handlar om konkurrenskraft för att möta den globala konkurrensen och minska utanförskapet på ett hållbart sätt.

Jag ska ge några exempel på aktiviteter. Det är kanske fler än utskottets ledamöter som finns med här i dag och som undrar vad vi pratar om.

Men det finns en folder som visar vad vi ville uppnå med vårt ordförandeskapsprogram. Det har vi på ett väldigt pedagogiskt och strukturerat sätt kunnat följa upp i en utvärdering. Där kan man tydligt se vad vi ville uppnå och vad vi uppnådde. Allt kommer vi tyvärr inte att kunna presentera här i dag, utan det blir bara några axplock.

På temat Konkurrenskraft arrangerade vi det första globaliseringsforumet uppe vid Riksgränsen under året.

Vi arrangerade också ett seminarium om den globala elmarknaden och antog en ny handlingsplan för det nordiska energisamarbetet.

Att det är angeläget att underlätta för människor och företag att på ett smidigt sätt kunna röra sig och verka i mer än ett land är vi alla här överens om. Det handlar om att ta bort hinder och om att öka rörligheten.

Under den senaste treårsperioden har mer än 22 komplicerade gränshinder lösts mellan de nordiska länderna. Självklart handlar det om en del av de frågor som vi här hört exempel på. Det handlar också om stora frågor där det är svårare att förändra med skatter och socialförsäkringar eftersom det hela bygger på olika länders lagstiftningar. Vi ger inte upp. Men i väntan på att de stora frågorna blir lösta är det viktigt med en satsning på information till företag och människor så att man vet vad som gäller.

Det handlar om en samverkan mellan myndigheter på ett väldigt bra sätt. Ute i landet ser jag exempel på att Skatteverket, arbetsförmedlingar, försäkringskassor och så vidare samordnar sig – detta för att visa att många knutar kan lösas i väntan på lagstiftning. Det har också uppenbarats att en del hinder faktiskt har sin grund i missuppfattningar. Då är det viktigt att visa på det.

Under ordförandeskapsåret invigde vi också en nordisk socialförsäkringsportal för att på det sättet ge människor möjligheter att lättillgängligt få information bland annat om socialförsäkringarna. En skatteportal fanns redan sedan tidigare.

Vår andra huvudprioritering var klimatet. Norden kan, bör och ska vara ett föregångsland i klimatarbetet. Tillsammans med EU-kommisionen genomförde vi en arktisk konferens på Grönland. Det var väldigt viktigt att vi hade dem med på denna konferens. Det var ett brett deltagande och ett mycket stort medialt intresse.

Vi utarbetade ett gemensamt nordiskt arbetsprogram inom ramen för klimattoppmötet i Köpenhamn som ju äger rum i december i år för att där försöka bidra till ett så bra förhandlingsresultat som möjligt. Ett nytt arktiskt samarbetsprogram beslutades det också om, liksom om en ny strategi för hållbar utveckling och ett nytt miljöhandlingsprogram för kommande år.

Fru talman! Utbildning, forskning och kultur leder våra samhällen framåt. Det är glädjande att ett toppforskningsinitiativ inom ramen för Nordiska ministerrådet har sjuösatts. För programmet avsätts 480 miljoner svenska kronor under fem år.

En tredje huvudprioritering under vårt ordförandeskap var kreativiteten. Här markerade vi vikten av erfarenhetsutbyte och gemensamma satsningar bland annat inom skolans område. Sverige arrangerade bland annat en konferens om kultur i skolan. Vi hade också ett erfarenhetsutbyte kring entreprenörskap inom utbildningsområdet.

Vidare har vi tillsammans med de övriga nordiska länderna lagt grunden för ett ökat språksamarbete. En ny organisationsstruktur har det beslutats om, och 3,5 miljoner danska kronor har avsatts till att här i Norden säkra barns och ungdomars språkförståelse. Det är viktigt att vi också fortsättningsvis kan kommunicera på skandinaviska språk med varandra.

Vår fjärde huvudprioritering var koordineringen. De nordiska länderna har ett särskilt ansvar när det gäller våra närområden. Jag vet att vi också är mycket överens om det i denna kammare. Det handlar om Östersjön, Nordatlanten och Arktis. Under vårt ordförandeskap beslutade vi om nya riktlinjer för närområdessamverkan med Estland, Lettland och Litauen samt nordvästra Ryssland för åren framöver.

Nordiska ministerrådet ser fram emot att delta i genomförandet av EU:s Östersjöstrategi. Det nordiska samarbetet kommer att få en framträdande roll inom ett antal områden. Vi har också tryggt den långsiktiga finansieringen av det vitryska exiluniversitetet European Humanities University i Vilnius genom en trust fund. Det känns väldigt viktigt att kunna presentera.

Fru talman! Det nordiska samarbetet är också beroende av att vi har goda bilaterala relationer med våra grannländer. De nära relationerna med Finland har under året manifesterats i ett stort antal arrangemang i såväl Sverige som Finland inom ramen för Märkesåret 1809. Sverige och Danmark har ett nära samarbete inte minst i Öresundsregionen. Regeringen har bland annat under 2008 och 2009 bidragit till det gränsregionala samarbetet Öresunddirekt samt under 2009 även till Öresunds entreprenörsakademi. Med Norge har vi också ett gott och nära samarbete och ett brett besöksutbyte. Regeringen har under 2009 även lämnat bidrag till Grensetjänsten, den gränsregionala informations- och rådgivningstjänsten i Morokulien som ligger mitt på den svensk-norska gränsen.

I förhållande till Island har regeringen tillsammans med övriga nordiska länder såväl uttryckt sin politiska solidaritet som bidragit ekonomiskt och med expertkunskap till Islands stabiliserings- och reformprogram. Under det svenska ordförandeskapet i EU har vi även haft glädjen att ta emot en ansökan om EU-medlemskap från Island. Vi har också fortsatt att ekonomiskt stödja arbetet med en ny isländsk-svensk ordbok.

Fru talman! Arbetet med att minska gränshinder pågår dagligen och stundligen. Dessutom pågår ett arbete för att förhindra att nya gränshinder uppkommer som ett resultat av ny EG-lagstiftning eller ny nationell lagstiftning.

Vad gäller skatteavtalet med Danmark som ofta poängteras har vi nu en parlamentarisk utredning som ska analysera effekterna för kommuner som vill och ska tillhandahålla service till de invånare som arbetar och betalar skatt i Danmark men bor i Sverige. Den så kallade Utjämningskommittén, som ska se över utjämnningssystemet, ska särskilt se på hur man fördelar pengar som till exempel kommer från Danmark till berörda gränskommuner.

Vi får naturligtvis se vad utredningen kommit fram till när de redovisar sina förslag 2011, men jag tycker inte att det vore fel om utredningen också tittade på vad man gör i Danmark. Om jag har uppfattat det hela rätt – och vi har kontrollerat det senast i dag – kompenseras kommunerna i Danmark på individnivå. En sådan lösning skulle vara klart intressant

också för Sverige. Den skulle lösa de problem som många människor som bor i Sverige men beskattas i Danmark har och inte minst de problem berörda kommuner har. Enligt skatteministeriet i Köpenhamn ska de danska kommunerna kompenseras per individ och med exakt belopp. Detta har man gjort sedan skatteavtalet slöts. Jag tycker att det vore en intressant väg att gå.

Vi måste alla hjälpas åt att uppnå fortsatt goda resultat när det gäller gränshindersarbetet, och vi måste ge globaliseringsarbetet det utrymme i vårt samarbete som krävs framöver. Mycket har uppnåtts, fru talman, men tiden räcker tyvärr inte till för att räkna upp ytterligare saker som skett. Under Nordiska rådets session här i Stockholm nästa vecka får vi dock säkert tillfälle att ytterligare diskutera det nordiska samarbetet, gränsfrågor och väldigt mycket annat.

Anf. 125 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Två funderingar skulle jag gärna vilja höra samlingsministerens synpunkter på och åsikter om.

I detta lilla tunna betänkande, som i och för sig är väldigt positivt skrivet för ett nordiskt samarbete, finns inga reservationer. Det finns dock motioner, och två av dem brukar återkomma. Den ena handlar om att Nordiska rådet ska avskaffas och den andra om att Nordiska rådet ska läggas ned. Det är lite grann en nordisk modell – tittar man historiskt ser man att de som först startade det nordiska samarbetet faktiskt var Föreningen Norden, alltså folkets rörelse. Sedan kom Nordiska rådet, och sedan kom ministerrådet. I Norden samarbetar vi i demokratifrågor via NGO:er, och vi har parlamenten och regeringarna. Ingen vill avskaffa Nordiska ministerrådet, utan bara rådet. Skulle ett sådant arbete fungera i Norden? Det var den första frågan.

Den andra frågan har lite grann att göra med det som Stefan Tornberg tog upp: Hur ser ministern på EU-frågorna – har de en plats i Nordiska rådet? Och har ministern någon synpunkt på eller åsikt om hur det i så fall skulle kunna förverkligas?

Anf. 126 Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Det hade väl varit illavarslande om jag hade haft synpunkter på Nordiska rådet. Det ska jag naturligtvis inte ha, och jag får inte heller ha det. Jag kan bara säga att vi enligt min erfarenhet har ett väldigt gott samarbete.

Jag vet att det finns ett stort engagemang i Nordiska rådet för att arbeta såväl med våra närområden som med klimatfrågor, näringslivsfrågor och gränshindersfrågor. Det finns ett väldigt stort engagemang i Nordiska rådet för att stärka det nordiska samarbetet, och jag är helt överens med Sinikka Bohlin om att de nordiska föreningarna har varit grunden, eller kittet, i det nordiska samarbetet.

När jag fick möjlighet att som samlingsminister tränga djupare in i de nordiska frågorna insåg jag hur viktiga föreningarna i Norden har varit för att bibehålla samhörighetskänslan. Även i tider då det kanske inte var så vanligt eller populärt att prata om Norden har de hållit fast vid detta, och det har varit grunden för och kittet i att vi har kunnat bygga vidare.

Jag upplever att de nordiska frågorna kommer allt högre upp på dagordningen.

Anf. 127 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Naturligtvis är ingen verksamhet så bra att man inte behöver förändra något. Vi har givetvis möjlighet också inom vårt parlament att se om vi kan vara ännu mer effektiva i den delegation som i alla fall jag upplever som väldigt aktiv. Jag vill tacka delegationen för det här året – ni har varit duktiga.

Jag hade dock en andra fråga också, angående EU-frågorna. Finns det plats för dem på något sätt? Jag kan också tala om att vi i presidiet i Nordiska rådet håller på att bearbeta en EU-strategi. Vi gör det väldigt enkelt och försöker att inte krångla till tillvaron. Jag hade under Cosacmötet här i huset möjlighet att träffa EU-nämndernas ordförande, och ansvariga från både Norge och Island var med. Det kanske är dags att diskutera hur vi ska göra, för vi som arbetar med nordiska frågor har ändå ganska stor kunskap om Norden. Det vore bra om vi på något sätt kunde föra in det i de frågor som har den här beröringen inom EU – alltså att hitta de där blommorna jag pratade om.

Anf. 128 Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Ett direkt exempel jag kommer på just nu är Nordiska ministerrådets och också Nordiska rådets arbete för en Östersjöstrategi. Vi har från svensk sida arbetat mycket för att åstadkomma detta – närhet med människor, tillväxt, miljö och klimat och så vidare. Det är frågor som har väckts i ministerrådet och i Nordiska rådet och sedan även kommit EU till del. EU var med uppe på den arktiska konferensen och har fått upp ögonen för klimat och miljö i Norden. Nu kommer detta som en punkt under EU-ordförandeskapet. Vi har alltså börjat här och sedan spridit det till Norden för att sedan samla ihop oss och föra in det i EU. Jag tycker att det är ett tydligt exempel på hur vi kan arbeta och hur vi i de här länderna, som ändå är ganska små, kan få slagkraft i EU-frågesammanhang genom att samarbeta.

Sedan ska vi naturligtvis inte ständigt bara vara tillsammans och slå murar omkring oss, utan vi ska leta efter kusiner också ute i Europa. Där vi ser att det är nordisk nytta ska vi dock jobba samman.

Anf. 129 CARIN RUNESON (s):

Fru talman! *En rättvis värld är möjlig* – det är rubriken som vi har satt på den kommittémotion som vi socialdemokrater i utrikesutskottet har väckt under den allmänna motionstiden. Kommittémotionen är ett synnerligen omfattande och läsvärt dokument.

Rubriken syftar förstås på allt det som vi socialdemokrater anser skulle kunna och borde göras för att skapa opinion, på olika sätt påverka och komma till rätta med helst allt men förhoppningsvis en del av orättvisorna och ojämlikheterna runt om i världen när det gäller ekonomi, hälsa, utbildning, miljö och brist på jämställdhet, för att nämna några exempel. Det är dessutom enorma skillnader när det gäller människors möjligheter att själva påverka sin livssituation, och där finns också mycket för oss att uträtta.

Men vår motion handlar inte enbart om fattigdomsbekämpning eller andra viktiga frågor som mänskliga rättigheter, bistånd och massförstörelsevapen, för att nämna ytterligare några exempel. Vi ger också utrymme och intresse åt viktiga frågor och ställningstaganden som rör Norden, Arktis och Östersjöregionen. Allting är som bekant relativt, men i Norden finns också orättvisor att komma till rätta med även om det handlar om en helt annan vardag än på många andra håll i världen, och i de riktigt utsatta delarna av världen.

Fru talman! Vi konstaterar bland annat i vår kommittémotion att närområdet och de nordiska grannländerna har en mycket stark folklig förankring och att vi i Norden har ett flertal av våra viktigaste handels- och samarbetspartner. Det är väldigt viktigt att vi slår vakt om det. Vi pekar också på att det nordiska samarbetet utgår från ett gemensamt kulturarv och en språklig gemenskap och vilar på gemensamma värderingar när det gäller demokrati och rättvisa.

Genom att samtliga nordiska länder deltar i den europeiska marknaden har det nordiska samarbetet stärkts ytterligare. Vi tycker också att det är positivt med Islands ansökan om EU-medlemskap, och vi ser att det påverkar samarbetet ytterligare i positiv riktning.

Precis som flera talare före mig vill jag påpeka att alla framgångar när det gäller det nordiska samarbetet till trots tror vi från socialdemokratiskt håll att det inte är tillräckligt för att möta dagens och framför allt morgondagens globala utmaningar. Därför måste vi än mer utveckla och förstärka våra kontakter och vårt samarbete.

Utmaningarna har växt med tanke på den finanskris som vi gärna vill tro att vi har bakom oss men som vi fortfarande befinner oss tämligen mitt i. Det här har påverkat särskilt de baltiska staterna, som i och för sig kanske inte är inräknade i Norden men ändå i allra högsta grad är ett närområde. De baltiska staterna är oerhört hårt drabbade, och vi är som alla vet involverade i olika saker och ting på olika sätt just i baltstaterna. Islands bekymmersamma ekonomiska situation har vi också kunnat följa på nära håll.

Fru talman! I många olika sammanhang pratar vi om att hela Sverige ska leva, och det tycker jag är viktigt och bra. Jag tycker dessutom att det är viktigt att hela Norden ska leva. Det är många faktorer som påverkar eller snarare måste samverka för att det här ska fungera bra. Här vill jag speciellt uppehålla mig vid möjligheten till gränsöverskridande arbetsresor, alltså pendling. Jag tycker att det är en viktig fråga.

Vi vet alla vilken trafik det är i Öresundsregionen varje dag, då säkert mer än 20 000 personer gränspendlar till jobbet. I Osloregionen är det runt 50 000 svenskar som får sin utkomst.

Jag tänker också, fru talman, ta mitt eget hemlän, Dalarna, som exempel. Jag tror att det ser likadant ut i Värmland och längre norrut i Sverige längs gränsen mot Norge och i Tornedalen. Här finns ett stort antal människor som bor på ena sidan landgränsen och arbetar på den andra sidan. Även om vi har sett en ganska stor avfolkning vet jag att det är många små byar och samhällen som skulle vara än mer avfolkade om inte den här möjligheten till arbetspendling fanns.

Därför är det viktigt att vi tillsammans med övriga nordiska länders politiskt ansvariga fortsätter vårt arbete för att underlätta och få bort alla hinder för arbetspendlingen, allt återstående byråkratiskt krångel och alla

snubbeltrådar som kan finnas. Vi ska i stället få en praktisk hantering av dessa frågor, bland annat en lagstiftning när det behövs, som har sagts här tidigare, socialförsäkringar och skatter så att det fungerar enkelt för den enskilde individen.

När det gäller just de här frågorna, och naturligtvis många andra, tycker jag att det är riktigt bra att vi har Nordiska rådet som ett viktigt forum för nordiskt samarbete och framåtsyftande diskussioner. Jag har väldigt svårt att förstå att man från moderat håll vill ta bort Nordiska rådet, men jag är nöjd med att vi i utrikesutskottet är överens om att Nordiska rådet har en viktig funktion att fylla och förstås ska finnas kvar och att motionerna om Nordiska rådets avskaffande därmed avslås.

Jag har nu pratat en hel del om möjligheterna till arbetspendling, och jag vill gärna tillägga, fru talman, att jag tror att Norden om några år än mer ses som en gemensam arbetsmarknad än vad som kanske är fallet i dag. Det kommer att vara viktigt att vi har en rörlig arbetskraft som utifrån pensionsavgångar, efterfrågan på olika yrkesgrupper, olika satsningar på olika områden och i olika länder enkelt kan röra sig fritt i Norden, bo tillfälligt, ta jobb och så vidare. Om inte det här kommer att fungera bra, eller snarare ännu bättre än i dag, tror jag att vi kommer att få problem med att rekrytera arbetskraft om några år när alla 40-talister och flertalet av 50-talisterna har gått i pension.

Vi kommer förstås också att behöva arbetskraft från många andra länder för att kunna upprätthålla både privat och offentlig sektor, men då är det extra viktigt att vi har fått bort alla hinder för nordbornas rörelse över gränserna.

Fru talman! Jag ska inte bara prata om problem och frågeställningar som finns kvar att lösa, utan jag vill också peka på ett alldeles strålande bra exempel på samarbete över landgräns när det gäller både arbetskraft och marknadsföring, och för all del gemensamma påtryckningar för att förbättra kommunikationer och infrastruktur. Då tänker jag på samarbetet mellan de stora hotell- och skidanläggningarna i Sälenfjällen i Dalarna och norska Trysilområdet. Enbart Sälenfjällen är under högsäsong som en medelstor svensk stad med ett befolkningstillskott på mellan 50 000 och 70 000 personer.

Var och en förstår säkert att upptagningsområdet för både permanent och extra arbetskraft måste vara ganska stort från olika håll i Sverige förstås, men också att väldigt många från Norge kommer och jobbar i Sälenfjällen och att svenskar åker över och jobbar i Trysil. Vi måste ha ett bra samarbete när det gäller fjällräddning, viss sjukvård och polis, för att ta ytterligare exempel. Vi jobbar också med en utveckling av kommunikationerna som är nödvändig och viktig, inte minst med tanke på att det finns både möjlighet till och planer på ytterligare expansion i området.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att Nordiska rådet och det nordiska samarbetet nog har ett stort och viktigt berättigande. Ju mer man åstadkommer i de politiska rummen, desto positivare är det för utveckling och befolkning.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 130 HANS WALLMARK (m):

Fru talman! Norden för mig är inget abstrakt begrepp utan innehåll eller endast en samling stater och landskap i en världsatlas. Det är en

levande gemenskap bestående av en mängd platser som länkats samman av gemensamma traditioner, en delad historia, ett språkligt träd med många grenar samt utmaningar inför framtiden.

Norden för mig är alla människor, små byar och stora städer. Det är Tornedalen, nedtecknat av Bengt Pohjanen eller Mikael Niemi, där älven inte är något som delar och skiljer åt utan något som knyter samman.

Det är Värmland där Sven Stolpe i sina minnesböcker återkommer till hur norska motståndsmän under andra världskriget tog sig genom skogarna mellan länderna och där det finns en särskild koppling mellan det norska och det svenska.

Det är min egen Öresundsregion där Danmark ligger på andra sidan med en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn och förhoppningsvis en kommande lika fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör. Där från den skånska sidan går det att blicka mot Själland med sitt Kronborgs slott i vilket Shakespeares kända prins Hamlet vandrade fram. Norden eller inte Norden, det är frågan.

Fru talman! Den 22 oktober 2008 var senast riksdagen hade att behandla en skrivelse från den svenska delegationen vid Nordiska rådet. Låt mig därför som ledamot få fästa uppmärksamheten på några saker som sagts och gjorts sedan dess och säga lite grann inför framtiden.

Det handlar om områden där det danska, norska och finländska går in i det svenska. Det handlar många gånger om en praktisk vardag. Därför är det en smula kuriöst för alla dessa människor, och även för mig, att detta är en del av utrikespolitiken. Det är ett betänkande från utrikesutskottet som behandlas just nu i kammaren. För Skåne, för Värmland och för Tornedalen är inte detta på något sätt UD utan en del av det dagliga livet.

Låt mig först återknyta till det arbete mot olika former av gränshinder som nu sker. Det har inrättats ett organ med en representant från varje land. Det jobbas metodiskt för att försöka ta bort fåniga regler och detaljer som sällan har någon riktig praktisk nytta men irriterar enskilda medborgare. Just kampen mot gränshinder har en särskild nordisk dimension. En del kritiker mot det nordiska samarbetet lyfter gärna fram EU, men jag tror att det som kan vara krångligt för 10 000 eller 15 000 personer i Värmland och Norge enklare kan hanteras av ett samarbete med 25 miljoner medborgare än av ett med 500 miljoner medborgare. Därför behöver vi både EU och Norden, både fokus på de stora och övergripande frågorna och på de mindre detaljerna.

I skrivelsen räknas åtta exempel på förenklingar, och därmed förbättringar, i närtid upp. Några har nämnts här redan. Det har blivit enklare för danska körskollärare bosatta i Sverige att förnya sitt körkort i Danmark, som Gunilla Tjernberg nämnde. Det har blivit lättare för den som inte är svensk medborgare att få ett ID-kort. Danska medborgare har möjlighet att köra dansk firmabil i Sverige. Och det ska bli bättre gränsregional statistik. Det är stort och smått om varandra.

För oss i riksdagen är det också viktigt att bära med oss beslutet från Nordiska rådets session i Helsingfors om att vi inte bör införa ny lagstiftning eller anta EU-regler vilande på samma direktiv som ändå blir olika i länderna. Det behövs samordning och koordinering.

En annan fråga som drivits både av min partigrupp i Nordiska rådet och av rådet självt är behovet av ökat polisiärt samarbete. Det har också

Norden

kommit svar från regeringarna om att det går i den här riktningen. Jag tycker att det är bra.

I nästa vecka är det dags för årets session i Nordiska rådet, som flera redan har påpekat, bland annat Sinikka Bohlin. Tillsammans med några andra moderater har jag motionerat om ett uttalande om nolltolerans mot narkotika i Norden. Av en mängd skäl hoppas jag att i oktober nästa år kunna berätta för riksdagen att denna formulering antagits. Det finns anledning att uppmärksamma hoten. För någon dag sedan kunde man i radio höra ett reportage där tullen funderade på vilka ytterligare krafttag som kan tas mot heroinet och dess vägar in i Sverige.

I Danmark finns det politiska krafter, än så länge lokalt på vänsterkanten i Köpenhamn, som på fullt allvar talar om behovet av en liberalisering och legalisering av narkotika. En legalisering i Danmark skulle allvarligt påverka Sverige, särskilt Skåne och Öresundsområdet. Från svensk sida har genom åren också mycket tydligt markerats mot den droghandel som förekommit i stadsdelen Christiania. Vi i Norden påverkas mycket av varandra. Droghandeln blir alltmer gränslös och så även de kriminella nätverk som ägnar sig åt narkotika, illegal vapenhandel samt människohandel, trafficking.

Jag har också vid tidigare Nordendebatter återvänt till alla fäniga avgifter som finns nordbor emellan. Jag har hänvisat till Dankort i Danmark och möjligheten att ta ut en extraavgift i samband med köp. I brev till den danska regeringen har jag undrat om inte detta är att betrakta som gränshinder, om inte formella så i alla fall reella. Och jag fick svar. Det erkänns att detta kan vara en svårighet och att Konkurrencestyrelsen granskat avgifterna. Som ett resultat av detta har den högsta nivån sänkts från 5,75 till 3,75 procent från den 1 juli 2008. Det är glädjande att avgifterna sjunker, men ingen kan vara riktigt nöjd förrän de är helt borta. Även om den danska regeringen inte vill ändra lagstiftningen kommer jag att fortsätta att ställa frågor och driva opinion för att underlätta för gränshandel och utbyte. 3,75 procent kan bli mycket pengar och är enligt mitt tycke ett gränshinder.

Vid förra årets session i Helsingfors genomfördes dagen före en diskussion om den nordliga dimensionen. Den kom till viss del att handla om Norden och Ryssland, och så även höstens Östersjökonferens som genomfördes i Nyborg.

Inom det nordiska samarbetet finns det anledning att öppna för tidigare stängda frågeställningar som exempelvis försvars- och säkerhetspolitik samt migration. Detta är gemensamma utmaningar för oss. Det finns också en koppling till energiförsörjningen som delvis kommit att ställas på sin spets då nu den danska energimyndigheten i dagarna gett klartecknen till en gasledning på Östersjöns botten. Det handlar om en strikt juridisk koppling, men ingen kan förneka att ärendet har fler dimensioner än så som verkligen berör oss i Norden och Östersjöområdet.

Med en utomståendes ögon är Norden stabila välfärdsländer. Tre av de fem nationerna är konstitutionella monarkier. Det är två ting som vi finner ganska självklara men som inte kan sägas vara det i ett större perspektiv. Majoritetsreligionen, en evangelisk-luthersk kyrka, är en utpräglad minoritetshållning utanför Nordeuropa med undantag för vissa områden i Afrika. Det vi nordbor finner ganska normalt och allmänt är i andras ögon speciellt, unikt och exotiskt.

Jag tror att det är dessa erfarenheter som borde vägleda oss i arbetet med att främja den nordiska dimensionen och vårt sökande efter relationer med vår omvärld. Vad lär oss vår historia? Vad säger våra traditioner? Låt mig peka på tre, i mitt tycke, viktiga omständigheter, nämligen ett öppet samhälle, historiens närhet och fredens idé.

Jag tror att den nordiska dimensionen, det gemensamma, i relationer med andra länder och organisationer baseras just på dessa vägledande principer. Vi söker vänskap och samarbete runt Östersjön med insikt om det öppna samhällets principer, om att historien är närvarande och om freden som princip vid konfliktlösning. Det gör att slag och skott riktade mot fria medier också alltid är riktade mot oss. Historia ska användas som en tillgång och aldrig som en bortförklaring. Vi som små stater känner alltid igen oss när andra mindre stater blir angripna i en väpnad konflikt. Detta måste vi som ett samlat Norden också våga säga till Ryssland och Vitryssland oberoende av var vi möts, om vi möts som företrädare för Nordiska rådet, som representanter för regeringar, som delegater vid Östersjökonferensen eller vid studiebesök.

Avslutningsvis noterar jag att det finns en socialdemokratisk motion om att omförhandla skatteavtalet med Danmark. Det är en bra idé. Problemet för Socialdemokraterna är att det nuvarande gällande avtalet ingicks med Bosse Ringholm som finansminister, och som bekant måste man vara två för att dansa, vare sig det gäller finsk tango eller dansk vals på Tivoli. Jag har frågat olika representanter för Danmark om de vill omförhandla det Ringholmska avtalet. Varför då? undras det. Det kan man fundera på.

Låt mig dessutom berömma miljöpartisten Jan Lindholm för hans mycket sympatiska framställan av det senaste året i Nordiska rådet. Så även Sinikka Bohlin som jag uppskattar som president och delegationsledare. Det kan dock noteras att vi inte har någon från Vänsterpartiet här i salen. Det gör att oppositionen inte kan sägas vara fulltalig.

Till sist kan konstateras att det finns de som vill avskaffa Nordiska rådet, men de har inte anmält sig till debatten, och de finns inte heller här i kammaren. Intresset verkar inte vara så väldigt djupt. Förhoppningsvis gäller det mer för detta meningsutbyte än för Norden som sådant.

Fru talman! Norden är inget abstrakt begrepp. Det är vårt hem på jorden.

Anf. 131 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag vill också ta det här tillfället i akt och lyfta upp viktiga Nordenfrågor. Jag väljer framför allt det miljö- och klimatarbete som sker i Nordiska rådet, i Nordiska ministerrådet och inte minst i det utskott där jag har min hemvist, miljö- och naturresursutskottet.

Ett av de viktigaste områdena för ett globalt samarbete är miljö- och klimatförändringarna. Jag uppskattar därför att Nordiska ministerrådet under året tillsatte en nordisk samverkansgrupp, den nordiska COP15-gruppen, vars huvuduppgift är att bidra till ett gott resultat vid klimat-toppmötet i Köpenhamn. Gruppen arbetar mest med att skapa informella möten mellan chefsförhandlare i de nordiska länderna och särskilt inbjudna nyckelpersoner. Man vill också genom sitt arbete visa att Norden har en tydlig ambition att vara pådrivande i förhandlingsarbetet, inte

minst mot bakgrund av att Danmark är värd för toppmötet och Sverige är ordförandeland.

Östersjön, fru talman, har varit i fokus under ett stort antal år med den övergödningssproblematik och den fiskeriproblematik som finns. Ett nordiskt fiskeripolitiskt samarbete i ljuset av den igångsatta revisionen av EU:s fiskepolitik är angeläget. Samverkan och möten också med Ryssland har skett, vilket givetvis är nödvändigt. Vi har med gemensamma krafter i Norden stärkt musklerna för Helcoms arbete med den Östersjöplanen och skjuter nu gemensamt på för att Baltic Sea Action Plan ska kunna bli framgångsrik.

Miljö- och naturresursutskottet har under året arbetat för en nordisk kraftsamling för att rädda fiskbestånden. Vi har arbetat för en miljöpolicy för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, en nordisk artdatabas och sammordiska rovdjursfrågor. Det är rovdjursfrågor som har varit aktuella här i kammaren i dag under hela förmiddagen. Jag ser för egen del fram emot den kommande sessionen när bland annat miljöpolicyfrågorna kommer att behandlas.

Miljö- och naturresursutskottet har också bidragit med synpunkter på de nordiska miljöministrarnas miljöhandlingsprogram, det som ska gälla fram till 2012 och som kommer att handla om både hav, kust, klimat, luft, biologisk mångfald, hållbar konsumtion och produktion men också om kemikalier. Bara för att nämna något är just kemikaliesidan en oerhörd angelägen fråga där de nordiska länderna tillsammans har drivit på inom EU och har stor kunskap och stor trovärdighet, och här har vi mycket att ge i samarbetet med EU.

Utskottet lyfte också i samband med att vi gav synpunkter på handlingsprogrammet fram vikten av att samverka även med nordvästra Ryssland. Vi lyfte fram vikten av att ha samverkan med allmänhet och intresseorganisationer.

Slutligen, fru talman, vill jag nämna ett annat viktigt initiativ som också handlar om nordiskt samarbete vad gäller klimatforskning och energiinnovationer, systemlösningar och rena bränslen. Här finns många områden där vi verkligen ska ta vara på varandras kunskap. Vi har många forskare, och det gäller att samordna resultaten och arbetet men också att vi tar vara på våra olika näringsliv så att vi hela tiden använder krafterna gemensamt. EU har ett forskningsinriktat program med de nordiska länderna där man för Sveriges del har bidragit med 18 miljoner kronor.

Fru talman! Nordisk samverkan kan göra skillnad på många områden. Jag har lyft fram miljö- och klimatområdena, och andra ledamöter här har lyft fram andra områden, men samfällt kan vi tillsammans, i samarbete med Nordiska rådet, i Nordiska ministerrådet och i de respektive utskotten göra skillnad.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 132 KERSTIN ENGLE (s):

Fru talman! Förra året när vi diskuterade Norden här i kammaren, med lika stort engagemang från ledamöterna som nu, pratade jag mycket om Östersjön. Det ska jag göra lite senare i dag, för det har vi ju ett särskilt betänkande om. Ni får alltså ge er till tåls innan ni får lyssna på det.

Av utskottets betänkande framgår att det har vidtagits en del åtgärder i Öresundsregionen för att underlätta integration och pendling. Men det

räcker inte. I Öresundsregionen pendlar 30 000 människor över gränsen vilket ger 2 miljarder i skatteförluster. Malmö kommun drabbas hårt, men alla andra svenska kommuner drabbas också eftersom Malmö får en stor del av vårt svenska skatteutjämningsystem. Bidragen från det systemet hade varit lägre om alla som bor i Malmö hade betalat skatt. De bor där och får del av all kommunens service i form av skola, daghem och så vidare.

Det här skatteavtalet som vi har hört talas om tidigare i dag är orättvist och måste kunna omförhandlas. Det är naturligtvis positivt med den parlamentariska kommitté som är tillsatt nu, men det brådskar eftersom arbetspendlingen ökar mer och mer.

Jag är väl medveten om att avtalet kom till 2003 under en socialdemokratisk regering, men det har flutit mycket vatten i Öresund sedan 2003.

År 2010 är det tio år sedan Öresundsbron stod färdig. Med ökad trafik sker en snabbare återbetalning än i de ursprungliga beräkningarna. Men avgifterna är fortfarande för höga, och många viktiga aktiviteter som kulturutbyte, utbyte mellan skolor och vänorter, mellan idrottsföreningar och ungdomsidrott och så vidare blir inte av på grund av de höga broavgifterna.

Även här i riksdagen har vi gränshinder. När jag sätter mig på tåget hemma i Ängelholm där jag bor och kliver av en och en halv timme senare för att träffa mina kolleger i det danska Folketinget har jag helt plötsligt gjort en utlandsresa, och då blir det väldigt komplicerat när man ska skriva reseräkning. Det slutar i regel med att man betalar resan själv. Det är kanske en bagatell i sammanhanget, men det visar ändå att vi har mer att göra när det gäller vårt synsätt på det nordiska samarbetet och integrationen.

Det finns många fler exempel som man skulle kunna nämna som kvarstående problem i Öresundsområdet, men jag hoppas att finansministern tar itu med det här skatteavtalet, starkt pådriven av vår samordningsminister.

Nu vidgas även utmaningarna när Östersjöstrategin ska genomföras, för en blomstrande Östersjöregion kräver lösningar på hindren för rörlighet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 133 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Jag vill gärna inleda med att säga att detta med att vara engagerad i de nordiska frågorna känns modernt. Det känns som att vi hela tiden hamnar i diskussioner och i beslutsfattande som faktiskt har stor betydelse både för landet och för landets invånare. Vi som av olika skäl är engagerade i det nordiska samarbetet brukar ofta lyfta fram passfrihet och andra historiska beslut för att visa på vikten av det nordiska samarbetet. Men jag menar att både regeringens skrivelse och berättelsen från Nordiska rådets svenska delegation på ett tydligt sätt visar att det nordiska samarbetet kan motivera sin existens på ett högst påtagligt sätt genom alla de aktiviteter och faktiskt kloka beslut som fattas även i nu-tid.

Visst ska all verksamhet som bedrivs inom dessa väggar och inom Regeringskansliets väggar utvärderas och omprövas precis som all annan

verksamhet, men jag hävdar att det under alla dessa år har skett en successiv utvärdering och förändring av verksamheterna.

Det som egentligen har varit den stora styrkan med det nordiska samarbetet är att vi har haft förmågan att ständigt uppdatera vår verksamhet och vara moderna, att ständigt ha en djup folklig förankring och att ständigt arbeta med frågor som människor känner igen sig i.

Att vara en del av detta samarbete mellan de fem nordiska länderna och de tre självstyrande områdena är, fru talman, en förmån som jag hade hoppats att fler skulle ta del av. Tyvärr är det dock många i vårt samhälle i dag – privatpersoner, företag och organisationer – som tar klivet förbi det nordiska samarbetet och ser ut över ett utvidgat Europa och menar att det är där framtiden ligger, att det är i ett utvidgat europeiskt samarbete som vi kan finna alla svar på de komplicerade frågor vi har och kommer att få i samhällsbygget i den globaliserade värld vi lever i.

Så är kanske fallet. Samtidigt vill jag nog med emfas hävda att ju mer omfattande det europeiska samarbetet blir, ju fler länder som vill vara med i detta projekt, desto viktigare blir vårt samarbete och andra regionala samarbeten i Europa. Vi ser det inte minst i södra Europa där många länder eftersträvar ett utökat regionalt samarbete och därför med beundran i blicken vänder sig mot oss i norr och frågar: Hur lyckas ni med detta? Vad är den hemliga koden för att framgångsrikt lyfta fram en gemensamhet som samtidigt tar hänsyn till varje enskilt lands särart?

Därför är jag, fru talman, helt övertygad om att det nordiska samarbetet är modernt. Jag är helt övertygad om att vi små länder och självstyrande områden här uppe i norr har ett oerhört mervärde i det att vi under lång tid har samarbetat när vi löst gemensamma problem vid våra gränser, när vi funnit nya vänner och affärsbekanta och när FN utsett en ny medlem i säkerhetsrådet. Och allt detta har vi gjort med en liten glimt i ögonvrån. Vi kan ju inte hävda att vi fullt ut älskar varandra när Lordi vinner Melodifestivalen eller när vi spelar avgörande kvalmatcher i fotboll mot Danmark.

Men, fru talman, när detta väl är sagt måste jag tyvärr konstatera att det även i årets motionsflora finns en moderat motion som vill avveckla det nordiska samarbetet. 25 vilsna moderater står som undertecknare av en motion som mynnar ut i att vi på ett minst lika kraftfullt sätt kan jobba för de nordiska frågorna i våra nationella utskott, varför vi ska avveckla Nordiska rådet. Man betecknar Nordiska rådet som en intern nordisk samtalsklubb. Av dessa 25 moderata ledamöter är i varje fall två ersättare i den svenska delegationen i Nordiska rådet, något för mig ytterst märkligt.

Om man nu hävdar detta har man enligt min mening inte förstått det minsta av vad ett samarbete betyder i mervärde både kunskapsmässigt och, främst, resultatmässigt. Visst är det anmärkningsvärt att medlemmar i den svenska delegationen arbetar i denna riktning. Jag ställer mig naturligtvis frågan om man då arbetar med rätt fokus i tankarna.

Jag menar också att det är högst anmärkningsvärt att både EU-nämndens moderata ordförande och fyra av kulturutskottets moderata ledamöter och ersättare står som undertecknare av en motion som menar att samarbetet i Nordiska rådet ska läggas ned. Det nordiska kultursamarbetet är trots allt en av grundpelarna i detta regionala samarbete. Till-

sammans kan de nordiska länderna nå långt mycket längre än varje land för sig.

Fru talman! 2008 var det år som Sverige hade ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet, och jag vill ärligen säga att jag tycker att regeringen gjorde ett hyfsat arbete. Jag tycker att man haft en hyggligt öppen attityd i sitt programarbete även om jag som oppositionspolitiker hade velat ha mer inflytande. Men sådant är livet. Ibland påverkar man och det får genomslag. Ibland är det som att prata med en vägg. Det var dock, som sagt, en hygglig process där jag nog tycker att den svenska delegationen blev välinformerad. Innehållsmässigt var ordförandeprogrammet också hyggligt och bidrog till en mängd goda aktiviteter.

Det som bekymrade mig mest var två saker. Det var dels det som kallas globaliseringsinitiativet, som statsministrarna tog initiativet till i Punkaharju sommaren 2007 men som på ett påtagligt sätt har bäring på den förda politiken under 2008, dels det löftesbrott som den svenska kulturministern stod för i budgetarbetet 2008, som ordförande i kulturministrarnas ministerråd.

För mig är det helt obegripligt att man när man formar den nordiska budgeten begär att vi parlamentariker ska acceptera stora neddragningar i den pågående verksamheten och i princip in blanco lämna besked om en acceptans för att finansiera globaliseringsinitiativet. Det arbetssättet är helt främmande i det nordiska samarbetet. Historiskt bygger det ju i någon mening på ett förtroende mellan ministrarna å den ena sidan och oss parlamentariker å den andra. Men det dåliga hanterandet av budgeten har trots allt lett fram till en mer transparent process när vi i år medverkat i budgetprocessen. I någon mening är det bra att en riktigt dålig process, som vi hade under Sveriges ordförandeskap, ändå har lett fram till något ofantligt mycket bättre.

Fru talman! Under 2008 svek Sveriges kulturminister och alla övriga kulturministrar i Norden de löften man gett till Nordens kulturarbetare. Det beklagar jag djupt. Under flera år hade ministerrådet i dialog med Nordiska rådet haft ett pågående arbete när det gällde att omorganisera det nordiska kultursamarbetet. Bakgrunden var att de nordiska kulturinstitutionerna tog allt ekonomiskt utrymme så att de nordiska kulturarbetarna inte fick del av de resurser som vi i det nordiska samarbetet anslog. All offentlig ekonomi hamnade alltså, om man hårdrar det, i administration och inget gick direkt till kulturarbetarna.

Efter många och långa diskussioner kom vi parlamentariker överens med ministerrådet om en modell för hur vi skulle spara medel från 2008. I arbetet med att ta fram denna modell fördes också en dialog med kulturarbetarna och deras organisationer. Vi från parlamentarikersidan tyckte att det var en oerhört viktig fråga och av det skälet bildade vi en arbetsgrupp i utskottet som var enormt aktiv. Det är just så vi i det nordiska samarbetet vill att det ska fungera, genom ett aktivt samarbete mellan parlamentarikerna i Nordiska rådet och ministerrådet och en kraftfull dialog med medborgarna.

Vi landade, som sagt, i en överenskommelse mellan rådet och ministerrådet. Det var en överenskommelse som vi med gemensamma krafter fick kulturarbetarnas välsignelse att genomföra. Och just det var det centrala, alltså att vi fick ett okej från kulturarbetarna. Överenskommel-

sen innebar att de resurser som friställdes skulle komma kulturarbetarna till godo.

Vad händer när vi landar i det första ekonomiska beslutet efter denna överenskommelse? Jo, kulturministrarna säger att de besparingar som man tvingas till, efter att man har sagt ja till att globaliseringsinitiativet ska finansieras inom befintliga ramar, ska tas av de resurser som frigjordes när man omorganiserade kultursamarbetet. Så enkelt sviker man de löften man gett.

Så, fru talman, om man inte tycker att det nordiska kultursamarbetet är viktigt, vilket en stor del av den moderata riksdagsgruppen ger uttryck för, kan man strypa verksamheten på flera sätt. Det beklagar jag.

Anf. 134 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Det nordiska samarbetet är unikt. Det är också genom sin utformning stabilt och konstruktivt när det gäller att möta såväl de dagliga politiska utmaningarna som de framtida. Våra nationella likheter och ibland olikheter gör att vi genom det nordiska samarbetet finner lösningar som gör att vi i ett globalt perspektiv känner oss starka. Men våra olikheter måste vi ständigt vara observanta på. De skapar gränshinder som i sin tur tenderar att hämma den positiva utvecklingen. Jag fick så sent som i dag en skrivning från en person som drabbats av socialförsäkringssystemen och inte lyckats ”hämta upp” problematiken. Detta drabbade väldigt kraftfullt en enskild medborgare.

Gränshindersforum redovisar en rad hinder vilka med politiska möjligheter har lösts men också sådana som borde kunna undanröjas. Ett oroande inslag är dock att de nordiska länderna inom sina respektive nationella beslutsorgan skapar nya gränshinder, vilka borde kunna undvikas genom större observans, bland annat i respektive parlament. Beslutsordningen borde vara sådan att eventuell gränshindersproblematik påtalades i betänkandetexter inför beslutsfattande. Att man som i dag tvingas framställa frågan vid varje beredningstillfälle i riksdagsbehandlingen borde kunna förekommas genom handläggning såväl vid propositionsskrivandet som vid betänkandehandläggningen i utskottsberedningen.

Fru talman! Som aktiv i Nordiska rådets välfärdsutskott gläds jag åt att de nordiska länderna lyfter fram vad man kallar den nordiska välfärdsmodellen. Uttalanden om att vi vill stärka den nordiska välfärdsmodellen värmer mitt socialdemokratiska hjärta. Men när jag följer upp vad man sedan uttrycker i texter och i genomförd praktisk politik blir jag mer orolig. Det gäller inte minst den svenska utvecklingen av vad den nuvarande regeringen benämner välfärdspolitik.

Det ligger kanske något i vad som skrevs i en text i ett av de dokument som behandlats under de senaste åren. Den nordiska välfärdsmodellen har varit en succé. Det vi i dag kan se växa fram är långt ifrån den välfärdsmodell som kännetecknat Sverige och härigenom också Norden. Den nationella agendan rymmer inte att utveckla välfärdsmodellen, utan snarare att avveckla den. Regeringen och riksdagsmajoriteten i Sverige tycks inte se till de människor som nu drabbas av denna nedmontering av välfärden.

Jag har såväl i det nordiska samarbetet som inom ramen för Östersjö-samarbetet fått frågor om vad som egentligen händer i Sverige. Vad

utgör drivkraften för regeringen att förändra välfärdspolitiken och arbetsmarknadspolitiken? Varför är man beredd att ställa människor utanför socialförsäkringssystemet och göra människor ekonomiskt och socialt fattigare? Hur kan det komma sig att arbetslösheten kan få öka som den gör i Sverige år 2009? Hur kan Sverige ha ett förhållningssätt som gör att ungdomsarbetslösheten är bland de högsta inom den europeiska gemenskapen?

Jag blir som oppositionspolitiker svaret skyldig och hänvisar till regeringsuttalanden och det ideologiska förhållningssättet att skattesänkningar och individualisering är drivkraften. Jag tvingas också inför frågeställarna konstatera att min roll som oppositionspolitiker i dag inte räcker till för att vända regeringspolitiken.

Fru talman! Det nordiska samarbetet har ett stort värde. Det ger oss kunskap och styrka. Det ger oss kunskap om att man kan bygga ett samhälle starkare genom generella skattefinansierade försäkringssystem, system som skapar trygghet och som gör människor starka i att möta framtidens utmaningar. Det ger mig styrka att inse att den politik som nu utvecklas, inte minst i vårt land, har en motpol i det som brukar benämnas den nordiska välfärdsmodellen, en välfärdsmodell som inte bara har varit en succé utan som är en succé när det gäller att möta de globala utmaningarna.

Min förhoppning ställs till kommande mandatperioder, med en utveckling som inte avvecklar utan utvecklar den nordiska välfärdsmodellen.

Anf. 135 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Fru talman! Att nå visionen om ett gränslöst och dynamiskt Norden kräver en hel del av oss politiker i alla nordiska länder. Men menar vi allvar med visionen krävs det också handling och uppföljning av fattade beslut. Jag tänker inte minst på gränshindersproblematiken.

Så här skriver utskottet i betänkandet: ”Medborgarnas krav på att kunna flytta, studera och arbeta, med god social trygghet och stor flexibilitet bl.a. i de sociala trygghetssystemen, har ökat. Det är mycket positivt för Norden att rörligheten har ökat, men det ställer samtidigt stora krav på att de nordiska länderna gemensamt arbetar aktivt för att snabbt lösa de gränshindersrelaterade problem som uppstår samt vidtar åtgärder för att undvika att nya gränshinder i Norden uppkommer.”

Tyvär är det fortfarande alltför många som rör sig över gränserna som vittnar om att det finns byråkratiska hinder som inte borde finnas där men som finns och försvårar för alla att ännu lättare kunna röra sig inom Norden. Jag bor i gränlandet till Norge och möter ständigt människor, både enskilda och företagare, som vittnar om olika former av gränshinder som är negativa för enskilda individer, företag och den nationella tillväxten. De hämmar rörligheten mellan våra nordiska länder och minskar också möjligheten till en ökad integration.

Så här skriver en arbetslös byggnadsarbetare som arbetat i Norge i sju år: I början av mars blev jag arbetslös och fick inte mina stämplingspengar förrän i slutet av juli i somras – ca 12 veckors väntan på pengar. En byråkrati utan like kring en enda liten blankett, E301, har spökat för mig och så många andra arbetslösa som har haft jobb i Norge. Vi måste se till att det blir ett flexiblare system och en a-kassa som gör att man inte

riskerar hela sin livssituation vid arbetslöshet. Jag tänker särskilt på alla ungdomar med stora förväntningar på arbete och bra löner som åker över till Norge för att jobba så mycket de bara kan. Vad händer med alla dem som kommer hem som arbetslösa unga och söker upp Alfabassan som har ännu längre handläggningstider? Hur skapar man förutsättningar som är flexibla när man har som krav att ta det arbete som erbjuds, även om det är i ett annat land?

Det är det här som måste lösas gemensamt mellan våra länder för att nå visionen om ett gränslöst Norden. Glädjande är dock att ta del av den redovisning om arbetet som sker i Gränshindersforum, det forum som regeringarna instiftade 2008 för att mer intensivt arbeta med att lösa gränshinder. De har tydligt mandat från de nordiska regeringarna.

I betänkandet står det så här: ”Gränshindersforum syftar till att med ’alla medel undanröja de svårigheter som medborgarna kan stöta på i det nordiska umgänget’. Forumet har till uppgift att föreslå konkreta lösningar på problem som försvårar för privatpersoner och företag att röra sig och verka i Norden.”

Det är precis ett sådant konkret arbete som måste fortsätta att genomföras. Det är också viktigt att detta sker i nära samarbete med de organisationer som finns etablerade mellan länderna. Jag tänker bland annat på Hallå Norden, Grensetjänsten i Eda mellan Sverige och Norge, Haparanda–Torneå och Öresund direkt. Samordning mellan dessa är A och O – konkret nära arbete med dem som ständigt stöter på problemen.

Jag förutsätter efter Gränshindersforum får fortsätta även efter 2010. Det krävs långsiktighet i arbetet och inte ryckighet fram och tillbaka.

Människor kan inte få nog med information och kunskap. Därför behövs Hallå Norden, dit man kan vända sig för att få information. Sedan kan man slussas vidare till exempel till Grensetjänsten, som är specialiserad på Sverige–Norge-frågorna.

Grensetjänsten kan visa upp tydliga resultat genom att få myndigheter att sätta sig tillsammans och lösa problem. Många av hindren som dyker upp går att lösa på detta sätt. Därför måste även Grensetjänsten och de andra organisationerna få långsiktiga lösningar. Det gläder mig att samlagsminister lyfter fram Grensetjänsten i olika sammanhang.

Fru talman! Vi riksdagsledamöter måste följa arbetet som sker när det gäller gränshinder, ställa frågor och ifrågasätta för att hålla frågan levande och se till att ministrarna har nordiska glasögon på sig när nya lagförslag ska läggas fram för respektive parlament men också när varje land ska implementera EU-direktiv. Här har uppmärksamats ett nytt problem när varje land tolkar det på sitt sätt. Så uppstår nya gränshinder.

Det handlar om att nå vår gemensamma vision som jag tycker så mycket om – ett gränslöst Norden där människor och företag kan röra sig över gränserna, där de kan se nordisk tv, ta jobb var som helst, välja utbildningar i ett annat land och så vidare.

Vi politiker har detta ansvar, inte minst vi som är engagerade i nordiskt samarbete och inte minst för att visa våra medborgare att vi tar detta på allra största allvar.

Därför krävs långsiktig planering. Låt Gränshindersforum, Hallå Norden, Grensetjänsten, Haparanda–Torneå och Öresund direkt få långsiktig och hållbar finansiering, inte minst för att inte förlora tempo. Då kan vi lyckas med vår vision om ett gränslöst Norden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 oktober.)

Prot. 2009/10:18
21 oktober

Föredrags
utrikesutskottets utlåtande 2009/10:UU4
Meddelande om EU och Arktis (KOM(2008)763).

Anf. 136 HANS LINDE (v):

Fru talman! Vi har att debattera utrikesutskottets utlåtande angående EU-kommissionens meddelande om Europeiska unionen och Arktis. Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservationen från Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

När Utrikesutskottet debatterar i denna kammare vänder vi ofta blicken österut, söderut eller, med den nya borgerliga regeringen, alltför ofta västerut mot Washington. Men sällan blickar vi åt norr. Alltför sällan debatterar och diskuterar vi Arktis- och Barentsområdet, trots att detta är områden som måste beskrivas som vårt närområde.

Om jag inledningsvis ska säga något positivt om kommissionens meddelande är det väl just att det uppmärksammar Arktis och ger oss möjlighet att föra upp denna fråga på dagordningen. Behovet att uppmärksamma Arktis och situationen i Arktis är stort på grund av både klimatförändringarna och den säkerhetspolitiska utvecklingen i regionen.

Arktis är i dag den region på jorden som förändras snabbast på grund av klimatförändringarna. Temperaturen i Arktis har under de senaste årtiondena ökat dubbelt så mycket som i övriga världen. Arktis värms upp betydligt fortare än vad man tidigare trott. Prognoserna har försämrats varje gång de har presenterats.

De senaste decennierna har nästan hälften av Nordpolens vinteris försvunnit, motsvarande en yta sex gånger så stor som Sverige. Tjockleken på Arktis havsis har sommartid minskat med 40 procent. Tre år i rad har avsmältningen av havsisen i Arktis nått rekordhöga nivåer. Sommaren 2007 konstaterades den lägsta utbredningen av havsisen i Norra ishavet sedan satellitmätningarna inleddes. Forskare menar att ett Nordpolen utan is på sommaren kan vara ett faktum i relativ närtid.

Denna utveckling kommer självklart att ha katastrofala följder för djur- och växtliv och människor i regionen men kommer självklart att påverka hela världen negativt. Klimatförändringarna kommer att innebära att enorma naturtillgångar som i dag är otillgängliga kommer att kunna exploateras. USA:s geologiska myndighet konstaterade 2008 i en omfattande studie att cirka en femtedel av jordens ännu inte upptäckta resurser av olja och gas finns just i Arktis. En exploatering av dessa naturtillgångar skulle leda till en katastrof för ekosystemen i regionen men också leda till ytterligare enorma koldioxidutsläpp globalt.

Vänsterpartiet anser att Sverige i EU men också i Arktiska rådet kraftfullt ska verka för att det internationella samfundet snarast utvecklar och antar en konvention som ger Arktis skydd mot exploatering och militarisering under minst 100 år framöver. Sveriges ordförandeskap i Arktiska rådet 2011–2013 skulle kunna utnyttjas till att ta initiativ till ett förbud mot eller en kraftig begränsning av exploatering av naturresurser från området kring Arktis. I väntan på att ett sådant avtal ska kunna bli verklighet bör Sverige omgående föreslå ett omedelbart moratorium mot ökad exploatering i Arktis tills ett effektivt avtal har kunnat säkras.

Fru talman! I början av juni var jag i Luleå och deltog i protesterna mot den Natoleda flygövningen Loyal Arrow, den största flygövning som någonsin hållits i vårt land. Många av de tillresta demonstranterna från norra Sverige men också från Finland kände en oro över att denna övning var en del av en militär upprustning och en ökad politisk spänning i hela regionen. Jag måste erkänna att jag anser att den oron inte är obefogad.

Vi ser i dag hur en rad länder, bland dem både Ryssland och USA, riktar sina blickar mot Arktisområdet och mot de naturtillgångar och nya transportvägar som kommer att blottläggas om vi inte förhindrar klimatförändringarna. Vi ser redan i dag hur Nato och Ryssland ökat sin militära närvaro i regionen.

År 2002 placerade Ryssland sin flagga på Nordpolens havsbotten. I juli 2008 sändes krigsfartyg från Ryssland för att patrullera de arktiska vattnen för första gången sedan kalla kriget. Ryssland har även meddelat att man avser att sätta upp en militär styrka – Arctic Group of Forces – som ska vara operativ 2020.

Men även på andra sidan Atlanten har oroväckande steg tagits. Bland det sista USA:s före president George W Bush gjorde innan han avgick var att utfärda nya direktiv för USA:s närvaro i Arktis. Kanada har beslutat att öka sin närvaro markant. I augusti 2007 annonserade Kanada att man avsåg att bygga en militärbas för att patrullera och manifesteras sin suveränitet över Nordvästpassagen.

Detta är en utveckling som inger oro och som Sverige med kraft måste agera för att vända. Sverige borde med kraft verka för att motverka denna ökade militarisering av Arktis. Vänsterpartiet har bland annat tidigare föreslagit att Sverige ska verka för en nordisk-arktisk-kanadensisk kärnvapenfri zon. Det skulle kunna vara ett steg att ta bland många.

Men jag tror att den stora utmaningen nu är att Sverige måste kraftfullt verka för att Arktis naturtillgångar inte blir en källa till konflikt och politiska spänningar utan en källa till ökat samarbete i regionen.

Anf. 137 MAX ANDERSSON (mp):

Fru talman! Vi lever i en allt varmare värld. Det är på få platser det märks tydligare än just i Arktis. De senaste tre åren har avsmältningen av havsisen nått rekordhöga nivåer. Inom tio år kan Arktis vara helt isfritt under sommartid. Den issmältning som har skett har skett så snabbt att det har förvånat forskarna.

Vad innebär då detta för oss? Det innebär att de prognoser och kalkyler som säger att Grönlandsisen inte kommer att smälta snabbt, som säger att det är lugnt med klimatförändringarna och att det inte kommer att leda till några större höjningar av havsnivån under det här århundradet kan vara helt felaktiga. Det här är en mycket oroande utveckling.

Men den utvecklingen och den aspekten berörs inte i kommissionens meddelande om den nya arktiska politiken som vi debatterar här i dag. I stället fokuserar man på andra saker. Man fokuserar på att isavsmältningen öppnar nya möjligheter för transport, mineralutvinning och annan näringsverksamhet, som regeringen sammanfattar kommissionens meddelande.

Det stämmer. När isen smälter blir det lättare att för fartyg att färdas genom de arktiska vattenen.

Det kommer att bli lättare att transportera och utvinna olja. Det kommer också troligtvis att leda till att det blir mer fisk i vissa vatten. Det kommer sannolikt även att leda till ekologiska omställningar, kanske till och med katastrofer, i andra vatten. Det blir stora förändringar.

Det är bra att man nu börjar försöka ta ett grepp över den förändring av vår omvärld som håller på att ske även om man inte blickar på det största problemet – att det här är ett hot. I stället fokuserar man på de ekonomiska möjligheterna. Man blundar för hotet och fokuserar på de ekonomiska möjligheterna, nämligen att man kan utvinna den olja och den gas som ligger under havsbotten i Arktis.

Undersökningar tyder på att mellan 20 och 25 procent av världens upptäckta resurser av kolväten står att finna i Arktis. Man kan ju förstå att detta är intressant för oljebolag och för andra människor som vill att vi ska använda dessa tillgångar. Problemet är bara att om vi vill föra en hållbar klimatpolitik kan vi inte göra det. Om vi använder den kol, den olja och den gas som vi redan i dag känner till var den ligger kommer vi inte att kunna klara klimatmålen. Då kommer vi att få ut så mycket koldioxid i atmosfären att den globala uppvärmningen går över det tvågradersmål som världen har sagt att vi ska hålla. Om vi överträder detta tvågradersmål kan det leda till att den globala uppvärmningen börjar bli självgående och accelererar av egen kraft. Det är hög tid att vi sätter stopp för politiken att utnyttja mer kolväten. Det är Miljöpartiets linje. Det är en nödvändig linje.

Vad säger då EU-kommissionen i sitt meddelande? Man ska alltid gå till källmaterialet och se vad som egentligen står där. Jag bläddrar i papperen och kommer fram till punkt 3 – Att främja hållbar resursanvändning. Jag måste säga att rubriken onekligen låter bra. Innehållet är däremot inte lika upplyftande för en miljöpartist. Punkt 3.1 under rubriken Att främja hållbar resursanvändning handlar om kolväten. När jag läste detta första gången tänkte jag: Ja – här kommer det att stå att vi måste sluta använda kolväten i den mängd som vi nu gör. Det är den hållbara politiken!

Men min och Miljöpartiets bild av vad som är hållbar politik stämmer inte överens med EU-kommissionens världsbild. Så här skriver kommissionen: Arktis innehåller stora outnyttjade kolvätereserver. Kända arktiska offshoresurser ligger inom arktiska staters exklusiva ekonomiska zoner. De arktiska resurserna skulle kunna bidra till att förbättra EU:s försörjningstrygghet när det gäller energi och råvaror i allmänhet.

Under avsnittet Strategiska mål säger kommissionen att stödet för utvinning av arktiska kolväteresurser bör tillhandahållas på ett sätt som till fullo respekterar stränga miljönormer och beaktar att Arktis är ett synnerligen sårbart område.

Vidare säger kommissionen att man ska verka för stärkta grunder för ett långsiktigt samarbete, särskilt med Norge och Ryssland, som underlättar hållbar och miljövänlig prospektering, utvinning och transport av arktiska kolväteresurser.

Sammanfattningsvis kan det lätt sägas att kommissionen inte har förstått någonting. Det finns ingen hållbar massiv utvinning av kolväteresurser i Arktis. Det enda skälet till att resurserna ännu inte har nåtts av

exploateringen är att den globala uppvärmningen hittills inte har nått så långt att det är möjligt att utvinna dem på ett säkert sätt. När isen i Arktis smälter på grund av att den globala uppvärmningen har gått för långt vill EU-kommissionen att vi ska plocka upp mer olja och mer gas. Det är någonting de inte har begripit.

Vi från Miljöpartiet är motståndare till kommissionens exploateringspolitik. Vi anser att oljan ska få ligga kvar under havsbotten. Vi har inte råd att ta upp den, för om man tar upp den kommer den att brännas.

Jag yrkar bifall till Miljöpartiets och Vänsterpartiets reservation där vi säger att man ska låta oljan ligga. Vi säger att Sveriges regering bör ta ett initiativ om att få till stånd ett avtal om att vi inte bara ska skydda Arktis mot militarisering utan också mot exploatering av framför allt kolväteresurserna.

Det finns redan ett avtal för Antarktis. Sveriges regering borde ta sitt internationella ansvar, framför allt nu när Sverige är ordförande i EU det här halvåret, och se till att lyfta upp frågan om att vi behöver ett liknande avtal även för Arktis.

Jag vill säga något om regeringens och utskottsmajoritetens reaktion på kommissionens meddelande. De har välkomnat meddelandet. Utskottsmajoriteten har visserligen försynt påpekat någonting som det är bra att man påpekar, nämligen att det i avsnittet om fossila bränslen tydligare kunde ha framhållits att ökad utvinning av olja och gas i Arktis leder till ökade utsläpp av växthusgaser. Det är bra sagt av utskottet; det stöder Miljöpartiet till fullo.

Men det räcker inte. Vi måste klart ut säga att oljan ska ligga där den ligger. Tyvärr verkar det som om regeringen och alliansen är nöjda med att säga vackra ord i Sverige. I Bryssel säger de inte lika mycket. Regeringens politik vad gäller Norra ishavet har hittills varit att man hyr ut isbrytaren Oden för att hjälpa Exxon Mobil prospektera efter gas. Jag hoppas att regeringens politik kan bli bättre.

Anf. 138 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Som vi alla vet påverkas polarområdena just nu mest och störst av den globala uppvärmningen. Varmare vatten och nedsmältning av is påverkar marina ekosystem, havsvattennivåerna och klimatet på ett sätt som ger globaliseringen en direkt och konkret innebörd.

Konsekvenserna för enskilda länder och deras befolkning har fått allt större uppmärksamhet under de senaste årens klimatdebatt. Men på den senaste tiden har klimatkussionen tillförts ytterligare en dimension – kampen om de arktiska naturtillgångarna och därmed också risk för ökade konflikter.

Tvister som tidigare har varit av mer strategisk betydelse har nu fått nya ekonomiska dimensioner. Kopplat till detta ligger nya frågor om utbyggnad och lokalisering av ny infrastruktur som med stor sannolikhet också kommer att medföra konflikter med urfolken gällande deras existens och territoriella rättigheter.

Tidigare har de nordiska länderna ofta fungerat som framgångsrika konfliktvärdare och förhandlare vid uppkomna säkerhetspolitiska och territoriella konflikter. Men i dag har flera av de nordiska länderna egna intressen att bevaka. Klimatförändringarna kan därmed på många olika sätt ställa Norden och även det nordiska samarbetet i en ny situation.

Därför är det, som utskottet konstaterar, hög tid att EU uppmärksammar det arktiska området och de stora förändringar som pågår där och för första gången försöker utforma en sammanhållen Arktispolitik för EU.

Detta gör man i ett meddelande som innehåller tre strategiska mål samt förslag till närmare 50 enskilda åtgärder. De tre centrala målsättningarna för EU:s förhållande till Arktis är att

- skydda och bevara Arktis i samverkan med dess befolkning,
- främja hållbar resursanvändning, som vi hörde här, och
- bidra till förbättrade multilaterala styrformer för Arktis.

Man har också accepterat definitionen av Arktis som området norr om polcirkeln. Så nu vet vi i varje fall var Arktis ligger!

Detta är omfattande mål, men meddelandet är inte på något sätt heltäckande. Där redovisas frågor med anknytning till de områden som kommissionen hittills har kommit i kontakt med. Man talar ofta i Bryssel om att man har öppnat ett fönster mot Arktis. Det räcker inte i dag; man måste nog öppna dörren och stiga ut i verkligheten för att se vad som händer. Det bor nämligen folk i det här området också. Främst behandlas förhållanden som rör havsområden, som EU också ser som sina egna intressen. Det som saknas är till exempel naturskydd av landområden, urfolkens situation, biologisk mångfald, forskningssamarbete samt betydelsen av det omfattande regionala samarbetet i området mellan regeringarna och mellan parlamenten. Vi har Barentssamarbetet och också NGO:er som arbetar här.

Det är ändå viktigt att notera att EU har ansökt om permanent observatörsstatus i Arktisrådet. Det är ett viktigt forum för kunskap och politiska beslut. Kommissionens ansökan behandlades av Arktiska rådet i Tromsø i april i år. Diskussionen fortsätter nu under Danmarks ordförandeskap fram till och med 2011, då Sverige tar över ordförandeskapet i Arktiska rådet.

Danmark genom Grönland tillhör de fem så kallade strandstaterna runt Norra ishavet utöver Ryssland, Kanada, USA och Norge. De har legitima rättigheter och skyldigheter i de arktiska havsområdena. I dessa stater pågår ett arbete för att utröna hur långt ut respektive stats kontinentalsocklar sträcker sig. Utöver dessa fem länder är det Island, Sverige och Finland samt representanter för sex organisationer för urfolk i Arktis som ingår i Arktiska rådet. I dag finns det även sex observationsländer och flera har sökt. Det visar vilket stort intresse hela världen har för det arktiska området.

Fru talman! Det är bra att både regeringen och riksdagen har granskat EU:s meddelande om Arktis, men vi ska också komma ihåg att inte heller Sverige har ett program eller en strategi för Arktis eller nordområden.

I morgon kommer Maud Olofsson här i riksdagen att presentera Sveriges ordförandeprogram för Barentsrådet, som Sverige nu tar över ordförandeskapet i. Det och våra synpunkter i detta utlåtande vore en ganska bra start på en svensk strategi inför vårt ordförandeskap 2012. Det kan i detta sammanhang nämnas att Nordiska ministerrådet har bearbetat en nordisk strategi för klimat- och miljögifter i Arktis som gäller till 2012.

Med andra ord är det dags att starta ett arbete också på hemmaplan för en egen strategi, en handlingsplan inom prioriterade områden som kan vara ekonomi och infrastruktur, miljöfrågor, utbildning och mänskliga resurser, gränsöverskridande samarbete och rättsliga frågor, kanske den svåraste frågan nu i Arktis.

Jag tror att vi i Sverige nog är det sista av de nordiska länderna i detta arbete. Finlands utrikesminister Stubb deklarerade i sitt tal i Rovaniemi den 29 september sina tankar om Finlands arktiska policy. Och förra veckan meddelade utrikesminister Väyrynen att han vill att regeringen lämnar en redogörelse till riksdagen om Finlands politik beträffande Arktis och dessutom tillsätter en delegation för att behandla arktiska frågor. Så där har man tagit ett steg framåt.

Fru talman! Ibland kan det vara bra att lära sig av våra nordiska grannar, men man kan naturligtvis också vara sist på spelplanen, bara resultatet blir bra. Men det är viktigt att vara med på spelplanen och hålla hårt i bollen, för de här frågorna är viktiga också för Sverige.

Till sist, fru talman, kommer Arktis att bli en av de största utmaningarna under EU:s kommande mandatperiod. Arktis kommer att vara en arena för både konkurrens och samverkan inom civila, ekonomiska och militära områden. Vi kommer att ställas inför beslut där olika intressen måste vägas samman. I den nya världen kommer Norden att utgöra EU:s yttre gräns, den sista utposten mot Arktis. Frågan är om vi i Norden och i EU ska hitta en väg för fredliga lösningar eller om vi kommer att medverka till att bygga konflikter.

Härmed, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i utlåtandet.

Anf. 139 MATS SANDER (m):

Fru talman! Arktis må verka fjärran, långt bort, även för oss som bor på dessa nordliga breddgrader, men de förändringar som sker i området till följd av de globala klimatförändringarna drabbar oss alla. På Arktis är effekterna som mest märkbara, och det är här man ser de första förändringarna.

Under 2007 kunde man konstatera att utbredningen av havsis i Norra ishavs havet var den minsta sedan satellitmätningar började göras, och det finns inga tecken på att trenden är på väg att avta. Denna och många andra frågor som rör Arktisområdet och dess befolkning togs upp i meddelandet *The European Union and the Arctic Region*, som presenterades av kommissionen för Europaparlamentet i november 2008. Tre centrala målsättningar tas upp, och dessa är:

- skyddandet och bevarandet av Arktis, tillsammans med områdets befolkning,
- ett främjande av en hållbar resursanvändning och
- ett bidragande till förbättrade multilaterala styrformer för Arktis.

Målen är strategiska och följs av förslag till åtgärder inom en lång rad av områden. Dock saknas konkreta förslag med rättslig grund. De förslag som läggs fram kommer i stället att ligga till grund för rådsslutsatser vid allmänna rådets möte senare i år.

Regeringen säger i sin faktapromemoria att man välkomnar kommissionens meddelande och att Sverige stöder ansträngningarna för att utforma en sammanhållen Arktispolitik i EU. Många av förslagen som läggs fram är bra och bör kunna få ett brett stöd bland medlemsstaterna. Däremot påpekar man att det finns delar som är otydliga och lämnar ett brett tolkningsutrymme.

Arktisområdet är inte bara ett område att betrakta ur ett miljö- och naturresursperspektiv utan också ett hem för cirka fyra miljoner människor, många av dem tillhörande ursprungsbefolkningar som samer och inuiter.

Från såväl regeringens som utskottets sida påpekas att meddelandet från kommissionen inte uppmärksammar de folkrättsliga aspekter som kommer av de legitima rättigheter och skyldigheter som de fem arktiska strandstaterna runt Norra ishavet har. De arktiska landområdena ges som helhet inte samma behandling i meddelandet som havsområdena, varför man gärna hade velat se ett bättre helhetsgrepp med bättre hänsyn till samtliga områden som rör den arktiska miljön och befolkningen.

Arktisområdet är att betrakta som ett hav omgivet av land, vilket står i kontrast till Antarktis som är en landmassa omgiven av hav. Dock finns andra likheter områdena emellan och lärdomar att hämta från arbetet med Antarktisfördraget där parterna gemensamt, inklusive Sverige, 1991 antog ett miljöskyddsprotokoll som innebar ett förbud mot utvinning av naturtillgångar för minst 50 år framåt.

Fru talman! Utförliga miljökonsekvensbeskrivningar och ekologisk hänsyn vid all aktivitet i Arktis är något som vi från svensk sida tar på stort allvar då miljön i Arktis är särskilt känslig. Från utskottets sida ser vi positivt på regeringens arbete i den här frågan och att den påpekas även här. Sverige ingår dessutom i Arktiska rådet där regeringen verkat för att åstadkomma en samsyn mellan de parter som berörs för att på bästa sätt skydda miljön i Arktis. Det gäller inte bara ett skydd mot klimatförändringar utan alla slags förändringar och skadlig påverkan. Samtidigt menar utskottet att man i avsnittet om fossila bränslen tydligare kunde ha pekat på att ökad utvinning av olja och gas i Arktis leder till ökade utsläpp av växthusgaser som påskyndar de globala klimatförändringarna. I avsnittet om transporter kunde man även ha påpekat att ökade utsläpp av luftföroreningar förvärrar klimatförändringarna. Utskottet menar också att meddelandet kunde ha klargjort att den snabba försämringen av Arktis miljö sällan härrör från Arktisområdet självt utan är en konsekvens av det som sker i världen som helhet.

Fru talman! Sammantaget ställer sig utskottet positivt till att liksom regeringen stödja de ansträngningar som kommissionen har gjort för att ta fram en sammanhållen Arktispolitik för EU. Meddelandet är att se som ett första steg. Det ligger på oss alla att i alla de forum där det är relevant att ta upp frågor som rör Arktis göra det och verka för att skydda en känslig miljö. Som påpekats finns områden där man från svensk sida velat se en tydligare linje och en större tyngdpunkt på vissa miljö- och folkrättsliga hänsyn. De strategiska mål som anges i meddelandet är dock på det stora hela bra. Att man kan finna en bred uppslutning bakom de mål som lagts fram är också en mycket viktig faktor. Meddelandet borde kunna få ett brett stöd av samtliga EU:s medlemsstater.

Anf. 140 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill bara fråga om Moderaterna anser att utvinning av olja i Norra ishavet är en hållbar resursanvändning.

Anf. 141 MATS SANDER (m) replik:

Fru talman! När jag läser Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservation anser de att majoriteten i utskottet i sin granskning av kommissionens meddelande inte tydligt uppmärksammat de stora klimatmässiga risker som följer på prospektering och utvinning av fossila bränslen i Arktis.

Jag tycker att vi har gjort det. I vår granskning tycker vi att meddelandet kunde ha varit mer konkret avseende naturskydd av landområden och bevarandet av biologisk mångfald. Dessutom kunde avsnittet om fossila bränslen tydligare ha framhållit att ökad utvinning av olja och gas i Arktis leder till ökade utsläpp av växthusgaser som påskyndar de globala klimatförändringarna. En hel del är alltså sagt om vad vi tyckte att meddelandet kunde ha innehållit.

Anf. 142 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag skulle beskriva kommissionens meddelande som att det genomsyras av en frustande entusiasm över möjligheten till utvinning av olja och gas under Norra ishavet. Jag tycker inte att majoriteten har svarat tillräckligt tydligt på det genom det ni framhåller, nämligen den grundläggande självklarheten att utvinning av olja och gas leder till ökade klimatproblem. Men låt vara; timmen är sen.

Anf. 143 MATS SANDER (m) replik:

Fru talman! Jag finner att Miljöpartiet och Vänsterpartiet är ensamma i sin uppfattning att inte stödja utskottets granskning av detta meddelande. I övrigt har kammaren visat ett brett stöd för kommissionens meddelande.

Anf. 144 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i sin helhet. Jag instämmer i varierande grad med vad samtliga talare har sagt tidigare i denna talarstol. Jag tror att vi alla kan vara tämligen överens om att växthuseffekten smälter ismassorna kring Arktis i en oroväckande hastighet. Det vi kommer att ta ställning till är EU-kommissionens förslag till strategiska mål och enskilda åtgärder som medlemsstaterna och institutionerna ska göra för att minska klimatförändringarna i Arktis. Det ska vara första steget mot en gemensam politik i EU vad gäller Arktis. Det är ett bra steg som vi ska vara stolta över, även om många av oss är frustrerade över att det går för sakta. Man kunde också ha varit ännu tydligare vad gäller klimathänsyn inte minst.

Jag och bland andra Anita Brodén har jobbat länge för att Arktis borde bli ett skyddat marinreservat. Vi är glada över att Folkpartiets partistyrelse har sagt inför höstens landsmöte att det kommer att bli partiets officiella politik.

Varför ska man rättsligt skydda Arktis som ett marinreservat? Det handlar förstås om att en kapplöpning har påbörjats i jakten efter den olja och gas som tidigare har varit otillgänglig på grund av isen. De fem om-

kringliggande arktiska staterna Ryssland, USA, Kanada, Norge och Danmark, via Grönland, har den suveräna rätten att utvinna naturtillgångar på respektive stats kontinentalsockel, vilket bland annat Sinikka Bohlin redogjorde för tidigare. För att få rätten över sin kontinentalsockel måste en stat lämna in dokumentation inom tio år efter att man ratificerat havsrättskonventionen. Det handlar om folkrätt på en tämligen avancerad nivå.

Därför pågår det just nu en intensiv kamp mellan de arktiska staterna där de försöker leda i bevis att deras kontinentalsocklar mot Arktis sträcker sig så långt ut som möjligt. Om oron för ryska gasledningar i Östersjön är berättigad borde Sverige och flera andra länder i ännu högre utsträckning ha anledning att rikta sin uppmärksamhet norrut.

Det finns åtminstone tre goda skäl till varför vi måste skydda Arktis bättre. Det första är att bromsa upp den globala uppvärmningen. Det andra är att förhindra skadliga utsläpp. Det tredje är att skydda utrotningshotade arter och möjliggöra för befolkningen att kunna leva kvar på denna plats.

I de arktiska staternas strävan att säkra rättigheterna över Arktis i form av transportleder, olja, gas och övriga naturresurser får de ett ekonomiskt intresse av att Arktis fortsätter smälta. Vi måste alla ta ett ansvar för att denna logik bryts. Jordan klarar inte av dagens ökade förbränning av fossila bränslen. Utöver olika ekonomiska styrmedel i form av koldioxidbeskattning, utsläppsrätter och trafikavgifter kan det också behövas absoluta förbud som bevarar skyddsvärda miljöer som exempelvis Arktis.

Om naturtillgångarna i Arktis kan bli föremål för utvinning riskerar vi också olyckor i form av oljeutsläpp, vilket kan skada ännu mer eftersom nedbrytningen sker långsammare i kalla miljöer än i varma system. Natur- och djurlivet utanför Alaskas kust lider fortfarande av sviterna efter grundstötningen 1989 av oljetankern Exxon Valdez.

Med stora ansträngningar har Sverige med grannländer lyckats ge Östersjön ett ganska gott skydd. De politiska och framför allt rättsliga förutsättningarna för att lyckas med detsamma när det gäller olje- och gasutvinning i Arktis är dessvärre sämre, även om det troligen är ännu mer angeläget.

Utrotningshotade arter är beroende av sina ekosystem. Det gäller till exempel isbjörnen. Även om isbjörnar är goda simmare är de beroende av havsis för jakt och förflyttning. Dräktiga isbjörnar bygger snöiden där de föder sina ungar. Det vore en stor tragedi om framtidens isbjörnar reducerades i antal och förvisades till djurparker långt från sin naturliga levnadsmiljö.

Ett marinreservat i Arktis kan bli verklighet. Det behövs politisk framsynthet, som jag tror att vi hittar i samtliga partier i Sveriges riksdag, men framför allt påtryckningar från allmänheten. Arktis skulle behöva en miljökamp på samma nivå som vi just nu ser på den globala miljöfronten, inte minst inför Köpenhamnsmötet. Det kommer att behövas samma påtryckningar.

Många har i debatten dragit paralleller till Antarktisfördraget från 1991 då Sverige var en av de pådrivande parterna. Antarktisfördraget är ett miljöprotokoll enligt vilket utvinning av naturtillgångar förbjuds i minst 50 år framåt. Det gör att man bara kan använda Antarktis till fred-

liga och vetenskapliga ändamål. Det är ett exempel på hur man skulle kunna lösa Arktisfrågan.

Det finns dock en hel del folkrättsliga problem på Arktis som inte finns på Antarktis. Det måste vi också väva in i diskussionen. Ett dilemma som framkom förra året när vi hade denna debatt och som är viktigt och inte ska raljeras över är hur man ska främja den hållbara resursanvändningen för den urbefolkning som finns på Arktis. På Antarktis bor det bara forskare på stationer, men på Arktis har vi en levande befolkning som måste kunna leva kvar på det sätt som den har gjort i många många år. Det måste komma in bredare i debatten.

Jag förstår flera aspekter som tas upp i Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservation. Det är hedervärt och bra, men man får inte skapa en nidbild av detta utlåtande. Även om det är otillräckligt är det ett första steg mot en gemensam EU-politik som lyfter klimatfrågorna på denna del av jorden. Det, om något, är viktigt.

Anf. 145 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Vi kristdemokrater välkomnar kommissionens meddelande och anser att det är angeläget att EU i sitt beslutsfattande beaktar och ägnar särskild uppmärksamhet åt de unika förhållanden som råder i Arktis. Vi har hört det från tidigare talare och jag instämmer i att de globala klimatförändringarna märks först och är störst i Arktis. Uppvärmningen fortsätter med tilltagande isavsmältning på land och till havs. Det oroar oss kristdemokrater.

EU måste driva på arbetet för att garantera säkerhet och stabilitet, strikt miljöstyrning och beaktande av försiktighetsprincipen, hållbar resursanvändning samt öppet och rättvist tillträde till marina arktiska områden.

Det är positivt att kommissionen har valt en ambitiös och bred ansats där man, som vi tidigare hörde, har accepterat definitionen av Arktis som området norr om polcirkeln, vilket omfattar både land- och havsområden där de åtta arktiska staterna i olika omfattning har suveränitet.

Isavsmältningen i Norra ishavet öppnar nya möjligheter för transport, mineralutvinning och annan näringsverksamhet. Dessa ändrade förutsättningar påverkar den geostrategiska dynamiken i Arktis och kan ha konsekvenser för internationell stabilitet och för europeiska säkerhetsintressen. Nya ekonomiska möjligheter och åtföljande konsekvenser för miljö och befolkning i Arktis tilldrar sig ökad uppmärksamhet. Denna utveckling medför ett ansvar för EU att motverka att situationer uppstår där Arktis kan bli ett säkerhetspolitiskt spänningsområde.

Det är ytterst väsentligt att unionen tar detta ansvar och formulerar sitt intresse för och sitt engagemang i Arktis i ljuset av ett sådant ansvar. Stabilitet, balans och kontinuerliga dialoger mellan inblandade stater och aktörer är också nödvändigt.

Framtida ryska intressen och kopplingarna mellan ekonomiskt och politiskt ledarskap för Arktis finns på hög nivå. Ryska intressen har också drivit utvecklingen och upptrappningen eftersom varken nuvarande eller tidigare amerikansk administration har någon egentlig Arktispolitik.

Det kan också vara av intresse att veta att industriinvesteringarna i nordvästra Ryssland är de största som någonsin skett i Nordeuropa enligt det informationsmöte som hölls på Näringslivets Hus för ett tag sedan.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*Meddelande om
EU och Arktis*

Även Norges investeringar i området är av betydelse till följd av de olje- och gasfyndigheter som gjorts.

I försvarets inriktningsproposition från regeringen skrev vi att klimatförändringarna har stora konsekvenser för utvecklingen och den känsliga miljön i Arktis. Avsmältningen skapar också nya förutsättningar för bland annat energi- och mineralutvinning och sjötransporter i norr. Denna utveckling medför också att Barentsregionen och Arktis, och därmed också Nordeuropa, får en ökad strategisk betydelse. Behovet av att förstärka övervakningen i Arktis och förbättra förmågan att hävda sin självständighet och skydda det egna territoriet mot otillbörligt intrång har ökat hos de fem strandstaterna runt Norra ishavet. Kolahalvön rymmer fortfarande världens största ansamling av nukleärt material, såväl i fungerande energi- och vapensystem som i form av utbränt kärnbränsle och andra former av radioaktivt avfall.

Fru talman! Frågan om ökat samarbete med EU, samtliga länder i Arktis och inom Norden berörs också. De olika nordiska länderna har olika säkerhetspolitisk bakgrund, men utvecklingen mot större samordning accelereras av behovet av att kunna agera i Arktis.

Kristdemokraterna välkomnar det avtal om gränsöverskridande räddningssamarbete i Barentsregionen som ingicks i december 2008 mellan Finland, Norge, Ryssland och Sverige. Vi ser fram emot ytterligare samarbete i regionen, inte minst på det säkerhetspolitiska området.

Jag yrkar bifall till förslaget i utlåtandet.

Anf. 146 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Arktis har hamnat i fokus. Polaråret, IPY-året, satte fingret på den akuta situation som råder. Inte minst med hjälp av all den dokumentation som finns från polarforskningsexpeditionerna sedan 1800-talet har man kunnat påvisa skillnaden och den negativa utveckling som skett.

Temperaturhöjningen går fortare än väntat. Tidigare talar har påpekat att avsmältningen av havsisen i den arktiska bassängen har nått rekordhöga nivåer tre år i rad. Permafrostsmältning och metangasutsläpp är några mycket oroande scenarier.

Jag delar den oro som framförts av flera talare här i kväll. Frågan kommer, precis som Birgitta Ohlsson har framfört, att debatteras vid vårt landsmöte.

Fru talman! Klimatförändringarna i Arktis är inte bara ett hot mot den arktiska miljön och invånarna i Arktis. De medför också globala konsekvenser. En kraftfull klimatpolitik i EU och insatser för klimatanpassning i Arktis inklusive arbete för att skydda den biologiska mångfalden måste därför, precis som skrivs i faktapromemorian, vara centrala delar i EU:s arktiska politik.

Det är positivt att kommissionen har för avsikt att fullfölja SAON-processen, Sustaining Arctic Observing Networks. Det är från början ett svenskt initiativ som innebär samordning och förbättring när det gäller övervakning och observation av förändringar som sker i Arktis. Det är alltså en otroligt viktig process som pågår.

Oden, vårt flaggskepp, har hittills kunnat nyttjas av många internationella forskare. Jag utgår ifrån att det kommer att bli en fortsatt diskuss-

ion om behovet av ytterligare forskningssatsningar när det gäller forskningsfartyg.

Fru talman! EU:s tidigare ordförande, Frankrike, visade ett mycket stort intresse för de här frågorna. De anordnade bland annat ett antal seminarier och skickade stafettpinnen vidare till Sverige. Nu lyfter kommissionen upp frågan om en EU-politik för Arktis. Den tas också upp i samband med Nordiska rådets session.

Jag hade dock gärna sett att det hade blivit ett möte på högsta politiska nivå i samband med vårt ordförandeskap, inte minst med tanke på det stundande klimattoppmötet.

Det krävs och det är behov av långsiktig finansiering och långsiktig infrastruktursatsning.

Jag delar utrikesutskottets synpunkt att skälet till att Arktis måste skyddas bland annat är att vi måste bromsa den globala uppvärmningen och förhindra skadliga utsläpp, men också skydda utrotningshotade arter och värna folks traditionella livsstil. Vi har urbefolkning, vilket också har förts fram är.

Men jag delar också utskottets kritik där man framför att man gärna hade sett mer konkreta åtgärder vad gäller naturskydd av landområden.

Den första strategiska målsättningen som kommissionen pekar ut – att skydda och bevara Arktis i samverkan med dess befolkning – är A och O.

Herr talman! Isavsmältningen i norra Ishavet öppnar enligt regeringen nya möjligheter för transport, mineralutvinning och annan näringsverksamhet. Det är viktigt att vi också inser att det öppnar för nya hot med ökad utvidgning av olja och gas, vilket för med sig ökade utsläpp av växthusgaser och luftföroreningar.

Det är angeläget att den svenska regeringen, inte minst i samband med kommande ordförandeskap i Arktiska rådet driver på mer konsekvent att man ska kunna genomföra rådets riktlinjer och rekommendationer. En klar förstärkning vore att få kommissionen som observatör vid dessa möten. Det är ett förslag som har ställts och som man kommer att återkomma till.

Det är också angeläget, precis som Birgitta Ohlsson har framfört, att arbeta för att detta område blir maritimt skyddat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets utlåtande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 oktober.)

16 § EU:s strategi för Östersjöområdet

Föredrogs
utrikesutskottets utlåtande 2009/10:UU5
EU:s strategi för Östersjöområdet (KOM(2009)248).

Anf. 147 KERSTIN ENGLE (s):

Herr talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservation.

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*Meddelande om
EU och Arktis*

*EU:s strategi för
Östersjöområdet*

Varav hjärtat är fullt talar munnen, brukar man säga. I dag ska vi återigen tala om vårt hjärtebarn Östersjön i denna kammare. I många stycken är vi överens om att det finns mycket att göra för Östersjöns miljö och för regionen som tillväxtområde. Många är engagerade i Östersjösamarbetet här liksom i Nordiska rådet där man nu arbetar med ett ökat samarbete kring Östersjön.

Den strategi som nu har utarbetats av Europeiska kommissionen har fyra övergripande mål: hållbar miljö, ökad tillväxt, ökad tillgänglighet och ökad säkerhet.

Europeiska rådet har framhållit att miljön ska inta en särställning, vilket naturligtvis är mycket tillfredsställande med tanke på långsiktighet och framtida generationers välbefinnande. Miljön är grundläggande för att de övergripande målen ska kunna utvecklas.

Herr talman! Under det socialdemokratiska regeringsinnehavet utvecklades Östersjösamarbetet kraftigt. Vi vill gå vidare och befästa Östersjön som ett fredligt område. Trygga länder har i regel välmående och trygga grannar. Vår säkerhet har stärkts av att de flesta länderna runt Östersjön är demokratiska och att det ekonomiska och ömsesidiga beroendet har ökat i takt med den starkt ökade handeln. Östersjöområdets säkerhet har också stärkts i samband med att dessa länder har fått sina säkerhetspolitiska önskemål tillgodosedda. Vad som fortfarande återstår är att stimulera ett positivt ryskt deltagande i det regionala säkerhets- och samarbetsområdet.

Vi socialdemokrater ser i huvudsak positivt på den framlagda strategin. Till viss del är strategin en sammanställning av åtgärder som redan har planerats inom EU, och allt är inte nya förslag. Det är naturligtvis positivt att man samlar de planerade åtgärderna i en gemensam strategi. Men vi höjer ett varningens finger för att strategin kan bli en pappersprodukt utan reella finansiella möjligheter att stärka Östersjöområdet.

Baltikums djupa ekonomiska kris är mycket oroande och hotar Lettlands, Estlands och Litauens instabila regeringar. Detta gör strategin angelägen att genomföra så att inte vissa av medlemsstaterna halkar efter i utvecklingen. Genom ett ökat samarbete och bättre samverkan kan staterna stärka sin konkurrenskraft och sitt välbefinnande.

Länderna runt Östersjön har en samlad befolkning på drygt 100 miljoner. Inte minst för Sverige ger detta stora möjligheter att öka handelsutbytet, vilket i förlängningen leder till större ekonomisk tillväxt och fler jobb. Regionen har stora möjligheter att utvecklas, och Norden, som i många avseenden är en global vinnaregion, kan vara en inspiration för hela Östersjöområdet att utvecklas till en framgångsrik region i Europa. I EU ses strategin också som en föregångare för andra regioner, till exempel Svartahavsområdet.

Vi vill ha en fri handel och en marknad som gynnar både Sverige och våra handelspartner. Men det ska vara en ansvarsfull frihet som också tar hänsyn till människor och miljö. Vi tjänar alla på att skapa en långsiktigt hållbar ekonomi som tar hänsyn till miljön. För det behövs samarbete och politik men också gemensamma regleringar på EU-nivå. Handeln med Baltikum kommer att öka, och vi vill närma oss våra grannländer på andra sidan Östersjön ännu mer.

I högtidstalen brukar det från regeringen heta att Östersjösamarbetet är prioriterat. I praktisk handling har det dock inneburit beslut om ned-

läggning av generalkonsulaten i Kaliningrad, Gdansk och Hamburg. De är alla svenska utlandsrepresentationer runt södra Östersjön. Att stänga ett konsulat som det kostade både möda och pengar att få till stånd måste ses som ett mycket ogenomtänkt handlande. I en region präglad av såväl stor tillväxtpotential som miljöproblem som vi måste lösa gemensamt finns det bättre åtgärder än minskad svensk representation. Det riskerar också att slå sönder alla de väletablerade och viktiga relationer som svenska kommuner, företag och organisationer har byggt upp.

Herr talman! Gazprom är majoritetsägare i det bolag där man tillsammans med tyska Eon projekterar för en gasledning på Östersjöns botten. Ledningen är tänkt att gå genom en stor del av Sveriges ekonomiska zon. De miljömässiga invändningarna är starka. Östersjön är klassat som ett särskilt känsligt havsområde. På botten finns giftiga tungmetaller och tiotusentals gamla minor, kemiska stridsmedel och ammunition sedan andra världskriget. Vid ett bygge måste de flyttas eller förstöras med alla de risker som det innebär för miljön och fisket. En gasledning med en tänkt förgrening till Sverige riskerar också att slå undan benen för satsningar på bioenergi.

Socialdemokraterna har sagt nej till gasledningen på Östersjöns botten. Men den borgerliga regeringen har hittills försökt ducka i frågan. Men remisstiderna löper ut, och det närmar sig beslut då regeringen måste bekänna färg. Sverige har möjlighet att säga nej och bör göra det.

Hur positivt det än är med kommissionens strategi för Östersjön är det trots allt ett arbete som ska göras ute i verkligheten. Hur får vi medborgarna med oss? Sannolikt skulle de flesta uttrycka sig positivt över strategin om de fick frågan, men att involvera så många som möjligt i förverkligandet måste också få hög prioritet.

Som ett gott exempel kan nämnas det marina centrum som nu skapas i min valkrets i Simrishamns kommun. Kommunen har bara 20 000 invånare men ett strategiskt läge i Östersjön med närhet till internationella transportförbindelser, universitet och högteknologiska företag. Här skapas nu en mötesplats med fokus på havsmiljöfrågor i dialog mellan olika aktörer. Marint centrum sprider forskningsresultat på havsmiljöområdet. Här skapas också kreativa miljöer för företag och entreprenörer med ambition att vara en motor för tillväxt och ökad sysselsättning som ökar kunskapen och värnar miljön. Med andra ord är det ett gott exempel på hur kommissionens strategi kan omsättas i engagemang och konkret handling.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag framhålla det positiva med strategin men instämma i yttrandet från regionkommittén som understryker behovet av att strategin måste involveras i lokala och regionala myndigheter och ges ett tydligt medborgarperspektiv. Vidare måste strategin inkludera Ryssland och Norge och även andra stater som tillhör Östersjöns avrinningsområde samt integreras med den nordliga dimensionen för att kunna bli framgångsrik. Vidare är det också viktigt att EU:s olika regelverk och strategier är samstämmiga och inte motverkar varandra.

Strategin öppnar möjligheter för integration av politikområden som i dag inte hänger ihop. I strategin kan jag till exempel tycka att fisket och jordbruket har fått för lite utrymme. Fiskekvoterna som är så betydelsefulla för miljön men även för ekonomin finns inte nämnda. Både fisket och jordbruket är subventionerade näringar, och därtill kommer de reg-

ionala stöden. Här finns motverkande effekter som missgynnar den långsiktiga ekonomiska och ekologiska utvecklingen.

Men vi socialdemokrater välkomnar strategin som öppnar möjligheter att på sikt lösa de utmaningar som finns och ge en inledning till en ännu bättre Östersjöregion och ett ännu bättre EU.

Anf. 148 HANS LINDE (v):

Herr talman! Vi har nu att debattera utrikesutskottets utlåtande med anledning av kommissionens meddelande om EU:s strategi för Östersjöområdet.

Inledningsvis vill jag säga att jag instämmer i stora delar av föregående talares anförande.

I strategin sätts fyra övergripande mål upp.

Det första målet är att skapa en hållbar miljö i Östersjön. Det är inte ett litet mål man sätter upp, för om inte radikala steg tas, om en radikal förändring inte sker, kommer Östersjön att vara ett hav så nära döden som ett hav kan vara. Det beror främst på utsläppen av fosfor och kväve från jordbruket men också på utsläppen från trafiken – både på land och till sjöss. Stora delar av Östersjöns botten är redan döda på grund av övergödning.

De mål som satts upp är positiva. Men precis som Kerstin Engle uttryckte är vi i oppositionen oroad över den överhängande risken att detta bara blir en pappersprodukt. Till exempel riskerar Sverige att missa de föreslagna målen beträffande övergödning eftersom de av regeringen föreslagna åtgärderna enligt Naturvårdsverket inte kommer räcka för att nå utsläppsmålen för fosfor och kväve.

Till utlåtandet finns fogat en reservation som en enig opposition står bakom. Jag yrkar bifall till denna reservation.

I reservationen lyfter vi fram frågan om gasledningen mellan Ryssland och Tyskland. När utrikesutskottet nu fått möjlighet att yttra sig över EU:s Östersjöstrategi – en strategi där det övergripande målet, som sagt, är att skapa en hållbar miljö – tycker vi att det är märkligt att majoriteten uttryckligen väljer att inte behandla frågan om gasledningen. Frågan om gasledningen mellan Ryssland och Tyskland genom Östersjön är en ödesfråga för Östersjön som vi älskar så mycket men som vi behandlar så illa.

I denna mycket sårbara miljö planeras det nu för att dra en gasledning genom två dumpningsområden för kemiska stridsmedel i södra Östersjön, vilket riskerar att leda till frisättning och spridning av föroreningar som självklart kommer att negativt påverka känsliga djur- och växtmiljöer. Samtidigt vet vi att det tar 30 år för Östersjöns vatten att bytas ut. Vi kommer med andra ord att få leva med dagens utsläpp under en mycket lång tid framöver.

Den sträckning som föreslagits av Nord Stream går dessutom relativt nära både Hoburgsbanken och Norra Midsjöbankarna som är Natura 2000-områden enligt EU:s fågel- och habitatdirektiv. I de aktuella områdena övervintrar över en miljon alfåglar – drygt en fjärdedel av den samlade europeiska populationen. Det innebär att Sverige har ett särskilt ansvar för arten enligt EU:s fågeldirektiv. Färska studier visar redan på en kraftigt negativ trend för alfågel i Östersjöområdet. Ett flertal andra fågelarter uppvisar motsvarande negativa populationsutveckling.

Herr talman! Över hundra miljoner människor lever i dag i Östersjöregionen. Vi är alla mer eller mindre beroende av detta hav. Vi bor längs dess stränder. Vi transporterar oss själva och våra varor över det. Vi badar i dess vatten. Vi äter fisk från det. Den fråga som vi i dag måste ställa oss är om vi har råd att ta den risk som gasledningen innebär.

Vänsterpartiets svar är glasklart. Vi säger nej till gasledningen mellan Ryssland och Tyskland genom Östersjön. Vi ser med stor oro på gasledningsprojektet som inte bara utgör ett hot mot ett redan mycket sårbart Östersjön. Om Sverige skulle ansluta sig till gasledningen skulle vi därmed också låsa in oss i en icke förnybar energikälla, något som skulle resultera i omfattande koldioxidutsläpp under decennier framöver – detta i en tid då vi behöver ställa om och gå över till förnybara energikällor.

Frågan om gasledningen är brännande aktuell just i dag eftersom Danmark i går formellt sade ja till gasledningen. Nu ligger bollen hos Sverige och Finland som har kvar att ta ställning till gasledningsprojektet. Nu är det hög tid för oss att sätta ned foten. Nu är det hög tid för oss att lämna besked både till Sveriges befolkning och till alla de miljoner människor som lever runt Östersjön.

Från oppositionen är beskedet i dag glasklart. Gemensamt säger vi nej till gasledningen genom Östersjön. Nu är alliansens företrädare svaret skyldiga. Jag ser fram emot att i de kommande inläggen här få höra vilka besked de borgerliga företrädarna kommer att ge till Sveriges folk i denna helt avgörande fråga för det hav som vi älskar så mycket men som vi behandlar så illa.

Anf. 149 MAX ANDERSSON (mp):

Herr talman! Det vi nu debatterar är riksdagens reaktion på kommissionens meddelande om den nya Östersjöstrategin. Inför varje ordförandeskap inom EU vill det land som ska vara ordförandeland se till att säkra några goda framgångar. Alla länder har den ambitionen, och alla länder tycker att det är rimligt att hjälpa sina kolleger runt mötesborden i ministerrådet i Bryssel med att förverkliga den ambitionen, om så är möjligt.

Det är därför inte underligt att det när man planerar EU:s dagordning läggs in punkter där det inte är alltför svårt för en kompetent regering att uppnå en behaglig triumf. Jag tror att frågan om Östersjöstrategin är just en sådan punkt. Jag hoppas att det går planenligt – att den här Östersjöstrategin blir den framgång för det svenska ordförandeskapet som Östersjön behöver.

Det finns mycket gott i kommissionens meddelande, och jag önskar regeringen all lycka med att göra det bästa av förslaget under den tid som återstår till mötet i oktober då detta förhoppningsvis antas. Men jag kan inte bara jubla. Miljöpartiet har tillsammans med de två andra partierna i en enig opposition skrivit en reservation framför allt angående gasledningen.

Mycket klokt har sagts om gasledningen här i dag, så jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationen. Jag ska alltså inte orda så mycket mer om den utöver att jag säger att jag instämmer i Hans Lindes inlägg.

Det finns dock andra saker som förtjänar att tas upp när det gäller Östersjöstrategin. Ursprungligen skulle det i första hand ha varit en miljöstrategi. En sådan behövs verkligen, för Östersjön är ett av världens mest

unika och också känsligaste innanhav – detta brackvattenhav som genom årtusendena aldrig riktigt har kunnat bestämma sig för om det ska vara ett hav eller om det ska vara en sjö och för vilken salthalt det ska vara, detta hav vars vatten i genomsnitt byts ut bara en gång vart 30:e år och som därför är så känsligt för föroreningar, detta hav som har en särskild plats i så många svenskers hjärtan.

Jag kan bara tala för mig själv. Det var i Östersjön som jag lärde mig simma, och det var på Östersjöns frusna vatten som jag på 1980-talet lärde mig åka skridsko.

Vi är miljoner svenskar som känner särskilt just för Östersjön som är vårt hav. Men Östersjön är inte bara vårt hav utan också våra grannars hav. Östersjön är inte bara en gräns som skiljer länder åt utan också ett band som förenar länder. Därför är det bra att man i den här Östersjöstrategin även tar upp vikten av samarbete mellan länder, vikten av att använda resurser på ett klokt sätt och vikten av att samverka så att resurserna kan användas på bästa sätt.

Det är ändå lite synd att det som i första hand borde ha varit en miljöstrategi nu har breddats så att man knappt ser att det ursprungligen var en miljöstrategi.

Det är nu fyra huvudsakliga mål. Förutom att förbättra miljön ska man öka välståndet, göra regionen mer tillgänglig och attraktiv samt öka tryggheten och säkerheten. Det är många mål och många åtgärder. Det är också väldigt lite pengar som anslås. Förhoppningen är att man ska kunna uppnå stora förbättringar och goda resultat inom ramen för tillgängliga resurser genom att samordna dem bättre. Det är lovtvårt, men man kanske skulle ha satsat lite mer. Det är värt att fundera på.

En sak till som behöver tas upp är om regeringens lofvärda ambitioner för Östersjöns miljö och de lofvärda ambitionerna på EU-nivå även motsvaras av den politik som förs här hemma i Sverige. Östersjön är hotad av övergödning och av gasledning. Regeringen har dock varit synnerligen mild vad gäller frågan om gasledningen och det hot den utgör mot den känsliga miljön, och när det gäller övergödningen har regeringen nyligen föreslagit ett slopande av skatten på handelsgödsel. Naturskyddsföreningen har kritiserat förslaget i synnerligen skarpa ordalag och sagt att det undergräver trovärdigheten för politiken. Att övergödningen är ett hot mot Östersjön är sant, och det håller utskottet med om. Man kommer att försöka vidta åtgärder på EU-nivå för att motverka den. Men det räcker inte att vidta åtgärder på EU-nivå, utan man måste också vidta åtgärder i Sverige.

Herr talman! På det stora hela är detta ett bra förslag. Jag yrkar bifall till reservationen och hoppas att regeringens politik kommer att bli ännu bättre i framtiden.

Anf. 150 GUSTAV BLIX (m):

Herr talman! Jag är född 1974. Om vi ser tillbaka på de 35 år som har gått i mitt liv ser vi att det har skett en enastående förändring av vår del av världen.

14 år gammal åkte jag för första gången över till den östra och centrala delen av Europa. Jag åkte med ett gäng basketungdomar i färja från Trelleborg till Rostock. Detta var 1988, och vi väcktes tidigt på morgonen av något som var som en skräckfilm fast med Tintin-stuk. De bordu-

riska vakter och poliser som jag endast hade läst om i serieböckerna fanns nämligen på riktigt. Schäferhundarna var stora, och de sniffade intensivt igenom alla bussar, bilar och lastbilar som passerade Rostock på jakt efter idéer på väg in eller människor på väg ut.

15 år gammal grät jag när muren föll. Vi var många som grät den kvällen. Tyvärr gjorde inte alla det av riktigt samma anledning. Vi har haft en väldigt stark utställning här i riksdagen om den polska resan från diktatur, förtryck och kommunism till frihet, demokrati och en bättre framtid. I dag är vi 100 miljoner människor som bor i den här regionen, och vi lever i nio olika länder runt Östersjön. Åtta av de länderna är medlemmar i den europeiska unionen. Förutom Sverige är det också de fria staterna Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Danmark och Tyskland – ett återförenat Tyskland med demokrati och frihet.

Det nionde landet är tyvärr det alltmer auktoritära Ryssland. Där har utvecklingen av mänskliga rättigheter dessvärre gått tillbaka under senare år, och det finns all anledning för oss att återkomma i denna viktiga fråga i andra ärenden. Låt oss dock just nu fokusera på det viktiga arbete som görs för att samla EU:s länder – och även Ryssland om de vill vara med i samarbetet, men framför allt EU:s eget arbete på fyra viktiga teman för att utveckla Östersjöregionen. Det handlar om miljö, ekonomisk utveckling mot välstånd, att bygga en attraktiv region och att bygga trygghet och säkerhet i vår del av världen.

Både i rapporten och i det utlåtande vi i dag debatterar lyfts miljön fram som en särskilt viktig fråga. Att vi runt Östersjön ska möta de utmaningar som finns i form av övergödning och utfiskning är en särskilt stor och viktig fråga, och det är en fråga vi måste lösa tillsammans.

Vi måste också tillsammans ta steget för att främja den ekonomiska utvecklingen. Här tror jag att ett särskilt viktigt steg är att förbättra transporterna, inte minst på den östra sidan av Östersjön. Om man till exempel jämför restiden vad gäller tåg på den västra och den östra sidan av Östersjön ser man att skillnaderna är häpnadsväckande. Om du ska åka tåg från Tallinn till Warszawa tar det sannolikt över 30 timmar. Den tågresan är inte längre än resan på 10 timmar mellan Sundsvall och Malmö i Sverige, eller för den delen mellan Amsterdam och Genève i Europa. Här har vi jättemycket att göra, och vi ska inte underskatta vilka fantastiska effekter vi kommer att få när detta väl är på plats.

Det handlar om de transeuropeiska nätverken, och inom detta område finns också ett viktigt energisamarbete som vi nu på olika sätt arbetar för att få till stånd. Vi ska bygga gemensamma, säkra och trygga energiförbindelser som gör att vi alla har tillgång till trygg, säker och förhoppningsvis också mer miljövänlig energi i framtiden. Här kan vi särskilt lyfta fram det projekt vi i Sverige under många år har drivit i bred enighet, nämligen att bygga en elkabel över Östersjön till våra grannar i Baltikum för att trygga deras elförsörjning. Den kan förhoppningsvis vara på plats redan om ett par år.

Ett ännu tydligare exempel på att allt flyter ihop och att det inte, som Max Andersson tog upp tidigare, finns något motsatsförhållande som gör att man antingen kan prata bara om miljö eller bara om annat är Igalinaavvecklingen. Polenkabeln är nämligen en viktig del i att kunna avveckla det kärnkraftverk av Tjernobylytyp som fortfarande står i Ig-

nalina. Då handlar det inte bara om miljö utan också om trygghet och säkerhet för människorna i den delen av världen.

Just på säkerhetsområdet tror jag att vi kommer att kunna göra mycket inte bara i samarbetet för sjösäkerheten i Östersjön utan också i kampen mot den internationella brottsligheten. Totalt handlar det om fyra teman, femton prioriterade områden och ett åttiotal flaggskeppsprojekt. Men det handlar inte om några nya pengar, utan vi ska använda de väsentliga resurser som kommer från EU till detta område på ett bättre och effektivare sätt.

Östersjön går nu före. Det är mycket tack vare ett arbete som vi i Sverige har bedrivit på alla sidor om de olika partierna, i Sveriges riksdag, i Europaparlamentet och även via regeringen genom olika konstellationer i rådet. Östersjön går före. Det är bra. Förhoppningsvis är detta ett första steg som också andra regioner i Europa kan följa efter. Det kan vara Donau, Alperna eller Svarta havet. Det är upp till dem nu, och det är också upp till oss att engagera oss i det arbete som sker där.

I detta ärende har vi fått en motivreservation. Vi är överens om det mesta, men det finns en sak som oppositionen försöker lyfta fram. Det är det projekt som bolaget Nord Stream har att bygga en gasledning mellan Ryssland och Tyskland. Det är oerhört oseriöst att ta upp ett sådant ämne i ett ärende som inte handlar om detta. Det här ärendet handlar om Östersjöutvecklingen inom ramen för EU-samarbetet.

Vad vi till skillnad från den oseriösa oppositionen gör är en oerhört seriös och rigorös miljöprövning i enlighet med internationell rätt och de lagar vi har att följa i Sverige. Jag tror att det är det enda rätta sättet att hantera frågan nu, i stället för att som oppositionen försöka plocka billiga inrikespolitiska poäng genom att hänga på saker på ärenden där de inte hör hemma.

Detta är ett viktigt ärende som handlar om hur vi kan bygga en ren, säker, fredlig, attraktiv och välmående Östersjöregion. Det är en väldigt spännande tid som nu ligger framför oss. Det har gått lång tid sedan Europa befriades – det har gått 20 år i dag, och det ska vi uppmärksamma på olika sätt. Det är en stor förändring som har skett i denna del av världen under mitt liv. Jag har själv en tvåårig son hemma. Vi lägger nu grunden för att han och hans jämnåriga ska ha helt andra möjligheter i framtiden än vad vi hade när vi var små. Det är en fantastisk tid som ligger framför oss, men vi ska också komma ihåg att det med den här strategin faktiskt är så att arbetet bara har börjat.

Anf. 151 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i utlåtandet i dess helhet.

Förutom jag själv kommer Anita Brodén att gå upp i denna debatt, och hon kommer primärt att tala om aspekter kring Östersjön vad gäller klimat, miljö och vatten bland annat. Jag ska fokusera lite mer på organiserad brottslighet bland annat.

När fyra nya Östersjöländer blev EU-medlemmar i och med den senaste utvidgningen innebar det att 100 miljoner människor lever och verkar i Östersjöregionen. Det är en väldigt spännande och dynamisk region vad gäller både tillväxt och miljö och att kunna samarbeta i kampen mot inte minst organiserad brottslighet.

Före det första världskriget kunde resenärer ta sig från Paris till Sankt Petersburg utan pass. Denna fria rörlighet gick i graven när krigets skyttegravar grävdes i Europa. Europeiska unionen vill nu återinföra den fria rörlighet som en gång fanns på vår kontinent, men det förutsätter att vi kan bekämpa den kriminalitet som utnyttjar den fria rörligheten. EU:s polisbyrå Europol varnar för att den organiserade brottsligheten i Europa ökar för tillfället.

Den organiserade Östersjöbrottsligheten, som jag tänkte lyfta upp här, handlar primärt om smuggling av vapen, narkotika och cigaretter, bilstölder och framför allt människohandel. Då Estland, Lettland, Litauen och Polen anslöt sig till EU 2004 blev Östersjön hela unionens innanhav. I väntan på ett europeiskt FBI, som vi i Folkpartiet har föreslagit under flera års tid, hoppas vi att Östersjöstrategin kan medverka till ett närmare samarbete mot den organiserade brottsligheten.

Det finns många skäl att frukta att människohandeln ökar i den ekonomiska krisens svallvågor. Samverkan kring brottsbekämpning vad gäller slavhandel bör därför bli ett centralt område i Östersjöstrategin men också i EU:s östliga partnerskap, där bland annat Moldavien, Vitryssland och Ukraina ingår.

De flesta som utsätts för människohandel för sexuella syften är myndiga kvinnor, men det förekommer också handel med barn. Enligt en kartläggning genomförd av Östersjöstaternas råd uppmärksammas varje år 150 barn i regionen som misstänkta offer för människohandel. De flesta offer kommer från Östeuropa, framför allt Ryssland, Estland och Polen.

Människohandeln kan här kopplas även till annan brottslighet. Offer för människohandel som förs till Sverige utnyttjas bland annat som kurer för narkotika och kapitalvaror. Rikskriminalen lämnar varje år en lägesrapport till regeringen om människohandeln i Sverige. I dag går det inte att uppskatta hur många som är offer för människohandel i Sverige, men det är fråga om hundratals personer. Ett bättre polissamarbete kring Östersjön skulle kunna påverka väldigt mycket på denna front.

Enligt Brå är Sverige i huvudsak en marknad för försäljning av narkotika. Det innebär att i stort sett all narkotika som konsumeras i landet är producerad och insmugglad i Sverige ofta via Östersjöområdet.

För Sveriges del är ett närmare samarbete med våra grannstater för att bekämpa brottsligheten kring Östersjön av stor betydelse i kampen mot införsel av narkotika i vårt land. Det menar senast en ganska färsk forskningsrapport, från februari detta år, Countering Narcotics Smuggling in Europe's Eastern Neighborhood, från Institutet för säkerhets- och utvecklingspolitik, ISDP.

Rapporten visar att det i hela regionen råder en brist på samordning och gemensamma insatser av ländernas brottsbekämpande myndigheter. För narkotikasmugglingen finns två områden som utmärker sig, och det är Baltikum och Östersjön samt länderna runt Svarta havet. Dessa länder knyts samman av Ukraina och Polen. Det är mest amfetaminpreparat som framställs, men genom Polen smugglas även heroin till Västeuropa. Ukraina blir också ett allt viktigare transitland för smuggling men också produktion av illegala droger.

Här hoppas vi från Folkpartiets sida att Östersjöstrategin kan motverka denna smutsiga handel och därmed stärka polissamarbetet i Östersjöregionen och i denna del av Europeiska unionen.

Anf. 152 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Nordiska rådet utnyttjade tillfället att lämna synpunkter på Europeiska kommissionens öppna samråd om EU:s Östersjöstrategi. Vi valde i det skedet att inte beröra detaljerna i den föreslagna strategin. Däremot ville rådet lyfta fram ett antal övergripande och politiskt principiella synpunkter som vi ansåg bör beaktas i den fortsatta beredningen av Östersjöstrategin. Den parlamentariska Östersjökonferensen i september i år i Danmark följde upp i stort sett alla dessa frågor.

Det finns ett stort antal organisationer och aktiviteter inom vår Östersjöregion. Det är mellan regeringar, mellan parlamenten, mellan regionerna och också väldigt många NGO:er som finns här. Det positiva med denna mångfald är att den visar på brett engagemang på alla nivåer. Det negativa är att den medför risk för överlappning och slöseri med resurser. Alla behöver inte göra allting.

Vad som behövs, enligt vår uppfattning, är enhetlighet och målinriktad politisk ledning för att driva frågor som berör Östersjöregionen, till exempel inom Östersjöstaternas råd. Ett sådant samarbetsforum skulle säkert bidra till en större genomslagskraft för olika insatser, göra Östersjöfrågorna synligare i ett bredare europeiskt och till och med globalt perspektiv genom att bygga nätverk, inte institutioner.

Östersjöstrategin bör enligt vår mening samordnas med den nordliga dimensionen, som utgör ett gemensamt övergripande ramverk för ömsesidigt och jämbördigt samarbete mellan EU, Ryssland, Island och Norge. Vikten av att engagera Ryssland på alla nivåer bör beaktas seriöst.

Östersjöstrategin och den nordliga dimensionen – liksom den planerade EU-strategin för Arktis som vi har diskuterat i dag – bör ses som komplementära strategier som förstärker varandra.

Herr talman! EU:s Östersjöstrategi och alla länder bör erkänna och stödja implementeringen av Helcoms, Helsingforskommitténs, handlingsplan för Östersjön som ett centralt instrument för att återställa en god ekologisk balans i Östersjön till 2021. Planens struktur med nåbara mål, mätbara resultat och avtalade tidtabeller gör det möjligt att följa upp dess genomförande på ett bra sätt.

Alla parlament och regeringar runt Östersjön måste ta sitt ansvar genom utveckling av nationella handlingsprogram som kan behandlas av Helcoms ministermöte 2010.

Östersjöstrategin bör även, som många andra har sagt här, bidra till att förstärka det regionala energisamarbetet runt Östersjön. En integrerad och optimerad regional syn på energifrågorna i Östersjöområdet bör främjas, naturligtvis med beaktande av att regionens länder har olika lösningar för sin energitillförsel. Vi har långt och internationellt erkänt kunnande inom miljöforskning, och denna tillgång kan mångdubblas genom ökat samarbete, exempelvis teknologiöverföring, forskning och utveckling samt yrkesutbildning – det borde främjas för att utveckla förnybar energi, energieffektivitet och energibesparing inom alla sektorer i Östersjöregionen.

Målet med Östersjöstrategin måste vara att utveckla vårt gemensamma hav till en föregångsmodell i Europa, inom ett övergripande ramverk av hållbar utveckling, miljö, fysisk havsplanering och säkerhet till havs.

Alla fartyg som trafikerar Östersjön måste uppfylla samma höga säkerhets- och miljöstandarder, oavsett flagg, med tanke på bland annat det snabbt ökande antalet oljetransporter på Östersjön och de hårda vinterförhållandena speciellt i de norra delarna av Östersjön.

Herr talman! Östersjöstrategin kan också bidra till att utveckla regionen till en integrerad arbetsmarknad genom att främja och underlätta mobiliteten i regionen. Rättvisa, tydliga och tillgängliga grundläggande regler borde införas för arbetskraftens rörlighet, företagsetablering och serviceutbud, exempelvis genom öppenhet i regler och bestämmelser i olika länder runt Östersjön.

Den ekonomiska utvecklingen behöver inte orsaka obalans på arbetsmarknaden eller undergräva systemen för välfärd och social trygghet. Det är speciellt viktigt med en aktiv politik mot ungdomsarbetslösheten, till exempel genom harmonisering av yrkesutbildningsprogram och genom att stärka dialogen mellan sociala parter. Det är grunden för en positiv utveckling.

Som Birgitta Ohlsson sade är Östersjöstrategin till för oss människor som bor i regionen. Vi behöver förbättra säkerheten för regionens invånare. Den organiserade brottsligheten hör till de största hoten som regionen står inför i dag. Den tar sig uttryck i människohandel, narkotikahandel och korruption. Den organiserade brottsligheten är ett grundläggande hot mot civil säkerhet och demokrati.

Människohandel är i regel inte ett problem för ett enskilt land och kan inte bekämpas bara inom ett land. Därför måste kampen inbegripa länderna som offren kommer ifrån, genomfartsländerna och mottagarländerna. Det är speciellt viktigt att koordinera samarbetet mellan institutioner som bekämpar människohandel på internationell nivå.

Sammanhållningen i ett samhälle är en grundförutsättning för säkerhet och trygghet. Om vissa befolkningsgrupper marginaliseras eller upplever sig förbisedda av samhället växer också risken för frustration och våldsamma motsättningar.

Herr talman! Ideella organisationer och många andra är engagerade. De är erfarna och kunniga. De spelar en ovärderlig roll både som opinionsbildare och som fristående experter. Deras åsikter, varningar och råd bör hanteras mycket seriöst och utgöra en tillgång i beredningen av Östersjöstrategin.

Samarbetet i Östersjöregionen har utvecklats. Det kan fungera som något av en förebild, som många andra har sagt, eller som en exportvara när det gäller parlamentarisk demokrati, god samhällsstyrning, civilsamhället, miljömedvetenhet, företagsansvar och folkligt engagemang. Det finns ingen motsättning mellan öst och väst eller mellan syd och nord. Det är förnuftigare att utgå från att alla parter vinner på att dela med sig av bästa praxis och uppmuntras av varandras resultat.

Anf. 153 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Vi kristdemokrater är positiva till Östersjöstrategin. Vi är glada för att utskottet välkomnar den strategi som kommissionen pre-

senterat. Vi hoppas att arbetet ska inledas så snart som möjligt efter Europeiska rådets beslut.

Kommissionens förslag om en strategi för Östersjöregionen innehåller fyra övergripande mål vilka alla förutsätter ett gemensamt och skyndsamt agerande. Dessa är att skapa en hållbar miljö, att öka tillväxt och välstånd i regionen, att öka tillgängligheten och attraktionskraften samt att förbättra säkerheten och tryggheten i området.

Herr talman! Östersjön är en viktig fråga just nu under det svenska ordförandeskapet. Östersjön är ett känsligt hav med allvarliga problem. Problemen är skapade av oss. Vi är ca 100 miljoner människor runt havet. Östersjön lider av syrebrist på grund av utsläpp av kväve och fosfor. 80 000 kvadratkilometer av havsbotten är död. Olagliga oljeutsläpp och alltför intensivt fiske är också hot mot Östersjöns hälsa och måste motverkas.

När Kristdemokraterna på 60-talet lyfte fram vatten- och luftföroreningar som ett problem som hotade naturen fick vi tilltalsnamnet vatten- och luftpartiet. I dag sitter vi alla i samma båt, till och med ibland i Östersjön, och nu arbetar vi allesamman för en bättre miljö, ett uttryck som inte fanns på 60-talet. Vi talar om att några inte var födda då. Jag var ganska liten, och jag tror att många av er inte var födda på 60-talet.

Herr talman! Eftersom Östersjön utgör ett särskilt känsligt havsområde måste EU ställa särskilda krav på sjösäkerhet för att förebygga olyckor. Vi vet att trafiken har mångdubblats de senaste tio åren. Ca 2 000 fartyg rör sig varje dygn i Östersjön, och många av dem är lastade med farligt gods och olja. En enda olycka skulle kunna få oanade konsekvenser. Denna trafik innebär nya utmaningar för sjöövervakande myndigheter och katastrofberedskap. Vi måste ställa krav på exempelvis fartygens konstruktion och besättningens kompetens. Farleder och trafikleder ska vara utformade så att särskilt känsliga områden undviks samt att skador från oljeutsläpp blir minsta möjliga om de skulle uppstå. EU bör ge teknikbistånd till de nya medlemsländerna så att de kan uppgradera sina fartyg i sjösäkerhetshänseende.

Herr talman! För några veckor sedan fick jag tillfälle att se den multimediepresentation som försvarsminister Sten Tolgfors inledde mötet med när EU:s försvarsministrar var samlade. Den handlade om sjöövervakning och samarbete i Östersjön, det som vi nu kallar Sucbas. Under försvarsministrarnas efterföljande diskussion gavs det faktiskt ett starkt politiskt stöd till det svenska initiativet. Det är min uppfattning att den gemensamma sjöövervakningen går framåt, vilket är glädjande. Men vi kan inte bara lita på det EU ska göra. Vi måste också lyckas på hemmaplan. Sveriges maritima resurser borde kunna effektiviseras mer genom samarbete. Det skulle innebära fördelar, både miljömässig, ekonomiskt och säkerhetsmässigt.

Herr talman! Internationella konventioner och miljöprövning är det som Sverige kan åberopa när det gäller gasledningen i Östersjön. När detta gjorts kan Sverige ta ställning till gasledningens miljöpåverkan. Det är därför för tidigt att fatta beslut i frågan om att stoppa gasledningen. Var sak har sin tid och sin debatt.

Herr talman! Kampen mot den alltmer sofistikerade internationella brottsligheten är en högprioriterad fråga för Kristdemokraterna på EU-nivå. Lagstiftningen måste stärkas liksom polisens, tullens och Kustbe-

vakningens kompetens. Nationell polis, tull och rättsväsen för ofta en ojämn kamp mot kriminaliteten som alltid rört sig över nationsgränser. Om vi ska kunna ta upp kampen mot brottsligheten måste därför frågor som polis- och tullsamarbete samt straffrättsligt samarbete, visering och vissa andra civilrättsliga frågor samordnas bättre inom unionen. Ökat samarbete över gränserna är en nödvändighet, men det förutsätter också en demokratisk kontroll och en väl genomarbetad underrättelseinformation.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag citera EU-minister Cecilia Malmström som uttryckte följande på det seminarium som anordnades om EU:s Östersjöstrategi. Hon sade: Östersjöstrategin är inte bara en strategi med vackra målsättningar. Det är en metodik och ett förhållningssätt som ska leda till konkret handling med klart definierade aktörer som tar ansvar för tydliga projekt.

Herr talman! Jag hoppas att detta blir verklighet. Därmed yrkar jag bifall till utlåtandet.

Anf. 154 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Östersjön berör oss alla. Det visar inte minst de sju tidigare talarnas anföranden härifrån talarstolen. Jag blir något konfunderad över att majoriteten näst intill försöker förvägra oppositionen att lyfta fram det kanske största miljöprojektet som har gjorts och arbetats med i Östersjöområdet. Jag är inte insatt i den interna utskottshandlingen av frågan, men för mig utifrån känns det som att det ligger en hund begravd i det agerande och det synsätt som majoriteten här lyfter fram.

Herr talman! Att tala om Östersjön ger många ingångar till politiska samtal. Östersjön berör och påverkar många länder, och Östersjön berör också många människor, framför allt unga människor. Östersjösamarbetet har därför stor betydelse för många olika områden.

Det första jag tänker på är givetvis det miljömässiga. Jag möter grupper bland annat här i Sveriges riksdag, och för dem brukar jag beskriva den miljömässiga situationen för det stora innanhavet – det kanske mest påverkade innanhavet i världen. När man går ned i rännarbanan med en grupp ungdomar och beskriver hur det förhållandevis rena vattnet från Mälaren rinner ut i Östersjön och sedan fördelar sig på alla de nationer som finns runt omkring skapar det möjligheter till diskussion – miljödebatt och miljödiskussion och en förståelse för politikens betydelse för att kunna påverka ett stort område och ett stort innanhavs situation i utvecklingen.

Herr talman! Jag vill genom Östersjöfrågorna lyfta fram betydelsen av utbildnings- och arbetsmarknadsfrågorna. Inom ramen för Östersjökonferensen tillsattes år 2007 en arbetsgrupp för att titta på och framlägga förslag till utvecklingsmöjligheter inom arbetsmarknadsområdet. En viktig ingång i det hela utgjordes av ungdomars möjligheter till utbildning, praktikarbete och kunskapsutbyte över ländernas gränser inom Östersjöområdet.

En slutlig rapport överlämnades till Östersjökonferensen nu efter sommaren 2009. Rapporten var en bred redovisning av situationen i de enskilda staterna men också förslag på utvecklingsmöjligheter för att stärka regionen på en global marknad. Ingången för arbetet utgjordes inledningsvis av situationen med en åldrande befolkning och en i framti-

den avsaknad av arbetskraft. Men när den globala finanskrisen träffade hela regionen övergick arbetet till att också identifiera de problem som en krympande arbetsmarknad skapar och effekterna av inte minst ungdomsarbetslösheten.

De nationella redovisningarna av arbetslösheten totalt och speciellt ungdomsarbetslösheten visade på stora svårigheter för många länder men också på hur enskilda nationer med politiskt mod vågade ta sig an problematiken och finna nya vägar för att motverka arbetslöshetens gissel.

Herr talman! Tyvärr kunde jag se hur Sverige halkade efter och i många stycken stack ut genom avsaknad av arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik.

I problemet kan också möjligen skapas möjligheter. Genom att analysera de nationella problemen kan nationerna runt Östersjön även finna gemensamma åtgärder för att stärka regionen och individerna. Det kan handla om erfarenhetsutbyte inom utbildningens område men också möjligheten till praktikutbyte, inhämtande av ny kunskap för utveckling och så vidare. Det handlar också om en gränsöverskridande arbetsmarknad där utbudet av arbete och arbetskraft stärker regionen. Vi kan se det i Öresundsregionen, mellan Västsverige och Norge, mellan Haparanda och Torneå och också mellan södra Danmark och Nordtyskland. På flera områden växer gränsöverskridande arbetsmarknadsregioner upp, och möjligheterna skapas. Det är av största vikt att denna utveckling anammas men också organiseras så att individer känner trygghet i utvecklingen och inte utnyttjas på grund av nationella eller andra problembilder.

Ett gott exempel på hur ett sådant arbete går till är de kontor som växer fram som informations- och stödfunktioner. Ett sådant utgörs av kontoret i Malmö som ger stöd till de många tusen personer som nu gränspendlar i området. Fackliga organisationers erfarenhetsutbyte är också viktiga delar för att nå ett bra resultat.

Sammantaget, herr talman, vill jag med detta anföra för den svenska regeringen att man bör ta fasta på bland annat det slutdokument som antogs vid den 16:e Östersjökonferensen vad gäller arbetsmarknadsfrågorna men att också ta intryck av hela det slutdokument som arbetsgruppen kring arbetsmarknadsfrågor överlämnade till konferensen i Nyborg efter sommaren.

Anf. 155 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Återigen får vi anledning att ta upp Östersjöfrågan med dess möjligheter men också de miljöhot som vi ser. I strategin som jag välkomnar fastslås det att miljön har en särställning. Vattenkvaliteten och den biologiska mångfalden ska förbättras. Övergödningssproblematiken och överfisket måste få en lösning.

Nordiska rådets miljö- och naturresursutskott tillsammans med näringsutskottet skrev, när vi hade möte på Åland för ett par veckor sedan, en skrivelse till samtliga fiskeministrar i Norden och vädjade till dem att de i samband med Östersjöstrategin också skulle ta med överfisket och framför allt förbjuda utkast, att använda sig av det här instrumentet och använda sig av Östersjöregionen. Jag vet att det är fem i tolv vad gäller att få in ytterligare en sådan frågeställning, men det kändes angeläget att pressa på. Om det inte går får vi fortsätta att agera från Nordiska rådets horisont men också agera i EU i samband med översynen av EU:s ge-

mensamma fiskeripolitik för att se till att utkast förbjuds såväl i Östersjön som i övriga hav.

Vi ser att samarbete kan ge resultat, till exempel genom kontrollarbete i Östersjöregionen. Tack vare det samarbetet har vi lyckats få bukt med den största delen av det illegala fisket. Det kommer att krävas fortsatta påtryckningar för att vi ska få en fiskeripolitik som vi alla kan känna stolthet över och en fiskeripolitik som också tar hänsyn till tredje världens fiskare exempelvis utefter Västsaharas kust.

När EU arbetar för ett hållbart uttag kan vi känna en stolthet såväl inom EU som i de andra länderna. Ska vi lösa de miljöproblem som vi nu står inför och ska vi utveckla Östersjöregionen krävs det än mer samverkan mellan de nordiska länderna och också mellan de länder som ingår i det som vi kallar den nordliga dimensionen där bland annat Ryssland, baltiska länder och Norge finns med. Självklart krävs det också mer samverkan inom EU, och där är Östersjöstrategin ett otroligt viktigt verktyg som vi nu har att samtala kring.

Jag är övertygad om att Östersjöstrategin kommer att bli en modell för andra regioner inom EU. Och jag är väldigt nöjd, herr talman, med att det här steget nu tas för en sammanhållen Östersjöstrategi för miljöns skull men också för välfärdens skull, för hållbar utveckling, tillväxt, tillgänglighet, attraktionskraft, trygghet och för säkerhetens skull. Därför yrkar jag bifall till utlåtandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 oktober.)

17 § Fastställelse av Gränsöversynen Sverige–Finland 2006

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU8
Fastställelse av Gränsöversynen Sverige–Finland 2006 (prop.
2008/09:188).

Anf. 156 GUSTAV BLIX (m):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag är nördig nog för att inte kunna hålla mig från att gå upp i talarstolen. Redan när jag läste propositionen insåg jag vilket unikt ärende detta var.

Ärendet gäller fastställande av gränsöversynen mellan Sverige och Finland efter freden 1809 och rikssprängningen. Vart 25:e år har vi tillsammans med finländarna satt oss ned och ändrat vår gemensamma gräns på ett sätt som nästan inget annat land i världen klarar av att göra. Jag vill bara säga, herr talman, att det är fantastiskt att vi lyckats bli så goda vänner med våra grannar att vi kan ha gemensamma kommissioner för att ändra på gränser, något som människor över hela världen oftast strider, mördar och dödar för.

Vi kan sträcka på oss och vara stolta över hur långt vi har kommit. Jag hoppas att fler kan följa efter.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 oktober.)

Prot. 2009/10:18
21 oktober

*EU:s strategi för
Östersjöområdet*

*Fastställelse av
Gränsöversynen
Sverige–Finland 2006*

18 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmäldes och bordlades

Propositioner

2009/10:29 Ytterligare sänkt skatt för pensionärer

2009/10:36 Skattefri kapitalvinst och utdelning på andelar inom handelsbolagssektorn

2009/10:42 Ett ytterligare förstärkt jobbskatteavdrag

2009/10:44 Ändringar i premiepensionssystemet

Skrivelse

2009/10:34 Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning – uppföljningsrapport 2009

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för propositionerna 2009/10:29 och 42 skulle förlängas till *onsdagen den 11 november*.

19 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 21 oktober

2009/10:38 Polisens agerande vid oroligheter och hantering av anmälningar mot polisen

av *Jacob Johnson* (v)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:39 Skattefusk och svartjobb inom taxinärigen

av *Raimo Pärssinen* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:40 Att bli gift mot sin vilja

av *Luciano Astudillo* (s)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2009/10:41 Uranbrytning i Sverige

av *Marie Nordén* (s)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:42 Fängelset i Östersund

av *Marie Nordén* (s)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:43 Utveckling av näringslivet i Sollefteå

av *Eva Sonidsson* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 3 november.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 21 oktober

2009/10:63 Handeln med kat

av *Ameer Sachet* (s)

till statsrådet Ewa Björling (m)

2009/10:65 Bankernas avgifter

av *Sven Bergström* (c)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2009/10:77 Socialtjänstens insatser för unga sexbrottslingar

av *Eva Olofsson* (v)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2009/10:78 Problem med a-kassan i samband med arbete utomlands

av *Lars Mejern Larsson* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:80 Svenska Brukshundklubbens statliga uppdrag

av *Tina Ehn* (mp)

till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2009/10:81 Upphandling för matkvalitet

av *Gunvor G Ericson* (mp)

till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2009/10:84 Fosterdöd

av *Birgitta Eriksson* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:86 Svensk marin närvaro i Somalia

av *Lars Johansson* (s)

till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2009/10:90 Resolution 1888 och 1889

av *Carina Hägg* (s)

till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2009/10:91 Självhjälpsprogram mot spelberoende

av *Christer Engelhardt* (s)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2009/10:92 Återinförande av halvtidsfrigivning

av *Lena Olsson* (v)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:93 Utbyggnad av vågkraft

av *Catharina Bråkenhielm* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2009/10:94 Högre kompetens hos arbetsförmedlare

av *Tina Acketoft* (fp)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:95 Gränshinder

av *Ann-Kristine Johansson* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:96 Utbyggnad av järnvägsspår i Furuviik

av *Ulla Andersson* (v)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

Prot. 2009/10:18
21 oktober

2009/10:97 Hög arbetslöshet i Sörmland och i Eskilstuna
av *Laila Bjurling* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:98 Rätt till sjukpenning vid överklagan

av *Lars Lilja* (s)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2009/10:101 Frivilligorganisationernas informationsarbete

av *Hans Linde* (v)

till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 3 november.

21 § Kammaren åtskildes kl. 20.01.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 8 § anf. 30,

av förste vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 67 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 102 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 123 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 15 § anf. 146 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Val av ställföreträdande justitieombudsman	1
3 § Anmälan om val av vice ordförande i kulturutskottet	1
4 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträden	2
5 § Meddelande om statistiska uppgifter för riksdagsarbetet.....	2
6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 oktober	2
SfU3 Pensionsmyndigheten och dess verksamhet	2
SfU6 Utjämnat värde för buffertfonden vid beräkning av balanstalet	2
TU4 Hållbara framtida transporter – Ett integrerat, teknikstyrt och användarvänligt transportsystem	3
NU7 Avgränsning av elnätsverksamhet	3
7 § Förnyad bordläggning	3
8 § En ny rovdjursförvaltning	3
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2009/10:MJU8	3
Anf. 1 HELÉN PETTERSSON i Umeå (s)	3
Anf. 2 WIWI-ANNE JOHANSSON (v)	7
Anf. 3 TINA EHN (mp)	10
Anf. 4 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	13
Anf. 5 HELÉN PETTERSSON i Umeå (s) replik	15
Anf. 6 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	16
Anf. 7 HELÉN PETTERSSON i Umeå (s) replik	16
Anf. 8 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	17
Anf. 9 WIWI-ANNE JOHANSSON (v) replik	17
Anf. 10 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	18
Anf. 11 WIWI-ANNE JOHANSSON (v) replik	18
Anf. 12 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	19
Anf. 13 TINA EHN (mp) replik	19
Anf. 14 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	19
Anf. 15 TINA EHN (mp) replik	20
Anf. 16 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	20
Anf. 17 CLAES VÄSTERTEG (c).....	21
Anf. 18 HELÉN PETTERSSON i Umeå (s) replik	24
Anf. 19 CLAES VÄSTERTEG (c) replik	24
Anf. 20 HELÉN PETTERSSON i Umeå (s) replik	25
Anf. 21 CLAES VÄSTERTEG (c) replik	25
Anf. 22 TINA EHN (mp) replik	26
Anf. 23 CLAES VÄSTERTEG (c) replik	26
Anf. 24 TINA EHN (mp) replik	26
Anf. 25 CLAES VÄSTERTEG (c) replik	27
Anf. 26 WIWI-ANNE JOHANSSON (v) replik	27
Anf. 27 CLAES VÄSTERTEG (c) replik	28
Anf. 28 WIWI-ANNE JOHANSSON (v) replik	28
Anf. 29 CLAES VÄSTERTEG (c) replik	28

Anf. 30	NINA LARSSON (fp)	29
Anf. 31	IRENE OSKARSSON (kd)	30
Anf. 32	TINA EHN (mp) replik	33
Anf. 33	IRENE OSKARSSON (kd) replik	33
Anf. 34	TINA EHN (mp) replik	33
Anf. 35	IRENE OSKARSSON (kd) replik	34
Anf. 36	ÅKE SANDSTRÖM (c)	34
Anf. 37	TINA EHN (mp) replik	35
Anf. 38	ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	36
Anf. 39	TINA EHN (mp) replik	36
Anf. 40	ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	36
Anf. 41	ANITA BRODÉN (fp)	37
Anf. 42	TINA EHN (mp) replik	37
Anf. 43	ANITA BRODÉN (fp) replik	38
Anf. 44	TINA EHN (mp) replik	38
Anf. 45	ANITA BRODÉN (fp) replik	38
Anf. 46	JAN EMANUEL JOHANSSON (s)	39
Anf. 47	NINA LARSSON (fp) replik	40
Anf. 48	JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	40
Anf. 49	NINA LARSSON (fp) replik	40
Anf. 50	JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	41
	(Beslut fattades under 13 §.)	41
9 §	Högre krav och kvaliteten i den nya gymnasieskolan	41
	Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU3	41
Anf. 51	AGNETA LUNDBERG (s)	41
Anf. 52	ROSSANA DINAMARCA (v)	44
Anf. 53	MATS PERTOFT (mp)	47
Anf. 54	SOFIA LARSEN (c)	49
Anf. 55	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	52
Anf. 56	SOFIA LARSEN (c) replik	53
Anf. 57	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	53
Anf. 58	SOFIA LARSEN (c) replik	54
Anf. 59	MATS PERTOFT (mp) replik	54
Anf. 60	SOFIA LARSEN (c) replik	55
Anf. 61	MATS PERTOFT (mp) replik	55
Anf. 62	SOFIA LARSEN (c) replik	56
Anf. 63	AGNETA LUNDBERG (s) replik	56
Anf. 64	SOFIA LARSEN (c) replik	56
Anf. 65	AGNETA LUNDBERG (s) replik	57
Anf. 66	SOFIA LARSEN (c) replik	57
Anf. 67	MATS GERDAU (m)	57
Anf. 68	AGNETA LUNDBERG (s) replik	60
Anf. 69	MATS GERDAU (m) replik	60
Anf. 70	AGNETA LUNDBERG (s) replik	60
Anf. 71	MATS GERDAU (m) replik	61
Anf. 72	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	61
Anf. 73	MATS GERDAU (m) replik	62
Anf. 74	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	62
Anf. 75	MATS GERDAU (m) replik	63

Anf. 76 MATS PERTOFT (mp) replik.....	63
Anf. 77 MATS GERDAU (m) replik	63
Anf. 78 MATS PERTOFT (mp) replik.....	64
Anf. 79 MATS GERDAU (m) replik	64
Anf. 80 FREDRIK MALM (fp)	65
Anf. 81 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	66
Anf. 82 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp)	69
Anf. 83 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	72
Anf. 84 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik.....	72
Anf. 85 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	72
Anf. 86 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik.....	73
Anf. 87 MATS PERTOFT (mp) replik.....	73
Anf. 88 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik.....	74
Anf. 89 MATS PERTOFT (mp) replik.....	75
Anf. 90 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik.....	75
Anf. 91 AGNETA LUNDBERG (s) replik	76
Anf. 92 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik.....	76
Anf. 93 AGNETA LUNDBERG (s) replik	76
Anf. 94 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik.....	76
(Beslut fattades under 13 §.).....	77
10 § Inkomstgaranti och jobbskatteavdrag.....	77
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU3	77
Anf. 95 LENNART HEDQUIST (m).....	77
(Beslut fattades under 13 §.).....	78
11 § En politik för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning och Vissa psykiatrifrågor	
m.m.....	78
Socialutskottets betänkande 2009/10:SoU2	78
Socialutskottets betänkande 2009/10:SoU3	78
Anf. 96 MARGARETA B KJELLIN (m)	78
Anf. 97 ANN ARLEKLO (s)	79
Anf. 98 EVA OLOFSSON (v)	81
Anf. 99 THOMAS NIHLÉN (mp)	83
Anf. 100 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	85
Anf. 101 EVA OLOFSSON (v) replik	87
Anf. 102 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	87
Anf. 103 EVA OLOFSSON (v) replik	88
Anf. 104 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	88
Anf. 105 GUNNEL WALLIN (c)	88
Anf. 106 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp).....	90
Anf. 107 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd)	92
Anf. 108 ANN ARLEKLO (s) replik	95

Anf. 109	CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik	95
Anf. 110	ANN ARLEKLO (s) replik	96
Anf. 111	CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik	96
Anf. 112	GUNNEL WALLIN (c)	97
Anf. 113	CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik	97
	(Beslut fattades under 13 §.)	97
12 §	Norden	97
	Utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU3	97
Anf. 114	SINIKKA BOHLIN (s)	97
	(forts. 14 §)	99
	Ajournering	100
	Återupptagna förhandlingar	100
13 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	100
	MJU8 En ny rovdjursförvaltning	100
	UbU3 Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan	102
	KU3 Inkomstgaranti och jobbskatteavdrag	102
	SoU2 En politik för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning	102
	SoU3 Vissa psykiatrifrågor m.m.	103
14 §	(forts. från 12 §) Norden (forts. UU3)	103
Anf. 115	LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m)	103
Anf. 116	STEFAN TORNBERG (c)	106
Anf. 117	SINIKKA BOHLIN (s) replik	107
Anf. 118	STEFAN TORNBERG (c) replik	107
Anf. 119	SINIKKA BOHLIN (s) replik	108
Anf. 120	STEFAN TORNBERG (c) replik	108
Anf. 121	BIRGITTA OHLSSON (fp)	108
Anf. 122	GUNILLA TJERNBERG (kd)	109
Anf. 123	JAN LINDHOLM (mp)	111
Anf. 124	Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	114
Anf. 125	SINIKKA BOHLIN (s) replik	117
Anf. 126	Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	117
Anf. 127	SINIKKA BOHLIN (s) replik	117
Anf. 128	Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	118
Anf. 129	CARIN RUNESON (s)	118
Anf. 130	HANS WALLMARK (m)	120
Anf. 131	ANITA BRODÉN (fp)	123
Anf. 132	KERSTIN ENGLE (s)	124
Anf. 133	LARS WEGENDAL (s)	125
Anf. 134	GÖTE WAHLSTRÖM (s)	128
Anf. 135	ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)	129
	(Beslut skulle fattas den 22 oktober.)	130
15 §	Meddelande om EU och Arktis	131
	Utrikesutskottets utlåtande 2009/10:UU4	131

Anf. 136 HANS LINDE (v)	131	Prot. 2009/10:18
Anf. 137 MAX ANDERSSON (mp)	132	21 oktober
Anf. 138 SINIKKA BOHLIN (s)	134	<hr/>
Anf. 139 MATS SANDER (m)	136	
Anf. 140 MAX ANDERSSON (mp) replik	138	
Anf. 141 MATS SANDER (m) replik	138	
Anf. 142 MAX ANDERSSON (mp) replik	138	
Anf. 143 MATS SANDER (m) replik	138	
Anf. 144 BIRGITTA OHLSSON (fp)	138	
Anf. 145 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	140	
Anf. 146 ANITA BRODÉN (fp)	141	
(Beslut skulle fattas den 22 oktober.)	142	
16 § EU:s strategi för Östersjöområdet	142	
Utrikesutskottets utlåtande 2009/10:UU5	142	
Anf. 147 KERSTIN ENGLE (s)	142	
Anf. 148 HANS LINDE (v)	145	
Anf. 149 MAX ANDERSSON (mp)	146	
Anf. 150 GUSTAV BLIX (m)	147	
Anf. 151 BIRGITTA OHLSSON (fp)	149	
Anf. 152 SINIKKA BOHLIN (s)	151	
Anf. 153 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	152	
Anf. 154 GÖTE WAHLSTRÖM (s)	154	
Anf. 155 ANITA BRODÉN (fp)	155	
(Beslut skulle fattas den 22 oktober.)	156	
17 § Fastställelse av Gränsöversynen Sverige–Finland 2006	156	
Utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU8	156	
Anf. 156 GUSTAV BLIX (m)	156	
(Beslut skulle fattas den 22 oktober.)	156	
18 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	157	
19 § Anmälan om interpellationer	157	
20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	158	
21 § Kammaren åtskildes kl. 20.01	159	

Prot. 2009/10:18
21 oktober

Tryck: Elanders, Vällingby 2009